

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Billur Kalp

YAYIN YÖNETMENİ

EMİNE GÜRSOY NASKALİ

HAZIRLAYAN

MEMDUHA BAĞDAŞ KÜÇÜKKAYA

Türk Dil Kurumu Yayınları

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

BİLLUR KALP

Gürpınar, Hüseyin Rahmi (1864-1944)

Billur kalp / Hüseyin Rahmi Gürpınar; hazırlayan: Memduha Bağdaş Küçükaya; yayın yönetmeni: Emine Gürsoy Naskali.--Ankara: Türk Dil Kurumu, 2021.

417 s.; 21 cm.— (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları; 1390)

ISBN 978-975-17-4823-2

1. Türk Romanı 2. Türk Edebiyatı--Roman I. Küçükaya, Memduha Bağdaş (haz.) II. Naskali, Emine Gürsoy (yayın yönetmeni) III. e.a

813.317

Türk Dil Kurumu Yayınları

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

BİLLUR KALP

Yayın yönetmeni
Emine Gürsoy NASKALI

Hazırlayan
Memduha Bağdaş KÜÇÜKKAYA

Ankara, 2021

Atatürk Kùltür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Türk Dil Kurumu Yayınları: 1390

BİLLUR KALP

Hüseyin RAHMİ GÜRPINAR

*

Yayın Yönetmeni:

Prof. Dr. Emine Gürsoy NASKALİ

*

Hazırlayan:

Memduha Bağdaş KÜÇÜKKAYA

*

Metin Denetimi:

TDK - Sevede GÜREL

*

Sayfa ve Kapak Tasarımı:

TDK - Mehmet GÜVEN

*

Birinci Baskı: Ankara, Nisan 2021

ISBN: 978-975-17-4823-2

*

Dağıtım:

Türk Dil Kurumu

Atatürk Bulvarı No.: 217

06680 Kavaklıdere/ANKARA

Telefon: +90 (312) 457 52 00

Belgegeçer: +90 (312) 468 07 83

Genel ağ: <http://tdk.gov.tr>

*

©5846 sayılı Yasa'ya göre
eserin bütün yayın, çeviri ve alıntı hakları
Türk Dil Kurumuna aittir.

İçindekiler

Sunuş • 7

Giriş • 31

Billur Kalp • 33

Sunuş

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Yaşamı

Hüseyin Rahmi, 1864'te İstanbul'da Ayazpaşa'da doğdu.¹ Hünkâr yaveri Mehmet Sait Paşa'nın oğludur. Okur yazar bir kadın olan annesi 22 yaşında veremden vefat ettiğinde Hüseyin Rahmi üç yaşındaydı. Annesinin ölümü üzerine Girit'te görevde bulunan babasının yanına gönderildi ancak babasının yeniden evlenmesiyle altı yaşındayken anneannesinin yanına İstanbul'a geldi.

Yakubağa Mektebi, Beyazıt'taki Mahmudiye Rüştîyesi ve idadide okuyan Hüseyin Rahmi, tarihçi Abdurrahman Şeref Bey'in himayesiyle Mekteb-i Mülkiyeye girdi (1878). Okulun ikinci sınıfında iken ağzından kan gelince yani verem belirtisi üzerine Hüseyin Rahmi öğrenimini yarıda bıraktı (1880). Kısa bir süre Adliye Nezareti Ceza Kaleminde memur, Ticaret Mahkemesinde aza mülazımı olarak çalıştı. Hayatını kalemıyla kazanmaya karar verince 1887'de *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yazmaya başladı. Sonra, *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde çevirmen ve yazar olarak çalıştı. II. Meşrutiyet Dönemi'nde 37 sayı süren *Boşboğaz ile Güllabi* adlı bir gazete çıkardı. İbrahim Hilmi Bey ile birlikte çıkardığı *Millet* gazetesi de uzun ömürlü olmadı. Bundan sonra çalışmalarını *İkdam*, *Söz*, *Za-*

¹ Hüseyin Rahmi'nin hayatını anlatan en doyurucu kaynak: Abdullah Harman-cı: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü*: Konya 2010, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.

man, Vakit, Son Posta, Milliyet ve Cumhuriyet gazetelerinde neşretti. Türkiye Büyük Millet Meclisine 5. ve 6. dönem Kütahya milletvekili olarak katıldı (1936-1943). Ömrünün son yıllarını, 1924'te Heybeliada'da yaptırdığı evde geçirdi. 1944'te yaşama veda etti. Heybeliada'daki Abbas Paşa Mezarlığı'na defnedildi.

Hüseyin Rahmi'nin Heybeliada'daki evi müze olarak düzenlenmiştir.

Yazarlığı

Hüseyin Rahmi Gürpınar; Tanzimat, Servet-i Fünun, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde eser vermiş bir yazarımızdır.

Yazarlığa 1884'te *Ceride-i Havadis*'te yayımlanan “Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti” ve hemen ardından “İstanbul'da Bir Frenk” hikâyesiyle adım atar. İlk romanı *Şık*'ı (*Ayna*) 1887'de tamamlar ve Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı *Tercüman-ı Hakikat*'e gönderir. Ertesi gün romanın gazetede tefrika edileceği ve Ahmet Mithat'ın kendisini matbaaya çağırdığı haberi gelir. Hüseyin Rahmi, Ahmet Mithat ile karşılaşmasını şöyle anlatır: “Hazretin huzuruna büyük bir helecanla çıktım. Gür kaşlı, kara sakallı, iri yarı, heybetli bir zat... Beni görünce ilk sorusu şu oldu:

— Kimsin sen çocuğum?

— *Şık* yazarı Hüseyin Rahmi.

Korktuğuma uğradım. Efendi'nin yüzünde derhâl bir güvensizlik gülümsemesi belirdi. [...] Bana pek alaycı gelen bir sesle:

— Oğlum, senin ağzın daha süt kokuyor. Bu roman usta işi. Senin ne kalemin ne yazı gücün ne deneyimin ne de görgün henüz bunu yazmaya yeterli değil. Bu gerçek görünüyor. Sen böyle bir şey tasvirine özenabilirsin ama tek başına başaramazsın. Sana bir yardım eden var. Baban mıdır, ağabeyin midir, arkadaşın mıdır, o kimdir? Söyle...

[...] Koca Ahmet Mithat Efendi'nin bu suçlaması karşısında küçüldüm, büzüldüm, hiçbir söz bulamadım. Sonunda gözlerimden dökülen iki damla, hüzünlü bir yanıt yerine geçti. Bu saf, masumca ağlayışım Efendi'ye dokundu, hemen:

— Ağlama... Ağlama, inandım... dedi."²

Böylece Hüseyin Rahmi, edebiyat dünyasına Ahmet Mithat Efendi'nin desteğiyle girmiş olur. Ahmet Mithat, Hüseyin Rahmi'yi kızıyla evlendirmeyi düşünecek kadar beğenmekte ve sevmektedir. Hüseyin Rahmi bu evlenme teklifini nazıkçe reddeder ve ömrü boyunca hiç evlenmez.

İlk romanın bu kadar büyük bir ün kazanmasına Hüseyin Rahmi de hayret eder. Ahmet Mithat bu ünün sebebini şöyle açıklar: "Oğlum, senin kafandan daha çok şeyler doğacak gibi görünüyor. Eserinin en büyük erdemi, okuyanları kahkahalarla güldürmesidir."³

Romanlarındaki karakterler ve konular

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarındaki karakterler toplumun her kesiminden, her yaş grubundan seçilmiştir: İstanbul hanımefendileri, İstanbul beyefendileri, evlatlıklar, öksüz ve yetimler, yoksullar, dadılar, kalfalar, kâhyalar, bürokratlar, küçük memurlar, polisler, yazarlar, Mülkiyeliler, hukukçular, askerler, doktorlar, eczacılar, tüccarlar, öğretmenler, din adamları, politikacılar, şairler, müzikseverler, ressamalar, tiyatrocular, sporcular, harp zenginleri, vurguncular, mirasyediler, iç güveyiler, dullar, gayrimeşru çocuklar, dolandırıcılar, dilenciler, eşkıyalar, fahişeler, metresler, muhabbet tellalları, hovardalar, şıpsevdiler, fedakârlar, iffetsizler, namussuzlar, alafanga tipler, dejenere tipler, züppe tipler, dedikoducular, fettanlar, Fransızlar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Ruslar, vb.

² Şık romanının ikinci baskısının (1920) girişinden alıntıdır. [Kemal Bek'in *Billur Kalp*'e yazdığı ön sözden aktarılmıştır (Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Billur Kalp*, Özgür Yayınları, 2005).]

³ Kemal Bek'in *Billur Kalp*'e yazdığı ön sözden aktarılmıştır.

Romanlarda bu karakterler gerçek hayattaki gibi konuşturulurlar. Eğitimlerine uygun söz dağarcıkları, ağız özellikleri, şiveleri, ifade biçimleri, kullandıkları argo sözler yazıya geçirilmiştir.

Romanlarının konuları şöyle sınıflandırılabilir:⁴

1. Türk toplumunun geleneklerine tezat teşkil ettiği için gülünç durumlara düşen, alafranga, züppe ve dejenere tiplere yer veren eserler: *Şık, Mürebbiye, Metres, Şıpsavdi, Tutuşmuş Gönüller, Gönül Bir Değirmendir Sevda Öğütür, Dirilen İskelet, Kaderin Cilvesi, Can Pazarı*.

2. Himayeden mahrum, zavallı, âciz kimseleri, sorunlarını ve düştükleri kötü durumları ele alan eserler: *İffet, Nimetşinas, Hakka Sığındık, Billur Kalp*.

3. Batıl şeylere inanan ve birtakım fantastik unsurların etkisinde kalan tipleri konu edinen eserler: *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Gulyabani, Cadı, Efsuncu Baba, Muhabbet Tilsımı, Mezarından Kalkan Şehit, Şeytan İşi*.

4. Karı koca geçimsizliklerini ve bunların zeminini hazırlayan çeşitli faktörleri işleyen eserler: *Mutallaka, Tebessüm-i Elem*.

5. Kadının veya erkeğin isteğine aykırı olarak yapılan evlilikleri ve bunların olumsuz neticelerini konu alan eserler: *Muadele-i Sevda, Tesadüf, Sevda Peşinde, Son Arzu*.

6. Yaşlı erkeklerle evlendirilen genç kızların fizyolojik ve ruhsal çırpınmalarını, ev içindeki veya dışındaki kendi yaşıtları delikanlılarla gayrimeşru münasebetlerini, türlü maceralarını ve neticede tam anlamıyla ahlaki düşüşlerini sergileyen eserler: *Toraman, Cehennemlik, Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı?, Namuslu Kokotlar*.

7. Toplumu temelinden sarsan sosyal meselelerin en mühimlerinden birini teşkil eden fuhşu, realist ölçüler içerisinde gözler önüne seren eserler: *Hayattan Sayfalar, Kokotlar Mektebi*.

⁴ bk. Önder Göçgün: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*: Ankara 1987, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları no.: 722, Kültür Eserleri Dizisi no.: 63.

8. Felsefeyi hareket noktası kabul ederek dünya ve ahiretle ilgili çeşitli hadiselerle uğraşan filozof tavrırlı kimseleri, onların fikir ve ruh yapılarını, anlayışlarını, davranış özelliklerini, eğilimlerini ve ideallerini ele alan eserler: *Deli Filozof, İnsanlar Önce Maymun muydu?*

9. Ruhsal bakımdan hasta tipleri ve onların toplum içerisindeki son derece olumsuz, zararlı hareketlerini, bir psikolog titizliğiyle tahlil ve tenkit eden eserler: *Ben Deli miyim?, Utanmaz Adam.*

10. İlerlemiş yaşlarına rağmen, hâlâ olgunlaşmamış ve kendilerini sadece cinsel içgüdülerine teslim etmiş tipleri, yer yer hicve ederek ele alan eserler: *Evlere Şenlik, Kaynanam Nasıl Kudurdu?*

11. Tehditle para sızdırmak amacıyla kaçırılan insanları ve onlara türlü eziyetler çektiren eşkıyayı konu alan eserler: *Eşkya İninde.*

12. Baştan sona polisiye bir nitelik taşıyan, gerilimi yüksek eserler: *Kesik Baş.*

13. Ruhçuluk ve bu nedenle ruhçuluğa inanan kimselerin geçirdikleri sarsıntıları konu alan eserler: *Ölüler Yaşıyor mu?*

14. Çeşitli psikolojik zikzaklar çizerek çareyi canlarına kıymakta bulan ve neticede intihar manyasına tutulan zavallıları ve onların bu hâllerini tasvire yönelik eserler: *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*

Hüseyin Rahmi'nin romanları sürükleyicidir, okuyucuyu son noktaya kadar merak içinde tutar. Romanları ve hikâyeleri önce gazete tefrikası olarak yayımlanmış, sonradan kitap olarak basılmıştır. Eserlerinin kitap olarak basım tarihi, bazen kaleme alınış tarihinden epey sonradır hatta bazı yazıları, ölümünden sonra kitap olarak basılmıştır. 1960 sonrasında roman ve hikâyelerinin sadeleştirilmiş baskıları yapılmıştır. Hüseyin Rahmi; seçtiği konular, akıcı üslubu, kıvrak Türkçesi, mizahi yaklaşımı, gerçekçiliği dolayısıyla ilgiyle takip edilen, çok okunan ve sevilen bir yazar olmuş ve pek çok eser vermiştir.

Eserleri

Romanlar: *Ben Deli miyim?*; *Billur Kalp*; *Bir Muadele-i Sevda*; *Cadı*; *Can Pazarı*; *Cehennemlik*; *Deli Filozof*; *Dirilen İskelet*; *Dünyanın Mihveri Para mı Kadın mı?*; *Efsuncu Baba*; *Eşkya İninde*; *Evlere Şenlik*, *Kaynanam Nasıl Kudurdu?*; *Gönül Bir Yeldeğirmenidir* *Sevda Öğütür*; *Gulyabani*; *Hakka Sığındık*; *Hayattan Sayfalar*; *İffet*; *İnsanlar Maymun muydu?*; *Kaderin Cilvesi*; *Kesik Baş*; *Kokotlar Mektebi*; *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç*; *Metres*; *Tesadüf*; *Mezarından Kalkan Şehit*; *Muhabbet Tılsımı*; *Mürebbiye*; *Namuslu Kokotlar*; *Nimetsinas*; *Ölümler Yaşıyor mu?*; *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*; *Sevda Peşinde*; *Şeytan İşi*; *Şık*; *Şipsevdi*; *Son Arzu*; *Tebessüm-i Elem*; *Toraman*; *Tutuşmuş Gönüller*; *Utanmaz Adam*.

Hikâyeler: *Açlıktan Ölmemenin Çaresi*; *Ada Vapurunda*; *Aferin Hayrullah* (=Bravo Hayrullah); *Ahlak Humması*; *Allah Gönülüne Göre Versin*; *Annemin Ölümü*; *Asansör*; *Balta ile Doğuran Böyle Doğurur*; *Benim Babam Kimdir?*; *Bir Açın Ruznamesinden Birkaç Yaprak* (=Bir Açın Günlüğünden Birkaç Yaprak); *Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti*; *Bir Hafiyenin İtirafatı*; *Bir Muamma*; *Bir Oburun Mücadele-i Nefsiyesi*; *Bir Seyahat-ı Acibe* (=İki Hödüğün Seyahati); *Bugün Ne Yiyeceğiz?*; *Büyük Ana*; *Büyük Bir İbret Dersi*; *Büyük Bir Nedamet* (=Büyük Bir Pişmanlık); *Büyük Günah*; *Çocuğumun Babası*; *Çocuklara Yasak*; *Ecir ve Sabır*; *Er Kişi Niyetine*; *Erkeğe Galebe Reçetesi*; *Eşeklerin Dilinden Anlayan Bir Mutehasıs* (=Eşeklerin Dilinden Anlayan Bir Uzman); *Eşkya Oyunu*; *Eti Senin Kemiği Benim*; *Falaka*; *Fırkacı* (=Partici); *Galip ve Mağlup Vaziyeti* (=Yenme ve Yenilme Durumu); *Garip Kaldığımız Günlerde*; *Gönül Ticareti*; *Gugular*; *Hangisi Daha Zevkli?*; *Hattı İstiva* (=Kadayıfçı Yusuf); *Hayvanat Mitingi*; *Heybeliada Merkeplerinin Grevi*; *Horoza Ses Talimi* (=Horoza Ses Eğitimi); *İhtiyar Muharrir* (=Yaşlı Yazar); *İki Külhani Arasında*; *İki Loğusa*; *İmrenilecek Bir İntihar* (=İmrenilecek Bir Ölüm); *İstanbul'da Bir Frenk*; *İstanbul'un Esareti Günlerinden Bir Hatıra* (=İstanbul'un Esirliği Günlerinden Bir Anı); *Kadını Müdafaaanın Cezası* (=Kadını Savunmanın Cezası); *Kadının Erkeğe Galabesi*; *Kadınlar Mebusu*; *Kadınlar Vaizi*; *Kanlı*

Eldiven; Katil Puse (=Öldüren Öpücük); Kayınpeder Kayınvalide Kendi Odalarında, Mahdum Bey Zevcesiyle Odasında (Kayınpeder-Kayınvalide; Kaynata-Kaynana); Kedi Yüzünden; Kedim Nasıl Öldü?; Kılıbık; Kipti Düğünü; Kırço; Kiralık Vücut; Kocasını İçin Deli Divane; Kocasını Boşayan Hürmüz Hanım; Kumru ile Büyükhanımın Mükamelesi; Lakırdı Beynimizde (=Söz Aramızda); Lekeleli Humma Şüphesi (=Lekeli Humma Kuşkusu); Melek Sanmıştım Şeytanı; Menekşe Kalfa'nın Müdafaaanamesi; Meyhanede Hanımlar (Meyhanede Kadınlar); Mınav... Mınav; Misafir; Mutallaka (Boşanmış Kadın); Mübareğin Kuyruğu; Müslüman Mahallesinde Bu İş Olur mu?; Namusla Açlık Meselesi; Nasıl Dolandırıcı Oldum?; Nasıl Öldürdüler?; Nergis Hanım'la Fehmi Bey; Nurker Hanım'dan Mektup; Ölü Diri Getirir; Refia Hanım'ın Köftesi; Sahte Doktor; Samatya Tramvayında Topa Yirmi Kala; Sigarayı Nasıl Terk Ettim? (=Sigarayı Nasıl Bıraktım?); Sirkeci Lokantalarında İftar; Sokakta; Sonbahar Göçleri; Şıllıkla Züppe; Şehirde Bir Şekavet; Tehlike Karşısında Keçi Fil Oluyor; Tensikat-ı Beytiye (=Evde Tensikat, Ev Masraflarını Kısıtlama); Ters Konuşma; Tımarhane Şairlerin, Filozofların Mabedidir; Tosun; Tövbeler Tövbesi; Tünelde İlk Çıkış; Türkân Hanım'dan Mektup; Uçurumun Kenarında; Üç Misal; Varda İspanyol Geliyor!; Yanık Dolma; Yankesiciler (=El Elden Üstündür); Yankesiciler Kulübü; Yeni Diyojen; Zarafet ile Tekir; Zavallı Halime; Zavallı Katil; Zavallı Şair.

Kısa yazıları: *Arzın Yuvarlaklığına İnanmıyor; Bakkal Bodasakı'den Hüseyin Rahmi Bey'e Mektup; Balık Pazarı; Bir Maymunun İntiharı; Boykotajın Telakki-i Değeri; Dağların Şenliği; Döşekten Bir Sada (=Döşekten Bir Sesleniş); Gökten Köpek mi Yağıyor?; Halkın Saflığı; Hanımların Ökçesi - Beylerin Öfkesi; Hayat ve Ölüm; Heybeli Yangını; Horoz Ailesi Sinirli Hanımın Mektubu; İğneli Fıçı; İlk Orucum; İnsan Çekiştiren Eski Vaizler; Kanatsız Uçak Yelkensisiz Gemi; Kanımızı Emenler; Karıncalarla Savaştayım; Pis Bir Vak'a; Taharet Meraklısı (=Temizlik Meraklısı); Üfürükçülüğüm; Yazarlar Nasıl Ölüyor?; Yeni Bir Gazetenin Çukur Düşünceleri.*

Hüseyin Rahmi'nin hikâye antolojileri: *Kadınlar Vaizi* (1920); *Meyhanede Hanımlar* (1924); *Namusla Açlık Meselesi* (1933); *Ka-*

til Buse (1933); *İki Hödüğün Seyahati* (1933); *Tünelden İlk Çıkış* (1934); *Gönül Ticareti* (1939); *Melek Sanmıştım Şeytanı* (1943); *Eti Senin Kemiği Benim* (1963).

Oyunlar: *Gülbahar Hanım* (kayıp); *Hazan Bülbülü*; *Kadın Erkekleşince*; *Tokuşan Kafalar*; *İki Damla Yaş*.

Sanat ve edebiyat konulu yazıları: *Cadı Çarpıyor*; *Şekavet-i Edebiyat*.

Derlemeler: *Müntahabat-ı Hüseyin Rahmi*, 3 cilt (1899), *Sanat ve Edebiyat* (1972), *Mektupları ve Tiyatro Eleştirileri* (1998), *Gazetecilikte İlk Yazılarım* (1999), *Gazetecilikte Son Yazılarım 1* (2001), *Gazetecilikte Son Yazılarım 2* (2002), *Gazetecilikte Son Yazılarım 3* (2004), *Gazetecilikte Son Yazılarım 4* (2006).

Çeviri romanlar: Emile Gaboriau'dan *113 Numaralı Cüzdan* (1889), *Bir Kadının İntikamı* (1891), *Batinyollu İhtiyar* (1891), Jules Arsène Arnaud Claretie'den *Paris'te Bir Teehhül* (1892), Alfred de Musset'den *Frederick ile Bernerette* (1896), Paul de Kock'tan *Biçare Bakkal* (1903).

Çeviri hikâyeler: *Arsızlık Eden Cezasını Bulur*; *Baba Kornil'in Mühim Bir Sırrı*; *Bir Sehv-i Rü'yet*; *Bir Zeki Rehnüma*; *Garip Bir Mektup*; *Hâli Zamanı Olmayan Adam*; *Hasta Çocuk*; *İki Öksüz*; *Kedilenmek İlleti*; *Kim İki Bin Dolar Kazanmak İster?*; *Münzevi Rahip* (=Köşeye Çekilmiş Rahip); *Ne Boş Hayal İmiş*; *Rahibin Merkebi* (=Papazın Eşgeği); *Sadakat*; *Şeytanın Karısı*; *Zavallı Cambaz*.

Kaynaklar

- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Arasında I”, *Akşam*: 1944, no.: 9151, 11 Nisan 1944.
- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Arasında II”, *Akşam*: 1944, no.: 9152, 12 Nisan 1944.
- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Arasında III”, *Akşam*: 1944, no.: 9153, 13 Nisan 1944.
- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Karşısında”, *Yeditepe*: 1964, S 8, s. 6-7.
- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Karşısında”, *Yeditepe*: 1964, S 9, s. 10-11.
- ÂDİL, Fikret: “Hüseyin Rahmi”, *Yeni İstanbul*: 7 Mart 1961.
- ÂDİL, Fikret: “Türk Edebiyatının Büyük Kaybı”, *Tanin*: 11 Mart 1944.
- AHMED MİDHAT: “Muhâbere-i Aleniyye”, *Tercüman-ı Hakikat*: 1888, no.: 2858, 2 Rebiü’l-âhir 1304/1888.
- AKAGÜN, Oya: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Dört Romanında Dejenere Tipler*: Erzurum 1966, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı lisans tezi.
- AKBAL, Oktay: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Yeditepe*: Ağustos 1964, no.: 100.
- AKBAL, Oktay: *Konumuz Edebiyat*: İstanbul 1974, Varlık Yayınevi, S 1817, s. 9-16.
- AKGÜN, Adnan: “Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Edebiyatçılarımızın Resmî Hâl Tercümeleri VII: Hüseyin Rahmi Bey”, *Yedi İklim*: Şubat 1993, S 35, s. 45.
- AKTAŞ, Şerif: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Büyük Türk Klâsikleri*: 1990, Ötüken Neşriyat, C 10, s. 237-243.
- AKYÜZ, Kenan: *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*: İstanbul 1995, İnkılâp Kitabevi.

- ALANGU, Tahir: “Hüseyin Rahmi’nin Romancılığı”, *Değirmen*: Nisan 1944, Y 2, S 12.
- ALANGU, Tahir: “Hüseyin Rahmi”, *Ataç*: Ekim 1964, C 3, S 29-30, s. 3-7.
- ALANGU, Tahir: “W. Shakespeare ile Hüseyin Rahmi”, *Cumhuriyet*: 11 Haziran 1964.
- ALANGU, Tahir: *100 Ünlü Türk Eseri*: Milliyet Yayınları, C 2, s. 823-847.
- ALÇIÇEK, Esin: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Hikâyeciliği*: İzmir 2010, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.
- ALİ RAUF: “Hüseyin Rahmi Ne Bıraktı?”, *Tanin*: 18 Mart 1944.
- ALPASLAN, Gonca Gökalp: *XIX. Yüzyıl Yazılı Anlatılarında Sözlü Kültür Etkileri*: Ankara 2002, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ALPTEKİN, Turan: “Ölümünün 60. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar’dan Bugüne Yansıyanlar”, *Hürriyet Gösteri*: Mart 2004, S 237, s. 26-29.
- ALVER, Köksal: “Züppeliğin Sosyolojisi: Türk Romanında Züppe Tipler Örneği”, *Hece*: Mayıs/Haziran/Temmuz 2002, S 65-66-67, s. 252-266.
- ARPAD, Burhan: “Hüseyin Rahmi’nin Romanları”, *Türk Dili*: 1966, C 20, S 213, s. 197-199.
- ATAY, Falih Rıfkı: “Hüseyin Rahmi’nin Ölümü”, *Ulus*: 12 Mart 1944.
- ATEŞ, Ömer; Yusuf ÇOTUKSÖKEN, “Popüler Edebiyat ve Hüseyin Rahmi”, *Tema Larousse Tematik Ansiklopedi*: İstanbul 1993-1994, Milliyet Yayınları, s. 86-87.
- BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı: “Hüseyin Rahmi ve İnsanoğlu”, *Yeni Adam*: 2 Ağustos 1945, no.: 553.
- BANARLI, Nihat Sami: *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*: İstanbul 1948, C II, Millî Eğitim Basımevi, s. 1059-1062.
- BAŞGÖZ, İlhan: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Hayatı”, *Ülkü*: 16 Mart 1944, Yeni Seri 60.
- BAYBARS, Sudi: *Hüseyin Rahmi’nin Yarattığı Tipler*: İstanbul 1948, Türkiye Enstitüsü Kitaplığı, no.: 320.

- BEK, Kemal: “Hüseyin Rahmi ve Boş İnançlar”, *Hürriyet Gösteri*: Şubat 1997, S 195, s. 77-79.
- BEKİ, Akif: “‘Utanmaz Adam’ Nasıl Unutulur Arkadaş?”, *Hürriyet*: 24 Haziran 2017.
- BERKES, Mediha: “Hüseyin Rahmi Romanlarında Kadın Tipleri”, *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 3, S 5, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 539-552.
- BERKES, Mediha: “Hüseyin Rahmi’nin Romanlarında Aile ve Kadın”, *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 3, S 3, s. 19-32.
- BERKES, Niyazi: “Hüseyin Rahmi’nin Sosyal Görüşleri”, *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 1, S 3 (Mart-Nisan), s. 3-17.
- BORATAV, Pertev Naili: “Hüseyin Rahmi’nin Romancılığı”, *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 3, S 2, s. 205-212.
- BOZOK, Hüsamettin: “Hüseyin Rahmi”, *Yeni Adam*: 13 Mart 1941, no.: 324-325.
- BOZOK, Hüsamettin: “Gerçekler Uğruna Savaşan Bir Er”, *Yeditepe*: 16-31 Mart 1961, no.: 39.
- BOZOK, Hüsamettin: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Yeditepe*: 15 Mart 1951.
- BOZOK, Hüsamettin: “Hüseyin Rahmi’nin Romanlarında Köy ve Köylü”, *Yeditepe*: Ağustos 1964, S 100, s. 4-9.
- COŞKUN, Nusret Safâ: “Hüseyin Rahmi’nin Ölümü”, *Son Posta*: 10 Mart 1944.
- ÇAMLİBEL, Faruk Nafiz: “Hüseyin Rahmi’yi Kaybettik”, *Yedigün*: 20 Mart 1944, no.: 576.
- ÇAPANOĞLU, Münir Süleyman: “Büyük Romancı Hüseyin Rahmi”, *Haber (Akşam Postası)*: 22 Mart 1944.
- ÇEVİK, Dilek: *Mürebbiyelik ve Türk Romanında Mürebbiye Tipleri*: Konya 1999, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.
- DİMDİK, Pelin: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Kadın-Erkek İlişkisi*: İstanbul 2014, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı doktora tezi.

- DÖLEK, Sulhi: “Hüseyin Rahmi’de Mizah ve Toplumsal Eleştiri”, *Güldiken*: Güz 2000, S 22.
- DUMANOĞLU, Halil: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Kovan*: Mayıs 1944, S 10.
- DURAN, Elif: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Kadın*: İstanbul 2009, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi.
- EMEKSİZ, Pelin Dimdik: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Kahramanlarının ve Anlatıcı Olarak Yazarın Evlilik Hakkındaki Görüşlerinden Hareketle Türk-Osmanlı Toplumunda Evlilik Anlayışı”, *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*: 2017, s. 22-47.
- EMEKSİZ, Pelin Dimdik: “Kadınlar Dünyası Ekseninde Türk-Osmanlı Toplumunda Kadının Konumu”, *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*: 2016, s. 24-39.
- ENGİNÜN, İnci: “Hüseyin Rahmi ve Özel Eğitim”, *Araştırmalar ve Belgeler*: İstanbul 2000, Dergâh Yayınları.
- EREN, Abdurrahman Âdil, “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Tan*: 22 Kasım 1936.
- ERİŞENLER, Satı: “Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Halk”, *Türk Dili*: 1966, Y 15, S 177, s. 586-591.
- ERİŞENLER, Satı: “Hüseyin Rahmi’yi Okurken”, *Dost*: Ocak 1965, Yeni Dizi, C 15, S 15.
- ERİŞENLER, Satı: “Mürebbiye”, *Türk Dili*: Ekim 1966, C XVI, S 181.
- ERİŞENLER, Satı: “Nimetşinas”, *Türk Dili*: Temmuz 1965, C XV, S 166.
- ERTAYLAN, İsmail Hikmet: *Türk Edebiyatı Tarihi*: Bakû 1925-1926, C I, 2. hisse, Azer Neşriyat.
- ERTEM, Sadri: “Halkın San’atkârı Hüseyin Rahmi”, *Kurun*: 19 Mayıs 1937.
- ES, Hikmet Feridun: “Bizdeki Roman Kahramanları”, *Akşam*: 15 Eylül 1936.
- ES, Hikmet Feridun: “Tanımadığımız Meşhurlar: Bilmediğimiz Hüseyin Rahmi”, *Akşam*: 12, 13, 14, 16, 17 Aralık 1944.

- ESATOĞLU, Hakkı Selâhaddin: “Hüseyin Rahmi ve Gerçekçi Edebiyat”, *Edebiyat Postası*: 15 Haziran 1950, Y 1.
- ESEN, Nüket: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın İki Romanında Anlatım Teknikleri”, *Kuram Kitap*: 11 Mayıs 1996, s. 51-62.
- ESEN, Nüket: *Türk Romanında Aile Kurumu (1870-1970)*: İstanbul 1990, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- FAHRİ, B., “Edebiyat Bahisleri: Hüseyin Rahmi”, *Milliyet*: 21 Haziran 1932.
- FELEK, Burhan: “Kalem Âleminin Kaybettiği Büyük Kıymet: Üstat Hüseyin Rahmi”, *Cumhuriyet*: 10 Mart 1944.
- FETHİ NACİ: *40 Yılda 40 Roman*: 1994, Oğlak Yayınları, s. 14-20.
- FIRÇA: “Üstad Hüseyin Rahmi”, *Karikatür*: 29 Şubat 1936.
- GARİPER, Cafer: “Yenileşmenin Başlangıcı ve Öncüleri”, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*: Ankara 2005, ed.: Ramazan KORKMAZ, Grafiker Yayıncılık, s. 41-79.
- GERÇEK, Selim Nüzhet: “Hüseyin Rahmi ve Eserleri”, *İstanbul*: 1 Nisan 1944, S 9.
- GEZGİN, Hakkı Süha: “Edebi Portreler - Hüseyin Rahmi”, *Yeni Mecmua*: 7 Temmuz 1939, S 10, , s. 5.
- GEZGİN, Hakkı Süha: “Hüseyin Rahmi de Gitti”, *Vakit*: 10 Mart 1944.
- GÖÇGÜN, Önder: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Çocuklar”, *Türk Dili*: 1985, S 400, s. 228-235.
- GÖÇGÜN, Önder: “Ölümünün Otuzuncu Yıldönümünde Hüseyin Rahmi”, *Hisar*: Mart 1974, C 14, S 123, s. 6-7.
- GÖÇGÜN, Önder: *Hüseyin Rahmi Gürpınar: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri, Eserlerinden Seçmeler, Hikâyeleri, Tiyatroları, Tenkidleri, Mektupları, Makaleleri, Röportajları, Hakkında Yazılanlar, Bibliyografya*: Ankara 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- GÖÇGÜN, Önder: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*: Ankara 1987, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

- GÖÇGÜN, Önder: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*: Ankara 1993, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- GÖKMAN, Muzaffer: *Hüseyin Rahmi Gürpınar - Açıklamalı Bibliyografya*: İstanbul 1966, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- GÖVSA, İbrahim Alâaddin: "Hüseyin Rahmi", *Meşhur Adamlar Ansiklopedisi*: 1943, s. 753-754.
- GÜLER, Cemal Nâdir: "Türk Mizah San'atı Bir Ustasını Kaybetti", *Amcabey*: 18 Mart 1944, C 3, S 68.
- GÜNGÖR, Selâhaddin: "Hüseyin Rahmi'nin Yarım Asırlık Dostu Kitabçı Hilmi Anlatıyor", *Son Telgraf*: 11 Mart 1944.
- GÜNYOL, Vedat: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'a Göre Hayat", *Yücel*: Temmuz 1944, C XVII, Y 10, S 99.
- GÜNYOL, Vedat: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'a Göre San'atkarın Cemiyet İçindeki Yeri ve Rolü", *Yücel*: Şubat 1941, C 12, S 72.
- GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi: *Gazetecilikte Son Yazılarım 2*: İstanbul 2002, Özgür Yayınları.
- GÜVEMLİ, Zâhir: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Vakit*: 12 Mart 1944.
- GÜZELCE, İlga: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Kadın Tipleri ve Kadın Eğitimi Unsuru*: İzmir 2006, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.
- HARMANCI, Abdullah: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü*: Konya 2010, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.
- HAYRİ, Alp: "Üstadın Ölümünden Evvelki Günlere ve Ölümü Gününe Ait Hâtıralar", *Cumhuriyet*: 10 Mart 1944.
- HIZARCI, Suat: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Sanatı, Eserleri*: İstanbul 1964, Varlık Yayınları.
- HIZARCI, Suat: "Hüseyin Rahmi Bey", *Kim*: 20 Ağustos 1964, no.: 318.
- HIZARCI, Suat: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Eserlerini Oyunlaştırma Yarışması", *Dost*: Mayıs 1965, Yeni Dizi, C 16, S 7.

- HIZARCI, Suat: “Hüseyin Rahmi’den Seçmeler”, *Sosyal Adalet*: Ağustos 1964, no.: 19.
- İLDEŞ, Özgür: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın 1919’a Kadar Olan Romanlarında Yapı, Tema, Anlatım (1889-1919)*: Ankara 2009, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.
- İLERİ, Selim: “Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri”, *Türk Dili - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*: Temmuz 1975, S 286, s. 2-32; 2. baskı: Eylül 2008.
- İMSET, Hulûsi İsmet: “Hüseyin Rahmi”, *Son Posta*: 10 Mart 1944.
- İNCİ, Handan: “Tip Yaratma Tekniği Olarak Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Argo”, *Türk Kültüründe Argo*: Hollanda 2002, ed.: Emine GURSOY-NASKALİ, Gülden SAĞOL, Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi Yayınları, s. 213-222; 2. baskı: İstanbul 2016, KaKitap.
- İNCİ, Handan, “Türk Edebiyatı’nın Kedili Öyküleri”, *Kitap-lık*: Temmuz-Ağustos 2006, S 96.
- İNCİ, Handan: “Türk Romanının İlk Yüz Yılında Anlatım Tekniği ve Kurgu”, *Kitap-lık*: Ekim 2005, S 87.
- İNSEL, Avni: “Hüseyin Rahmi’ye Dâir”, *Servet-i Fünûn*: Ekim 1944, Y 53, C 94, S 24-25.
- KABAKLI, Ahmet: “Hüseyin Rahmi ve Halide Edip”, *Tercüman*: 15 Mart 1964.
- KABAKLI, Ahmet: *Türk Edebiyatı*: 1974, Türk Edebiyatı Yayınları, C III, 3. baskı, s. 312-324.
- KAPLAN, Mehmet: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Aslî Tipler”, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*: İstanbul 1976, Dergâh Yayınları, s. 458-475.
- KAPLAN, Mehmet: “Hüseyin Rahmi’nin Üslûbu ve Hayat Görüşü”, *Edebiyatımızın İçinden*: 2004, Dergâh Yayınları, s. 90-96.
- KAPLAN, Mehmet: *Edebiyatımızın İçinden*: 1976, Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet: *Hikâye Tahlilleri*: 1997, 6. baskı, Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet: *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*: 1976, Dergâh Yayınları.

- KAPLAN, Mehmet: *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar II*: 1976, Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet: İnci Enginün ve Birol Emil, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*: 1995, Dergâh Yayınları, 3. baskı.
- KAPLAN, Mehmet; İnci ENGİNÜN; Birol EMİL, *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi II 1865-1876*: 1993, Marmara Üniversitesi Yayınları, 2. baskı.
- KARAALIOĞLU, Seyit Kemal: *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi 3: Cumhuriyet Edebiyatı*: 1985, İnkılap Kitabevi Yayınları, s. 95-156.
- KARATAY, Namdar Rahmi: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Yaşayan Tarafı”, *Ulus*: 1 Nisan 1944, no.: 8140.
- KARAY, Refik Halid: “Dünki İstanbul Hayatının En Büyük Tarihçisi: Hüseyin Rahmi”, *Tan*: 9 Nisan 1944.
- KAYGANA, Mehmet: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın 1919-1944 Yılları Arasında Yazdığı Romanlarında Yapı Tema ve Anlatım*: Ankara 2008, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.
- KERMAN, Zeynep: “Hüseyin Rahmi ve Halid Ziya’da Mürebbiye Meselesi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*: 1986, C 24-35, s. 299-304.
- KERMAN, Zeynep: “Şık Romanı”, *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi II, Prof. Dr. Harun Tolasa Özel Sayısı*: İzmir 1983, s. 58-73.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*: Ankara 1970, Edebiyat Yayınevi.
- [KORKMAZ] Zeynep DENGİ, “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Fikir Cephesi”, *Ülkü*: 16 Mart 1944, Yeni Seri 60.
- KOŞAR, Emel: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Batıl İnançlar*: 2008, Piya-Art Yayıncılık.
- KUTLU, Şemsettin: *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları*: 1970, Türkiye Yayınevi.
- KUTLU, Şemsettin: *Servet-i Fünun Edebiyatı*: 1988, Toker Yayınları.
- Kuyruklu Yıldız Altında Bir Ev*: 2000, Adalar Vakfı Yayınları.
- LEKESİZ, Ömer: *Yeni Türk Edebiyatı’nda Öykü*: 1997, Kaknüs Yayınları.

- LEVEND, Âgâh Sırrı: “Ölümünün 25. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Türk Dili*: Haziran 1969, C 20, S 213.
- LEVEND, Âgâh Sırrı, *Hüseyin Rahmi Gürpınar*: Ankara 1964, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- LEVEND, Âgâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi I*: 1973, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 54-55.
- MECDİ, Tevfik: *Cadı Mes'elesine Dâir — Recm*: Dersaadet 1329, Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı.
- MİYASOĞLU, Mustafa: *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı*: 1998, Ötüken Neşriyat, s. 112-117.
- MORAN, Berna: “Alafranga Züppeden Alafranga Haine”, *Birikim*: Mayıs 1977, C 5, S 27, s. 7-17.
- MORAN, Berna: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’da Sosyalizm ve Haydutluk”, *Birikim*: Haziran 1975, C 1, S 4, s. 5-9.
- MORAN, Berna: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Yüksek Felsefesi, Şıpsevdi”, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*: 1991, C I, s. 87-116.
- MORAN, Berna: “Türk Romanında Fantastiğin Serüveni”, *Hürriyet Gösteri*: Mayıs 1992, S 138, s. 7-12.
- MORAN, Berna: *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*: 1997, İletişim Yayınları, 6. baskı.
- MORAN, Berna: *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*: 2007, İletişim Yayınları.
- MORKAYA, Burhan Cahit: “Hüseyin Rahmi Türk Romancılığında Mekteb Kurmuş Bir Üstaddı”, *Son Posta*: 11 Mart 1944.
- MUTLUAY, Rauf: “Konuları ve Kişileriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Papirüs*: 1969, S 33.
- MUTLUAY, Rauf: “Öyküleriyle Hüseyin Rahmi”, *Türk Dili - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*: Temmuz 1975, S 286; 2. baskı: Eylül 2008.
- MUTLUAY, Rauf: *Bende Yaşayanlar*: 1977, İş Bankası Yayınları.
- NACİ, Fethi: *40 Yılda 40 Roman*: 1994, Oğlak Yayınları, s. 14-20.

NACİ, Fethi: *Türkiye’de Roman ve Toplumsal Değişme*: 1981, Gerçek Yayınları.

NACİ, Fikret: “Celal Nuri Beyefendi’ye”, *Edebiyat-ı Umûmiye*: 5 Teşrin-i Evvel 1335 (1919), Mecmua no.: 85.

NACİ, Fikret: “Hüseyin Rahmi Bey ve Roman”, *Yeni Fikir*: 15 Eylül 1926, no.: 16.

NACİ, Fikret: “Hüseyin Rahmi Bey’in Âsârı”, *Yeni Fikir*: 15 Kânun-ı Evvel 1926, no.: 18.

NACİ, Fikret: “Tutuşmuş Gönüller”, *Yeni Fikir*: 15 Kânun-ı Evvel 1926, no.: 18.

NİHAT, Mustafa: *Türkçe’de Roman, Hakkında Bir Deneme*: 1936, Remzi Kitabevi.

NÜZHET, Sadri: *(Cadı) Münasebetiyle (Feth-i Meyyit’e) İsyan*: 1329, Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı.

OKAY, Orhan: *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*: 2005, Dergâh Yayınları.

OKSAL, Sedat: “Roman San’atı ve Hüseyin Rahmi”, *Tanin*: 10 Nisan 1944.

OKTAY, Ahmet: *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1923-1950)*: Ankara 1993, s. 755-776.

OSMAN NİHAD: “Hüseyin Rahmi’nin Arkasından”, *Ankara Postası*: 27 Mart 1944.

OSMAN SABAHADDİN: “Günü Geçen Bir Dâvâ”, *Yarım Ay*: 15 Mart 1943, no.: 169.

OZANSOY, Halid Fahri: “Hüseyin Rahmi’yi Düşünürken”, *Son Posta*: 18 Mart 1944.

OZANSOY, Halid Fahri: “Ölümünün 25. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Tercüman*: 13 Mart 1969, no.: 2659.

OZANSOY, Halit Fahri: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’a Ait Enteresan Hatıralarım”, *Tercüman*: 20 Mayıs 1964.

ÖNERTOY, Olcay: “Doğumunun 100. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romancılığı”, *Türk Dili*: Ağustos 1964, no.: 155, s. 842-847.

- ÖNERTOY, Olcay: “Oyun Yazarı Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Türkoloji Dergisi*: 1977, C 7, S 1, s. 55-71.
- ÖRİK, Nahid Sırrı: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Ulus*: 25 Mart 1944.
- ÖZBALCI, Mustafa: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Bazı Romanlarında Ferdi ve Sosyal Tenkit”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*: Samsun 1991, S 6.
- ÖZCAN, Celâl: “Ölümünün 32. Yılında Hüseyin Rahmi”, *Varlık*: 1977, Y 43, S 833, s.13.
- ÖZERDİM, Sâmî Nabi: “Doğumunun Yüzüncü Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Türk Dili*: Ekim 1964, no.: 157.
- ÖZMEN, Kemal: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Fransız Kişiler”, *FDE Yazın ve Dilbilim Dergisi*: Ankara 1979, no.: 3, s. 150-166.
- ÖZÖN, Mustafa Nihad: “Hüseyin Rahmi Bibliyografyası”, *Ulus*: 1 Nisan 1944, no.: 8140.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’dan Seçilmiş Parçalar ve Eserleri Hakkında Mütalaalar*, Hilmi Kitabevi, 1945.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat: *Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*: 1941, Maarif Matbaası.
- ÖZTÜRK, Halil Nimetullah: “Hüseyin Rahmi Mütefekkir”, *Vakit*: 10 Mart 1944.
- ÖZYALÇINER, Adnan: “Çağdaş Bir Yazar: Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Güldiken*: 2000, Güz, S 22, s. 10.
- PARLA, Jale: *Babalar ve Oğullar - Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri*: 1993, İletişim Yayınları, 2. baskı.
- POLAT, Nazım H.: “Hüseyin Rahmi’nin ‘Cadı’ Romanı Hakkında Münakaşalar”, *Türk Dünyası Araştırmaları*: Aralık 1982.
- SAFA, Peyami: “Türk Romanının Büyük Kaybı: Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Tasvir-i Efkâr*: 11 Mart 1944.

- SAĞLAM, Nuri: “Ben Deli miyim? Romanında Ahlaka Aykırı Neşriyat Yaptığı Gerekeşiyle Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Yargılanması”, *İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*: İstanbul 2005, no.: XXXII, s. 1-20.
- [SAYMAN], Mecdi Sadrettin: “Büyük Romancımız Hüseyin Rahmi Bey’de İki Saat”, *Yeni Kitap*: Temmuz 1928, S 3.
- SERASLAN, Halim: *Cariyelik ve Türk Romanında Bazı Cariye Tipleri*: Konya 2000, Selçuk Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- SERVER, İskit: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Aylık Ansiklopedi*: 1943, S 49, C V, s. 1408-1410.
- SEVENGİL, Ahmet Refik: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Hatıraları, Eserleri Hakkında Mütalaalar*: 1945, Hilmi Kitabevi.
- SEVENGİL, Refik Ahmet: “Hüseyin Rahmi Bey - Hayatı ve Eserleri”, *Dârü-bedâyi Mecmuası*: 1932, no.: 35.
- SEVENGİL, Refik Ahmet: “Hüseyin Rahmi Bey ve Kahramanları”, *Yedigün*: 23 Mayıs 1934, no.: 63.
- SEVENGİL, Refik Ahmet: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Hatıraları, Eserleri, Münakaşaları, Mektupları*: 1944, Hilmi Kitabevi.
- SEVİNÇLİ, Efdal: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Yaşamı, Sanatçı Kişiliği*: 1990, Arba Yayınları.
- [SEVÜK], İsmail Habip: *Edebî Yeniliğimiz II*: 1932, Maarif Vekâleti Devlet Matbaası.
- [SEVÜK], İsmail Habip: *Tanzîmattan Beri I, Edebiyat Tarihi*: 1944, Remzi Kitabevi, s. 226-232.
- SEYDA, Mehmet: “Doğumunun 11. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Forum*: Ankara 1964, S 15, s. 16-17.
- SINAR, Alev: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Eserlerinde Âdet ve Gelenekler”, *Türkiye Günlüğü*: 2000, S 63, s. 88-100.
- [SOLOK] Kudret, Cevdet: *Hüseyin Rahmi Gürpınar*: Ankara 1974, 3. baskı, Varlık Yayınları.

- [SOLOK] Kudret, Cevdet: *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman 1859-1959 II (Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922))*: Ankara 1978, Varlık Yayınları.
- [SOLOK] Kudret, Cevdet: *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman I (Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar 1859-1910)*: 1977, Varlık Yayınevi.
- SÜ, Hüseyin: *Öykümüzün Hikâyesi*: Ankara 2000, Hece Yayınları.
- SUPHİ RIZA: "Hüseyin Rahmi", *Bilgi Âlemi*: 1 Kânun-ı Evvel 1931.
- SÜHA, Hakkı: "Hüseyin Rahmi'ye Jübile", *Kurun*: 13 Mayıs 1937.
- SÜHA, Hakkı: "Hüseyin Rahmi", *Yeni Mecmua*: 7 Temmuz 1939, no.: 10.
- SÜNER, Necip: "Hüseyin Rahmi İçin", *Yeni Adam*: 4 Mayıs 1944, no.: 488.
- ŞEN, Semra: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarındaki Folklor Unsurları*: Erzurum 1995, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.
- ŞEN, Semra: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Şık, Tesadüf, Şıpsı, Metres Adlı Eserlerinde Halk Edebiyatı Unsurları*: Erzurum 1987, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.
- TALU, Ercüment Ekrem: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeni Sabah*: 10 Mart 1944.
- TANER, Haldun: "Ölümünün 7. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeni İstanbul*: 11 Mart 1951.
- TANJU, Sadun: "Hüseyin Rahmi Bey ve Biz", *Ulus*: 17 Ağustos 1964.
- TANJU, Sadun: "Kızgınlığı Müthişti", *Ulus*: 20 Ağustos 1964.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: "Romana ve Romancıya Dâir Notlar", *Ulus*: 1 Nisan 1944, no.: 8140.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: "Türk Edebiyatında Cereyanlar", *Yeni Türkiye*: 1959, Nebioğlu Basımevi, s. 343-374.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: *Edebiyat Üzerine Makaleler*: 1995, haz.: Zeynep KERMAN, 7. baskı, Dergâh Yayınları.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*: 1942, Bürhaneddin Matbaası.
- TANRIKULU, Abdullah: *Hüseyin Rahmi Gürpınar*: 1974, Toker Yayınları.

- TANSEL, Fevziye Abdullah: “Gürpınar, Hüseyin Rahmi”, *Türk Ansiklopedisi*, Ankara 1970, C 18, s. 223-228.
- TANSEL, Fevziye Abdullah: “Hüseyin Rahmi’nin Halkçılığı”, *Kubbealtı Akademi Mecmuası*: 1 Ekim 1972, C 1, S 4, s. 36-46.
- TANSEL, Fevziye Abdullah: *Gürpınar, Hüseyin Rahmi*: Ankara 1970, Edebiyat Yayınevi.
- TANSEL, Feyziye Abdullah: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *İslâm Ansiklopedisi*: 1997, Millî Eğitim Bakanlığı, C 5/1, s. 655-663.
- TANYOL, Cahit: “Hüseyin Rahmi’nin Kahramanları”, *Değirmen*: Nisan 1944, S 12, s. 153-154.
- TATARLI, İbrahim; Rıza MOLLOF: *Hüseyin Rahmi’den Fakir Baykurt’a Marksist Açıdan Türk Romanı*: 1969, Habora Kitabevi.
- [TEPEDELENLİOĞLU], Nizameddin Nazif: “Hüseyin Rahmi”, *Son Telgraf*: 11 Mart 1944.
- THEODOR, Menzel: “Hüseyin Rahmi”, *The Encyclopaedia of Islam*: 1927, C 2, S 367.
- TİLKİ, Bahriye: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Çocuk*: İstanbul 1990, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.
- TİMUR, Taner: *Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik*: 1991, Afa Yayınları, s. 46-49.
- TOKER, Şevket: “Şıpsevdi Romanı”, *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*: İzmir 1983, S 2, s. 148-172.
- TOKER, Şevket: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Alafranga Tipler*: İzmir 1990, Ege Üniversitesi Basımevi.
- TOPLU İĞNE [Hamdullah Suphi TANRIÖVER]: “Vur Abalıya”, *Davul*: 1 Nisan 1325 (1909), no.: 20.
- Türk Dili - Roman Özel Sayısı*: Ankara 1964, S 154, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dili - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*: Ankara 1975, S 286, Türk Dil Kurumu Yayınları; 2. baskı: 2008.

- ULUNAY, Ref'i Cevad: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Tan*: 21 Mayıs 1943.
- ULUNAY, Ref'i Cevad: "Kalemin Matemi", *Tan*: 10 Mart 1944.
- ULUNAY, Ref'i Cevad: "Kaybettiğimiz Büyük Romancı Hüseyin Rahmi'nin Şahsiyeti ve Eserleri", *Tan*: 12 Mart 1944.
- VÂ-NÛ: "Hüseyin Rahmi", *Akşam*: 10 Mart 1944.
- YALÇIN, Alemdar: *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Devri Türk Romanı*: Ankara 2002, Akçağ Yayınları.
- YARDIMCI, İlhami: "Hüseyin Rahmi'nin Hususiyetleri: Hemşiresinin Kızı Safder Hanım Anlatıyor", *Çınaraltı*: 18 Mart 1944, no.: 130.
- YARDIMCI, İlhami: "Rahmetli Büyük Üstad Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Çınaraltı*: Eylül 1944, no.: 130.
- YAVUZ, Hilmi: *Roman Kavramı ve Türk Romanı*: 1977, Bilgi Yayınevi.
- YAZAR, Mehmet Behçet: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yedigün*: 4 Ağustos 1941, no.: 439.
- YAZGIÇ, Dr. Kâmil: "Hüseyin Rahmi", *Vakit*: 13 Mart 1944.
- YESARİ, Mamut: "Büyük Kaybımız", *İleri*: 18 Mart 1944.
- YEŞİLYURT, Evrim: *Hüseyin Rahmi Gürpınar Hayatı ve Eserleri*: Ankara 2002, Yeryüzü Yayınevi.
- YILMAZ, Durali: "Cadı", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*: 1977, Dergâh Yayınları, C 2, s. 2-3.
- YILMAZ, Durali: *Roman Kavramı ve Türk Romanının Doğuşu*: Ankara 1997, Akçağ Yayınları.
- YILMAZ, Durali: *Romanımız ve İnsanımız*: 1976, Nakışlar Yayınevi.
- YÜCEBAŞ, Hilmi: *Bütün Cepheleriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar*: 1964, İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- YÜCEL, Hasan Âli: *Edebiyat Tarihimizden I*: Ankara 1957, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- YÜZÜNCÜ, Esat Feyzi: "Hüseyin Rahmi", *Son Telgraf*: 11 Mart 1944.

ZEKÂ, Semih: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Roman ve Hikâyelerinde Mizah*: 2004, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

ZÜMRÜTKAL, Şerif Şenol: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*: İstanbul 2012, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali

Giriş

Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Billur Kalp* romanını Heybeliada'da kaleme almış ve 10 Nisan 1340'ta (23 Nisan 1924) tamamlamıştır. Roman 1926 yılında Kitaphane-i Hilmi (Bab-ı Ali Caddesi, Marifet Matbaası, İstanbul) tarafından yayımlanmıştır. Daha sonraki yıllarda Tahir Nejat Gencan tarafından sadeleştirilerek Atlas Kitabevi tarafından 1967 ve 1974'te, Kemal Bek tarafından sadeleştirilerek Özgür Yayınları tarafından 2005'te basılmıştır. Romanı daha sonra 2012'de Everest Yayınları, 2015'te ise Bilge Kültür Sanat Yayınları yayımlamıştır. Elinizdeki yayın, romanın ilk baskısına uygun şekilde sadeleştirilmeden hazırlanmıştır.

Memduha Bağdaş Küçükkaya

BİRİNCİ KISIM

1

Madam Zorluyan, mühim¹ bir ticaret evinin *direktris*'i² olduğunu gösterir bir çalımla göğsünde prostela³, belinde bir demet anahtar, boşalan çiftelhane⁴ odalarını dolaşarak yanındaki delikanlı hizmetçiye:

— Yervant, dedi, bilirsin bu zanaatın da tadı kaçtı... Evvelki⁵ müşteriler, kerhaneye avuçla para bırakıp giderler idi. Şimdikiler bizden bir şey aşırarak sıvışıyorlar. Arkalarında dolaşıp daima⁶ mukayyet olmalı⁷ ki soyulduğunu anlayasın. Ya ırz hastalıklarının bu kadar türlübetürlüsü şimdiyecek görülmemiştir. Ahlakı ve makinesi sağlam, bu dünyada ne karı kaldı ne erkek...

Yervant sırtarak:

— Sözünde az buçuk haksızsın madam...

— Ka neden?

— Ben de erkeğim...

— He malum... İspata kalkma. Şüphem yok...

¹ mühim: önemli

² direktris: müdür hanım

³ prostela: önlük

⁴ çiftelhane: kuş üretmek için yapılmış kafesli yer

⁵ evvelki: önceki

⁶ daima: her zaman

⁷ mukayyet olmak: gözetmek, korumak

— Yirmi bir yaşındayım. Beş senedir kerhane hizmetkârlığı⁸ ederim.

— Ey! Bunun için iftiharlık rozeti istersin?

— Daha makineme bir keder gelmemiştir.

— Yervant, hıyar gibi laf etme... Makinenin keyfini, kederini şimdicek soran vardır senden? Sanki sana imreneyim deyi sağlam olduğunu bana ballandırırsun?

Yervant, para ile işini görebileceğini imaen⁹ anası yerindeki bu kadının kart yüzüne dik dik, cesaretle bakarak:

— Ah madam, bende o talih vardır ki sana dost tutulayım?

— Haydi, kaz yavrusu... Adam oldun da sen de kendini listeye koyuyorsun?

— Tecrübesine varabilirsin... Ben daima aldığım parayı son kuruşuna kadar hak ederim...

— Haydi, zevzek, daima para... Ağzında başka şey gezmez...

Direktris, bir kapalı kapı önünde durup yumruğuyla küt küt vurarak:

— Annik, bu üçüncü keredir ki kapını gümleteyorum. Ses veremeyorsunuz. Geberdiniz? Ne oldunuz? Geçenlerde Mari'nin kerhanesinde böyle bir şey oldu; iki sevdalı birbirinin koynunda büyük uykuya varmışlar... Vakitler acayıp, siz de böyle bir iş etmeyesiniz? Beni meraka koymayınız. Çabuk cevap ediniz.

Bir müddet¹⁰ beyhude¹¹ bekledikten sonra:

— Bir Rabb'im, sana sığınmışım. Başıma bir bela verme. Oh Mega, hâlâm ses yok...

Anahtar deliğinden içeriyi dinleyerek:

⁸ hizmetkârlık: hizmetçilik

⁹ imaen: ima ile, işaret ederek

¹⁰ müddet: süre

¹¹ beyhude: boşuna

— He, nefesleri geliyor. Pıs pıs bir şeyler duyuyorum. Gebermemişler... Kız, niçin böyle inadına sus pus duroorsun? Cevap et-sene?

İçeriden Türk şivesiyle bir erkek sesi:

— Madam Zorlu, niçin bu sabah bizi biraz rahat bırakmıyorsun?

— Hangi sabah evladım? Vakit ikindiye geçti... Bir gecelik ür-cetiyle bunda iki gün yatılmaz... Aksatamıza¹² ket vurma¹³. Burası ticarethanedir. İşimiz öyle ister ki dünküleri savalım ki akşama baş-kaları gelsin...

— Haydi defol kapının önünden... Sözün parana geçer...

— Hangi paraya geçecek? Geçen günü de böyle dedin. Bor-cunu deftere yazdırdın. Bu iş asla veresi kaldırmaz. Bütün esnaf ile beraber ben de kapımın üzerine “Bugün peşin, yarın veresiye” ilanını koyacağım... Kız Annik, o kalkmayorsa sen niçin davran-mıyorsun?

Annik:

— Ka bırakoor ki kalkayım?

Müşteri:

— Ben onu yatağa çiviledim. Kalkamaz...

Direktris:

— Oğlum, kız hastadır. Çok eziyet verme... Ben onu biraz tı-mara¹⁴, meramete¹⁵ koyacağım... Arnavutköyü’nde bir papas eniş-tesi vardır. Oraya gitsin birkaç gün havasını tebdil etsin¹⁶.

Müşteri:

¹² aksata: alışveriş

¹³ ket vurmak: engel olmak

¹⁴ tımar: tedavi

¹⁵ meramet: onarım

¹⁶ tebdil etmek: değiştirmek

— Zevzek karı, hiç Beyoğlu’ndan Arnavutköyü’ne tebdilihavaya¹⁷ gidilir mi? Oranın havası buradan pistir... Hem kerhanede yorulup yorulup da papasın evinde dinlenilir mi?

— Papas çok mübarek bir adamdır. Kıza iyi bakar...

— Annik’in ablası da burada çalıştıktan sonra mı o mübarek adama vardı?

— Perüz... Ah ne iyi kız idi bilsen! Böyle Annik gibi üç gün zampara koynunda yatarak kendine kimseyi doyurtmaz idi...

— Merak etme, bu da doyurtmuyor. Doymuş olsaydım erkenden kalkıp giderdim. Bunu da çırak çıkardığım vakit bir piskoposa ver...

— Haydi, oğulcuğum, şimdi doktor gelecek kızları muayene edecek...

— Doktor, Annik’i benim kadar uzun saatlerle derinden derine muayene edemez. Ben ona, yetmiş kulaca iskandil¹⁸ saldım. Fazla yorgundur. Birkaç gün kızağa çekmeli, karinasını¹⁹ temizlemeli, açılan yerlerini güzelce kırıklamalı²⁰, ziftlemeli... Sonra ben ona kendi imzamlı temiz pratikası²¹ vereceğim...

— Bu ne biçim laflardır ki edoorsun? Bu koynundaki karı mıdır? Mavuna²² mıdır? Salapurya²³ mıdır? İnsan kısmısının dibi kırıkla ziftlenir hiç?

— Senin evindeki karılar, Yemiş İskeleyi’ndeki dolmuşlardan berbattır. Fazla ve ecnas²⁴ müşteri taşımadan hep omurgaları bozuktur. Ziyade su ederler. Meltem havalarda bile yalpasız gidemezler. Müşterilere bulantı gelir...

¹⁷ tebdilihava: hava değişimi

¹⁸ iskandil: suyun derinliğini ölçen alet

¹⁹ karina: gemi omurgası

²⁰ kırık: dolgu maddesi

²¹ pratika: belge

²² mavuna: güvertesiz tekne

²³ salapurya: yelkenli yük teknesi

²⁴ ecnas: çeşitli

— Zevzek oğlu zevzek, susarsın altık! Evimin adını pise çıkarcaksın... Burası lamuslu kerhanadır. Lamuslu müşteri alır... Kızlarıma beğenmiyorsan hesabını gör, işine git... Onları elimi öpenlere çıkartırım. Hem de dört kat ürcetiyle... Lafa karnım toktur. Haydi, yavrum ben altık çene yiyemem...

— Çene yiyemez isen sana iç kapaktan bir döş çıkartayım...

— Zevzekzadem, elverir altık diyorum... Tramvaya, vapura, çimendüfere²⁵, arabaya, kayığa oturanlar paralarına kadar yol gidip nihayet inerler. Kiralık şeyler hep böyledir. Sen bindiğin salıncaktan inmek istemiyorsun. Bayramda çocukları görmedin hiç? Salıncakçı, “yandı” deyi bağırsa ya tekrar para verirler ya ondan aşağı inerler...

— Benim salıncakçım daha “yandı” diye bağırmadı ki...

— Kız, bağırsana...

İçeriden boğuk boğuk anlaşılmaz sesler işitildikten sonra:

Müşteri:

— Bütün nefes delikleri tıkalıdır, bağıramaz...

Annik’in yerine Madam Zorluyan yaygaraya başlayarak:

— Evime bir müşteri geldi. Lava demir attı, üç gündür gitmiyor. Benim hesabıma yiyor, içiyor, erkekliğinin sefasını icra ediyor²⁶. Yatağından çıkan kızlar merametlik hırtlamba²⁷ oluyor. Bana bir akıl örgetiniz. Hangi mahkemeden dava edeyim? Adalet kâtibine gideyim? Sulh hükemasına²⁸ derdimi boşaltayım? Ka divane olacağım. Ben de bilmiyorum ki ne edeyim?

Müşteri:

— Sözümlü dinlersen sana bir nasihat vereyim...

— De bakayım, yine ne kızıl yakut yumurtlayacaksın?

— Hakkı teslim ederim. Annik yoruldu...

²⁵ çimendüfer: şimendifer, tren

²⁶ icra etmek: yapmak

²⁷ hırtlamba: perişan

²⁸ sulh hükeması: yargıç

— He, babanın canına irahmet... Yoruldu, evladım yoruldu... O da candır. Şimdi kanun koydular. Sekiz saatten ziyade²⁹ çalışılmayacak... Bu sizinki on sekizi, yirmi sekizi, kırk sekizi geçti... Kızlar ağızlarında kaç gündür grev sakızı çiğneyolarlar... İşe paydos ederlerse sonram bütün zampara kardaşlarınla beraber ne yapacaksınız?

— O zaman senin gibi gayr-i faâller³⁰ işe girişirler.

Madam Zorlu'nun koca memeli göğsü raks eder gibi fıkır fıkır titreyerek:

— Ah aman, zevzekliği bir yana bırak şimdi. Şakalığa vaktim yok... Vereceğin nasihat ne idi?

— Annik ziyade yoruldu...

— He evet... He evet...

— Onu yanımdan al, yorulmamış bir kız gönder... Haniya üç gün evvel bir körpe sermaye geldiği... Araksi...

— Karnaksi... Ona da çarçabuk göz koydun?

— Senin menfaatin için söylüyorum. Benim Atpazarı'nda cambazlığım vardır. Çok haşarı kısıraklar³¹ alıştırırdım... Bakalım bunun da bir huysuzluğu var mı? Yolu nasıl? Eşkin³² mi? Rahvan³³ mı, tırıs³⁴ mı gidiyor?

— Hem koynuna körpecik kız koyacağım hem de sana üstelik cambazlık ücreti vereceğim?

— Öyle ya, şimdi kimse kimseye babasının hayrına iş görmüyor...

Yervant birdenbire telaşla:

— Madam... Madam...

— Ne var ki?

— Vortik geloor...

²⁹ ziyade: fazla

³⁰ gayr-i faâl: çalışmayan, emekli

³¹ kısırak: diş at

³² eşkin: orta hızlı

³³ rahvan: yavaş

³⁴ tırıs: hızlı

Madam Zorlu, koridorun ucundan kopan karayağız diğer bir Ermeni delikanlısına dönerek:

— Vortik, hele gelebildin...

— İşte geldim madam...

— Ne haber getirdin?

— Müjdem i isterim...

— Müjde? Ne oldu ki?

— Doğurdu...

— Doğurdu? Patlasın...

— Bir kızınız oldu...

— Büyüyüp de belediye orospu kayıt olununcaya kadar kırk furun ekmek ister... Ah, bir fahişe için tamam zanaatının işlek zamanında doğurmak ne felakettir... Çocuk ana lahmine ne sağlam oturmuş. Ne kadar keskin ilaç var ise yaptık. Kâr etmedi... Miryam'ın kadınlığından başka sermayesi yoktur. Her gün karnı bir parça daha üfürüp şişiyordu... Fakat zavallı kızı yine ben her gece kiraliyordum... Tamam ağrısı tutuncaya kadar dokuz ay on gün çalıştı. Bunca zorluğun altında çocuğa yine bir şey olmadı... Tanrı'nın işine akıl erer hiç? Çocuğun babası da malum³⁵... Kim olduğunu bilioruz.

Yervant'la Vortik iki elleriyle kalçalarını tutarak sarsıla sarsıla gülmeye başladılar... Gür bir kahkaha da kapalı odadaki Annik'in müşterisinden fişkırdı.

Madam:

— Budala aptallar, dibinden kavrayamadığınız bir maslahata³⁶ gülmeyiniz... Ben bir laftır edoorsam sözün özü nereden aktığını bilirim. Çocuğun babası zengin bir Türk'tür. Kızı altı ay dost tuttu. Bilirsin, Türkler gayetle kıskanç olurlar. Miryam'ı kendi dininden lamehlemlik (namahrem) bir karı gibi örtüye koydu. Sonram kapatması vardır deyi beyin karısı duymuş... Patırtılar, gürültüler,

³⁵ malum: belli

³⁶ maslahat: mesele

bilmem neler olmuş... Onun üzerine bey, Miryam'ı azat puzat etti. Kız, buraya tamam dört aylık gebe döndü... Beş ay sonra doğurdu. Hesap kitap meydana...

O aralık Annik'in oda kapısı açıldı. Üzerinde iki yanı yırtmaçlı kısa bir gecelik gömleğinden başka bir şey taşımayan şallak mallak esmer bir delikanlı aralıktan gözükerek:

— Madam Zorlu, rica ederim, bu Türk beyinin adını bana söyler misin?

Madam:

— Ne yapacaksın? Şantaj edeceksin?

— Hiçbir şey yapmayacağım... Sadece merak ettim. İşte bu kadar...

Madam Zorlu hazin bir tebessümle:

— Adam sen de, bu dünyada ilk doğuran orospu Miryam değildir... Bu nev³⁷ bir kaza nikâhsız çiftleşen her kadının başına gelebilir. Fakat dert, irezalet dışisinin üzerine patlar. Baba çekilir, gülerek karşıdan keyfine bakar. Ana, dokuz ay karnında taşıdığı bu yükü, “Ah, aman, gıt gıdak” deyi zorlu ağırlar ile yumurtladıktan sonram, bu canlı belayı kubura³⁸ atsin? Kuyuya bıraksın? Boğsun? Gömsün? Ne yapsın? Şaşırır... Hükûmetin gözü de ananın üstündedir. Vay “câniye-yi merkûme”³⁹ sen evladını boğmuşsun deyi karıyı mahkemeye sürüklerler. Baba, hâlâm hiç tınmaz, karşıdan güler durur. Hâkimler karı değildirler ki orospudan yana olsunlar... Onlar, hep kendi cinsleri zamparaya sahabet yaparlar. Biçare karı, mahkemenin huzurluğunda bingır bingır bağırır ki: “Efendim, ben bu piçi babasız doğurmadım. Bu suçtu benimle beraber işleyen bir de erkek vardır. Kabahatin büyüğü ona aittir. Çünkü bu iş olsun deyi bana yalvar yakar olmuş, avuç doluları da para vermiştir...” Hâkim babalar cevap olarak ağır fısıltı bir makamdan: “Çocuğun babasını

³⁷ nev: tür

³⁸ kubur: tuvalet

³⁹ câniye-yi merkûme: katil kadın

ispat et.” derler. Ka bu iş diğer nev maslahatlar⁴⁰ gibi başkalarına göstertilebilir ki ispatı kabil olsun?

Cascavlak vücudunun orasını burasını kaşıyarak kapı aralığından sırttan müşteri:

— Madam, her şeriat⁴¹, kanunda bunu ispat için usuller vardır...

Madam Zorlu, hiddetlenen bir tavuk gibi kabarak:

— Saim İzzet Bey, orospu koynundan çıkmışsın, daha elbiseni üzerine koymadan lafa karışyorsun? Kanunlar, kemanlar bu işe bir guguk koyabilirler hiç! Dünyada kaç piç vardır? Bunun için istatistik tutan oldu? Doğuran kocalı kadınlar hep efendilerinden çocuk yapoorlar sanoorsun? Onlara mecburen inanoorsun. Çünkü onlar ırz ehliyetlik sigortası altında doğuruyorlar... Onlar yalan söylese-ler de inanırsınız. Fahişeler doğru deseler de inanmazsınız...

Vortik birdenbire lafa atılarak:

— Madam, sana çok iyi haberler getirdim. Pek kârlı işler var... Ecnebi zabitleri⁴² karı istiyorlar... Boş lafları kes, işimize bakalım...

Madam:

— Bu zamanede karıdan bol ne var? Sen paradan haber ver...

Vortik:

— Fakat madam, nazik bir şart koyuyorlar...

Madam:

— Ne imiş bu nazik şart?

Vortik:

— Urum, Ermeni, Frenk, Levanten karı istemiyorlar...

Madam:

— Bu milletlerin haricinde Çingene karısı mı aroorlar?

Vortik:

— Hayır, Türk karısı...

⁴⁰ nev maslahatlar: yeni işler

⁴¹ şeriat: yasa

⁴² ecnebi zabitleri: yabancı subaylar

Direktris, kaşlarını yukarı kaldırıp ağzını büzerek Vortik’e bir sükût⁴³ işareti verdikten sonra:

— Ben onlara Türk’tür deyî Ermeni, Rum kızlarını kaç defa yalancı dolma gibi yutturmuşum... Nereden bilecekler? Karı kısmısı üzerinde milletin damgasını taşımaz a? Türk’ün erkeği sünnetinden bellidir. Bu İstanbul’da öyle kanlı vakalar olmuştur kim sünnetini gösteren canını kurtarmıştır... Fakat Türk’ün karısı tıpatıp bize benzer. Dil bilmez bir Frenk çıkarttığı karının cinsini nasıl ayırt edebilir?

— Frenkler, Türk karısını vücudunun tuvaletinden ağnarlar-mış...

— Şimdiki alafranga Türk karıları tastamam bize döndüler... Eskisi gibi vücutlarının kurumlarını temizle摩尔lar...

— Modern kocalar böyle istiyorlar.

— Zamparalar kezalik⁴⁴...

— O hâlde Türk karısının “partiküllüye” ne tadı kaldı?

— Keennehu⁴⁵ kanları bizden sıcak olurmuş... (müşteriye dönerek) Sen bu işe ne dersin İzzet Saim Bey?

— Gönlümün beğendiği karı olsun da ben milliyetine hiç bakmam...

— Ben de ticaretime bakarım. Sattığım meyve isterse Şam fıstığı olsun isterse Rus bademi isterse İstanbul çileği... Ne ararsalar dükkânımda onu bulundurmaya uğraşırım... Fakat Frenklerin Türk karılarına ihtibar etmeleri onların saklı gezdiklerinden dolayı idi. Onlar da bizim gibi mezada⁴⁶ çıkıp bollandıktan sonram, ehemmiyetleri⁴⁷ kalmaz.

Madam Zorlu, Vortik’i kolundan öteye çekerek:

— Haydi, gel, biz işimize bakalım.

⁴³ sükût: sus

⁴⁴ kezalik: yine öyle

⁴⁵ keennehu: güya

⁴⁶ mezat: açık artırma

⁴⁷ ehemmiyet: değer

İzzet Saim, kapı aralığından bir iki adım ilerleyerek:

— Benden gizli mi madam?

— A elbette... Zanaatıma ortak olmak niyetindesin? Türk'ün karısı şöyle böyledir ama erkeği düpedüz barbar olur. Kendisi her çeşit milletlerin karılarıyla yatar kalkar. Fakat bir gâvurun Türk hanımının koynuna girdiğini duyarsa hemen bıçağa davranır... Haydi, sen esvabını⁴⁸ koy. Hesabını gör. Zavallı Annik iki gecedir döşekte pastırmaya döndü. Bırak ki o da biraz hava alsın... Ben sermayelerimi bir ana duygusuyla çalıştırtırım... Onların sıhhatlerini düşünürüm...

Madam Zorlu, hanenin genç simsarı⁴⁹ Vortik'i bir odaya çeker, kapıyı kapatır.

İzzet Saim, fırsatı ganimetten bilerek hemen giyinir, Annik'in eline iki üç kirli kâğıt sıkıştırıp onu bol buse ve iltifata boğduktan sonra haneden sıvışır...

2

Delikanlı, pelteleşmiş bir vücut, gevşemiş asap⁵⁰ ile en ince damarlarına kadar yorgunluk duyarak Parmakkapı'dan kendini tramvaya atar, gözleri yarı kapanık, uyuşuk, kırpışık düşünür. Umumhane⁵¹ karı ile genç tellal Vortik arasında geçen muhavere⁵², rüyai⁵³ bir alacalıkta zihnini işgal eder. Ecnebi zabıtları Türk karısı istiyorlarmış... Bu sevinçli haber üzerine kerhaneciyle vasıtanın⁵⁴ tuzağa Türk karısı düşürmek üzere, kumpas kurmak için kapalı bir odaya çekilmelerini Saim İzzet bir türlü hazmedemez.

Zihni bu kuruntu ile güreşe güreşe İstanbul'da Yusufpaşa'daki hanesine kapağı atar, yatağa yatar, yorgunluk her endişesine galebe eder. Ertesi günün sabahına kadar deliksiz bir uyku çeker.

⁴⁸ esvap: elbise

⁴⁹ simsar: komisyoncu

⁵⁰ asab: sinir

⁵¹ umumhane: genelev

⁵² muhavere: konuşma

⁵³ rüyai: rüya gibi

⁵⁴ vasıta: aracı

Bir hafta geceli gündüzlü hovardalıktan sonra mangal altına bi-
tap düşen mart kızgını kediler gibi oğlunun fahişe koynunda didim
didim didinip geldiğinden haberi olmayan ihtiyar anası, telaşla İzzet’inin başında dört döner. “Nen var yavrum?” suallerine⁵⁵ bu kıllı
bebek, anlaşılmaz homurtulardan başka cevap vermez. Nihayet, er-
tesi sabah gözlerini açıp açıp tekrar yumarak koynunda Annik’i arar
gibi döşeğin bir yanından öbür yanına gerine gerine yuvarlanarak
güç hâlde kalkar... Kocakarıya ilk sözü şu olur:

- Anne, paran var mı?
- İlahi oğlum, sen vermedikten sonra nereden olacak?
- Ben sana geçen günü yarım lira vermemiş miydim?
- İki hafta oluyor...
- Harcettin mi?

Kadın, oğluna karşı sır tutamadığını anlatır manalı bir sırıtışla:

- Harcettim gitti...
- Neye gülüyorsun?
- A, gülüyor muyum?

— Haydi haydi, çıkar. İhtimali yok sen elli kuruşu birden sarf edemezsin. Mutlak yirmi kuruşunu olsun saklamışsındır. Ver bana, sabahleyin kahveye çıkacak harçlığım yok. Yakında Bey’den para alacağım... Ben sana faiziyle yine veririm...

— Ah İzzet, ne kendin para tutarsın ne benim cebimde bir on-
luk bırakırsın... Beş kuruşum oldu mu saklayamam, belli ederim.
Hemen elimden alırsın.

Kadın gider; dolapta bohçaların altından büyük bir kutu için-
den bir kitap, yapraklar arasından yeni ütülenmiş gibi düzgün bir
yirmi beş kuruşluk çıkarır. İsrâf etmemesi tembihiyle oğluna verir.
İzzet, parayı cebine tıktırarak soluğu mahalle kahvesinde alır...

İçeri girer girmez, köşeden iki ses yükselir:

— Ooo, İzzet, neredesin be? Kayıplara, kırklara mı karıştın?
Allah versin, yine dünyalık tutuyorsun galiba... Nazik vücudunu

⁵⁵ sual: soru

Beyoğlu kerhanelerinin yaylı karyolalarında mı rahatlandırıyorsun? Böyle bir cümbüş oldu mu bize haber vermeden hemen sıvışırsın...

Saim İzzet, Ali Fikri ile Ahmet Necmi'nin arasına oturur. Bir çeyrek, yirmi dakika yarenlikten⁵⁶ sonra:

Ali Fikri:

— Gel İzzet, seninle yarım lirasına bir tavla atalım. Kokozluk-tan⁵⁷, fi-emanillah⁵⁸, öyle hafifledim ki uçuyorum şöyle... Cebimde Talat imzalı bir miso lira var... Merhum olduysa da ism-i şerîfi⁵⁹ koynumuzun en sıcak köşesinde geziyor. Ya alırsın ya verirsin...

Tavlayı açarlar, çat çat iki saat oynarlar. İş, kim verdiye kalır. Nihayet galip çıkan Ali Fikri, gümbedek tavlayı kapayarak:

— İşte bunu bu kadar bilirler...

Mağlup⁶⁰ Saim İzzet, yumruklarını kulaklarına dayar, dirseklerini ileri sürer. Yorgun yorgun gerinerek:

— Zardır bu oğlum, karıya benzer. Bugün sana gülerse yarın bana döner.

Oyunun seyircisi Ahmet Necmi:

— Saim İzzet, son oyunda iki açık kapıya bir gele attı, partiyi kaybetti.

Arkasındaki eski haki ceketiyile bir asker kaçağına benzeyen genç, yalabıkça fakat gayet kirli kahveci tâbii⁶¹ Tosun, kapalı tavlayı kavrayarak:

— Oyun kimde kaldı?

Saim İzzet, dövüşe hazırlanan bir horoz kabarışıyla başını di-kerek:

— Ne yapacaksın? Gidip tebeşir çekeceksin değil mi?

⁵⁶ yarenlik: sohbet

⁵⁷ kokozluk: parasızlık

⁵⁸ fi-emanillah: allah'a emanet

⁵⁹ ism-i şerîfi: şerefli ismi

⁶⁰ mağlup: yenik

⁶¹ kahveci tâbii: kahveci çırağı

Tosun, çağanozvari⁶² yampiri⁶³ bir bakışla:

— Para vermezsen elbette gidip tebeşir çekeceğim.

— Hani ya lokum?

— Getireceğim...

— Ha, getireceksin... Kurnazlığının ben çoktan farkındayım. Söylemedikçe lokumu getirmiyorsun... Unutturabilirsen kendin yiyorsun...

— Bedava tavla oynuyorsun, bir de üstelik lokum mu yiyeceksin?

Ahmet Necmi lafa atılarak:

— Haydi terbiyesizlenme... Getir lokumları...

Saim İzzet, birkaç lahavle ile baş sallayarak:

— Bu hayvan oğlanın bir gün avurdu ortasına bir yumruk indireceğim, çenesi dağılacak...

Lokumları getirmeye giden Tosun, yürürken ağzıyla bir carta çekerek:

— Yavaş gel... Benim suratımı pişmiş kelle mi sanıyorsun dağıtacak?

Tâbi, açıldıktan sonra Saim İzzet:

— Bilmem ki bizim de ne acayip hâlimiz var. Niçin karşıkı Halil'in kahvesine gitmiyoruz da bu mundar oğlanın ağız kokusunu dinlemeye buraya geliyoruz?

Ahmet Necmi:

— Ayak alışımsı da onun için...

Ali Fikri yayık bir tebessümle:

— Hep bunlara sebep “kesedar”⁶⁴ efendidir...

Ahmet Necmi:

— O da kim ulan? Konferansçı mı? Türkçü mü, Lüpçü mü?

⁶² çağanozvari: yengeç gibi

⁶³ yampiri: yan yan

⁶⁴ kesedar: Esnafın gelirlerini toplayan kimse. Mecazen kesesi dar yani geliri az anlamında kullanılmış.

Saim İzzet:

— Artık ne kese kaldı, ne kesedar. O püsküllü ipek keseleri büyükbabalarımız kullanırlarmış. Ellerini içine daldırınca para çıkarırlarmış... Sen şimdi cebine sokunca elin neye dokanır biliyorsun ya?

Ahmet Necmi:

— Malum! Bazen pantolonumun cebini, belki bir kırpıntı kalmıştır hülyasıyla derinden derine karıştırmak için el sallarım, dediğin olur...

Ali Fikri:

— Biz şu aralığın tahta kaplamalarını tebeşirle donatmadıkça kahve değiştirmeyiz...

Ahmet Necmi:

— Biz kasaba da bunu yaparız, bakkala da, ekmekçiye de...

Ali Fikri:

— Aftosa⁶⁵ da, piyosa da...

Ahmet Necmi:

— Hükûmet veremezse elbette maişet⁶⁶ piyasası tıkanır. Halk esnafın, esnaf tüccarın, iskambil kâğıdı gibi herkes birbirinin üzerine devrilir. Başka ne yapabilirsin? Çalmak memnu⁶⁷, kaime imali⁶⁸ memnu, eski mundar kâğıt paraları kırpıp kırpıp bahçeye diksene filizlenmezler...

Saim İzzet:

— Para olsun da eski olsun, mundar olsun, razıyım fakat bu günlerde elime beni doyuracak kadar geçmiyor. Ne kadar param-parça olsa arkasına bir tükruk, üzerine bir kâğıt, rast geldiğine dayarsın gider. O da başkasına geçirir. Dünya böyle döner...

Ali Fikri:

⁶⁵ aftos: sevgili

⁶⁶ maişet: geçim

⁶⁷ memnu: yasak

⁶⁸ kaime imali: kalpazanlık

— Bu kaimeleri⁶⁹ imzalayanların namları en ziyade bu kâğıtların üzerinde kirlendi. Napak⁷⁰ oldu. Şöhretlerine bulaşmayan pislik, mikrop kalmadı.

Tâbi Tosun, elinde küçük bir fincan tabağı içinde nişasta ile pudralanmış lokumcukları getirir masanın kenarına kor.

Saim İzzet:

— Ulan, lokum böyle mi getirilir?

Tosun, çatık, süzgün bir bakışla:

— Nasıl getirilir?

— Hani bunun altında bir tepsi? Hani yanında iki bardak su?

— Burası gazino değil...

— Evet, burası gazino değil... Burası öyle berbat bir yer ki... Hele şu ellerinin pisliğine bak. Habeş eli mi? Beyaz eli mi? Belli değil... Cadı tırnaklarının arasına oklava gibi kir dolmuş. Bakkal çırağı mısın, işkembeci yamağı mı, kahveci tâbii mi? Bu müstekreh⁷¹ ellerinin sürüldüğü şeyleri hiçbir mide kabul etmez. Lokumları bu salyangoz parmaklarıyla mı tabağa koydun?

Tosun, istiğrapla⁷² ağzını çarpıtarak:

— Ayağımla koyacak değilim ya...

— Ulan hayvanoğluhayvan, lokumu şişe kavanozun içinden bir maşa yahut çatal ile alırlar. Tabağa öyle korlar...

— Maşa ile sabahleyin sıçan tuttuk... Çatal gâvur icadıdır. Müslüman kahvesinde bulunmaz... Ustam sofudur. Çatal meyhanelerde olur. Bak iki adım ötede cami-i şerîf var...

— Ulan senin ne mal olduğunu bilmez miyim? Şimdi bana Müslümanlık mı satacaksın? Pisliğin adını sofuluk mu koyacaksın? Ustanı, hele seni hiç camide gören var mı?

⁶⁹ kaime: kâğıt para

⁷⁰ napak: kirli

⁷¹ müstekreh: iğrenç

⁷² istiğrap: şaşkınlık

— Oraya senin gittiğin var mı ki beni göresin? Biz ustamla camiye gidemez isek de günde birkaç defa abdesthanelerine uğrarız.

— Tuuh mundar... Ellerin böyle berbat... Bari suratın bir parça temiz olsa... Ağzın burnun kahve telvesi içinde... Fincanları yalayarak mı temizliyorsun? Ne yapıyorsun?

Tosun, kısık bir kahkaha ile:

— Su bulunmadığı yerde teyemmüm caizdir... Bilmez misin sen? Ben böyle soytarı gibi yüzümü gözümü telvelemesem hâlim yaman olur...

— Neden ulan?

— Şehir çocuğusun, şıp diye lafın babafingosuna fırlamalısın... Akşamları burası sarhoş uğrağıdır. Tuvaletli suratla gezinirsem Meryem Ana gibi birbiri arkasına beni öpmeye kalkarlar... Böyle Şafii köpeği suratıyla dolaşıyorum da ellerinden zor kurtuluyorum. Yatsıdan sonra sulanan sulanana... Aksakallı Hacı Raif'ten ne umarsın? Bir akşam kahveyi تنها bularak beni ihtiyar kollarıyla şu aralıkta karmanyolaya getirmek istedi. Dizimi göbeğine koydum. Sıkıca bir çelikleddikten sonra: "Baba, ak sakalından utanmıyor musun?" dedim. Cüzdanını açtı. Benim için öyle yepyeni bir kâğıt lira hazırlamış ki...

Öbür köşeden:

— Tosun, az şekerli bir kahve yap...

— Yapalım... Zaten şimdi ağdalı içen kalmadı ki...

Saim İzzet, tâbiin arkasından bağırarak:

— Ulan yeni lirayı görünce ne yaptın?

— Geç canım, yürü... İhtiyarın fikri başka imiş... Kendi ırzıma leke getirmeden lirayı hak ettim. Şimdi bir tek zanaatla geçinilmiyor... Fakat çakarsın a, laf aramızda... Herkesin esrarı⁷³ kendine...

Ali Fikri yavaşça:

— Edepsiz hayta, hacıyı lekeliyor...

⁷³ esrar: sır

Ahmet Necmi:

— O herif de ne sinsidir... Gençliğinde Şam'da bulunmuş, bu-
raya aykırı bir ahlakla dönmüş... Bize ne günahkârlık bulaşırsa, bu
mübarek memleketlerden gelir... Hacı'yı torunu yerindeki bu oğ-
lanla şakalaşırken kaç defa gördüm. Böyle pise yüz verilir mi?

Saim İzzet:

— Hacıyı görünce söyleyeyim... Arkasından ne kirli taşlar fırlatıldığını bilsin...

Ahmet Necmi:

— Hacı'da o yeni liralara, Tosun'da bu ahlak varken ne söyleyen para etmez... İş yine tıkırında gider. Ahlakı bozuk ihtiyarlar, böyle iptilalarda⁷⁴ gençliği gölgede bırakıyorlar...

Ali Fikri, göğsünü ileriye kabartıp kollarını geriye vererek tatlı tatlı gerine gerine:

— Canım Hacı'yı, Tosun'u bırakınız şimdi. Birinin midesine, ötekinin de suratına... Biz kendi dalaveremize bakalım... Bugünlerde çok açlığım var... Canım öyle bir karı istiyor, öyle bir karı istiyor ki...

Saim İzzet, aynı tatlı gerinme ile gözlerini bayıltarak:

— Nasıl karı?

— On sekiz yaşında, dolgunca vücut bir afet... Hani ya, incecik elbisesi art davlumbazının ortasında derin ve uzun bir elif çizer... Her adım atışta bu müdevver⁷⁵ kısmı iki kalçaya doğru bingil bingil gider gelir...

Saim İzzet, Ali Fikri'nin iki küreği ortasına bir yumruk aşkedererek:

— İşte ona Havva Ana değirmeni derler. Hazreti Âdem'in unu orada öğütüldü.

⁷⁴ iptila: alışkanlık

⁷⁵ müdevver: yuvarlak

— Ooof be, arkamı çökerttin. Havva anamızın o bingil değişmeniyle beraber senin de galiba fena hâlde başın, zihnın, aklın dönmüş.

— Ne dersin birader... Şimdiki jarseler, krepler, o püften ipin-
cecik kumaşlar, körpe kadın vücutlarının kuytu yerlerine öyle so-
kuluyorlar ki, bu fantaziye dokunmalarda hassas bir zampara ruhu
bulunduğuna insanın hükmedeceği geliyor...

3

Ahmet Necmi saatine bakarak:

— Ona geliyor. İzzet... Seni yazıhanede beklemezler mi?

Saim İzzet:

— Beklerler. Ne çıkar ondan!

— İşiniz yok mu?

— Bazen olur fakat çok zaman sinek avlar dururuz.

— Sinek avlamakla handaki o dairenin kirası çıkar mı?

— Kimin umurunda?

— Ne demek?

— Ne demek olacak... Apartmanın kirasını bizim bey, oradaki
kazancından mı veriyor sanıyorsun?

— Ya nereden veriyor?

— Harp zamanında bizim beyin mebusluktan⁷⁶ başka sekiz
mühim memuriyeti vardı. O zaman yükünü tutmuş. Sana bir ikti-
sat kaidesi⁷⁷ söyleyeyim: Ortalık buhran içinde sefaletten, açlıktan
inlerken öte yanda sekiz on kişi zengin olur. İşte bu, bir kulpasına
getirip kanunun müsaadesiyle⁷⁸ etrafı soymaktır. Bu bahtiyar züm-
reye dâhil olabilirsene çalarsın düdüğü... Bizim bey zengindir. Öyle
birkaç apartman kirası ona vız gelir. Şimdiki sefihane sarfıyatını⁷⁹
âleme karşı güya bu idarehaneden çıkarıyormuş gibi gösteriyor. Bu

⁷⁶ mebusluk: milletvekilliği

⁷⁷ kaide: kural

⁷⁸ müsaade: izin

⁷⁹ sefihane sarfıyat: gereksiz eğlence harcamaları

da aleyhindeki suizanlara⁸⁰ bir perde çekmek için, bir dalaveredir... Çakıyor musun? “Velinimetim” aleyhinde bana boşboğazlık ettirmeyiniz be...

Ali Fikri:

— İş olmadığı vakitlerde akşama kadar ne yaparsınız orada?

Saim İzzet:

— Tatlı gır geçeriz...

— Ne gırı?

— Karı lafı be... Her gün idaremiz işsiz güçsüz misafirlerle doludur. Gelsin cigara, kahve, çay, limonata... Gırla lakırdı.

— Karı ticareti mi yaparsınız?

— Yok... Bu hususta biz müstehlikiz⁸¹... Karı dedin mi, bizim beyin göğsünde ciğerleri görünür...

— Karıcılıkta sanki sen ondan aşağı mısın?

— Bu noktadaki zevklerimiz tamamıyla birbirine mutabık⁸² olduğu için Semih Âtîf Bey’e kapıldım ya...

Ali Fikri, mayhoş bir şey telaffuz edeceğini anlatır bir yüz buruşukluğuyla:

— Kızmazsan sana bir şey söyleyeceğim...

— Lafına göre...

— Lafın bana aidiyeti yok. Duyduğumu söyleyeceğim...

— Söyle...

— Sizin idarehaneye bazen kadın misafirler de geliyormuş...

— Olabilir a... Şimdiki zamanda bu şaşılacak bir şey mi?

— Aralarında çok şıkları, güzelleri, müstesnaları⁸³ varmış...

— Bu da hayrete seza⁸⁴ bir şey değil...

⁸⁰ suizan: kötü düşünce

⁸¹ müstehlik: tüketici

⁸² mutabık: uygun

⁸³ müstesna: üstün

⁸⁴ seza: layık

— Bazen, sizin bey bu güzel zaireler⁸⁵ ile odaya kapanıyor, sen kapı önünde bekçilik ediyormuşsun.

— Al bilmem neresinden vur duvara. Bu da sanki laf mı? Oğlum, ben emir kuluyum... Bana, “Şu kapının önünde biraz bekle.” emrini verirlerse, “Hayır, beklemem.” demek olur mu?

— İçeriye oynak, aynalı bir genç karı ile zendost⁸⁶ bir delikanlı kapanırsa senin kapı önündeki bekçilik vazifenin adı ne olur?

— Pezevenklik, diyeceksin...

— Dersem haksız bir şey mi söylemiş olurum?

— Hâlâ büyükbabanın zihniyetiyle yaşıyorsun. Hâlâ hayvanlara mahsus çayırılıkta otluyorsun. Bu bekçiliğe hovardalık lisanında, “arkadaşlık” derler. Gün ve sıra gelir ki bey de öyle bir kapı önünde beni bekler. Bu ham fikirleri kafandan at... Biraz yontul, biraz incel... Bir erkekle kadının bir odaya kapanmaları dünyayı altüst edecek bir mesele, bir cinayet değildir. Evvelden Türk mahallesinde bir eve zampara girdiği duyulursa yedi semtin halkı ayağa kalkar; zaptiyeler⁸⁷, polisler, imamlar, muhtarlar, bekçiler silahlar, sopalarla toplanır; kıyametler koparmış... Bedbaht⁸⁸ zampananın dayaktan cavlağı çektiği de olurmuş... İstanbul sokaklarında sürü sürü köpekler gezerken bu hayvanların çiftleşmelerine de müsaade edilmezmiş. Böyle bir cürüm⁸⁹ hâlinde görülen çiftlerin üzerlerine taş, sopa, gaz tenekeleri yağdırılır, sular dökülürmüş... Biçareler yaralar, bereler, kanlar içinde kalırlarmış... Her şeye tahammül eden İstanbul halkının sinirleri nasılsa bu hâle dayanamıyor... Tabiatın bu mübrim⁹⁰ kanununa, bu kadar şiddetle karşı gelmek, hakiki iffetperverlik⁹¹ değildir. Karını iyi intihap⁹² ve idare et. Kızlarının, oğullarının terbiyelerine itina göster, keyfine bak... Bu dünyada cebir⁹³

⁸⁵ zaire: kadın ziyaretçi

⁸⁶ zendost: zampara

⁸⁷ zaptiye: güvenlik memuru

⁸⁸ bedbaht: talihsiz

⁸⁹ cürüm: suç

⁹⁰ mübrim: zorlayıcı

⁹¹ iffetperverlik: namusuna düşkünlük

⁹² intihap: seçme

⁹³ cebir: zorlama

ile hiçbir şey olmaz... Ahenksiz, yaraşıksız, müstebidane⁹⁴ izdivaçlardan her türlü fenalıklar zuhur edebilir⁹⁵... Bu cahilane⁹⁶, müfrit⁹⁷ taassupların⁹⁸ sonu nereye çıktı, görüyorsun ya? Bugün bir tedansan'da⁹⁹ bulun da hâli seyret... Fetva emininin¹⁰⁰ torunuyla kucak kucağa dans edebilirsin. Şimdi haydi gidelim. Divanyolu'ndan iki adım ötede bir kârgir konağın kapısını çalayım; karşına fıstık gibi dolgun, beyaz, güzel, fıkır fıkır bir hanımefendi çıksın... Sermayelerini beğendirmek için karşına dizesin... Ye, iç, yat, kalk, gül, oyna, eğlen... Ne polisten perva et ne imamdan, bekçiden ne de konudan komşudan... Cüzdanında paran var mı, sen onu haber ver... Ve bugün ceplerine doldurmak için kolayına gelen kazanç vasıtalarından her türlüşüne müracaat edebilirsin. Hiçbir şey ayıp değil... Yalnız aç kalmak felakettir. Herkes gözünü açsın, aldanmasın, çaldırmasın. Bu asır alıkları, beceriksizleri, tembelleri beslemez... Evet, bizim bey, karı dalaveresiyle meşguldür. Yanı sıra ben de aşk meyvesiyle çöpleniyorum. Hoşuma giden afetler olursa peşlerine düşüyorum. Onda beş, iş uyuyor... Neme lazım benim, beyin tabiatı ne olursa olsun, vaktiyle parayı nereden kazanmış bulunursa bulunsun, herhangi bir servetin dibini kazısan altından çapanoğlu çıkar. Beyi ayıplayanlar öyle fırsatları elde edemeyenlerdir.

— İzzet, sen dersini almışsın... Ben de senin gibi beyin çanağını yalasam belki bütün günahlarını sevap gibi görürüm... İdarehanenize karı kapatmanız, bana karşıdan çirkin görünüyor. Bu işe hangi yüzünden baksan rezaletten başka bir şey değildir. Vakıa¹⁰¹ işitiyoruz: Abdülhamit zamanında eski vükela¹⁰² bunu nezaret¹⁰³

⁹⁴ müstebidane: zorbaca

⁹⁵ zuhur etmek: ortaya çıkmak

⁹⁶ cahilane: cahilce

⁹⁷ müfrit: aşırı

⁹⁸ taassup: tutuculuk

⁹⁹ tedansan (*thé dansant*): thé “çay” ve dansant “dans” kelimelerinden oluşup “danslı çay” anlamındadır.

¹⁰⁰ fetva emini: fetva işleriyle uğraşan memur

¹⁰¹ vakıa: gerçi

¹⁰² vükela: vekiller, bakanlar

¹⁰³ nezaret: bakanlık

odalarında yaparlarmış... Böyle vakalar türlü telmihlerle¹⁰⁴ gazete sütunlarına geçermiş, aylarca halkın diline düşermiş...

— Oğlum, erkekle kadının bu günahı işlemedikleri hiçbir devir yoktur fakat şimdi bu cihetten bütün bütün medeniyete girdik. Sana dedim; askın yok, baskın yok. Karının gönlünü et, istediğin yere götür, eğlen...

4

Saim İzzet, Sirkeci’de Kozacı Hanı’nın ikinci katındaki idarehaneye girdiği zaman, vakit gecikmişti. İhtiyar Mansur Efendi, bir düziye zayıf burnunun ucuna düşen gözlüğünü düzelterek büyücek bir defterde kayıtlar yapıyordu. İzzet’i görünce sesine titreme getiren bir sinirlenme ile haykırmak için kuvvetsiz boğazını zorlayarak:

— Ay efendim, neredesin? Arapyan Hanı’ndan gelecek faturalar var. Gümrükteki müstacel¹⁰⁵ işlerimiz yüzüstüne duruyor... Küçük el defteri senin gözünde kilitli kalmış...

Saim İzzet, yalanda mümarese¹⁰⁶ peyda etmiş bir mektep çocuğu gibi saldır sultur:

— Sorma hâlimi baba, bu akşam bizim kocakarı hastalandı. Koş bre doktora... Koş bre eczaneye...

Mansur Efendi aldanmadığını anlatır bir bakışla gözlüğünün üzerinden gözlerini süzerek:

— Bu sabah seni mahalle kahvesinde tavla oynarken görmüşler...

— Kim görmüş? Yaradan Kibriya hakkı için...

— Sus yemin etme... İçeriki odadan bey, üç defadır seni soruyor...

— Ne dedin?

— Daha gelmediğini söyledim...

— Ah baba ah, geldi de bir işe gönderdim, desen olmaz mı?

¹⁰⁴ telmih: anıştırma

¹⁰⁵ müstacel: acil

¹⁰⁶ mümarese: alışkanlık

— Beni de mi lehine yalancı şahitlikte kullanacaksın?

Elektrik çanı çınladı.

Mansur Efendi:

— Ha, işte çağırıyor.

Saim İzzet loş ve kısa bir koridordan yürüdü. Kapı aşırı odaya girdi.

Semih Âtîf Bey iki misafiriyle oturuyordu. Malik Tayyar, Nesip İhsan... Bu iki kafadar, bir nezaret odası gibi geniş maroken¹⁰⁷ koltuklara yayılmışlar laf atıyorlar. Odayı duman bürümüş, bütün sigara tablaları dolmuştu.

Semih Âtîf Bey, delikanlıyı görünce:

— İzzet, neredesin?

— Bizim kocakarı...

— Sizin kocakarı yine mi hastalandı? Bu kadar zamandır dert çekiyor da hâlâ ölmediğine taaccüp ediyorum¹⁰⁸... Şimdi kocakarıyı bırak. Genç kadınlardan bahsedelim. Hayli vakit oldu bana bir şey bulmuyorsun...

— Ah velinimet, bu hususta pek müşkülpesentsiniz¹⁰⁹. Kadın çok fakat size layığını elde etmek zor... Piyasa görmüş olmayacak, hâl ve tavrı fahişe kokmayacak... Müstesna bir güzel, açılmamış bir gül olacak. Her şeyi ile beraber ahlakını da kendiniz bozmaktan hoşlanırsınız. Böyle bir kumrucuğu ben hangi yuvadan ürkütüp çıkarabilirim?

— Ben artık senden ümidimi kestim, başımın çaresine baka-cağım... Buraya birçok kadın düşürmek için şimdi Malik Tayyar, Nesip İhsan Beyler ile bir tuzak düşündük. Bu işe sen memursun.

— Maaliftihar¹¹⁰...

— Şimdi bir ilan yazacağız. Bunu birkaç gazete idarehanesine götürüp ücretle tabettireceksin¹¹¹...

— Başüstüne...

¹⁰⁷ maroken: yumuşak bir çeşit deri

¹⁰⁸ taaccüp etmek: şaşırarak

¹⁰⁹ müşkülpesent: zor beğenen

¹¹⁰ maaliftihar: seve seve

¹¹¹ tabettirmek: bastırmak

Semih Âtîf Bey bloknottan bir kâğıt kopararak önüne koydu. Kalemi hokkaya batırdıktan sonra sordu:

— Söyleyiniz bakayım. Ne yazayım?

Malik Tayyar, hafif bir düşünce süzüklüğüyle:

— Yaşı on sekizden dun¹¹², yirmi ikiden efzun¹¹³ olmamak üzere bir kâtibe hanım aranıyor. Tahsîl-i âlî¹¹⁴ görmemiş olmasında beis¹¹⁵ yoktur. Türkçe tahrir¹¹⁶ hakkıyla vukufu¹¹⁷ şarttır. Daktilografiye ve diğer lisanlara aşına bulunanlar tercih olunacaklardır.

Nesip İhsan Bey, yaylı gözlüğünü çıkarıp burnunun köküne tekrar yerleştirdikten sonra, taşkın bir itiraz sedasıyla:

— Yok... Yok... Yok... Ne yapıyorsun? Vele¹¹⁸ bir şekl-i menfide¹¹⁹ olsun tahsîl-i âlî falan karıştırma. Türkçeye hakkıyla vukuf¹²⁰ şartını da defet. Diğer lisan¹²¹ ve daktilografi kayıtlarına da lüzum yok... Hele yaşın on sekiz, yirmi iki olmasından bahis hiç caiz¹²² değil...

Malik Tayyar, müteaccip¹²³ bir çehreyle arkadaşına dönerek:

— Birader, fikrini anlayamadım. Maksat başka fakat biz sureta¹²⁴ bir kâtibe¹²⁵ hanım arıyoruz. Bu mesleğe dair bazı evsaf¹²⁶ zikrine mecbur değil miyiz?

— Şüphesiz... Lakin birader, bir kurnazlık yapılacağı vakit onu tamam kıvamına getirmeyi bilmelidir. Mesela şimdi bizim asıl ar-

¹¹² dun: aşığı

¹¹³ efzun: fazla

¹¹⁴ tahsîl-i âlî: yükseköğrenim

¹¹⁵ beis: sakınca

¹¹⁶ tahrir: yazı yazma

¹¹⁷ vukuf: bilme

¹¹⁸ velev: diyelim ki

¹¹⁹ şekl-i menfi: olumsuz şekil

¹²⁰ vukuf: anlama

¹²¹ lisan: dil

¹²² caiz: uygun

¹²³ müteaccib: şaşan

¹²⁴ sureta: görünüşte

¹²⁵ katibe: sekreter

¹²⁶ evsaf: nitelikler

zumuz bir kâtibe bulmak değil. Buraya o nam altında birçok genç kadın celbedebilmektir¹²⁷. İlanımızı türlü şartlar ile göz ürkütecek bir hâle korsak işimize yarayacaklardan çoğunun cesaretlerini kırmış oluruz... (Semih Âtîf Bey'e dönerek) Yaz: "Genç bir kâtibe hanım aranıyor. Vazife ağır değil, maaş dolgundur. Cuma, pazardan maada¹²⁸, Sirkeci'de Koza Hanı'nda 14 numaraya müracaat..."

Bu defa Malik Tayyar itiraz çatkinlığıyla:

— "Vazife ağır değil, maaş dolgundur." sözü şüphe davet etmez mi?

— Hayır, şüphe davet etmez. Bilakis¹²⁹, bu iki söz, bir sihir tesiri gösterir. Buraya koşuşacaklardır. Zaten ırz, namus mutaassıpları böyle ilanlara pek aldırılmazlar ve onlar münasip¹³⁰ birer zevç¹³¹ bulamazlarsa açlığa mahkûmdurlar. Fakat bugün İstanbul'da kocasız, ekmeksiz ne kadar zavallı kız var biliyor musunuz? Âdeta ortada bir ırz spekülasyonu dönüyor. Semih Âtîf Bey, âdeta diyebilirim ki buraya gelip de kendini size beğendirmeye muvaffak olabilecek bir kadın, birkaç zaman için fuhuşun en hafif suretiyle temîn-i mâîşet edeceğinden dolayı, diğer biçarelere nispeten çok bahtiyardır.

Semih Âtîf:

— Fuhuş seli pek çok kadın sürükleyip götürüyor. Bu müzahrefatın¹³² içinde pırlantalar da bulunabilir.

Malik Tayyar:

— Haydi, farz edelim ki böyle bir pırlanta avladın... Bunu ne yapacaksın? Kravat iğnesi mi, yüzük taşı mı? Evli bir adamsın... Bu elması medit¹³³ bir istimal¹³⁴ ile aleni kullanamayacaksın... İzdivaç edemeyeceksin... Çünkü bu zamanın ahlakiyat ve zihniyetin-

¹²⁷ celbetmek: getirmek

¹²⁸ maada: -den başka

¹²⁹ bilakis: aksine

¹³⁰ münasip: uygun

¹³¹ zevc: eş

¹³² müzahrefat: pislikler

¹³³ medid: devamlı

¹³⁴ istimal: kullanma

ce, çiftle karılı bir erkek iki başı ejderha kadar nazarlarında müthiş görünür.

Semih Âtîf:

— Adam sen de Tayyar... Bu lakırdıları nereden çıkartıyorsun? Ben evlenmek değil; eğlenmek için bir karı arıyorum... Teehhül¹³⁵, bir erkeği bu nev zevklerden menedebilmek için kâfi bir düğüm müdür?

— Değildir... Lakin böyle havai¹³⁶ bir telezzüz¹³⁷ için evdeki masum kadını işkencelere düşürmek de insaniyete pek şaşı bakan bir hareket sayılmaz mı?

— Tuhaf şey. Bugün de ahlak hocalığının mı tuttu? Böyle bir endişe hangi müteehhil¹³⁸ erkeği zevkinden alıkoyabiliyor ki bana bu mavalı okuyorsun? On iki sene süren bir karı kocalığın sinirlerde husule getirdiği¹³⁹ aşıntıyı, gönüle doldurduğu doyunluğu, bıkkınlığı biliyor musun?

— Evet, bunu inkâr edemem lakin bu neticeyi göz önüne getirince kimsenin evlenmemesi lazım gelir.

Semih Âtîf Bey yerinden kalkıp garip bir işmizazla¹⁴⁰ cevap vererek:

— Evet... Öyle ya... Hay hay...

— Ya siz niçin evlendiniz?

— Evlenmenin ne olduğunu bilmediğim için... Bu tuzağa tutulanlar hep cehaletlerinin kurbanı oluyorlar... Şu saatte yüzde doksan dokuzunun pişman olduğuna hiç şüphem yoktur...

— Oh, çok tuhaf nazariye... Zaten, şu zamanda intizam¹⁴¹ ve ahlak şirazesi bozulmuş olan bu dünyadan izdivaç usulünü de kaldırırsak âlem ne hâle gelir?

¹³⁵ teeħhül: evlenme

¹³⁶ havai: boş

¹³⁷ telezzüz: zevk

¹³⁸ müteehhil: evlenmiş

¹³⁹ husule getirmek: meydana gelmek

¹⁴⁰ işmizaz: yüzünü ekşitme

¹⁴¹ intizam: düzen

— Evvela sen bana izdivaçla âlemin iyi bir hâlde bulunduğunu ispat et... Ötesini sonra konuşalım...

— Evlenme âdetini kaldırdıktan sonra onun yerine ne ikame edeceksiniz¹⁴²? İnsaniyetin tamamen saadetini kâfil daha mahzursuz ne usul bulabileceksiniz?

— Onu düşünmek benim vazifem değil... Bu meseleyi tettebbu¹⁴³ ve hâl için uğraşan büyük kafalar da hâlâ bunun bir ucunu, kulbunu bulamadılar. Türlü türlü izdivaç ve talak¹⁴⁴ şekilleri tasavvur ve tatbik ettiler, uyduramadılar; uyduramıyorlar, uyduramayacaklar... Bu kanunlara, bu şer’lere bu felsefe ve nasihatlere rağmen herkes gönlünün töresine gidiyor, vesselam. Karını seviyor musun? Ona göre bir felsefe-i izdivâc¹⁴⁵ yürütürsün. Sevmiyor musun? O zaman meselenin zıttını müdafaa ve iltizam¹⁴⁶ edersin.

— Ey, sonu ne olacak?

— Bilir miyim ben?

Nesip İhsan sigarasını çeke çeke söze karışarak:

— Her şeyde tabiat galebe ediyor¹⁴⁷. Galiba bu meselede de, nihayet öyle olacak...

Malik Tayyar:

— Ne demek o?

Nesip İhsan:

— Beşeriyetin tıynetinde usançlık ve hercailik var. Her erkek fırsat düştükçe çeşni değiştirmeye can atar. Sen de öylesin, ben de öyleyim, öteki de öyledir. Bunun hilafı¹⁴⁸ sözler, riyakârlıktan başka bir şey değildir. İnsanlar daima riyakârlığı hakikate tercih ederler; eğri hareketlerde bulunarak doğru neticeler beklerler; her

¹⁴² ikame etmek: yerine koymak

¹⁴³ tettebbu: araştırma

¹⁴⁴ talak: boşanma

¹⁴⁵ felsefe-i izdivâc: evlilik felsefesi

¹⁴⁶ iltizam: taraf tutmak

¹⁴⁷ galebe etmek: üstün çıkmak

¹⁴⁸ hilaf: karşıt

fert, kendi nefsinı iğfal etmekle¹⁴⁹, ceman yekûn¹⁵⁰ bütün insanlar birbirini aldatmakla hiçbir iş yoluna girmez. Doğruyu söyle, dokuz köyden kovul... Böyle muazzam, mühim meselelere var kuvvetleriyle en kestirme doğru kapıdan hücum edemezler. Birtakım kuyûd-ı ihtirâziyye¹⁵¹ önünde titreyerek tehlikesiz sandıkları köşe bucakta dolaşırlar... Çünkü sen benim ne kadar teklifsiz arkadaşım, canım ciğerim olursan ol, ben sana kalbimdeki fena meyelanlarımı¹⁵² apaçık, dosdoğru söyleyemem. Çünkü aynı çirkin şeyler senin kalbinde de mevcut olduğu hâlde, bu itirafımdan dolayı derhâl sen beni telin edersin¹⁵³... Dünya kurullalıdan beri insanlar arasında bu komedya böyle gelmiştir, böyle gider... Ben seni aldatmalıyım, sen beni aldatmalısın... Beni aldatmaya uğraşırken bana aldandığını hissedersen ifrit olursun¹⁵⁴. İşte karılık kocalık bu feci müdhikenin¹⁵⁵ en müellem¹⁵⁶ bir faslıdır... Zevciyetleri ancak aldanıp aldatmakla devam edebilen ne karı kocalar vardır. Hele bazıları hakikati bil-seler çıldırırlar... Pek çok şeylerde hakikati bilmemeli, gözü bağlı gitmeliyiz. Saadet bir vehimdir¹⁵⁷. Bunu tespit için tenevvüre¹⁵⁸ uğraştığımız dakikada, bu hümayı uçurup mesut olmadığımızı anlarız. Saadet bir zandır azizim. Bunu hiç kurcalamaya gelmez. Ona suri¹⁵⁹ bir istihkak¹⁶⁰ gösterenler, bu zan içinde yaşamayı bilenlerdir...

Malik Tayyar:

— Çetin mesele... Bu sözlerinizin ucu nereye çıkacağını aklım bir türlü kestiremiyor... Karı koca birbirinden şüphelendikleri vakit, mesudiyetimiz bozulmasın diye, tesadüfen önlerine çıkan be-

¹⁴⁹ iğfal etmek: kandırmak

¹⁵⁰ ceman yekûn: hepsi, cümleten

¹⁵¹ kuyûd-ı ihtirâziyye: koruyucu tedbirler

¹⁵² meyelan: eğilim

¹⁵³ telin etmek: kınamak

¹⁵⁴ ifrit olmak: çok kızmak

¹⁵⁵ müdhike: komedi

¹⁵⁶ müellem: acıklı

¹⁵⁷ vehim: kuruntu

¹⁵⁸ tenevvür: aydınlanma

¹⁵⁹ suri: görünüşte

¹⁶⁰ istihkak: hak ediş

dahatlere göz mü yumsunlar? Karılarından bıkmış kocaların keza kocalarından usanmış karıların bu yolda indî¹⁶¹ felsefeleri vardır. Kıskanılmak istemezler. Evli oldukları hâlde gönül hürriyetlerini muhafazaya uğraşırlar...

Semih Âtîf Bey, müstehzi¹⁶² bir dikkatle bu felsefeyi dinleyen Saim İzzet'e dönerek:

— Haydi, oğlum, sen bu ilanı götür, gazetelere ver. Bizim münakaşamıza bakma. Türk işi böyle. En sade şeylerde üçümüzün fikri birbirine uymaz... Bu hâl ya çok bilmeden veya hiçbir şey bilmemeden ileri gelir...

Saim İzzet, bir emir çavuşu gibi temenna¹⁶³ ile dışarı çıktıktan sonra idarehane sahibi sözüne devam etti:

— Siz, hasta, kıskanç, sinirli bir zevce ile yaşadınız mı? Bu işkenceyi çekmemiş olanlar, bu bahiste ağız açmaya salahiyetdar¹⁶⁴ değildirler.

Nesip İhsan, serçe parmağının ucuyla sigarasının külünü silerek:

— Böyle kadına acımalıdır.

Semih Âtîf:

— Ben acıya acıya zakkuma döndüm. Ne yapsan memnun etmen kabil değildir. Şimdi kadınların topuna birden lanet ediyorum. Kıskanç kadınlar... Haydi, böyle diyelim. Mağdur hanımlar da kocalarından ziyade kendi cinslerine gücenmelidirler. Çünkü zevçleri baştan çıkaranlar yine kendileri gibi Havva kızıdır. Erkeğin şeytanı kadındır. Buna şüphemiz var mı?

Bu esnada dışarıdan tık tık kapı vuruldu.

Semih Âtîf Bey:

— Giriniz...

¹⁶¹ indî: kendilerince

¹⁶² müstehzi: alaycı

¹⁶³ temenna: el selamı

¹⁶⁴ salahiyetdar: yetkili

Kapı aralandı. İhtiyar Mansur Efendi'nin gözlüklü kuru siması görüldü:

— Efendim, hizmetçi kadınla çocuklar geldi...

Semih Bey bu haberden memnun olmadı, vereceği cevabı düşünürken onun müsaadesini beklemeden kapı itildi. Önde iki çocuk, arkada hizmetçi, gürültü ile içeri daldılar... Böyle terbiyesizce dalga gibi girişten Semih Bey'in çehresi bulandı. Lakin kalkışacağı tekdirin beyhudeliğini biliyordu. Bir söylese münasebetsiz sekiz cevap işitecek, misafirlerin yanında yüzü büsbütün yere düşecekti.

Mihriban'la Turgut, hemen babalarının iki bacağı arasına koş-tular. Ona daha iyi sarılmak için birbirini itiyorlardı. Semih Âtîf Bey, ikisini de alargada tutmaya uğraşarak:

— Nedir o? Eliniz mülemma¹⁶⁵... Üstüme sürmeyiniz... Ne yediniz?

Oğlan cevap verdi:

— Çikolata, kuru üzüm, kavrulmuş fındık, pasta, kurabiye, fondan...

Turgut, bu sabah çerezi listesinin mabadını düşünürken, Mihriban, kardeşinin nisyanını¹⁶⁶ itmamen¹⁶⁷ imdada yetiştî:

— Koz helvası, badem ezmesi...

Göstermek istediği sabır ve metanete rağmen Semih Âtîf Bey'in kaşları çatılarak:

— Kâmile Hanım, çocukların midelerini süprüntü küfesine döndürmüşsünüz. Kalkar kalkmaz bunlara bu kadar abur cubur yedirilir mi?

Kâmile Hanım:

— Allah ömür versin efendim, fukara çocuğu değil ya bunlar... Siz kazanıyorsunuz, elbette evlatlarınız yiyecek... Kimin için çalışıyorsunuz?

¹⁶⁵ mülemma: bulaşık

¹⁶⁶ nisyan: unutma

¹⁶⁷ itmamen: tamamlayarak

Mahalle karılığından gelme bu hizmetçi Kâmile'nin mantığına itirazdan çıkacak felaketi bilen Semih Bey, dudaklarını ısırarak düşünürken, Mihriban babasının öfkesini yenmek için ona bir nane şekeri uzatarak:

— Al beybaba... Ye... Mideye iyiymiş... Kalbe ferahlık verirmiş. Annem söyledi...

Semih Bey, bu takdimeyi nefretle reddetti fakat Turgut, hemşiresinin küçük bir iğbirar¹⁶⁸ anından istifade ederek hemen şekeri kaptı, ağzına attı... Kız, sulu sepken ağlamaya başladı.

Semih Bey'in artık tahammüle kudreti kalmadı:

— Kâmile Hanım, al bunları. Çıkınız dışarıya. Beyefendilerle mühim bir işe dair konuşacağız.

Kâmile kolay aldatılacak dul bir kadın değildi. O, konuşulacak mühim bir işin biraz kokusunu almış gibiydi. İstihzasını seçtiren bir tebessümle çocukların ellerinden tutup çekerek:

— Haydi, biz gidelim. Beybabanızın gizli, mühim müzakeresi varmış.

Hizmetçi kadın kapıya doğru iki adım yürüdükten sonra geri dönerek:

— Fakat beyefendimiz, sabahleyin sizi rahatsız edişimizin sebebi var. Az daha bunu söylemeden gidecektik. Bizi hanımefendi gönderdi. Zavallı, yine bugün ziyade rahatsız... Bir başka doktor istiyor... Eskisine artık emniyeti kalmadı. Eczanenin değiştirilmesini de rica ediyor... Çünkü gelen ilaçların hiç tesiri yok. Bugünlerde biçarenin hakkında çok kayıtsız bulunduğunuzdan şikâyet ediyor. Affedersiniz, size akıl öğretmek haddim değildir ama karınızın sıhhati de ehemmiyetçe burada müzakere edeceğiniz işten aşağı kalmamak lazım gelir, sanırım...

Semih Bey, bu kariyı kalkıp hemen orada tepelemek için yüreğinde kaynayan arzuya tabiiyet edemediğinden dolayı morarak:

— Haydi... Haydi gidiniz. Ben yapacağımı bilirim...

¹⁶⁸ iğbirar: gücenme

Karı, manalı bir nazarla beyi ve misafirlerini süze süze çocukları ellerinden çekerek dışarı çıktı.

Semih Âtîf Bey, büyük bir nefes boşalttıktan sonra:

— Beyefendiler, bir ayda kaç doktor, kaç eczane değiştirildi biliyor musunuz? Gidip Lokman'ı mezarından kaldırsak beyhudedir. Bizim hanım iyi olmaz çünkü hastalık onun eğlencesidir. Müstebit¹⁶⁹, densiz bir kadındır. Hastalık bahanesiyle etrafı kasar kavurur. Bizim dinimizde, şeriatımızda talak vardır fakat ben bu canlı belayı bırakamam. Ona türlü kayıtlarla bağlıyım. Bazen şeriatın müsaade ettiğine, diğer manialar¹⁷⁰ izin vermez. İşte, ölünceye kadar birbirimizin işkencesi içinde yaşayacağız.

İki misafir, idarehane sahibinin aile felaketinden müteessir¹⁷¹ görünerek dalgın, mütefekkir¹⁷² dinliyorlardı.

Semih Âtîf devam etti:

— Hizmetçi namına şimdi buraya gelen mahalle karısını gör-dünüz. Ben ona karışamam, o bana karışır. İşte ben bu musibeti evden defedemem çünkü hamisi bizim hanımdır. Kendisi böyle hizmetçi ister. O nama müstahaklarla geçinemez... Bu karı, zevce-min eli ayağı, casusu, hafiyesi¹⁷³, akıl hocası, her şeyidir. Terbiyeli kadınların, değerli mürebbiyelerin hiçbiri, bizim evde üç günden ziyade yaşamaz... Kaç tane, kaç tane değiştirdik. Nihayet, böyle mükemmel terbiyelileriyle imtizaç¹⁷⁴ kabil olamayacağını anladım, ümidi kestim. Her şeyi yüzüstü bırakarak tabiatına terk ettim. İşte, çocuklar şimdi gördüğünüz gibi arsız, terbiyesiz oldular...

Malik Tayyar Bey, arkadaşını biraz müteselli¹⁷⁵ etmek için:

— Birader mükedder olma... Her Türk evi bir parça sizinkine benzer. Hepimiz de aile derdinin birer türlü-sünü çekiyoruz...

¹⁶⁹ müstebit: diktatör

¹⁷⁰ mania: engel

¹⁷¹ müteessir: üzüntülü

¹⁷² mütefekkir: düşünceli

¹⁷³ hafiye: casus

¹⁷⁴ imtizaç: uyusmak

¹⁷⁵ müteselli: teselli bulan

Nesip İhsan:

— Canım siz de her kusuru aileye, kadınlara yükletmeyiniz... Semih Âtîf yabancımız değildir. Affına mağruren¹⁷⁶ biraz serbestçe söyleyeceğim... Onun zevcesi bu hastalıklara, sinir illetlerine, meraklara, densizliklere beyini kıskanmak yüzünden uğradı... “Her Türk evi böyledir.” hükmünü de kabul etmem. “Avrupalı olsun, dünyanın herhangi kıtasından olursa olsun her aile böyledir.” deyiniz. Medeniyet, henüz insanların hayvanîyetlerinden çok şeyleri değiştirememiş, yalnız üzerlerine sahte bir yaldız tabakası çekmiştir. Bütün ailelerin, için için işleyen samimi faciaları vardır. Bazı hane halklarının terbiyeleri derecesine göre bunlar örtülü kalır... Medeniyetin yapabildiği işte bundan ibarettir...

Malik Tayyar:

— Bu sözlerini tasdik ederim... Semih Âtîf Bey’i bu hususta teselli edebilmek için bizim bu dertlerden azade-ser¹⁷⁷ olmamız icap eder, hâlbuki biz de bir defa nakl-i macerâyâ başlasak...

Nesip İhsan:

— Aman sus... Biz bugün buraya dert dinlemeye değil, bir eğlence aramaya geldik...

Semih Âtîf:

— Evet... Evet... Bırakınız aile dırıltılarını... Gazetelere gönderdiğimiz ilanların bakalım ne tesiri olacak... Oltalara güzel, çirkin kaç hanım kız tutulacak?

Malik Tayyar:

— Bakınız size evvelce söyleyeyim... En güzeli benim!

Semih Âtîf:

— Bu ticarethane, nâm-ı âcizânemi¹⁷⁸ taşıyor. Binaenaleyh¹⁷⁹ gelecek canlı emtianın¹⁸⁰ sahibi benim... Beğenmediklerimi küçük bir ticaretle size terk edebilirim... Beğendiklerim üzerime kalır...

¹⁷⁶ affına mağruren: affına sığınarak

¹⁷⁷ azade-ser: hür

¹⁷⁸ nâm-ı âcizâne: (ben) âcizin ismi; benim ismim

¹⁷⁹ binaenaleyh: bundan dolayı

¹⁸⁰ emtia: mallar

Hep gülüştiler. Misafirler saatlerine baktıktan sonra:

— İlanın neticesini anlamak için yarın, öbür gün biz yine buradayız. Bakalım ne eğlenceler çıkacak...

5

Gazetelere verilen ilanların üzerinden henüz yirmi dört saat geçmemişti, ertesi günü Mansur Bey yazıhaneyi açmaya geldiği zaman, sabahleyin erkenden, kapının önünde kara kuru, uzun boylu bir kadın buldu.

Dalgın ihtiyar, beyefendinin çapkınlığını unutmuştu. Kadından sordu:

— Hanım, ne istiyorsunuz?

— Burası Koza Hanı değil mi?

— Evet?

— 14 numaralı kapının önünde bulunuyoruz.

— Evet lakin ne bekliyorsunuz?

— Gazetelerde ilanınızı okudum geldim.

Mansur Efendi, şimdi birden meseleye intikal ile kadının yaşlılığından ziyade, sefaletten yıpranmış; hafif düzgünle tamire uğraşılmış esmer zayıf yüzüne; bütün bereleri, pürüzleri ütü ile yatıştırılmış soluk pelerinine bu defa dikkatle baktıktan sonra içinden kendi kendine: “Vah zavallı, nafile gelmişsin. Bizim beyefendi, kadın arıyor... Ama beklediği sen değilsin...” dedi.

Kadın, bu manidar nazarın iştibahı¹⁸¹ altında biraz sıkılarak:

— Yanılıyor muyum? İlan veren siz değil misiniz?

— İlanı biz verdik, yanılmıyorsunuz. Lakin biraz acele etmişsiniz... Beyefendi gelinceye kadar bekleyeceksiniz.

— Kaçta gelirler?

— Belli olmaz...

¹⁸¹ iştibah: şüphelenmek

— İlanda saat tayin edilmemiş de akşamın şerrinden sabahın hayrını tercih ettim, erken geldim.

— Başka işleriniz varsa görüp de daha sonra gelseniz iyi edersiniz...

— Başka işim yok. Sizi taciz etmem... Bana lütfen bir iskemle veriniz, dışarıda beklerim...

Mansur Efendi anahtarla kapıyı açtı, içeri girdi. Odabaşı her tarafı süpürmüş fakat henüz sandalyeleri, ufak tefek eşyayı yerli yerine koymamıştı.

İhtiyar memur, odasına yürüdü. Oturacağı yeri düzeltti. Dünden yarı kalmış bir işin tetkikine koyuldu. Dışarıdaki kadını unuttu. Lakin on beş yirmi dakika sonra kadın yavaş yavaş medhalden¹⁸² geçip Mansur Efendi'nin kapısından başını uzatarak:

— Cüretimi affedersiniz efendi, başıma çok şey geldi de işimi sağlam tutmak isterim. Yine geçenlerde böyle ilanla çağırılan bir yere geç gittim de, orasını düğün evi gibi dolmuş bularak fırsatı kaybettim.

İhtiyar adam, her hâlde otuzunu geçkin görünen, bu sefalettede simaya bir daha dikkat ederek:

— Hanım, isterse bin kişi gelsin. Kısmet kimin ise o kabul olunur...

— Öyle demeyiniz efendi, şimdiki zamanda kimse işini kısımda bırakmıyor. O ilanları, şarlatanlıkları, propagandaları, didişmeleri, itişmeleri görmüyor musunuz? Bakınız erken geldiğim fena mı oldu? Sizi yalnız buldum. Tercümeihâlimi¹⁸³, iktidarımı, gayret ve faaliyetimi size bir parça anlatayım. Hakikati öğrendikten sonra, buraya yüz kadın müracaat etmiş olsa elbette içlerinden beni tercih edersiniz...

Mansur Efendi'nin kılları uzamış kırçıl kaşları çatıldı:

¹⁸² medhal: giriş

¹⁸³ tercümeihâl: biyografi

— Yok hanım, affedersiniz, tercümeihâl dinlemeye vaktim yoktur. Sabahleyin buraya erken gelişim müstacel bir işim olduğu içindir...

Kadın hemen koltuğunun altından rугanları dökülmüş, fersude¹⁸⁴ küçük bir *serviyet*¹⁸⁵ çıkararak:

— Dinlemeye vaktiniz yoksa bir hali¹⁸⁶ zamanınızda mütalaa buyurursunuz. Feci hayatıma ait evrak; şehadetnamelerim, tasdiknamelerim, takdirnamelerim, tahsinnamelerim¹⁸⁷ hep buradadır. Muharrirliğim¹⁸⁸ var, muallimeliğim¹⁸⁹ var, muhbirliğim¹⁹⁰ var, muhasipliğim¹⁹¹ var...

— Pekâlâ fakat benim mütalaa hiç vaktim yok hanım... O evrak sizde dursun. Arandığı zaman verirsiniz...

— Bana bir iskemle olsun lütfetmez misiniz?

Mansur Efendi, bir iskemle vererek sözü kısa kesmeyi ehven-i maslahat¹⁹² buldu. Kadına istediği şeyi uzattı, oda kapısını itti, işinin başına geldi...

Kadın, medhalde kendini yalnız bulunca iskemleye oturdu. Mühim evrakı hamil *serviyet*'in bir köşesinden bir küçük ayna, ponpon, kızılboya tüpü çıkardı. Seri el darbeleriyle tuvaletini tazelemeye koyuldu. O aralık dış kapı itildi. İçeri kıyafetçe birinciden pek düzgün olmayan iki kadın daha girdi... Bunlardan biri, medhali tavanından parkesine kadar çarpık bir bakışla gözden geçirdikten sonra:

— Koza Hanı'nda 14 numara... İşte burası. (ilk gelene bakarak) İşte bizden evveli bir kadın gelmiş bekliyor...

¹⁸⁴ fersude: eskimiş

¹⁸⁵ serviyet (*serviette*): evrak çantası

¹⁸⁶ hali: boş

¹⁸⁷ tahsinname: takdir belgesi

¹⁸⁸ muharrir: yazar

¹⁸⁹ muallime: kadın öğretmen

¹⁹⁰ muhbir: haberci

¹⁹¹ muhasib: muhasebeci

¹⁹² ehven-i maslahat: daha az zararlı

Serviyet'li hanım, tuvalet edevatını¹⁹³ hemen yine çıkardığı yere tıktıktan sonra bu sözleri hiç işitmemiş gibi gayet asık bir suratla gözlerini önüne dikti.

Yeni gelenlerden biri:

— Hanım, kime müracaat edeceğiz?

İlk gelen:

— Ne bileyim ben?

— A niye bilmeyeceksin? Bizden evveli gelmişsin.

— Evveli geldiğime kabahat mi ettim?

— A ne nobran kadın! Senden adam gibi lakırdı soruyorlar. Niye ters cevap veriyorsun?

— Bunun tersi yüzü var mı hanım? Ben de sizin gibi buranın yabancısıyım... Ne bileyim ben?

— O altındaki iskemleyi nereden buldun?

— Böyle bir suale ne senin hakkın vardır, cevap vermeye ne de benim bir mecburiyetim...

— Haydi, öyle olsun lanet karı...

— Kararsın ömrün, günün inşallah...

— Sen buraya Sulukule'den mi geldin?

— O, sizin ailenizin memleketi...

— Bak, ben pamuklar gibi bembeyaz bir kadını... Senin Çingene olduğunu her şeyden evvel rengin, cildin söylüyor! Biz buraya girdiğimiz vakit, elinde küçük ayna ile şebek gibi boyanıyordun. Patlıcanı ne kadar badana etsen esmerliği kapanmaz...

Üçüncü kadın:

— A, bizim buraya geldiğimizi kıskandı.

Birinci kadın:

— Ben buraya sizin gibi beyazlığımı, pamukluğumu teşhire gelmedim. Bu 14 numara daireden metreslik kadın aramıyorlar. İş

¹⁹³ edevat: aletler

gördürecek, kalemi, ilmi kuvvetli, tecrübeli, terbiyeli bir kâtibe istiyorlar.

Üçüncü kadın:

— A zavallı, bu saydığın evsafın hiçbirine malik değilsin. Terbiyeni, tecrübeni gösterdin, hiç şüphesiz kalemin, ilmin de bu kırat-ta¹⁹⁴ olacak...

Birinci kadın, yırtık *serviyet*'ini göstererek:

— En maruf imzalarla müzeyyen, musaddık¹⁹⁵ vesâik-i ilm ü irfânım¹⁹⁶ işte buradadır. Ben buraya düzgünüm, allığımı güvenilek, fındırmeye gelmedim. Hepimizi içerde imtihana çektikleri vakit görürsünüz...

İkinci kadın:

— A bizi burada imtihan mı edecekler?

Birinci:

— Ya ne zannettiniz? Hukuktan icazetiniz¹⁹⁷ var mı? Daktilograf mısınız? Burada paravanın arkasından öpücük verecek mahlukları aramıyorlar... İş görecekt kadın istiyorlar...

İkinci:

— Ağzını topla... Biz buraya namuslu bir iş bulmaya geldik. Bu sayıp döktüğün dirayetlerin sende bulunduğuna inanacak kadar saf değiliz. Kişinin aslı sözünden bellidir...

Üçüncü:

— Vah zavallı! İddian derecesinde liyakatli bir kadın olsaydın buraya davet için gazetelere verilen ilanı dikkatli okurdun. İlanın en başında: “Genç bir kâtibe hanım aranıyor.” cümlesi nazara çarpıyor. Sen otuz beşi geçkin, kart bir karısın... Övündüğün binbir türlü ehliyetlerinle beraber, bu kadar sade bir şeye dikkat etmek kiyasetini¹⁹⁸ gösterememişsin... Daha sonra ilanda “Vazife ağır de-

¹⁹⁴ kırat: seviye

¹⁹⁵ musaddık: imzalı

¹⁹⁶ vesâik-i ilm ü irfân: bilgi ve yeterliği gösteren belgeler

¹⁹⁷ icazet: diploma

¹⁹⁸ kiyaset: anlayışlılık

ğildir, maaş dolgundur.” deniliyor... Ne daktilografi tasrih edilmiş¹⁹⁹ ne de hukuk şهادetnamesi... Kadınlar için bir hukuk müessesesi bilmiyoruz. Sen icazetnamenı nereden aldın?

Serviyet’li esmer kadın, her şeyden ziyade kartlık isnadına köpürdü. Şimdi iki tarafın ses perdeleri yükseldi. Hitaplar daha nezaketsizlendi. Kelimeler büsbütün huşunet aldı, kabalaştı. Birbirinden az fasıla ile iki genç kadın daha geldi. Bu üç kadın arasında parlayan ağız dalaşının esasını pek kavramadan bir köşeye çekildiler. Öyle mütehayyır dinliyorlardı.

Ufaktan başlayan dırıltı, bir mahalle kavgası şeklinde kabarak medhali doldurup etrafa taşmak istidatını alınca, Mansur Efendi bir eli gözlüğünde, öteki dudaklarında, oraya birikmiş beş kadına sükût işareti vererek:

— Susalım hanımlar, burası Şehzadebaşı tiyatrosu değil, hamam hiç değil... Siz buraya isbât-ı ehliyyet için çağırıldınız. Siz maharetinizi makûs surette ibraz ediyorsunuz. Kavgada sesi en yüksek perdeye çıkanın kabul edileceği zannında iseniz yanılıyorsunuz...

Son gelen iki kadından biri:

— Efendi, affedersiniz. Biz şimdi geldik. Daha ağız açmak kismet olmadı. Bu hanımların arasında kavgayı alevlenmiş bulduk. Bu hırılıtının sebebi nedir? Daha onu bile anlayamadık.

Mansur Efendi:

— Sebebi ne olacak... Daha buranın hizmetine girmeden birbirlerini çekemiyorlar...

Yeni gelenler:

— Aaa, aman ya Rabbi, dünyada ne kadınlar da varmış! Ne oluyorsunuz ayol?

Birinci gelen kadın, bu defa yeni gelenlere dönerek:

¹⁹⁹ tasrih edilmek: belirtmek

— Hanımlar, hırılı tabirini tamamıyla size reddederim²⁰⁰, biz köpek değiliz... İnsanca lakırdı söyleyiniz! Bu yazıhanenin de bugün ne garip tecellisi var? Hiç terbiyeli bir kadın gelmeyecek mi?

Üçüncü kadın, yüreğinden kopan bir kahkahayı avucuyla mene uğraşarak:

— İçimizde en terbiyesizi sensin kadın! İşte bu efendi görüyor... Şu yeni gelen hanımlar da şahit...

Yeni gelenler birbirini dürterek gülüştüler...

Mansur Efendi:

— Bu hakikat imtihandan sonra anlaşılacak...

İkinci kadın:

— İmtihana lüzum kaldı mı? Burada Çingene kavgasından mı numara alacağız?

O esnada, medhalin aralık duran kapısı itildi. İzzet Saim içeri girdi...

Mansur Efendi:

— Hah, işte başmümeyyiz geldi.

Kadınların gözleri delikanlıya dikildi...

İzzet, medhaldeki beş kadının çehrelerini o çapkın gözüyle çarçabuk bir sıra muayenesinden geçirdikten sonra Mansur Efendi'nin odasına girdi, kapıyı kapadı.

Mansur Efendi yavaşça:

— Nasıl İzzet, dışarıdakilerin içinde gözünün tuttuğu var mı?

— İkisi beyazca meyzazca ama hepsi de kıyafet düşkünü, açlık solgunu... Hele bir tane sıırım gibi kara yağız var, ahırda eski tramvay beygirlerini andırıyor, ısıtma döşeğinden kalkıp buraya gelmişe benziyor. Evvela onu azatlamalı, nafile beklemesin...

— Aman o karı hezarfen²⁰¹... Kendi rivayetince bilmediği yok. Girmedeği hizmet kalmamış... Bir hariciye nazırlığı etmemiş, işte

²⁰⁰ reddetmek: iade etmek

²⁰¹ hezarfen: çok alanda bilgi sahibi olan

o kadar. Daktilografi falan mükemmel, hukuktan bile mezun. Çantasının içi şehadetname dolu... Çenesine de kavi şey ha... Öyle ulu orta savayım deme, esmayı üstüne sıçratırsın...

— Neme lazım benim... Kartaloz, istediği kadar beklesin... Bunlar ilk döküntüler... Belki sonra daha aynalıları gelir... Bize hukuk guguk, daktilo maktilo lazım değil. Beyefendinin ne istediğini biliyorsun...

Mansur Efendi, derin bir yoklamadan sonra:

— Evet, beyefendinin ne istediğini bilmek, bu kır sakaldan sonra bana pek ağır geliyor ama ne yaparsın? Maişet belası...

— Ortalık aç yahu... Bir kuru ilana, sabah karanlığı beş kadın birden koşmuş... Belki içlerinde, bu gibi davetlere çapkınlık karışacağını; gençliğin, güzelliğin, fingirtinin para edeceğini hissedenler de vardır. Babacığım, bu işten her hâlde sana da, bana da kısmet var.

— Bırak kısmeti canım, bu yaştan sonra beni de çapkınlıkta kendinize mi uyduracaksınız?

— Ne var canım, benim büyükbabam seksen yaşında iken son turfanda bir daha evlendi ve karısını doğurttu...

— Karıları doğuran ihtiyarlara, ben birkaç cihetten acırım. Ben, doğmuş olanları besleyemiyorum. Bırak şimdi zevzekliği. Burada yüz yazısı varmış gibi dışarısı türlü çeşit karılarla doluyor. Bunların terbiyeli, terbiyesizi var. Namuslusu, namussuzu var. Davet etmesi kolay, bakalım bu hanımları şimdi birer birer nasıl savacaksınız?

— Merak ettiğin şeye bak... Ben onların kanı sıcaklarını yani aş tutacaklarını bir tarafa, tutmayacak vahşilerini öbür yana ayırıyorum. Beyefendimiz tarafından “icapları icra” buyurulduktan sonra hepsinin seyyahını veririm²⁰². Merak etme, turşularını kuracak değiliz, çeşnilerine bakacağız...

6

Semih Âtîf Bey yazıhanesine geldiği zaman, medhalde ondan ziyade kadın toplanmış bulunuyordu. Hanımların topuna birden

²⁰² seyyahını vermek: göndermek

mütebessim bir nezaketle bir selam verdikten sonra Mansur Efendi'yle İzzet Saim'in hürmetkârane istikballeri arasından yürüyerek odasına girdi.

Kadınlar beyninde²⁰³ derhâl fısıltı başladı. Birbirini dürterek:

— Gördünüz mü? İşte buranın şefi...

— Genç, güzel adam...

— Evli mi? Bekâr mı acaba?

— Erkek kâtip almayıp da kadın aramaktan maksadı nedir acaba?

— Kaç kâtibe alınacak?

— Bilmiyorum ama hanım, galiba bir kâtibe aranıyor...

— A burada bu kadar kadın var. Daha da gelecek... Hangimize kismet olacak? A bilinmez ki...

— Kadın çoğaldıkça hepimizin şansımız azalıyor...

— Maaş ne kadarmış?

— Seksen lira diyorlar... Yüz diyorlar...

Kadınların içinde peyda olan bu uğultu arasında rivayet edilen yüksek maaş, çoğunun başlarını döndürdü. Derhâl “sak”lardan²⁰⁴ küçük el aynaları çıktı. Avuç içindeki bu tuvalet aletleri, kâh tepeye kâh yana kâh çeneye tutularak saçlar, kaşlar düzeltiliyor, boya tazelemeye kalkanlar bile görölüyordu. Çok çehrelerde gözlerin tahvilleri arttı, yanaklar kızardı, dudaklar kirazlaştı. Sanki içeride güzellik meşheri açılıyordu. Müsabakaya girecek hanımlar muvafakiyetlerini, her şeyden evvel, yüzlerinin cazibesinden bekliyorlar; her kadının gözünde, diğerinin güzelliğine karşı bir kıskançlık nefreti yanıyor, çoğu, mânî nakabil²⁰⁵ bir tehalükün²⁰⁶ ince raşesiyle²⁰⁷ sarsılıyordu...

²⁰³ beyninde: arasında

²⁰⁴ sak: çanta

²⁰⁵ nakabil: imkansız

²⁰⁶ tehalük: can atma

²⁰⁷ raşe: titreyiş

Aman ya Rabbi, bu bir düzine kadından kim kazanacaktı? Hangisi?

*

Semih Âtîf'la İzzet Saim, kapandıkları odada görüşüyorlardı. Yazıhane sahibi, bir sigara tellendirerek geniş maroken koltuklunun arkalığına başını dayadıktan sonra, dalyanına balık düşmüş bir tahlilli süzgünlüğüyle:

— Memulden ziyade av var...

— Ah bu hususta sâhib-i dehâsınız beyim...

— İçlerinde yürek oynatacaklar var mı?

— Sonradan gelenlerden üçü, dördü zararsız... ve daha da gelecekler sanırım.

— Böyle alayla genç kadını ne yapacağız? Bunları tasnif etmeliyiz...

— Emrettiğiniz gibi olur...

— Sen eline kâğıt kalem al. Medhale çık... Hiçbirine şüphe getirmeyecek bir ciddiyetle hepsinin isimlerini, adreslerini sor, kaydet... En güzellerine işaret koy, kâğıdı bana getir... İcabı veçhile ağız kullan...

— Merak etme paşam...

İzzet Saim, ahaliye erzak dağıtan bir iaşe²⁰⁸ memuru çalımıyla bir elde kâğıt, ötekinde kalem, kadınların ortasına çıkararak:

— Hanımlar, davetimize icabetinizden dolayı beyefendi namına cümlenize teşekkür ederim fakat affedersiniz, mesele biraz naziktir. Bize bir tek kâtibe hanım lazım. Fakat beyefendimiz kim senin gönlü kırıldığını istemez, haksızlığı sevmez. Hepinizin isimlerinizi, adreslerinizi kaydedeceğiz... Muhik²⁰⁹ bir usul dâhilinde kâtibeliğe içinizden biriniz intihap olunacak... Bu intihaptan sonra şeraitimizi²¹⁰ bildirir ve şeraitinizi dinleriz.

²⁰⁸ iaşe: besleme

²⁰⁹ muhik: adil

²¹⁰ şerait: şartlar

Kadınlar beyninde hafif bir uğultu koptu. Bazıları ne olduğunu bilmedikleri bu muhik usulü beca²¹¹ görüyorlar, bazıları dudak büküyorlardı.

İzzet Saim, isim kaydına en güzellerinin önünde durarak başlamakta iken serviyetli esmer kadın, uzun boyu ile bir kara servi gibi ortaya dikilerek:

— Beyefendi, muhakkak bir iş göreceksiniz benden başlamanız lazım gelir... Çünkü en evvel ben geldim. Bütün mevcut hanımlara nispetle kıdem sahibiyim.

Birkaç istiğrap gülüşmesi işitildi. Hakkaniyetperver Semih Âtîf Bey'in kâtibi, bu uzun kadının önüne giderek işi bozmamak için:

— Dalgınlığımı af buyurunuz, ihtarınıza teşekkür ederim. Söyleyiniz isminiz, şöhretiniz, adresiniz?

— İsmim Hüsniye Abdülkadir. Biz Şeyh Muslihiddin sülâle-i tâhiresindeniz²¹². Merhum amcam “Haremeyn payelu”larından²¹³. Validem kadın olduğu için meşihate²¹⁴ iddiâ-yı verâset edenler çoğaldı. Çarşafı başıma örttüm, paya pay dört buçuk sene bâb-ı fetva ile Evkaf arasında mekik dokudum. Şeyhülislamın huzuruna mı çıkmadım, rikâba arzuhâl mi vermedim²¹⁵, Medîne-i Münevvere’ye vekil mi göndermedim... Avukatlığı, işte bu sayede tahsil ettim. Nihayet tekke yandı... O fuzuli müddeiler²¹⁶ dağıldı. Ben yangın yerinin üzerine patavra tahtalarından bir sakf²¹⁷ kurdurdum çünkü kudretim bu kadar yetiyordu. Dervişlerimi topladım. Zikrullahâ devam ettirdim.

İzzet Saim büyük bir metanetle dinlediği bu kurusıkı lüzumsuz sözlerin arasını kesmek için:

²¹¹ beca: uygun

²¹² sülâle-i tâhire: temiz sülâle

²¹³ Haremeyn payelusu (Haremeyn payelisi): ilmiye sınıfına mahsus bir rütbe, bir çeşit kadılık görevi

²¹⁴ meşihat: şeyhülislamlık

²¹⁵ rikâba arzuhâl vermek: padişaha dilekçe vermek

²¹⁶ müddei: iddiacı

²¹⁷ sakf: çatı

— Sementiniz?

— Şehremini, Bostan Sokağı 29 numara. Ablamın, eniştemin yanlarında oturuyorum. Onların da başlarına gelmedik kalmadı...

— Kâfi hanım...

— Rica ederim, söyleyeceklerimin en mühimlerini bitirmedim. Üç sene “koşör”²¹⁸ doktor Şeref Bey’in yanında asistanlık ettim. (*serviyet*’ini karıştırarak) İşte doktorun tasdiknamesi burada; mükemmel kabileyim²¹⁹... Muharebe²²⁰ yıllarında matbaalarda muharrir, muhbir kalmadı; bu hizmetleri iki gazetede şayân-ı takdîr ü hayret²²¹ bir fedakârlık ve kifayetle ifa ettim... Başınızı ağrıttım... Affedersiniz... Şimdi mükemmel avukat, kabile, muharrir, muhbir ve emsalsiz bir ev kadınıyım. Hep bunlar, esbâb-ı tercihiyyeden²²² olduğu için söylüyorum. Söylediğim gibi lütfen hepsini kaydediniz... İşte vesikalarım burada...

— Kâfi hanım kâfi; ibraza hacet yok... Sözlerinizin doğruluğu belli... Vaktimiz dardır... Diğer hanımların da hüviyetlerini kaydedeceğim. Sizin kadar heyecanlı tafsilata girişmemelerini kendilerinden rica ederim.

İzzet, görünüşte bir falso etmemek için, mevcut kadınların hüviyetlerini hep birer birer zaptettikten sonra, yine beyefendinin yanına girdi.

Bey:

— Eee?

İzzet:

— Bir taraftan hâlâ kadın geliyor...

— Mevcutlar içinde yürek yakacak tatlısı yok mu?

²¹⁸ koşör: doğum doktoru

²¹⁹ kabile: ebe

²²⁰ muharebe: savaş

²²¹ şayân-ı takdir ü hayret: Takdir ve hayret etmeye değer.

²²² esbâb-ı tercihiyye: tercih sebebi

İzzet, mevhum²²³ bir çiçek kokluyormuş gibi dudaklarını sımsıkı toplayıp göz kayıklığıyla nefesini derin derin burnundan içeri çekerek:

— Üç tane var... Vay anam babam! Benim iliklerimi kestiler. Bilmem size de aynı tesiri yapabilirler mi?

— İsimleri?

— İşte burada. (kâğıdı okuyarak) Mürüvvet, Nühket, Vehbiye...

— Eh, ötekileri sav. Bu üçünü kerrat cetveline geçirelim...

— Beyim, ötekileri savması kolay bir iş değil... Hele bir tane tohuma kaçmış acur var. Silsilesini bellediğim... Yedi ceddini, binbir hünerini anlatmak için yarım saat beni karşısında ayakta tuttu...

— Haydi, oğlum, haydi, sen becerirsin...

— Becermek için uğraşıyorum velinimet...

— Haydi, göreyim seni...

— Müsaade buyurulursa bir şey soracağım...

— Söyle...

— Biz bu hanımların adreslerini aldık. Şimdi hepsini savsak da sonra istediklerimizi birer birer davet etsek olmaz mı?

Beyefendi küçük bir mülahazadan sonra:

— Bu sözün, pek müstesnaları hakkında varit olabilir. Şimdi bizim bir kafes pilicimiz var... Hazır kapana girmişleri niçin dağıtalım? Hâlleri, ahlakları meşkûk, her davete koşan sözüm ona bu genç kızların, peşinden dolaştıkları kim bilir daha ne kadar iş vardır. Bugün bu saatte burada iseler yarın nerede bulunacakları, kimlerin ağuşlarına düşecekleri malum değildir. Fırsat fırsattır, kaçırmayalım. Sen şu üç güzeli birer birer içeri al; gör, seyret. Ulan çapkın, kullanacağım tertibi pek beğeneceksin...

İzzet Saim, elindeki esami²²⁴ kâğıdıyla, kendi tabirince afi kesmek²²⁵ için medhale çıktı. Uzun karı, *serviyet*'ini koltuğunun altına

²²³ mevhum: hayalî

²²⁴ esami: isimler

²²⁵ afi kesmek: gösteriş yapmak, caka satmak

yerleştirerek derhâl sallantılı bir eda ile davrandı fakat İzzet Saim, nazar-ı iltifâtını hiç o tarafa çevirmeyerek:

— Mürüvvet Abit Hanım, Aksaray... nidasını salıverdi.

Kadınların arasından kına rengi mantolu, siyah kıvrıcık saçları, barudi bürümcükle kundaklı siması solgun fakat gözlerinin içi gül-en melekâne²²⁶ masum bakışlı, pek genç bir kızcağız ayağa kalktı. Bütün gözler bu körpe çehreye dikildi.

İzzet:

— Buyurun küçük hanım, içeriye...

Kız yürüdü, fısıltılar yükseldi. Uzun karı “Bu hanım benden çok sonra geldi. Kıdeme riayet olunmuyor... Her yerde keyfi mua-mele, eski haksızlık. Biz Türkler adam olur muyuz hiç?” homurtu-larıyla yerine oturdu.

Mürüvvet Hanım’ı odaya aldılar. Genç kız, sürüden ayrılmış bir kuzu gibi, etrafını yadırgayarak şaşkın, sıkılğan, ürkek bakış-larla nerede duracağını, ne yapacağını bilmez tereddütlerle kızardı.

Semih Âtîf Bey, seri bir göz kıpıştırmasıyla avın âlâlığını İz-zet’e anlattı ve sonra kâtibe namzedine²²⁷ bir koltuklu gösterdi. Kız-cağız temastan korkar gibi bu geniş şeyin ucuna, seçilir bir raşe ile ilişti.

Yiyecek gibi bir iştiha ile kıza baktıkça Semih Bey’in neşesi artıyor ve kendi kendine içinden:

— Fevkalade, müstesna bir hüsün değil... Solukça, zayıfça (süspe) bir tip lakin çok genç, çok körpe, daha çocukluk devresin-den tamamıyla kadınlığa geçmemiş. Bu mizaçtakiler erkeğe haris olurlar. Aman sıkmayalım. Biraz kalbine emniyet vererek vahşetini giderelim.

Yazıhane sahibi, gözlerini küçülte küçülte sigarasını çekerek:

— Küçük hanım, ne biliyorsunuz?

²²⁶ melekâne: melek gibi

²²⁷ namzet: aday

Mürüvvet'in solgun yüzünde bir pembelik dalgalandı. Flüt gibi ince ve ahenkdar bir sesle:

— Beyefendi, cüretimi affedersiniz. Çok şey bilmem fakat yalandan da hoşlanmam. Tecrübe-i tâlih²²⁸ nevinden geldim... (biraz kekeleyerek) Çünkü buna lüzum vardı... İlanda vazifenin ağır olmadığını yazmışsınız. Belki... Kim bilir? İktidarsızlığım la mütenasip²²⁹ bir iş bulabilirim, dedim, geldim...

Kızcağız, namuvafık bir cevap almak korkusuyla hemen hemen ağlayacak gibiydi.

Semih Bey, sesinin perdesine teselliyetkâr bir tatlılık vererek:

— Sıkılmayınız küçük hanım. Biz de allame bir kâtibe aramıyoruz. İşimiz hafiftir. Biraz imla, okunacak kadar bir yazı... Amâl-i erbaa²³⁰ derecesini pek geçmeyen bir hesap...

— Efendim, bu kadarına söz veririm. İmlam vardır. Düzgünce bir ifadem olduğunu söylemeye de cesaret edebilirim. Çünkü şimdi namını gizlemeye mecbur olduğum merhum büyükpederim, memleketimizin tanınmış üdebasındandı²³¹. Küçük yaşımdan beri hep onun ihtimamıyla²³² dilimi yazmayı öğrendim. Ben bir şehit kızıyım efendim... İki küçük kardeşim daha var... Validem cariyeniz...

Mürüvvet sözünü bitiremedi, kesildi. Küçük, sık, sarsıcı hıçkırıklarla nazik başı önüne düştü.

Bu samimi, bu masum teessür²³³ levhası karşısında Semih'in zihni bulandı. Hafifçe başı döner gibi oldu. İnsan, ağırlığını bile bile bir günah işlemeye hazırlandığı zaman, zaafına mağlubiyetten bir istikrah²³⁴ duyar fakat vicdanını sarsan büyük arzuyu da silkinip üzerinden atamaz.

²²⁸ tecrübe-i tâlih: şans denemesi

²²⁹ mütenasip: orantılı

²³⁰ amâl-i erbaa: dört işlem

²³¹ üdeba: yazarlar

²³² ihtimam: özen

²³³ teessür: üzüntü

²³⁴ istikrah: tikslenme

Yazıhane sahibi, bu teessür sağanağının geçmesi için bekledi. Kızın sarsıntısı kesildi. Yüzünden ufacık buruşuk mendili çekti. Şimdi sükûnet bulan bir fırtınadan sonra bulutların ortasından açılan ceyyit²³⁵ bir sema parçası durgunluğuyla kıvrırcık, siyah kirpikleri arasından istirhamkâr²³⁶, sabit bakışlarla sanki “Beni kurtarınız... kurtarınız... Namus dâhilinde size bu çelimsiz vücudumdan memul edilmez bir gayretle çalışırım...” manasını anlatıyordu. Semih, kızın bakışlarındaki bu meali okuyarak düşündü. Bu dünyada vuku bulacak yahut vukua mahkûm fenalıkları menetmek kabildir? Yetim iki küçük kardeşini, hasta anasını beslemek için tehlikeli maişet deryasından kısmetini avlamaya çıkan bu genç kız, mutlak bir kayaya çarpacaktı. Onu kurtarsa kurtarsa hayırhah bir zevç kurtarabilirdi fakat böyle bir koca nerede idi? Şimdiki evlenecekler, evvelen başlarını sokacak bir bucak, sonra bütün bütün himmetlerine muhtaç olmayarak kurulmuş bir sofraya yani masrafın nısfından²³⁷ aşağısına iştirak etmek üzere içgüveyilikleri arıyorlar. Büsbütün beleştan geçinecek izdivaç arayanların haddi hesabı yok ya... Fakat bir aile masrafının umumuna birden omuz uzatacak kocayı, böyle babayığitleri, artık hiçbir yerde aramayınız... Takımıyla kocalarının sırtına binecek kızların, istikballeri karanlık... Böylelerine, sevda vesair saiklerle²³⁸ gayrimemul talipler zuhur etse de sonra geçinmesi müşkül... Hır gür, talak, oh, birtakım facialar...

İşte Mürüvvat, bu zavallılardan. O çelimsiz vücudu, tecrübesiz genç kafasıyla ailesini besleyecek bir hizmet aramaya çıkmıştı. Acaba her müracaat ettiği yerde bu kızın masumiyetine acıyan, şehit babasının vatan toprağına akıttığı sıcak kana hürmet eden olacak mıydı? Oh, ne vahi²³⁹ bir sual... Bu kızcağızın körpeli kaymağına, mutlak, hoyrat parmaklar banacağa benziyordu. Çünkü İstanbul kaldırımlarında bu vaziyete düşmüş kızlar hesapsızdı... Binaenaleyh böyle bir avı diğerlerinin kısmetlerine terk etmek bir hama-

²³⁵ ceyyid: güzel

²³⁶ istirham: yalvarma

²³⁷ nısf: yarı

²³⁸ saik: sevk eden

²³⁹ vahi: boş

katti²⁴⁰. Ayağına gelen kısmeti tepmemek için böyle bir muhake-me yürüttü: Karnı aç olan hiçbir canavar, paralayacağı ava acımaz. Kendi nefesine etrafın hak ve canını kurban eden bir mahluk, sûret-i beşerde yaratılmış olsa da bir canavardır.

Semih’le İzzet, bir kapan kurmak için karşıdan göz göze anlaştılar. Bu sefer İzzet Saim, rolünü ifaya girişti. Bu iki genç erkeğin fıldır fıldır yanan gözlerinde, zavallı mevcudiyeti için melul melul şefkat arayan kızcağıza dönerek:

— Küçük hanım, hiçbir imtihana lüzum yok. Siz intihap olundunuz. Buyurunuz içeriki odaya... İhtiyar memurumuzun yanında biraz istirahat ediniz. Bize iki kâtibe daha lazım fakat böyle olduğunu dışarıdaki hanımlara söylemiyoruz çünkü gürültü kopuyor. Henüz sizi intihap etmemiş gibi davranarak medhalde mevcut hanımlardan ikisini daha seçeceğiz, dedi... Mürüvvet’in önüne düştü. Onu Mansur Efendi’nin odasına oturtuktan sonra Bey’in yanına dönerek:

— Oh, bir tanesi kapana girdi. Diğer ikisini de böyle ustalıkla avlamalıyız... dedi. Oda kapısından medhale bağırdı:

— Nükhet Feyyaz Hanım, Üsküdar...

Sarışın, baygın gözlü, serbest tavırlı, milliyetini farık²⁴¹ hemen hemen üzerinde hiçbir şey taşımayan bir genç kız, bahir²⁴² bir memnuniyet tebbessümüyle yürüdü.

Kadınlar arasında yine uğultu koptu, *serviyet*’li kadın, müteharrik bir direk gibi yine ortaya dikilerek, infialden gılzet²⁴³ peyda eden bir sesle:

— Yolsuzluk oluyor, kıdem aranmıyor. Hakka riayet edilmeyen işlerden hayır gelmez...

İzzet Saim, biraz sertçe cevap verdi:

²⁴⁰ hamakat: ahmaklık

²⁴¹ farık: ayırt ettirecek

²⁴² bahir: apaçık

²⁴³ gılzet: kabalık

— Haksızlık etmiyoruz. Esami üzerine piyango çekiyoruz. Kime isabet ederse onu çağırıyoruz...

Acur karı:

— Kıdem dururken piyangoya ne lüzum var efendim?

— Biz saat tutmadık ya... Kimin erken geldiğini ne bilelim? Şimdi onun için de çıkacak gürültüyü dinlemeye vaktimiz yok...

Nükhet Feyyaz Hanım içeri alınırken uzun karı arkasından bağırıyordu:

— Benim ilk geldiğime bir diyecek yok ya? İçerideki ihtiyar efendi şahittir... Haksızlık oluyor hanımlar...

İzzet Saim biraz daha hiddetlenerek:

— Hanım, sabahleyin buraya adımını atar atmaz, daha hiçbir emeğin geçmeden, ne çabuk hak davasına kalkışıyorsun? Burası bir idarehanedir... İstedüğümüz gibi hareket etmekte hürüz. İşine gelirse bekle, gelmezse buyurun işte kapı açık...

İzzet, içeri alınan ikinci kâtipenin üzerine kapıyı kapadı...

Kadın biraz şaşaladı fakat kendini mağlup görmedi. Her muhasamada²⁴⁴ karşısındakinin zayıf tarafını seçmek maharetine malikti. Binaenaleyh derin bir infial tebbessümüyle:

— Ben bu işte bir guguk görüyorum. Dikkat ediyor musunuz? En güzeller, en körpeler çağırılıyorlar. Bu tuhaflığın sonunu anlamak için gitmeyeceğim. Bekleyeceğim, bana Şehreminili Hüsniye derler. Polemik için yaratılmış bir kadını... Bütün gazeteler makalelerimi kapışırlar... Ben bu tuhaflığı tadıyla tuzuyla bir yazayım da görsünler... dedi.

Dedikodu kadınların gıdasıdır, hepsi birbirine bakışarak kimi güldü kimi dudak büktü, omuz kaldırdı fakat yavaş yavaş hepsinin bu vaka üzerine ağızları açıldı, türlü tefsirler, hükümler başladı.

Yüzü çilli, çipil, hizmetçi kıyafetli, kılıksızca, otuzluk bir kadın, dudaklarını büzüp iki kaşını yukarıya kaldıra kaldıra bütün nazları üzerine celbettikten sonra:

²⁴⁴ muhasama: kavga, didişme, uyuşmazlık

— Dikkat ediyor musunuz? Giden gelmiyor. Bir kâtibe arıyorduz diye ilan ettiler. İki kız içeri çektiler. Burası bir acayip yer. Kızları içeri çağırıp da nereye tıkıyorlar? Ne yapıyorlar? Ay ırzımdan, namusumdan korkarım doğrusu... İsmimi okurlarsa yalnız gitmem. Kardeşler, birbirimize yordak²⁴⁵ olalım. Bakınız gidenlerin hiç sesi çıkmıyor...

Bu garip tavsiye ekseriyetin tasvibi, ekalliyetin²⁴⁶ tenkidiyle karşılandı fakat gitgide yakası açılmadık sözler, türlü tuhaf, feci rivayetler bir menbadan kaynar gibi etrafa fışkırıyordu.

Nühket Feyyaz Hanım'ın içeri alınması üzerinden hemen yarım saate yakın bir zaman geçti, İzzet Saim, medhale bir daha başını uzatarak:

— Vehbiye Şevket Hanım, Süleymaniye... ismini bağırdı...

Kesik kumral saçları, bir demet koyu kasımpatı gibi, çehresinin etrafını süsleyen, beyaz tenli, dolgun göğüslü, kabarık güvercin gerdanlı, vücuduna gayet iyi biçilmiş tarçını ipek çarşafı bir kız, nazenin bir eda ile yürüdü...

Şehreminili "Polemik" Hüsniye'nin sesi, yeni buluşa ermiş bir horoz gibi öttü:

— Ben demedim mi size? Bu kız, kâtibeye değil, çengiye benziyor... A vallahi işlerine yarayacak malı içimizden nasıl seçiyorlar...

Çilli karı, gözlerini gidene dikerek:

— Aaaa, korkmadan nasıl gidiyor? Hani ya sözleşti. Oh, şimdiki kızlar... Bir şeyden pervaları yok...

Vehbiye, hışımla Hüsniye'ye baktı. Ona cevap vermeye tenezül etmeyerek Çilli'ye döndü:

— Neden korkacakmışım? Burası dağ başı mı? Irzından bu kadar korkuyor isen buraya neye geldin? Erkeklerin karşısına çıkacağını bilmiyor muydun? Onların arasında çalışacağından haberin yok muydu? Sen bana ne karışyorsun? Kendi hesabına ne istersen

²⁴⁵ yordak: yardımcı

²⁴⁶ ekalliyet: azınlık

yap... Ben seni tanımıyorum. Seninle beraber gelmedim. Göbekle-
rimiz birlikte kesilmedi. Seni çağıra idiler beni peşine takıp da öyle
mi içeri girecektin? Hem burada senin, benim keyfimizle iş olma-
yacak... Yazıhane sahipleri ne derlerse öyle harekete mecburuz...

Çilli kadın:

— Haydi, haydi, git... Yazıhane sahipleri ne emrederlerse
“peki” de!

Hüsniye:

— A hanımlar, bu kadını tanımadınız mı? Bu, kaç defa Şehza-
debaşı’nda sahneye çıktı...

Vehbiye:

— Sahneye de çıkarım, bara da giderim. Oralarda siz benden
evvel koşacaksınız ama bakılacak suratınız yok...

İzzet Saim, sözün daha ziyade parlamasına meydan vermemek
için Vehbiye’nin, incecik pelerin altında bingıldayan yumuşacık be-
yaz omuzundan içeri itti...

Kapı kapandı. Yine yarım saate yakın bir zaman geçti. Giren
çıkıyor, içeride ne esrar dönüyordu? Kadınların merakı kabar-
dıkça kabarıyordu... Yine bir nöbet tuvalet aynaları çıktı. Acaba
bu sefer kim çağrılacaktı? Şüphesiz en genç ve güzellerinden biri...
Şimdi içeriye davet olunmak, iftihara bais bir tefevvuktu²⁴⁷. Gi-
deceğe bütün kadınlar haset edecekler, arkasından türlü dedikodu
koparacaklardı. Hanımların hepsi, kendilerini mevcudun en güzeli
sandığından, bütün yürekler çağrılmak ümidiyle çarpıyorken yine
medhalin önünde İzzet Saim’in bu defa çatıkça duran yüzü göründü.

Hep gözler oraya dikildi. Bütün kulaklar, delikanlının ağzın-
dan çıkacak ismi işitmek helecanında²⁴⁸ iken, tiyatro “darbe”si
nevinden bir hâl vuku buldu. İzzet’in sesi, bir bedesten münadisi²⁴⁹
gibi, şöyle çınladı:

²⁴⁷ tefevvuk: üstünlük

²⁴⁸ helecan: titreme, heyecan

²⁴⁹ bedesten münadisi: çarşı tellalı

— Hanımlar, intihap oldu bitti. Başka kâtibeye lüzum kalmadı... Dağılınz...

Şimdi ümitler birden hiddete, nefrete döndü. Bütün seslerin fevkinde Şehreminili Hüsniye'nin istikrahı dalgalandı:

— İş olmuş bitmiş... Haydi gidelim hanımlar... Böyle mesleği, niyeti meşkûk bir idarehaneye kapılanmayanlara ne mutlu. Cenabı-hak bizi sıyanet etti²⁵⁰...

Diğer sesler:

— Dört saat bizi bu aralıkta beyhude beklettiler...

— Vaktin nakit olduğu daha bu memlekette anlaşılamadı... Bir insanın vaktini zayi ettirmek parasını çalmaktır...

— Öyle ya... Hırsızlar...

— Yüzlerini koyuca boyayanlar kazandılar...

— Yenicami metaları...

— Yıl uğursuzundur.

Küçükük kardeşini elinden tutarak beraber getirmiş olan bir kadın, çocuğu medhalin bir köşesine iştirmekle biraz teşeffi buldu²⁵¹.

Böyle söylene söylene dağıldılar. Yalnız Şehreminili Hüsniye, bir hafife gibi dış koridorun bir köşesine sindi. Bu “oldubitti” komedyasının künhüne ermeye²⁵² yemin etmişti.

7

İçeride de hakikaten “şaheser” dedikodular, işitilmeye seza şeyler olup bitiyordu.

Her biriyle ayrı görüştüktan sonra kızların üçünü de birleştirdiler. Mürüvvet Abit daima masum ve hazindi. Nükhet Feyyaz serbest, Vehbiye Şevket serbestin fevkinde bir şey, affedersiniz, oynaktı...

Semih Âtîf Bey bir eli sigarada, öteki ceketinin cebinde, kuş kanadı taralı saçları, taze tıraş olmuş pudralı yanaklarıyla odanın

²⁵⁰ sıyanet etmek: korumak

²⁵¹ teşeffi bulmak: ferahlamak

²⁵² künhüne ermek: içyüzünü öğrenmek

ortasında piyasa ederek her biri ayrı tip, sima ve güzellikte, emrine müheyya²⁵³, bu üç genç kızın idarehanece olacak vazifelerine dair uzunca bir nutuk açtı:

— Hanımlar, dedi, tahkiksiz, tetkiksiz, görenek ve cehil üzerine söylenen sözlere, verilen hükümlere çok kızarım. Bizim memleket-te, bin hakikat söyleseniz anlayarak can kulağıyla bir tek dinleyene tesadüf edemezsiniz. Fakat eski kafada ahmağın biri, “Bekleyiniz, yakında kurbağa deve doğuracaktır...” dese hemen birçok ağız-lardan, “Amenna... Amenna!” sesleri yükselir... Bugüne kadar kadın-lar hakkında ne vahi hükümler verildi ne haksız şeyler söylendi: Kadın, hilkaten²⁵⁴ zayıf imiş, fikren, liyakaten²⁵⁵ ve her surette er-keğin madununda²⁵⁶ imiş... Bugün bu gülünç fikirlerin, zehapların²⁵⁷ esasını tespit için deliller arar isek nazarlarımızda meselenin aksi sabit olur. Ve bu hakikat, “mütearife”²⁵⁸ kabîlinden vazıh bir şekilde gözlerimizin önünde duruyor. Hürriyetin ilanından beri kâh ilerle-yerek kâh gerileyerek iyi kötü birçok cereyanların zıt tesirâtı ara-sında çırpınıyoruz. Her şeyde ağır, seri birer tahavvül²⁵⁹ var. Lakin en ileri giden, en ziyade uyanan, en mesut ümitler veren sınıf han-gisidir bilmiyor musunuz? Kadınlar, kadınlık, Türk kadınlığı! Av-rupalıların asırlarla yürüdükleri terakki merhalesi üzerinde, beş on sene zarfında uçtu, uçuyor... Evvelden sizin gibi genç hanımların alışveriş için çarşıya, pazara gitmeleri ayıptı. Şimdi tacire oldular. Her meslekte erkeklerle omuz öpüşüyorlar. Evvelden bir kadının nazik sesini kafes arkasından bile işittirmesi, o aileyi utandıracak bir hoppalıktı. Böyle bir hiffet²⁶⁰ karşısında, analar babalar yerlere geçerlerdi. Şimdi hanımlar, musiki fasıllarında ruhnevaz²⁶¹ lahnlı-

²⁵³ müheyya: hazır

²⁵⁴ hilkaten: yaratılışça

²⁵⁵ liyakaten: yetenekçe

²⁵⁶ madununda: aşağısında

²⁵⁷ zehap: zannetme

²⁵⁸ mütearife: kendiliğinden apaçık ve bundan dolayı öteki önermelerin ön dayanağı sayılan temel önerme, aksiyom

²⁵⁹ tahavvül: değişim

²⁶⁰ hiffet: hafiflik

²⁶¹ ruhnevaz: ruh okşayan

nyla²⁶² dinleyenleri mest ediyorlar. Evli kadın oyunlarda, mesirelerde bile kafes arkasında otururdu. Şimdi sahneye çıkıyor. Daha yakın zamanlara kadar Türk kadını balonun, suarenin, dansın adını işitirdi. Şimdi karşısına dizilen delikanlıların isimlerini omuzdan parmaklarına kadar dekolte kollarıyla oyun sırası için karnesine kaydediyor. Bu şâyân-ı hayret seri terakkide kadının arkasında koşamadı, geri kaldı. Eğer şu saatte medeniyet sahasında kadınlarımızın adım atmaya cüret gösteremedikleri basamaklar varsa yine buna mâni olan erkektir. Çünkü erkekler, birçoğumuz, hâlâ yerimizde sayıyoruz. En müterakki, en serbest fikirlilerimiz kadınlara taalluk eden²⁶³ meselelerde, kaba düşünceli birer koyu mürteci²⁶⁴. Hanımlar, artık müsavi²⁶⁵, hür bir vicdanla yan yana çalışacağız...

Bu konferansımsı sözler, eski masallarda, kurdun kuzuyu kandırmak için kendinin ottan başka bir şey yemediği hakkında ağıl haricinden verdiği nutuk kabîlindendi. Çünkü o, fırkası düşmezden evvel, orada dinlettiği irticali, parlak sözleriyle şöhret almıştı. Lakırdı hokkabazlığında mahareti vardı. Lakin maatteessüf²⁶⁶ savurduğu siyasi, idari kehanetlerin hiçbirisi zuhur etmemiş değil, hemen hepsinin zıddı sabit olmuştu. Memleketimizde böyle lakırdı, makale madrabazlarının eski söyleyip yazdıklarıyla yeni iddialarını karşılaştıracak erbâb-ı dikkatin fıkdanı²⁶⁷, böylelerinin cüretlerini kesmek değil, kendi menfaat ibrelerinin üzerine ayar edilen müfsit sözlerinin yeniden yeniye revaç bulmasına sebep oluyor. Ah ah halk, eskiden çektiği belaların kimlerin yüzünden geldiğini ve nasıl sözlerden, iddialardan doğduğunu aklından çıkarmayacak kadar unutkan olmasa...

Zavallı Mürüvvet, hakimane ve hayırhahane bulduğu bu sözlerde derin manalar arayarak olanca dikkatiyle dinliyor... Nükhet Feyyaz, böyle nutuklara karnı tok bir durgunlukla gözleri zahiren

²⁶² lahn: güzel ses

²⁶³ taalluk etmek: ilgili olmak

²⁶⁴ mürteci: gerici

²⁶⁵ müsavi: eşit

²⁶⁶ maatteessüf: yazık ki

²⁶⁷ fıkdan: yokluk

Bey’de lakin kalbi, kulakları pek uzaklarda olduğunu belli etmemek için arada bir sahte tebessümler gösteriyor... Vehbiye Şevket, cazip teninin hararetini seçtiren ince çoraplı ayaklarını hiç sıkılmadığı bir muhitte oturduğunu anlatır bir teklifsizlikle birbiri üzerine atmış, Şehzadebaşı temaşagerleri²⁶⁸ gibi hemen hemen el çırpma için parlak bir geçit bekliyor gibiydi...

Bu esnada tık tık oda kapısı vuruldu. İzzet Saim, kim geldiğini anlamak için kanadı pek az araladı. Malik Tayyar ile Nesip İhsan’ı gördü. Beye haber verdi. Yabancı olmadıkları kâtime hanımlara anlatılarak gelenler odaya alındı... Koridora, ilanın kokusuna gelen yine yeniden yeniye birkaç kadın birikmişti. Aranılan kâtibenin bulunduğunu söyleyerek İzzet Saim bunları savdı. Ve yeniden geleceklere def’ini Mansur Efendi’ye havale ile odaya girdi. Şimdi orada eş dost bu kâtime hanımlarla gündüzün kına gecesi yapacaklardı. Cümbüş keka... Lakin ilk saldırışta kızlar ram olacaklar²⁶⁹ mıydı? Böyle bir sual, acemiler için varit olabilirdi. Her şeyin usul ve erkânı vardı. Tecrübekâr Semih Âtîf Bey, bu işin ehliydi.

*

Misafirlerle kâtibeler birbirine takdim edildiler. Öğle yemeği zamanı olmuştu. Semih Âtîf Bey, hoş bir şey söyleyeceklerle mahsus bir eda ile iki avucunu birbirine sürterek:

— Bugün kâtime hanımlarımızın işe mübaşeretleri²⁷⁰ şerefine bir ziyafet vereceğim... Şimdi buradan hepimiz geniş bir otomobile dolarız. Doğru bizim Madam Savaro’ya... Yemekleri nefis, salonları temizdir. Yer, içer, eğleniriz. Bir saatin içinde yine buraya döneriz...

Bu teklif, bütün çehrelerin beşâsetiyle²⁷¹ karşılandı. Yalnız masum Mürüvvet’in biraz benzi attı. Korkuyordu. Fakat niçin? Bilmiyordu. O, bütün ömründe hiçbir yabancıyla öyle yerlere ziyafete gitmemişti. Yemekleri nefis, salonları temiz bu Madam Savaro’nun

²⁶⁸ temaşager: seyirci

²⁶⁹ ram olmak: boyun eğmek

²⁷⁰ mübaşeret: işe başlama

²⁷¹ beşâset: güler yüzölçüm

lokantası nerede idi? Semih Bey'in daha ilk gün, ilk saatten kâtibeleri hakkındaki bu iltifat ve semahatini²⁷² fazla buluyordu lakin büyük bir teveccüh gördüğü ve maişetine büyük bir medar beklediği böyle yerin ilk teklifini reddetmek pek soğuk düşecekti. Sonra düştü. Öyle bir idarehaneye sahip ve muhterem bir aileye mensup ciddi bir beyin, suiniyetle²⁷³ o teklifte bulunması kabil miydi? Zihni, böyle fena bir muhakemeye sapıtmış olduğu için kendi kendinden utandı... Yanındaki iki kıza dikkat etti, onların neşeli çehrelerinde hiçbir şüphe hattı belirmediğini seçemedi. Nühket'le Vehbiye'nin itimat ve memnuniyetle kabul ettikleri bu semahati, kendinin böyle ağır bir iştibahla telakkisi ayıp değil miydi?

On dakika sürmedi, İzzet Saim geldi, otomobilin han kapısında hazır olduğunu söyledi. Hepsi daireden çıktılar. Kadınlar, erkekler çoktandır birbirlerini tanıyorlarmış gibi konuşa gülüşe koridorlardan geçtiler, merdivenlerden indiler. İzzet Saim, şoförün yanına oturdu. Diğer üç kadın, üç erkek, karmakarışık arabaya doldular... Küçük bir geri hareketten sonra oto, beyaz dumandan arkasına ince bir kuyruk bırakarak kalın manda sesiyle bağıra bağıra süzüldü, köşeyi döndü, kayboldu.

Semih Âtîf Bey, kâtibelerini Madam Savaro'ya uçururken, arkalarından, açılmış iki tehlikeli gözün takibini fark edemedi...

Şehreminili Hüsnîye, kapıların sövelerine sinerek, köşelere gizlenerek, helalara kapanarak onların kadın erkek vücut vücuda karamboller yapa yapa arabaya dolduklarını görmüş, şoförün yüzüne, otonun numarasına dikkat etmişti.

Hemen sokağa fırladı, sağına baktı, soluna döndü. Muhbir karı o fesatçı kafasıyla ani bir harekete karar veremedi. Ne yapacağını şaşırmıştı. Her tereddüt saniyesinin otomobili kendinden daha ziyade uzaklaştırdığını düşünerek kuduruyordu... Bir ikinci otomobile atlayıp arkalarından saldırmak için yanındaki parayı hesapladı. Bunun kifayetsizliğini görerek bütün bütün sinirlendi. Ah, ah, bu öyle bir iş idi ki, eğer açıkgozluluk edebilirse kâtibelikten kaybetti-

²⁷² semahat: cömertlik

²⁷³ suiniyet: kötü niyet

ği aylığın birkaç mislini o günü ve sonra çırpması mümkündü. Bu maceraya karıştıracağı ismiyle iştiħara²⁷⁴ da bir adım atmış olacaktı. Aman ya Rabbi, nasıl etsin, ne yapsın?

Hüsniye, kalp çırpıntılarıyla böyle kendi kendini yiyip bitirmekte iken, sokağın başından iki çocuğun ellerinden tutmuş bir kadının göründü. Oraya, hana doğru geliyorlardı.

Şehreminili bu dişi kurt, böyle fitnekârlıklarda düşen fırsat noktalarından en küçüğünü bile ihmal etmezdi. Müfsit yüreğinin ilhamıyla durdu, iki çocuğun ortasında gelen kadını bekledi.

Bu, Semih Âtîf Bey'in hizmetçisi Kâmile idi. Yürüdü, hana girdi. Hüsniye, onları merdivenlerden mesafelice takip etti.

Kâmile, çocuklarla beraber, aralık bulduğu idarehane kapısından içeri yürüdü. Kapıyı yine aralık bıraktı. Ancak iki dakikalık bir zaman fasılasıyla, Hüsniye de içeri daldı. Mansur Efendi'nin odasında iri iri konuşuyorlardı. Muħbir kadın, bu seslere kulak verdi.

Kadın sesi:

— Beyefendi bu sabah gelmedi mi?

Erkek sesi:

— Geldi.

— Nerede?

— Sokağa çıktı...

— Şimdi... Mutlak kendisini görmek isterim... Nereye gittiğini biliyor musun?

— Yemeğe gitti sanırım...

— O her zaman yemeğini lokantadan buraya getirtirdi...

— Bazen de kendi lokantaya gider. Belli olmaz... Misafirleri vardı...

— Tayyar ile Nesip değil mi?

— Evet...

²⁷⁴ iştiħar: ün salma

— İkisinin de boynu altında kalsın. Tanrı'nın günü ikisi de burada! Misafir mi onlar? Kişi, refikinden²⁷⁵ azar... Beyefendiyi baştan çıkarıyorlar, hem masrafa sokuyorlar hem ahlaksız ediyorlar. Vallah, hanımefendi bir gün gelip onları buradan kovacak... Hakkı yok mu canım? Bu iki herifin çapkınlıkları hakkında işitmediğimiz rezalet kalmıyor. Gittikleri lokantayı biliyor musun? Söyle... Şimdi gider bulurum... Lazım... Pek lazım...

Turgut mızımızlanarak:

— Kâmile Dadı, haydi lokantaya gidelim... Ben krema isterim...

Mihriban:

— Ben de isterim dadı...

Kâmile:

— Arsız mahalle çocukları gibi ellerimi, eteklerimi çekmeyiniz öyle... Sanki evde hiç tatlı yemiyorsunuz? Bilmiyor musunuz, anneniz hasta... Bizi mutlak şimdi, babanızı bulmak için gönderdi.

Bu esnada hariçten oda kapısı vurulur. Mansur Efendi başını dışarı çıkarır, yabancı iki genç kadınla burun buruna gelir.

— Ne istiyorsunuz?

— İlanı okuduk geldik.

— Ha anladım. Lüzum kalmadı hanımlar...

Kâmile söze karışarak:

— Ne ilanı?

İhtiyar memur, yaylı gözlüğünü birkaç defa burnunun üzerine yerleştirip yine kaldırarak:

— Bir şey değil canım... Bir şey değil...

Gelen kadınlar küçük bir yaygara ile:

— Nasıl bir şey değil? Âlemi uzun yollardan buraya kadar çağırınız da sonra “bir şey değil” diye savınız...

²⁷⁵ refik: arkadaş

Mansur Efendi'nin gözü bu aralık medhalde Şehreminili Hüsnîye'ye ilişti:

— A hanım, sen hâlâ burada mısın?

Muhbir kadın, iki büküm yerlerde bir şey arayarak:

— Ah efendi, başıma gelenleri sormayınız. Ben gittim de, yine geldim...

— Niçin?

— Babadan yadigâr bir gümüş kurşun kalemim vardı. Düşürmüşüm... Belki buradadır diye geldim. Arıyorum arıyorum, başım dönüyor, bulamıyorum...

Hayli münasebetsiz sözlere cevap vermek zahmetiyle Mansur Efendi, yeni gelen kadınları savar fakat Kâmile'ye meram anlatamaz... Kadın ağzını açar:

— Ne ilanı bu? Söylesene efendi!

İhtiyar adam lahavleler çekerek:

— Canım burası idarehanedir, her türlü iş olur. Gazetelere her türlü ilan verilir...

Kâmile, lokantaya gidip tatlı yemek için vızvızlanan çocukları azarladıktan sonra:

— O çapkın İzzet Saim, beyefendinin nesidir? Bilirsin ya Mansur Efendi?

— Ben böyle münasebetsiz lakırdılar sevmem. Sus Kâmile Hanım...

— Sevmezsin ama işin tamam can alacak noktasında sükût edersin... O İzzet Oğlan, beyefendinin umumhane kılavuzudur, muhabbet tellalıdır. Sen bilmiyorsan ben söyleyeyim işte... Mansur Efendi, siyahından ziyade ak bitmiş sakalınla sen bu çapkınların arasında tuhaf bir mevkide kalıyorsun...

— Vallah hepinizden nefret ediyorum. Bir gün elimden kalemi bırakıp savuşacağım...

— Savuşma... Savuşma babacığım. Bizden tarafa ol... Hanımefendi döşeklerde inim inim iniyor. Biçareyi diri diri mezara so-

kacaklar... Vallah dünyada emsali bulunmaz tahammüllü kadındır. Bütün rezaletleri biliyor, işitiyor... Her duyduğunu içine koya koya işte böyle oldu.

İhtiyarın sesi hiddetten ağlayan bir çocuk gibi incelip titreyerek:

— Ben bu yaştan sonra böyle işlerde kimseden yana olamam... Benim vicdanım var. Terbiyem var... Ben altmış beş yaşında bir erkeğim. Mahalle karısı değilim... Ben bu idarehanenin ticaret işleriyle meşgulüm. Beyefendinin hususi efal²⁷⁶ ve harekâtından katiyen mesul değilim... Bakınız burada şimdi kimse yok. Burası bana teslimdir. Burası kavga, dedikodu yeri değildir... Hanımlar, haydi bakalım. Arş dışarıya... Kapıları kapayacağım.

Kâmile, iğrenç bir şey görmüş gibi yüzünü ekşiterek:

— Ay aman, senin ne pinpon olduğunu ben bilmez miyim? Hep bu işler senin başının altından çıkıyor. Bütün bu rezaletlerde senin parmağın var... Beyefendinin işine yaramasan o kadar dolgun maşla seni burada tutar mı? Siyah, ak sakallılar, sakalsızlar... İhtiyarı, genci bütün dünya bir lokma ekmek için her rezaleti kabul eder oldu. Fakat dur sen... Gidip hanımefendiye söyleyeceğim, hepinizi buradan kovdurtacağım...

— Haydi, git söyle... Hanımefendi, hanımefendi... Hay boynu altında kalsın kaltağın... Onun da ne çekilmez bombok bir mahluk olduğunu ben bilmez miyim?

— Aaa, velinimetine karşı bu küfran! Vallah kör, kötürüm olursun Mansur! Yediğin ekmek gözüne dizine durur...

— Benim kendi kafamdan başka velinimetim yoktur. Ben böyle, defterlerin başında iki büklüm sabahtan akşama kadar çalıştıktan sonra buradan aldığımı her yerden kazanırım. Sen kendi derdine bak. Beni buradan kovdurtacakmışsın... Ben giderim ama sen de o evin gediklisi değilsin. Beyefendinin bir sinirli gününe tesadüf ederse belinin ortasına tekmeyle indirince seni kapı dışarıya eleyi-

²⁷⁶ efal: işler

verir... Çünkü beyefendi, hanımefendi denilen o yapma hastanın, o deli karının esiri değildir...

— Ya... Hanımefendi, beyin esiri midir?

— Beyin hanımdan hiçbir şey istediği yok... Bilirim onun hiçbir hareketine karışmaz. Karısı dünyada var mı imiş, yok mu imiş... Onun vücuduna kat'an ehemmiyet vermez... O da ona ehemmiyet vermesin, bitsin gitsin.

— Aaa, hiç birbirine karışmadan karılık kocalık olur mu?

— Bu hanımefendi derecesinde karışmaya da hiçbir erkek tahammül edemez. Bu arsız çocuklarla kısa günde buraya on defa gelir gidersin... Beyin mühim bir işi mi var, ciddi bir adamla mı konuşuyor, kafası yorgun mudur, hiç buraları mülahaza yok... Karagöz oyunu gibi vakitli vakitsiz küt damlarsınız buraya...

— Çocuklar arsızsa bunları ben peydahlamadım ya.

— Bunları böyle terbiyesiz eden anneleri ve sen, ikinizsiniz... Öyle idaresiz bir kadının yanında siz hizmetçiler de yüze çıkıyor, yarımşar hanımefendi oluyorsunuz.

Bu fırtınadan sonra Kâmile, oğlanla kızın ellerinden çekerek idarehaneden çıktı fakat Şehreminili Hüsniye, bütün mefsedetkâr²⁷⁷ dikkatiyle bu sahnenin seyircisi olmuştu. İki taraftan dinlediği sözlerden mükemmel bir fitne dalaveresi çevirmeye kifayet edecek kadar aile esrarı toplamıştı. Hanımefendi, kocasını çok seven kıskanç, dırdırcı, müziç²⁷⁸, belki de çehre düşkünü, zayıf, sarartma çekilmez bir kadın... Beyefendi genç, güzel, yanaklarından kan damlayan, karısını hiç umurlamayan, zevk ve sefasından başka şeylere metelik vermeyen, bütün telezzüzlerini²⁷⁹ hanesi haricinde, ailesinden uzaklarda arayan hayırsız bir koca... Zevcesine hiç ehemmiyet vermiyor fakat her nedense boşayarak bu belayı omuzundan büsbütün de silkip atamıyor.

²⁷⁷ mefsedetkâr: fesatçı

²⁷⁸ müziç: sıkıcı

²⁷⁹ telezzüz: zevklenme

Tastamam kıvamına, kulpasına gelmiş bir iş ki Hüsniye “püf” dese bu maceranın rüzgârına karışacak, Kâmile’nin Mansur Efendi’ye teklifi veçhile hanımefendiden yana olunca müracaat ettiği kâtibeliğin kazancından çok ziyade kendine bir istifade kapısı açmış bulunacak...

8

Kâmile, çocuklarla beraber idarehaneden çıkıp dış koridorda on beş, yirmi adım ilerleyince Hüsniye arkalarından yetişti. Merdivenlerden yere indiler. Hatta taş, dik basamakların kazasından muhafazaen çocukların küçüğünü, Mihriban’ı, dadısının elinden kendi ihtimamına aldı. Bu iki kadının yaradılışlarında, öz kardeş imişler gibi bir benzerlik, bir yakınlık vardı. Göz göze çabuk kaynaştılar...

Muhbir kadın, hizmetçiyi nispeten tenhaca bir sokağa çekti. Helecanını yatırmak için birkaç defa eliyle göğsünü sıvadıktan sonra:

— Ah hanım... Ah kardeş... Ben yedi kat el iken tahammül götürmüyorum... Allah, hanımefendiye sabırlar versin. Can dayanır dert değil...

Yabancı kadının, hanımefendi namını karıştırarak gösterdiği bu teessür karşısında Kâmile şaşaladı; dikkatle onun göz bebeklerine bakarak:

— Ne var hanım, ne oldu?

— Ah, öyle bir şey oldu ki... Söyleyeyim mi, söylemeyeyim mi? Ne yapacağımı ben de şaşırdım...

— Bize dair mi?

— Evet...

— Söyle... Niye söylemeyecekmisin?

— Dedikodu olur. Ben öyle şey sevmem. Belki de karı koca arasında bir felaket vuku bulur.

Kâmile, yüzünü merakla burun buruna bu muhbir kadına yaklaştırarak:

— Söyle, sinirden gözlerim seğiriyor, içim titriyor.

— Sizin hanımefendi hiç gazete okumaz mı?

— Okumaz... O, kocasının derdinden başka bir şey düşünmez...

— Vah zavallı kadın...

— Zavallıların zavallısı...

— Bu ilanı İstanbul'da okumayan kalmadı. Size müteallik olduğu hâlde bundan hiç haberiniz olmamasına pek taaccüp olunur doğrusu...

— Hanım, ne ilanı? Bu nasıl şey? Söyle diyorum...

Turgut bir tarafından, Mihriban öbür yanından, Kâmile'nin eteklerini çekiştirerek:

— Dadı haydi... Lokantaya gidelim, Beybabamı bulalım...

Hizmetçi kadın, çocukların ikisini birden tartaklayarak:

— Susunuz, durunuz bakalım... Beybabanızın yediği...yedi deryanın suları temizlemez... Dinleyiniz, bakınız bu hanım ne söyleyecek... Öyle herife hâlâ ananız koca, siz baba diyorsunuz... (Hüsniye'ye dönerek) Hanım, siz bu arsızların vızıldamalarına bakmayınız... Söyleyiniz... Analarının bunları düşünmeye hiç vakti yoktur. Babaları dersin kırk yıl görmese aklına gelmez... İşte ben bu doymazları akşama kadar yemişle avuturum. Bunların yediklerini vallah büyük adam yiyemez... (cebinden iki tablet çikolata çıkarır, ellerine tutuşturarak) Alınız da bakalım susunuz...

Mihriban, çikolatasını kardeşine göstererek:

— Ağabey bak... Benim tabletim daha büyük...

Oğlan kapmaya atılarak:

— Ver onu bana...

Kız bütün feryadıyla:

— Vermem... Vallah vermem...

Turgut, Kâmile'yi yumruklayarak:

— Cadı karı... (tepine tepine) Ona büyüğünü veriyorsun da... (ağzını yaya yaya, arsız arsız ağlayarak) Bana küçüğünü... Anneme söylerim billah...

Kâmile:

— Söyle... Annen senin çikolatayı düşünüyordu... Bunun büyüğü küçüğü yok. İki tablet de birbirinin aynı. Vurma bacaklarıma. Soysuzun evladı... A küçük ama kurşun gibi ağır yumrukları var... Bu kadar emeklerime mukabil daha bu yaşta beni dövmeye kalkıyorsunuz... Eğer babanızın derdinden ölmez ise büyüdüğünüz vakit ananız kim bilir sizden de neler çekecek? Damarları bozuk piçler... Yumurcıklar lakırdı söyletmiyorlar ki... Hanım, anlat şu ilanı bana...

— Hanım, sizin beyefendi, gazetelere bir ilan verdi. İstanbul'un ne kadar aşiftesi varsa sabahleyin buraya topladı...

— A üstüme iyilik sağlık, hanımım duymasın... Çıldırır... Deli olur... Ölür...

— Ah, ben de o kadına acıyorum ya. Yüreğim hun²⁸⁰ oluyor...

— Ah, kimseler duymasın. Bizi tefe korlar da çalarlar...

— Ah zavallılar, bu rezaleti sizden başka duymayan kalmadı...

— Utanmaz herif, ne yapacak o kadar orospuyu? Kerhane mi açacak?

— Kendi için... Eşi dostu için...

— Hanım, akıllara ziyan... Beynimin içinde karınca yuvası gibi bir şeyler kaynıyor... Sıkılmadan, arlanmadan o ilanı nasıl verdi? Gazeteler nasıl kabul ettiler? İstanbul'un bütün fahişelerini davet ediyorum, diye mi yazmış?

— Yok, hanım yok... “Yazıhanemize genç bir kâtibe arıyoruz. Çok iş yok, maaş dolgun.” diye yazmış. Irzlısı ırzsız, hepsi buraya koştu. Bilemedim, ben de geldim...

— A... Vah zavallı, onların arasında seni de kötü karı sanmışlardır...

— Sorma hanım, sorma, kızardım, terledim, yerlere geçtim.

²⁸⁰ hun: kan

— Eee, sonra? Buradan nereye cehennem oldular? İki gözüm anlat... Seni bize Allah gönderdi. Sen söylemesen bizim bir şeycikten haberimiz olmayacak...

— Benim buraya gelip de bu şeylere agâh oluşumu hanımefendinin güzel kalbinin kerametine atfediyorum.

— Doğru, doğru... O kadın veliye²⁸¹ gibidir. Ona fenalık eden en sonunda ettiğini bulur...

— Hanım, dinle, şimdi en can alacak noktaya geliyorum...

— Ah, canları çöksün. Söyle...

— Dedim ya ilana aldandım, ben de geldim. Bu medhal yavaş yavaş boyalı karılarla doldu. Bir delikanlı var, beyin kâtibi midir nedir?

— Ah bildim. Onu kâtipler götürsün, yaşı yerlerde sayılsın...

— İşte o oğlan buradan en genç, en güzel, en oynak şıfıntıları seçti seçti, içeri götürdü. Bir iki defa sırtarak çağırmak için bana da çapkın çapkın göz etmesin mi? Elimi yumdum. Kafasına doğru salladım vallah!

— Ah kıra idin kafasını puştun...

— Genç karıları içeri aldılar; kapıları sımsıkı kapadılar... Saatlerle halvet oldular... Bekleriz bekleriz, çıkmazlar. A, vakitler çok fena oldu hanım. İstanbul'un böyle civcivli göbek yerinde bu rezalet... Eski kafadaki Türkler olaydı, ortalık birbirine girerdi. Allah hepsini kahretsin. Ne hâlleri varsa görsünler... Neme lazım “Âlemin günahı, rezaleti...” de de çık git, değil mi ya? Hayır, şeytan içime vesvese getirdi. “Durayım bakayım, bu kepezeliğin sonu neye varacak?” dedim, bekledim. Bu da Hanımefendimizin istihracından anlaşılıyor, hulusi²⁸², pak bir kadın. Ben bütün bu fenalıkları göreceğim, size nakledeceğim... Beyin hıyaneti örtülü kalmayacak... Bu da Rabb’imin hikmeti...

— Hanım söyle... Öfkemden çatlayacağım... Kepazeler hâlâ çıkmadılar mı dışarıya?

²⁸¹ veliye: ermiş kadın

²⁸² hulusi: temiz kalpli

— Çıkmadılar iki gözümün elifi, çıkmadılar...

— Hayâsız reziller... O Mansur Efendi olacak herif ne yapıyor?

— Odasında oturuyor...

— Ak sakallı pezevenk...

Turgut'la Mihriban, Kâmile'nin eteklerini çekerek:

— Dadı, çikolata bitti. Bir daha ver...

Kâmile, iki çocuğun didikleme arasında sinirli sinirli çırpınarak:

— Durunuz, susunuz bakayım! O beybabanız olacak kerata orospularla odaya kapanmış... Dinleyiniz, ibret alınız yumurcaklar... Yarın, öbür gün siz de onun gibi hayâsız olacak değil misiniz? Ah hanımefendi, biçare kadın işitmesin. İşitmesin, hop diye yüreğine iner... Mevtine²⁸³ sebep oluruz.

Kâmile cebinden iki elma çıkarıp kabuğuyla çocukların ellerine vererek:

— Hanım, benim ceplerim manav dükkânı gibidir. Bunların ellerine tutuşturacak bir şey bulamazsam çiğ çiğ beni yerler. Onlar elmaları bitirinceye kadar söyle kardeş, rahatça dinleyeyim...

— Aaa, bekleye bekleye ayaklarımıza kara su indi... Bir türlü dışarı çıkmazlar...

— Hay büsbütün çıkamaz olsunlar...

— Medhaldeki karılar sızıldamaya başladılar... Söyletme beni... Fahişeler, yakışıklı delikanlıları gördüler; para ile beraber erkek kokusu da aldılar... Yerlerinde duramaz oldular... Kaynaşıyorlar... Onlar da içeriye girmek için can atıyorlar... Dedim ya, dünya fena oldu. Benden başka ırzından korkan yok hanım... Karıların bu sabırsızlık fingirtisi arasında kapı açıldı. Kâtibin çapkın yüzü yine göründü. Hepimize karşı ne dese beğenirsin hanımcığım?

— Ne dedi? Namussuz herif...

— “İş oldu bitti...”

— Aa, sus yere geçtim...

²⁸³ mevt: ölüm

— Hanım, iki elim yanıma gelecek, bir kelime yalanım yok... “İş oldu bitti. Başka kâtibeye lüzum kalmadı. Haydi dağılınız hanımlar.” dedi...

— Alçak hayâsız... Ey, sonra?

— İçeriye girip “oldubitti” oynamak iştihasıyla kıvranan karılar, ağızlarını açtılar... Her kafadan bir ses çıktı. Epey gürültü oldu. Fakat çare var mı? Nihayet dağıldılar...

— İçerideki karılar ne oldu? Onları turşuya mı bastırdılar?

— Dinle hanım, dinle... Maceranın en sunturlu yerine geldim...

— Hafakana tutulmamak mümkün değil? Söyle hanımcığım, hem söyle diye yalvarıyorum hem dinlemeye utanıyorum... El gün kepezeleri...

— Herkes çekildi. Şeytan bana dedi ki: “Sen gitme Hüsniye, burada biraz bekle, bak neler göreceksin?” Bekledim. Biraz sonra han kapısının önüne homur homur geniş, parıl parıl şık bir otomobil yanaştı. Odadan senin saklambaç oyuncularını çıkırdılar. Üç kadın, dört erkek kucak kucağa arabaya doldular... Boru öttü, motor hırladı, haydi babam kuş gibi uçtular...

— Ah zavallı hanımefendiciğim... Sen koca namını verdiğin o haydut için evde inle dur... Ay dizlerimin bağı çözüldü. Fena oldum. Nereye gittiler menhuslar²⁸⁴, nereye?

— Hanım, ben tahminimde pek az yanılırdım... Beyoğlu tarafına sürdüler sanırım. Rabb'im vermesin. Öyle kepezeliği İstanbul'da hangi mahalle kabul eder...

— Aman Allah'ım, bedbaht hanımefendi bu rezaleti duysa onları şimdi bulundukları yerde bastırmak için bütün servetini feda eder...

— Bütün servetini feda etmeye lüzum yok. Beş on lira otomobil parasıyla ben onları şimdi saklandıkları mahalde kapana tutulmuş gibi bastırırım. Bana Şehreminili Avukat Hüsniye derler. Uçanla kaçan elimden kurtulmaz. Ben zaten başka bir otomobil ile arkalarından gidecektim ama bugün yanıma lüzumu kadar para almamışım...

²⁸⁴ menhus: uğursuz

— Hanım, bu işi nasıl yaparsın bakayım söyle?

— Şoförün şekil ve kıbalı bir fotoğraf plağı gibi zihnime nakşolundu. Esmer, sivri çeneli, kalın kaşlı bir delikanlı. Sonra arabanın numarasını aldım...

— Ey, ne çıkar ondan?

— İlahi hanım, ne mi çıkar? Bir saate kadar ben o herifi bulmazsam bana da Hüsniye demesinler...

— Nasıl, kuzum hanım?

— Şimdi şuradan Eminönü'ne gideriz... Orada otomobillerle bekleyen şoförlerden birine İkinci Dairenin 628 numaralı arabasının şoförünü nerede bulabileceğimi sorarım, içinde bir paket unuttuğumu söylerim...

— Hay ağzını öpeyim hanım. Hızır mısın mübarek kadın. Dar günde imdadımıza yetiştin. Şoförü bulursan hanımefendiye haber veririz. Hangi folluğa saklandılar, gider kepezeleri oldukları yerde, karı erkek bir arada bastırırız.

— Ya hanımefendiyi hasta diyordun?

— A! Kocasına müteallik böyle mühim işte benim hanımım mezarda olsa dirilir kalkar... O herifin bu azgınlığı bizim beceriksizliğimizden... Köpeksiz köyde çomaksız oynuyor... Kocasını böyle bir hâlde yakalamak için -ne dedim sana- kadınım varını yongunu feda eder vallah...

Hüsniye, karlı bir işin yolunda bulunduğunu bir defa daha anladı. Becerikliliğini ihsas ettikten²⁸⁵ sonra biraz da kendini naza çekmek için:

— Bugün de başka mühim işlerim var ama hanımefendinin hatırı için her şeyi feda edeceğim. Haydi, sağımıza solumuza dikkat ederek Eminönü'ne doğru yürüyelim... Hak, doğrunun yardımcısıdır. Ya şoförün kendine ya bir arkadaşına rast geliriz. Onlar birbirlerini tanırlar...

²⁸⁵ ihsas etmek: ima etmek

9

Hüsniye, daha serbest yürümek için çocuğun birini, oğlanı, dadısının elinden aldı. Şimdi iki kadın ellerinde birer çocuk, caddeye çıktılar. Vakıf Han'ın önünden yürüdüler. İçleri eşya yığını gibi dolu ve sahanlıklarına insan salkımları asılmış tramvaylar, aşağı yukarı çanlarını öttürerek akıyor; otomobiller, kalabalığın arasından birer canavar homurtusuyla kıvrıla kıvrıla koşuyor... Bu dar caddeden taşan halk, kedi görmüş fareler gibi oraya buraya kaçışıyor; canını Allah'a emanet edip de karşıdan karşıya helecanla koşanlar görülüyor.

Fırının köşesini döndüler, orada ecza deposunun önünde durmuş bir otomobil gördüler. Boynunu kaplumbağa gibi iki omuzunun arasına çekmiş, sigarasını tüttüren şoförden Hüsniye sordu:

— Birader, ikinci dairenin 628 numaralı arabasını işleten meslektaşını tanıyor musun?

— Ne yapacaksın?

— Otomobilinde bir paket unuttum da...

— Tanı mıyorum...

Bu menfi cevabı alarak yürüdüler.

Hüsniye:

— Hiçbir işte ilk muvaffakiyetsizliklerden yılmamalıdır. Çarçabuk elde edilen şeylerin tadı olmaz. Asıl iş, uğraşarak muvaffak olunanlardır...

Kâmile:

— Aman hanım, ben üzüntü kaldırmam, hanımefendi hiç kaldıramaz. Ben Tezveren Dede'ye adağımı adadım zati... Cenabıhakkı işimizi bir ayak evvel asan²⁸⁶ etsin... Bence en iyi işler en çabuk olanlardır.

Deponun önünden Mayer'in köşesine kadar çocukları kucaklarında geçirdiler... Eminönü'nde sıra sıra müşteri bekleyen otomobil birikintisinin arasına daldılar.

²⁸⁶ asan: kolay

Hüsniye, şoförlerin beş altısına yine sualini tekrar etti. Bazıları lakırdıya bile tenezzül etmeyerek, yalnız başlarıyla, “Hayır...” işareti veriyorlardı. Nihayet bir tanesi Köprü’den akıp sola kıvrılan bir otomobil göstererek:

— İşte, aradığınız Şakir geliyor... dedi.

Hüsniye başını çevirdi; işaret edilen otoyu görür görmez sevinçten sarılır gibi Kâmile’nin omuzlarından tutarak:

— Hah, işte o! İşte o... Ta kendisi.

— Şimdi ne yapacağız hanım?

— İşte asıl diplomatlığı şimdi yapacağız...

— Ne yaparsan yap... Herifin ağzından bu sırrı haber al...

— Hanım, bunların ağızları para ile açılır... Bu hususta bana mezuniyet veriyor musunuz?

— Yerden göğe kadar... Tek şu çapkınları bastıralım. Kendisine sormadan işte ben, hanımefendinin ağzından sana söz veriyorum, korkma, şoföre vadet. Yüzün kara çıkmaz...

628 numaralı araba, Gümrük Caddesi’ne doğru bir kavis çevirerek gelir, sıraya girer. Kadınlar, o tarafa doğru koşuşurlarken Turgut iki eliyle Kâmile’ye asılarak:

— Dadı...

— Yürü... Şimdi herifi kaçıracağız... Ne var?

Çocuk, büyük kalın sesiyle:

— Çişim var...

— Hangisi?

— Kocaman...

— Turgut donuna etsen şu anda seninle uğraşacak vaktim yok. Şoförü kaçıracağız. Şimdi herif bir müşteri alırsa kuş gibi gözden kaybolur.

Oğlan tepinerek:

— Ediyorum... Ediyorum...

— Etme... Koca oğlan ayıp değil mi? Etme. Yerin dibine gir ilahi! Akşamlara kadar yukarıdan doldurup aşağıdan boşaltmaktan başka işiniz yok... Sekiz okka yemiş yedin yumurcak. A elbette... Miden, karnın doldu, taştı... Nereye götüreyim, bu kalabalığın içinde nereye becertereyim ben bunu?

Kâmile etrafına bakınır iken Mihriban aynı tepinme, aynı yaygara ile:

— Dadı... benim de geldi!

— Senin de mi geldi? Babalarının yumurcakları. Domuz yavruları... Zaten biriniz ne yaparsa arkasından öteki de onu yapar. Yemeniz içmeniz hep böyle... Her şeyde sidik yarışına çıkarsınız. İkinizi de götüreyim, şuradan denize atıp kurtulayım...

Oğlan iki büküm, sararmış bir beniz ile göbeğini tutarak gayretinin son boğumunda olduğunu gösterir bir telaşla:

— Dadı... Dadı... Vay... Vay...

İşte şaka olmadığını anlayan Kâmile, çocuğu iki omuzundan kavrayarak:

— Dişini sık... Çişini tut... Yoksa şimdi seni yere vurur, kabak gibi patlatırım...

Oğlanı deniz kenarındaki helaya doğru koştururken kız aynı elim vaziyette süzülerek:

— Dadı... Dadıcığım... Aman... Aman...

Kâmile, Hüsniye'ye:

— Sen de öteki yumurcağı omuzlarından kavra... Abdesthane-ye kadar getir bırak. Sonra şoföre koş... Herifi kaçırmayalım. Bu piçler, işimiz tamam kıvamında iken ortasına ettiler...

Muhbir kadın, söylenildiği gibi hareketle çocuğu helaya bırakır. Şoförün yanına koşar.

Bir sigara sarmakta olan şoförün önünde durarak:

— Kardeşim Şakir Bey...

Şoför, kendisine kardeşlikle beraber beylik payesi veren bu kadının yüzüne dikkatle bakarak:

— İsmimi tanıyorsun fakat ben seni bilemedim.

— Epeyce vakit evvel birkaç defa arabana bindik. Ben seni tanıyorum. Sen günde yüz türlü müşteri taşıyorsun. Elbette çoğu aklında kalmaz.

— Canım epeyce dediğin şey ne kadar zamandır? Benim şoförlüğüm çok eski değildir...

— Canım şimdi oraları lazım değil... Gözünü açıyor musun? Mühim bir iş var...

— Mühim bir iş mi var? Nedir? Dağa adam mı kaldıracağız?

— Allah göstermesin birader. Öyle caniyane işleri ne ben kabul ederim ne de sana teklif... Benim sana söyleyeceğim şey, namus-suzlara karşı namusu müdafaa sadedinde bir iştir.

— Ben mahkeme reisi değilim... Müddeiumumi²⁸⁷ hiç... Bir şoför şunun bunun namusunu nasıl müdafaa eder?

— Çok söz uzatmaya vakit yok... Yarısını bana vermek şartıyla şimdi şıp diye elli lira kazanmak ister misin?

Elli lira rüşvet teklifiyle başlayan bu namuslu işe şoför biraz şaşarak:

— Sen kurnaz bir kadına benziyorsun?

— Neden anladın?

— Yarısını sana vermek şartıyla bana elli lira kazandırıyor sun... Yarısını sana verince bana yirmi beş kalır, hanım hemşire... Ben lafin piyazını asıl sözden ayırmayı bilirim... Bu elli lira kalabalığıyla zihnimi doldurup kandırmaya uğraşıyorsun. İş ne imiş, hele bir kere onu anlayalım.

— Sen deminden Koza Hanı'ndan üç kadınla dört erkek müşteri aldın.

— Evet...

— Nereye götürdün onları?

Şoför, Hüsniye'yi tepeden tırnağa kadar dikkatle bir daha süzerek:

²⁸⁷ müddeiumumi: savcı

— Bu suali bana ne salahiyyetle soruyorsun? Polis hafiyesi misin? Öyle isen vesikanı göster...

— Canım şimdi aramızda polisin ne işi var? Bu kadar ince ele-yip sık dokuma... Sualime cevap ver...

— Ben böyle suale çarpacak cevap veremem... Niçin soruyorsun anlamalıyım.

— Vakit geçiyor. Safderunluk²⁸⁸ etme.

— Onlar senin akrabaları mıdır?

— Öyle yahut değil... Nene lazım senin... Bir şoför taşıdığı müşteriye nereye bıraktığını her zaman ve herkese söyleyebilir.

— Zannederim bir kıskançlık meselesi...

— Zekisin! Hah, işte anladın...

— Benim belaya girmeye vaktim yok...

— Niçin canım?

— Ne felaket çıkarsa kıskançlıktan çıkar. İntiharlar, katiller...

— Korkma... korkma... Öyle şey yok... Meraklı, yarı mecnun, hasta bir hanımefendi, iki sümüklü çocuk, bir hizmetçi kadın, bir de ben... Bizim hepimizi arabana alıp onları bıraktığın yere götüreceksin. Bizim hangimizden bir cinayet umarsın?

— O!... O! İş değişti. Yalnız nereye gittiklerini söylemek değil de sizi alıp oraya götürmek...

— Sen bir kira otomobilinin şoförüsün. Her müracaat eden müşteriye alıp istedikleri yere götürebilirsin. Yarım saat fazla geçirmekle bu işin kıvamını kaçırmış olabilirsin. Bugün ayağına gelen bu kısmeti havaya bırakma...

Şoför, içtiği sigaranın dumanını kendine pek yaklaştırmış olan Hüsnüye'nin yüzüne üfleyerek biraz düşündükten sonra:

— Hanım, pazarlık istemem...

— Peki...

— Sana son ve kısa bir sözüm var...

²⁸⁸ safderunluk: saflık

— Dinliyorum...

— Sizi oraya götürmek için elli lira alırım... Hem de peşin...

Bu defa Hüsniye düşünmeye vararak:

— Öyle olsun. Bu insaniyetkârane²⁸⁹ işi görmek için ben hissemenden vazgeçiyorum...

İleri doğru bakıp:

— İşte, kadınla çocuklar geliyorlar... Şimdi hepimizi buradan bindirerek konağa götüreceksin, oradan hanımefendiyi alıp mahall-i maksûda²⁹⁰ gideceğiz...

— Otomobil için her saat başına olan ücreti de ayrıca alırım...

— Uzun ediyorsun. Para için merak etme...

— Konak nerede?

Hüsniye, konağın nerede olduğunu bilmiyordu. Lakin bu hususta katiyen malumatsızlık göstermek şoförde şüpheler uyandırabileceği için eliyle Yenicami tarafına doğru işaret ederek “Uzak değil... İşte şuracıktaki... Otomobil için birkaç dakikalık yol...” sözüyle üzerine şüphe celbetmek tehlikesinden kurtuldu. Cevap vermeyeceği bu nevden diğer suallere meydan bırakmamak için Kâmile’ye doğru yürüdü. Burun buruna gelince:

— Kardeş müjde... Pazarlık ettim. Herif bizi beyefendinin gittiği yere götürecektir. Lakin yüz liraya razı edinceye kadar göbeğim çatladı...

Kâmile, bu yüz liralık müjde önünde biraz irkilerek:

— A kardeş, pek çok değil mi?

— Sus hemşire, lakırdı karıştırma... Herif pek dönecek tabiatlı bir adam, şimdi pişman olur, sözünü geri alır...

İki kadın, iki çocuk otaya kurulurlar. Şoför gideceği semti sunar.

Kâmile:

²⁸⁹ insaniyetkârane: insanlığa yakışır

²⁹⁰ mahall-i maksûd: gidilmek istenilen yer

— Dizdariye, Türbe Sokağı, 18 numara...

Otomobilin lastik gırtlığı şoförün parmakları altında iki üç defa anırdıktan sonra araba, râkiplerini²⁹¹ hafifçe sağa sola meyilendirerek küçük bir rüzgâr içinde yollanır...

10

Sağlık²⁹² verilen sokak ve numaranın önünde durdu. Marmara'ya nazır üç katlı bir kârgir hanenin bahçe kapısından içeri girdiler. Bahçe gün güneş içinde, havuz, fiskiye, kameriye, çardak, çakıllık, iki taraf lavantinli yollar... Her şey var lakin hepsi harap, bakımsız... Kapının arkasında, içleri süprüntü dolu gaz tenekeleri... Sökülüp atılmış nebatat enkazı, orada burada müteaffin²⁹³ yığınlar teşkil etmiş... Adım başında tabak, bardak kırıkları yatıyor... Kediler, köpekler tenekelerden süprüntülerin bir kısmını oraya buraya taşımışlar... Yollara saçılmış türlü renkte kırıntı parçaları... Tathir²⁹⁴, tanzim için hiçbir tarafta bir insan eli dolaşmamış. Her cihet tabiata terk edilmiş...

Evin içi de bakımsızlıktan bahçeden pek farklı değil... Her yanı yarım parmak toz kaplamış... Odalar alan taran, eşya karma-karışık...

Hüsniye, ortalığın bu intizamsızlığını gözden geçirirken Kâmile onu birinci katta bir odaya sokarak:

— Bir evin beyi çapkın, hanımı kıskançlıktan hasta olursa işte orası bu hâle gelir... Sen burada bekle. Ben hanımefendinin yanına çıkayım. Ona üzüntüden ölmeyecek surette işi anlatayım. Sonra seni çağırırım...

Kâmile kadın, hanımefendisinin yanına girer. Mevsim pek sıcak değil lakin içine güneş dolmuş, pencereleri, kapısı kapalı odanın ısınmış, değişmeyen havasında bir hastane ağırlığı ve kokusu var...

²⁹¹ râkip: yolcular

²⁹² "Salık diyemediğimi affedersiniz." (yazarın notu)

²⁹³ müteaffin: kokuşmuş

²⁹⁴ tathir: temizlemek

Hanımefendi, pencere kenarında bir koltuğa oturmuş... Üst baş kirlice, saçlar Rifai dervişleri gibi salkım saçak, dizlerinde kalın bir eteklik, ayaklarında fanila terlikler... Beniz kirli sarı, gözlerinin etrafı yeis ve fütur²⁹⁵ gölgeleriyle haleli, yanı başında bromür²⁹⁶, aspirin vesair ilaç kutuları, koca bir şişe kolonya, nane ruhu... Masanın üzerinde eski yeni birkaç divan... Akşamlara kadar “Bey bana ne diyor? Ben ona ne diyorum.” tefeülüyle²⁹⁷ bu kitapları karıştırmaktan ve yine aynı niyet üzerine bol bol iskambil falı açmaktan başka meşguliyeti yok. Kocasının aşkı onu boğacak bir dalga gibi her an üzerine savlet²⁹⁸ ediyor, hep onunla uğraşıyor hep...

Kâmile odaya girince hanımefendi telaşla:

— Bir otomobil homurtusu işittim... Bey mi geldi? Böyle vaktisiz hiç geldiği yoktu. Çık biraz onu meşgul et. Beni bu hâlde görmesin...

Yüzüne pembe tozlu bir ponpon gezdirmek, biraz da saçlarını derleyip toplamak için aynanın önüne koşar.

Kâmile:

— Telaş etme hanımcığım, bey gelmedi. Galiba biz ona gideceğiz...

— Ay neden? Apansızın fevkalade bir hâl mi vuku buldu? Bir hastalık, bir kaza, bir felaket?

— Hep beyinizin üzerine böyle feci şeyler yorarsınız. Onun sizden uzakta vur patlasın bir eğlence âleminde bulunduğuna bir türlü ihtimal veremezsiniz...

— Nerede?

— Öyle vefasız, hayırsız, azgın erkekler, fahişelerin ortasında hangi rezaletanelerde eğlenirlerse orada işte!

Hanımefendi büsbütün sararır, süzülür, gözlerinin karaları kayar... Bayılıp düşmemek için koltuğun iki yanına yapışarak:

²⁹⁵ fütur: bezginlik

²⁹⁶ bromür: lokmanruhu

²⁹⁷ tefeül: fal açma

²⁹⁸ savlet: hücum

— Kâmile, bana lokman ruhu şişesini bul.

— Yok, hanımcığım, bayılmayınız... Metanet gösteriniz. Olan işlerin ben size daha elifini anlatmadım. Kendinizi tutunuz ki, bu sefer o azgının hakkından gelelim.

— Söylediğin şeylerin sıhhatinden tamamıyla emin misin?

— Cenabıhakk’a imanım kadar... Ah bilirim, en açık bedahetler önünde bile beyinize karşı itimat beslemek zaafına mağlupsunuz.

— Sonu ev bark yıkımına çıkacak böyle mühim hususlarda her söze gelişgüzel inanıvermek olur mu?

— Şu saatte hiç ihtimal vermediğiniz hâlleri gözlerinizle görmek için icap eden büyücek bir masrafa katlanırmısınız?

— Bu nasıl sual? Nem varsa fedadan çekinmem...

— Öyle ise, haydi kalkınız, hazırlanınız... Otomobil aşağıda bekliyor. “Pire tok iken tutulur.” derler. Biz de onu sıcak zevk âleminde bastıralım. Ustalıkla inkârlar ile artık sizi kandırmasına imkân kalmasın.

Hizmetçi kadın, hanımına lokman ruhları koklata koklata, zavallının şakaklarını, bileklerini kolonyalar ile ovuştura ovuştura, vukuatı en helecanaver²⁹⁹, en sinire dokunacak, en göz kızdıracak boyalar altında, dedikoducu dilinin bütün zehirlerini karıştırarak tasvir ede ede anlatır... Nihayet facianın en sanatkâr oyuncusu Şehremimli Hüsniye’yi odaya sokarak bunu hanımına, her şeyi zamanında haber veren “Hızır Kadın” namıyla takdim eder.

Hızır Kadın da, hanımefendinin kıskançlık ateşini körükleyerek bu karı koca faciasından hisse-i temettüüne³⁰⁰ epey bir şey ayırmak için bütün maharetini gösterir. Sinirli kadın, bu iki keskin dilli körükçünün arasında, büsbütün kızıl divaneye döner, kocasını cürmümeşhut³⁰¹ hâlinde yakalamak için çarşaflanır. Kendini romanlarda okuduklarına benzer bir vakanın içinde bulduğuna biraz şaşar. Fakat beraber bir şey almak iktiza eder... Bir silah! Öyle ya...

²⁹⁹ helecanaver: heyecan veren

³⁰⁰ hisse-i temettü: kar payı

³⁰¹ cürmümeşhut: suçüstü

Kocasının kolları arasında yabancı bir kadın görünce yaralanan iz-zetinefsinin intikamını almak için söylenecek acı ve katil sözü bir revolver namlusuyla ifade etmek lazım... Dolaptan kocasına ait küçük, şık bir tabanca çıkarır, elinde evirip çevirerek:

— Hayatımda böyle acı günler olacağını, kocamı öldürmek için bir revolver hazırlayacağımı hiç aklıma getirmezdin. Bu menhus alet nasıl ve neresinden dolar? Bilmiyorum...

Kâmile telaşla:

— Hanımefendi, bilmediğin şeyi kurcalama, kazalıdır.

— Boştur biliyorum...

— Şeytan doldurur...

Hanımefendi, küçük bir raşe ile silahı masanın üzerine bırakır. Hızır Kadın, onu oradan bir erkek cesaretiyle kavrayarak:

— Bu alet insana hem dosttur hem düşmandır... En karışık meselelerde, sözü kesen bir hâkimdir. Müddet-i ömründe bunun himmetine muhtaç olmayan adam yok gibidir. Doldurmasını da atmasını da bir silahşor kadar bilirim.

Revolveri kırıp kovanları parmağıyla yoklayarak:

— Bu, boş... Hani ya... fişekler nerede?

Hanımefendi, ortaya bir teneke kutu çıkararak:

— Bunun içinde bir şeyler var, fişenk dediğiniz onlar mı bilmem...

Hüsniye:

— Hanımefendimiz, şimdiye kadar hiç silah atmadınız mı?

— Hiçbir cana kıymak aklımdan geçmezdi ki atayım.

— Öyle ise biraz meşk etmelisiniz³⁰²...

— Burası nişanhane mi? Şimdi güm diye patlarsa konu komşu ne der?

— İçine kurşun koymayacağım... Biraz parmaklarınızı alıştır-mak için boş boşuna atacaksınız...

³⁰² meşk etmek: alıştırma yapmak

Hızır Kadın, revolveri hanımefendinin eline verir. Tetiği göstererek:

— İşte bunu, parmağınızla çekiniz...

Hanımefendi çekmeye uğraşarak:

— Ay pek sıkı! Bir parmağımın kuvveti yetmiyor...

— Birinin kuvveti yetmiyorsa iki parmağınızla çekiniz.

Hanımefendi, alt dudağını dişlerinin arasında çiğneye çiğneye, müthiş bir takallüs-i simâ³⁰³ ile namlunun ucunu havada dolaştırarak tetiği çekmeye uğraşırken Kâmile büyük bir telaşla:

— Hanımefendiciğim durunuz, eliniz her tarafa oynuyor. Ben dışarıya çıkayım da tetiği sonra çekiniz.

— Boş diyorlar ayol...

— Boş silahların patladığını ben çok bilirim. Kavga yerine gitmeden burada birbirimizi vurmayalım... Bugün sakar bir gün... Şeytanın işi yok. Rabb'im kazasından saklasın...

Hanımefendi gözlerini yumar. Dudağını koparırcasına kendini sıkı sıkı nihayet tetiği çeker. Boş tabanca tamam çıt çıt ettiği esnada, birdenbire oda kapısı açılır, Turgut'la Mihriban koşarak içeri girerler... Çıt çıtlarla çocukların girmeleri saniyesinin tesadüfû anında Kâmile çılgılığı basarak:

— Atma hanımefendi, çocuklara rast gelir...

Bu yaygaranın üzerine gözlerini açıp da karşısında birdenbire çocuklarını gören hanımefendi, bir kaza vuku buldu zannıyla revolveri elinden birkaç arşın öteye fırlatarak durduğu yere serilir.

Kopan feryada dışarıdan birkaç kadın daha koşar. Hanımefendi bir tarafta baygın, ortada revolver... Herkeste bet beniz kaçık... Meydanda vurulan görülmez. Kazanın nevi anlaşılamaz. Fakat kimi limona kimi sirkeye lokman ruhuna, kolonyaya koşar. Eczaneye, doktora haber göndermeye kalkanlar bile olur... Hanımefendiyi:

— Kendinize geliniz efendim, bir şey yok... Tesellileriyle ovup ovuştururlar... Hasılı, ev halkı birbirine girer...

³⁰³ takallüs-i simâ: kasılmış surat

Turgut’la Mihriban, bu kargaşalıktan istifade ile validelerinin kıyıda bucakta ne kadar ilaçları varsa açıp karıştırırlar. Bir kutu içinde buldukları müşhil şekerlerini birbirinin ellerinden kapışarak tek mil tıkınırlar.

Hanımefendi kendine gelir. Çocuklarının sağ olduklarını görmek için onları karşısına dizer, sonra bağrına bastırır. Bütün annelik şefkatiyle, pürteessür atlatılmış kazadan dolayı sıcak gözyaşlarıyla, Cenabıhakk’a şükürler ederler.

Rüzgârlara karışarak koşmaya alışmış şoför, arabasının içinde sigara üstüne sigara içerek bir saatten ziyade pinekledikten sonra, vaktin gecikmekte olduğunu ihtaren³⁰⁴ içeriye haber gönderir. Ne gibi mühim bir iş için hazırlanılmakta bulunulduğu kadınların biraz akıllarına gelir.

Hızır Kadın, “vakit gecikirse tamam kızgın tavında intikam almak fırsatının kaçırılacağı” ihtimalini uzun edilelerle³⁰⁵ anlatarak hanımefendiyi derler toparlar. Bir çantanın içine, bayılanı ayıltmak için ne lazımsa konur, revolveri, bazen dolmadan şeytan eliyle boşanan bu kazalı aleti, lüzumu anında hanımefendiye vermek üzere Hüsniye kendi yanına alır.

Hanımefendi, Kâmile, iki çocuk otoyala binerler. Hızır Kadın, her ihtimale karşı, şoföre verilecek paraları peşin ister. Herifi bir tarafa çeker. Onun kesişilen miktardaki hissesini avucuna sıkıştırarak kendininkini göz bağcı süratiyle *serviyet*’ine yerleştirir, arabaya girer. Koca canavar, homurtusuyla sokakları doldurarak sırtındakileri semt-i matlûba³⁰⁶ doğru uçurur...

*

Araba, uçan camlı küçük bir köşk gibi hafif sarsıntılarla ve köşe başları münhanilerinde³⁰⁷ içlerindeki çizilen mevhum kavis üzerine biraz yaslandırarak koşa koşa Köprü’yü geçti. İzdihamlı yollarda kaynaşan insanları, siyah köpüklü bir deniz üzerinde giden

³⁰⁴ ihtaren: hatırlatmak için

³⁰⁵ edile: deliller

³⁰⁶ semti matlub: istenilen semt

³⁰⁷ münhani: dönemeç

bir vapur gibi, iki tarafına fırlatarak mânia tanımaz bir inatla yollara saldırıyordu. Banka önünden geçtiler. Şişhane Karakolu kavisinde, otomobil yokuşlara atılırken, Mihriban, annesinin iki dizi arasına sokularak şakaklarından sızan hafif bir ter ve her saniye solgunluğu artan baygın bir çehre ile:

— Anneciğim...

— Ne var yavrum?

— Çişim geldi...

— Aaa, sırası mı ya?

— Ama pek geldi...

— Tut kendini bir parça... Şimdi arabadan ineceğiz... İşte o zaman...

— Anneciğim... Tutamayacağım... Tutamıyorum... Ay işte tutamadım!

Turgut aynı ter, aynı solgunluk ve titrek sesle Kâmile'ye sarılarak:

— Dadı... ediyorum...

Hanımefendi:

— A, bu nedir canım? Ayıp değil mi koskoca çocuklarsınız...

Kâmile:

— Hanımefendiciğim, bu iki çocuğun karınlarından birbirine telgraf mı vardır nedir? Bir türlü anlayamadım. Ne vakit birisi, böyle bir sıkıntısı olduğunu söylerse derhâl arkasından öteki de başlar...

Şaka değil, evde hanımefendinin baygınlık kargaşalığı arasında, boğazlarına düşkün bu iki yaramaz, yirmişer dirhemden ziyade müşhil şekerlemesi tıkmışlar. Basan hararet üzerine sokağa çıkmazdan evvel birer bardak da su çekmişlerdi... Şekerlemelerdeki madde-i müleyyine³⁰⁸, şimdi mide ve bütün bağırsaklarını gevşetmiş... Biçareleri o yaşta çocukların değil, demir gibi pehlivanların mukavemet³⁰⁹ edemeyeceği bir hâle getirmişti. Fakat bu oburluktan

³⁰⁸ madde-i müleyyine: bağırsak yumuşatıcı madde

³⁰⁹ mukavemet: karşı koyma

kimsenin haberi yoktu. Bu vızvızlanmaları, bu iki yaramazın böyle anlarda her zamanki isticalleri³¹⁰ kabîlinden birer densizlikleri sa-
nıyorlardı.

Bu mülevves³¹¹ hadisenin gittikçe vahameti artıyordu. Kız, anasının dizlerine serildi. Oğlan, Kâmile'nin kucağına kapandı... Arabanın içini, penceresi kapalı bir hela kokusu sardı. Aynı zaman-
da anne ile dadı vücutlarının çocuklara temas eden aksamında sıcak sıcak birer rutubet duyular.

Sinirli hanımefendi, asabının bütün galeyanyla haykırdı:

— Aaaa, kız benim kucağıma küçüğünü büyüğünü salıverdi.

Kâmile:

— Sus hanımefendiciğim sus! Yarı belimden aşağısı o kadar rutubetlendi ki bu küstahlığı eden ben miyim, yoksa çocuk mu fark edemeyecek bir hâle geldim...

Hanımefendi, çocuğunu tartaklayarak:

— Kız bu nedir ettiğin? Yeni baştan kundakta bebek mi oldun? Bu kadar kirlettiğin yeter... Tut kendini, yoksa şimdi seni arabadan aşağı atarım alimallah!

Mihriban, bu tekdire cevap vermedi. O, sergin, âdeta baygındı. Yalnız tartaklanma esnasında midesinin sulanan muhteviyatından bir kısmı ağzından taşmaya başladı. Yine o anda oğlan da Kâmile'nin kucağında gaseyana tutuldu.

Hanımefendi asabi bir şaşkınlık içinde:

— Bu tabii bir hâl değil, bunlara ne oldu kuzum?

Kâmile titiz bir sesle:

— Onlara ne olduğunu bilmiyorum fakat biz her hâlde onlardan daha berbat olduk...

Arabanın her sarsıntısında, çocuklar ağızları açık kalmış birer tulum gibi yukarıdan, aşağıdan boşanıyorlardı.

³¹⁰ istical: acelecilik

³¹¹ mülevves: pis

Kâmile, oğlanı hemen belinden kavradı. Başını otomobilin penceresinden dışarı verdi. Boşanan bu iki delikten birinin akıntısını olsun harice defetmek, uğradıkları bu kirli kazaya karşı, her hâlde yine bir tedbir sayılırdı.

Sonra Hüsniye'ye haykırdı:

— Sen de hanımefendinin kucağından kızı kap, arabanın öbür penceresinden başını dışarı çıkar da deliğin biri içeri boşanıyorsa, hiç olmazsa öteki sokağa aksın...

Hızır Kadın, derhâl bu söze itaat etti. Şimdi arabanın iki yan penceresinden sokağa uzatılmış iki çocuk başı, süratin verdiği kuvve-i dâfia³¹² ile iki üç metre öteden geçenlerin suratlarına kadar kuyuyorlardı.

O aralık, Beyoğlu'nun dar sokaklarından geçmek bedbahtlığında bulunan süslü, temiz madamlar, şık mösyöler, suratlarından aşağı bu müteaffın şarapneli yedikçe haykırıyorlar, otomobil kazasının hiç de bu türlüsüne uğramamış olduklarını birbirine yana yakıla anlatıyorlardı.

Otomobilin iki tarafından, kazazedelerin istikrah avazları çoğaldı. Kimi bu kustumuk tahkirini³¹³ o yana bir tükürük savurmakla reddetmiş oluyor kimi yumruklarını sıkarak otomobilin arkasından yirmi otuz adım koşmakla kendini öç almış sayıyor.

Giderek halkın nefreti o dereceye geldi ki iki tarafına kusarak koşan bu mülevves arabayı durdurmak için sokaklarda bağırmayan, sövüp saymayan kalmıyor gibiydi... Fakat kimi durdurur, kimi tutarsın? Şoförler, sinek ezer gibi, bir insanı devirip üzerinden geçiriyorlar, bir saniye evvel ayakta gezen bir ziruh³¹⁴, kıyma makinesinden geçmiş et yığınınına dönüyor, kaldırımlar al kana boyanıyor da şoförler yine durmuyorlar...

Bir şoförün idaresizliği, daha doğrusu fazla koşmak keyif ve hevesine tebaiyeti³¹⁵ yüzünden bir masum, ani bir idam cezasına

³¹² kuvve-i dâfia: itme kuvveti

³¹³ tahkir: hakaret

³¹⁴ ziruh: canlı

³¹⁵ tebaiyet: uyma

uğruyor. O surette ki şu medeni zamanın hiçbir kanunu, böyle eşed³¹⁶ bir cezayı en şeni³¹⁷ mücrim hakkında bile tatbik edemez. Ve tüyleri diken diken eden bu ölüm tehlikesi, zihnini biraz düşünceye kaptırıp sokakta dalgınca giden her zavallı yolcu için melhuzdur³¹⁸. Sokaklarımızda, tekerleklerinin lastiklerine böyle dikkatsizlik cinayetinin kanı bulaşmamış pek az otomobil vardır. Bu katil arabaların tekerlekleri altında can verenlerin cesetlerini ayrıca bir mezarlığa gömmek âdet olaydı şunun bunun otomobillerde hızlı koşmak sefasına kurban gidenlerin çokluğu önünde gözlerimize dehşetler dolardı. O zaman bizden senede otuz kırk nüfus üzerinden vergi alan vebaya, koleraya teşekkürler ederdik.

Öldüren otomobillerin, çok defa durdurulamadıkları bir sokakta, kusanın küstahlığına ceza düşünen olur mu? Şoför, kalpağını sağ kulağını suratından tamamıyla hazfedecek bir caka ile yana eğmiş, o gün arabasının sefer ücretinden başka, havadan vurduğu elli liranın neşesiyle arkasından sapan taşı yetişmez bir süratle ve içleri gevşemiş çocukların etrafa saçtıkları müstekrehatdan³¹⁹ bihaber uçuyordu.

11

Otomobil, Beyoğlu'nun dar, kuyu gibi havasız yan sokaklarının köşelerinden kıvrıla kıvrıla aktıktan sonra, sık bir ormanda birbiriyle yarışan ağaçlar gibi hep boyuna uzanmış yüksek, kârgir evlerden birinin önünde durdu. Müşterilerini çıkarmak için şoför, arabanın kapısını açtığı vakit, suratına çarpan dökülmüş oturak kokusu midesini bulandırdı. Derhâl parlayan gözleri, hararetlenen ağızıyla müşterilerine çıkışarak:

— Bu ne? Arabamın içini Yenicami keneflerine çevirmişsiniz! Ne pis müşteri imişsiniz, Allah belanızı versin...

³¹⁶ eşed: şiddetli

³¹⁷ şeni: kötü

³¹⁸ melhuz: beklenir

³¹⁹ müstekrehat: tiksiniyecek şeyler

Kocasının derdinden zaten sinirleri son tetikte gerilmiş olan hanımefendi, birden parladı:

— Bela kendi başına gelsin!

— Geldi işte, sizden iyi bela olur mu? Ömrünüzde hiç arabaya binmediniz mi? Araba ile helanın birbirinden çok ayrı şeyler olduğunu bilmiyor musunuz?

— Söylenme herif, parana geçer hükmün...

— Paran bu kadar bolsa, arabaya pisleyip cereme vereceğine temiz, hayırlı işlere sarf et...

— Biz bu işi kendi isteğimizle yapmadık, bir kazadır oldu. Çocukların mideleri bozulmuş...

— Bileydim, yumurcıkları arabama almazdan evvel kışlarına birer iri mantar tıkardım...

— Benim çocuklarımin kıcı senin babanın şarap şişesi değil...

— Oldukça bir konakta oturuyorsunuz, adınız da hanımefendi...

— Evet öyle... Beğenemedin mi?

— Sulukule'den Falcı Pembe'yi arabama müşteri almış olaydım içeride sizden daha temiz oturmasını bilirdi. Arabama yestehledikten sonra mahcup olup önüne bakardı. Siz çingeneden de beter imişsiniz ya!

— Çingene senin silsilendir, edepsiz... Sana terbiye dâhilinde muamele ettikçe kabarıyorsun.

— Terbiye dâhilinde muamele mi? Ulan yedi ceddinin terbiyesine mum yaktığının karısı! Soyunu sopunu bir sıraya varakladığının postalı be! Terbiye dâhilindeki muamelen bu, terbiyesizce davransan acaba nasıl olacak?

Hiddetten sinirli kadının tekmiil vücudunu, çiftetelli ile raks eden bir çengi gibi bir titreme aldı.

Hızır Kadın'a hitaben bağırmaya başladı:

— Kadın, ver şu revolveri... Evvela bu herifi geberteyim... Sonra ötekini.

Şoför, revolver sözü önünde bir adım geri çekilerek:

— Ooo! Hanımefendinin revolveri de var... Demek siz içeriye adam öldürmeye gidiyorsunuz... Evvela burada bana kıyacaksınız, sonra ötekine... Öyle mi? Ben sizi buraya yanlış getirdim. Siz Top-taşı'na nakledilecek mahluklarmışsınız...

Şehreminili Hüsniye arabadan fırlamış, şoförün kulağına şöyle yalvarıyordu:

— Aman birader, sen ona bakma... Zavallı kadın meraklıdır, ne dediğini bilmez.

— Meraklı mıdır? Ben onun ne istediğini gözlerinden anladım. Ben bu illetin ilacını bilirim. Kocasında kabahat... Bunu böyle çıldırtıncaya kadar boşlamış... El erkeklerine muhtaç bırakmış... Bir tane de böyle bizim komşuda var... Kocası yetmişlik, karı otuzunda... Gözü kızdığı vakit kimseyi tanımaz. Ocak süpürücüyü, sakayı, bekçiyi içeriye alır...

Hanımefendi çırpına çırpına haykırarak:

— Alçak hayâsız... Namusuma, iffetime tecavüz ediyor. İşte hem arabana ...ıçtık hem de on para vermeyeceğim... Git dava et de al.

Arabanın sokağa dağılan taaffününden³²⁰ hiç farklı olmayan bu kavga böyle kızışmakta iken Hüsniye, önünde durdukları hanenin çingırağını öttürdü. Çok geçmeden kapı açıldı. Önü mavi prostelalı, ihtiyarca bir erkek hizmetçi göründü. Bu gibi işlerde hakikaten tecrübeli, becerikli olan Hüsniye sordu:

— Burası neresi?

— Madam Savaro...

— Lokanta... Otel... Biraz da hususi eğlence yeri...

— Evet...

— Hah, biz de işte burasını arıyorduk. Bugün Boğaziçi'nden Beyoğlu'na taşındık... Hiç yerleşmedik... Çocuklarımız da biraz rahatsız... Böyle bir yerde yemek yemek, biraz dinlenmek istiyoruz. Bizim için elbette bir odanız bulunur...

³²⁰ taaffün: kokuşmak

Züğürtlük kesadının³²¹ ortalığa salgınlığından, Madam Sava-ro'nun Otel Garni'si de müteesir olmuştu. Anahtar-kilit gibi hep erkekli dişili gelen müşterilerin arasında böyle hüsnüniyetle oda isteyenlerin kabullerinde beis görmeyen ihtiyar herif:

— Buyurunuz... Buyurunuz... Oda, yemek, burada her istedi-ğınızı bulabilirsiniz... Fiyatlarımız dışarıdan biraz farklıdır... İşte bu kadar...

Uzun medhalin ta öbür ucundan konuşan ihtiyar, sokaktaki patırtıyı, hele pis kokuyu hiç hissedemedi. Kurnaz Hüsnîye, kalın demir kapı kanadını hemen kapatır derecede aralık etmişti.

Hemen hanımefendinin yanına koşarak yalvarmaya başladı:

— Aman kadını... Kocanız burada... İçeride... Şimdi bir şeyden kuşkulanırsa bizi otele kabul ettirtmez. Bu terbiyesize uy-mayınız, sesinizi kesiniz. Ben otelci ile konuştum... İçeride yiyip içerek rahat etmek istediğimizi söyledim. Kabul etti. Bize bir oda verecekler. Müşteri tarzında bir kere otele girelim, bir odaya kapa-nalım. Ötekilerin hangi delikte olduklarını ben çabuk keşfederim. Bütün muvaffakiyetimiz sizin sükûtuunuza bağlı...

Hüsnîye, yarı baygın bir hâlde bulunan kızı kucağına aldı. Oğ-lanı da Kâmile kavradı. Lebalep³²² bir mayiyle³²³ dolu birer kap gibi taşırmamak için çocukları sarsmadan götürüyorlardı.

Hanımefendi, Hızır Kadın'ın nasihatlerindeki ehemmiyeti tes-lim etti. Hain kocasını cürmümeşhut hâlinde yakalamak için fırtına-ya karşı yelken açmış sinirlerini indirmeye çabaladı. Titreye titreye, dişlerini gıcırdatarak susmaya uğraştı. Hep otele girdiler. Demir kapıyı itiverdiler.

Sokakta kalan şoför, hâlâ bağıırıyordu. Arabasının içine eğildi. Bütün döşemelerini, insan vücudu ifrağatının³²⁴ ham ve olmuşuyla mülevves buldu. Çıldırılmış gibi haykırıyordu:

³²¹ züğürtlük kesadı: parasızlık

³²² lebaleb: ağzına kadar dolmuş

³²³ mayi: sıvı

³²⁴ ifrağat: boşaltımlar

— Bu mundarlar, otomobile binecek müşteri değil, kenefte oturacak insanlarmış... Poyyy anasını, avradını... geçmişini... geleceğini... Bu ne be? Bu ne be? İki çocuğun arabayı bu kadar pisleteceğine ihtimal veremem. Yemin ederim ki o üç karı da boş durmamışlar... Bana elli lira verip de anası, kızı, oğlu, dadısı, teyzesi hep birden böyle arabama ...maktan maksatları ne idi acaba? Ne memlekette yaşıyoruz yahu, ne memlekette! Tramvaylarda, vapurlarda “Yere tükürmek memnudur.” levhaları var. Bunu anlarım. Lakin arabaların içine, üzerlerine “Buraya küçük büyük abdest bozması yasaktır.” yazılı birer kartela asmaya lüzum var mıdır?

Arabacı böyle taşıp taşıp da gayzını³²⁵ boşaltamaz bir hâlde kendinden geçmiş gibi iken kulağına şöyle sert bir ses geldi:

— Bana bak şoför...

Şoför döndü, karşısında iki belediye memuruyla bir polis gördü.

Memur:

— Şimdi sen arabanın iki penceresinden dışarı kusan müşteriler taşıyarak buraya gelmişsin...

Şoför karşısına derdini dinleyecek resmî bir adam çıkmış olmasına biraz sevinerek:

— Evet efendi, evet... Allah belalarını versin... Yalnız kusmak değil... Hem yukarıdan hem aşağıdan... Hem çocuklar hem karılar... Beşi birden... Arabamın hâline bakınız... Böyle şey akla gelir mi ki müşteriye almazdan evvel, “Mideniz bozuk mudur? Ameliniz³²⁶ var mı?” diye sorayım?

Memur:

— Bu müşterileri nereden aldın?

Şoför:

— Dizdariye'den...

Memur:

³²⁵ gayz: öfke

³²⁶ amel: ishal

— Nereye getirdin?

Şoför kapıyı göstererek:

— İşte bu otele...

— Şimdi içerideler mi?

— Evet...

— Buraya gelinceye kadar hiçbir yer ile ihtilat ettiniz mi³²⁷?

Şoför, arabasının pisletilmesinden daha çok büyük bir felaketin eşiğinde bulunduğunu hisseder gibi olarak sarardı. Titrek bir sesle:

— Hayır, dedi...

Belediye memuru, onun gittikçe uçan rengine dikkat ederek:

— Şoför, mevkufsun³²⁸. Bugün Dizdariye'nin altında Kadırga'da iki kolera vakası var. Sen buraya kolerik hastalar getirmişsin... Şimdi arabanı tebhir³²⁹ ve sen tecrit edileceksin³³⁰, bu otele kordon vazolunacak... Eğer otomobiline atlayıp da kaçmak çocukluğuna kalkışır isen polis, tabancasıyla seni vurmaya kanunen mecburdur.

Cebinden çıkardığı bir kâğıda otomobilin daire ve kendi numarasını kaydettikten sonra:

— Kaçıp da nereye saklanabileceksin? Bilahare tutulduğun zaman göreceğin ceza pek büyük olacaktır.

— Ben ne kadar zaman mevkuf kalacağım? Kaç gün işleyemeyeceğim?

— Bilemem... Şimdi muayene için doktorlar gelecek, kazurat³³¹ tahlil edilecek, müddet-i fenniyyesi³³² zarfında sirayet³³³ ve vefeyat³³⁴ vuku bulup bulmayacağı beklenilecek, görülecek, neticeye göre muamele olunacak...

³²⁷ ihtilat etmek: karşılaşıp görüşmek

³²⁸ mevkuf: tutuklu

³²⁹ tebhir: buharlaştırma

³³⁰ tecrit edilmek: karantinada tutulmak

³³¹ kazurat: dışkı

³³² müddet-i fenniyye: bilimsel süre

³³³ sirayet: bulaşma

³³⁴ vefeyat: ölümler

Sonra yanındaki madunu³³⁵ memur polise dönerek:

— Bu otelin başka kapıları, arkadan girilip çıkılacak yerleri var mı? Öğrenelim... Mesele mühim, mesuliyet büyüktür. Bakınız hastalık İstanbul Kadirga'sından ta Beyoğlu'nun göbeğine atılıyor... Buraya otomobil ile uçarak geliyor. (polise) Birader, sen burada kapıyı ve bu şoförü bekle... (memura) Sen de hanenin diğer mahreçleri³³⁶ olup olmadığını anla... İçeriden dışarıya, dışarıdan içeriye kuş uçurtmayacaksınız... Ben ilk karakola koşup telefonla lazım gelen yerlere haber vereyim...

Sonra yine şoföre dönerek:

— Sen de arkadaş... Vaka nasıl oldu, zihninden bir fezleke hazırla... Şimdi sana her şeyi soracaklar... Bu hastalar, koleraya tutulduktan sonra musabhaneden³³⁷ firara kalkışmışa benziyorlar. Oradan buraya kaçmak için mutlak sana mühim bir meblağ teklif etmişlerdir...

Şoför, gırtlğından dilinin ucuna doğru kaynayan birkaç koyu küfrü dışlerinin arasında ezmeye uğraşarak:

— Behey imanını... Efendi, şu uğradığım zarar yetişmiyor mu ki bir de durup da başıma başka türlü laflar çıkarıyorsunuz? Beni bir haneden çağırtilar, gittim. Ne bilirim oranın koleralı olduğunu? Alacağım müşterilerden, posta vapurları gibi, temiz pratikasını soramam ya... Belediyeden bize böyle bir emir verilmedi.

— Her şeyi doğru söyle. Bizi, hükümeti yorma, yanıltma... Böyle bir vaka anında yalan bir sözün çok fena neticeler verir...

— Yalan kabul etmem... Zaten ben en fena neticelere uğradım. Kim bilir kaç gün arabam işlemeyecek? Kazancımı kaybedeceğim...

— Hep kazancını düşünüyorsun...

— Ne yapayım efendim? Benim iradım³³⁸ yok. Geçinmem bu yüzden... Ben de aile sahibiyim...

³³⁵ madun: ast

³³⁶ mahreç: çıkış yeri

³³⁷ musabhane: hastalık yeri

³³⁸ irad: gelir

— Her şeyden evvel sıhhat, hayat lazım... Daha gençsin. Bu mundar hastalıkla musap³³⁹ olup olmadığını düşünmüyorsun...

Şoför, gözlerinden beliren birkaç damlayı elinin tersiyle silerek hazin bir sesle:

— Hastalığa bulaştımsa çoluğuma çocuğuma hasret öleceğim...

— Söyleyeceğin doğru sözlerle hem kendini kurtarırsın hem de birçok insan kardeşlerini... Şimdi ben vakayı idareye kâfi polis ve sıhhiye memurları gönderirim. Aman polis efendi oğlum, dikkat! Arkadaşların gelince hemen sokağın iki başını da tutunuz.

Memur, bu tehlikeli vazifeyi hemen ifaya koştu. Şoför, kendisinden biraz uzakta duran polis neferiyle yalnız kalınca sordu:

— Birader, şimdi koleralı olduğumuz anlaşılırsa bu otomobili ne yaparlar?

— Yakarlar...

— Sonra parasını verirler mi?

— Bilmiyorum...

Şoför, çok meyas³⁴⁰ bir nazarla arabasının içine baktı. Yine pek koyu birkaç küfür savurmaktan dilini kurtaramadı. Arabasının başına gelecek felaketi anladı. Şimdi kendini düşünerek sordu:

— Şimdi ben de kasmaya başlarsam bana ne yaparlar?

— Siyah muşambalı teskereye³⁴¹ korlar, tecrithaneye götürürler...

O anda içine doğru eğildiği otomobilden gelen ağır kokudan şoför derin bir bulantı duydu fakat öğürmemek için hemen geri çekildi. Yüreğinden büyük bir korku kabardı. Şakaklarını soğuk bir ter üşüttü. Acaba kolera tutuluyor muydu?

O esnada, önünde bekledikleri otelin kapısı açıldı. Hiçbir şeyden bihaber, masum bir çehre ile sokağa çıkmak isteyen genç bir kadının yüzüne karşı polis revolverini uzatarak “İçeri!” emrini verdi. Kadın, birbiri ardınca birkaç feryat kopararak kapıyı gümbedek örttü, kaçtı...

³³⁹ musab: hasta

³⁴⁰ meyas: ümitsiz

³⁴¹ teskere: sedye

Bir kutu müşhil şekerlemesi, İstanbul’da birçok kişiyi yoracak, ölüm korkularına, helecanlarına düşürecek dehşetli bir vaka halk etti.

Şekerlemelerin, onları tertip eden eczacının maharetine güzel bir reklam teşkil edecek kadar müessir³⁴² ve kuvvetli olması da ayrıca bir suitesadüftü. Bu ilaçlar, müsabaka için bir sergiye gönderilmiş olaydı belki altın madalya kazanırdı fakat bu hadisede bir otomobili helaya çevirmekle işi pisletti. Yerinde kullanılmayan her ilaç, her kuvvet böyledir.

12

Madam Savaro, Şark’da Rumlaşmış bir İtalyan karısıdır. Bazı işler vardır ki -bilmem neden- bunlara “ince sanat” denir. Nezaketlerine hulul³⁴³ için hulki istidat³⁴⁴ ister. Kaba Türkler, bu ince sanatlarda, iktisadi her türlü geriliklerine rağmen hemen daima müşteri mevkiindedirler... Diğer alışverişlerde olduğu gibi bunda da istidatsızlıkları hasebiyle soyulurlar.

Başka memleketlerde her şey mübah, yalnız aç kalmak ayıptır. İşlemeli! Avrupa ahlakıyunu³⁴⁵ atıl durmadan fenalık yapmayı tercih ediyorlar. Fenalık yapmak iki türlüdür: Biri kendi nefesine yapmak, diğeri harice... Biz Türkler fenalığı daima kendimize yaparız. Çünkü menfaat şeklinde onu harice yapmak, bir hünerdir. Bunda da çok behresiziz³⁴⁶. Avrupa moralistleri, kendi kavimleri nefine³⁴⁷, harice yapılacak fenalıkları büyük ahlaklılık sayarlar. Erbabını teşvik, mükâfatlar, nişanlarla taltif ederler.

Fenalıkla iyiliğin hadleri o kadar birbirine karışmıştır ki çok defa insan nereden gideceğini şaşırır. Bir kedinin bacağına kırmak, büyük barbarlıktır fakat efradı milyonları milyonları aşan masum

³⁴² müessir: etkili

³⁴³ hulul: girme

³⁴⁴ hulki istidat: yaratılıştan yetenek

³⁴⁵ ahlakıyun: ahlakçılar

³⁴⁶ behresiz: nasipsiz

³⁴⁷ nefine: yararına

bir kavmi -bütün mamelekine³⁴⁸ konmak için- barutla, ateşle öldürerek, açlıkla kıarak dünya yüzünden yok etmeyi düşünmek, siyâset-i âliyyedir. Evet, muharebe esnasında bu bir emr-i zarûî³⁴⁹ gibi görünür fakat efendim, Avrupa diplomatlarının, sulh zamanlarında da bundan başka bir düşünceleri yoktur... Aralarında en zayıf hangi memlekettir, ileride bir tasımına getirip³⁵⁰ onu paylaşivermek için beyinlerinde gizli ittifaklar, muahedeler³⁵¹ akdederler.

Hayat kanunu ne müthiş bir şey! Birbirini yemek için didişen en küçük iki böcek arasındaki bu mukatele³⁵², en büyük memleketlerin ufuklarını toprakla sarsan, topraklarını kızıl kanlara bulayan bir muharebe felaketine kadar yükseliyor. Ya paralayıp yiyeceksin ya paralanıp yeneceksin. İşte hayatın birtakım ahlak çiçekleriyle örtülen gizli manası!

Hristiyanlığı dünyanın en ücra, en iptidai, en vahşi sahalarına kadar neşir için misyonlar gönderen Avrupa hükûmetlerinin kendileri, dinlerinin ahkâmıyla amel olmuyorlar³⁵³. Büyük Halaskâr'ın³⁵⁴ “Kendine yapıldığını istemediğin bir fenalığı uhra³⁵⁵ hakkında reva görme.” kabîlinden ahlaki, insani emirleri İncillerde kapalı duruyor. Bu “varak-ı mihr ü vefânın³⁵⁶ hükmüne münkad³⁵⁷ bir vicdan, ruhban arasında bile görülemiyor. Bugünkü misyonların, kıyafetlerinden başka fiilen ruhbanî, dinî bir mahiyetleri yoktur. Bunlar, âdeta din kisvesi altında, her biri mensup oldukları hükûmetlerin nam ve hesabına insan kandırmaya çıkmış simsarlardır.

Bazı merasim istisna edilirse bugün kiliselere burnu dua kitabının üzerine düşüp uyuklayan kocakarılarından başka gidenler yoktur. Bazı erkek-kadın çift gençler de bu mabetlere gidiyorlar fakat

³⁴⁸ mamelek: varı yoğu, mal varlığı

³⁴⁹ emr-i zarûî: zorunlu emir

³⁵⁰ tasımına getirmek: uygun zamanını bulmak

³⁵¹ muahede: antlaşma

³⁵² mukatele: kavga

³⁵³ amel olmak: amel etmek, hareket etmek

³⁵⁴ halaskâr: kurtarıcı

³⁵⁵ uhra: başkaları

³⁵⁶ varak-ı mihr ü vefâ: sevginin ve bağlılığın belgesi

³⁵⁷ münkad: boyun eğen

oralara ne yapmak için girdiklerini Maupassant, hikâyelerinde hiç sıkılmadan söylüyor...

Sözde “laik” gayriruhani -niçin daha açık söylemeyeyim- dinsiz hükûmetlerin bütçelerinde kilise masarifi ağır yekûnlar teşkil eder.

Bu, kadimden³⁵⁸ beri dönen ve daima dönmesi dinlinin, dinsizin menfaatleri icabından olan bir dolaptır.

Bazı Avrupa hükûmetleri, Hazreti Mesih’in yüksek moraline zıt yaşayan Hristiyan devletlerdir. Kendi memleketlerinde kanunlarının müsait olmadığı şeyleri, bizim mülkümüzde yaptırtmak için tebaalarından³⁵⁹ en açıkgozlülerini gönderirler. Hep bunların adı gizli “misyon”dur. Bunlar, hükûmetler tarafından sûret-i hafîyyede³⁶⁰ muvazzafan³⁶¹ gönderilenleri yahut buradaki casusluk tedkikatlerini³⁶² sonra alakadar hükûmetlere satmak için kendi hesaplarına işe başlayanları vardır.

Birbirinin bu nevi hafi “misyon”larına karşı Avrupalı devletler gayetle müteyakkız bulunurlar. Her şeyde olduğu gibi bu hususta da en safi biziz.

Madam Savaro, Abdülhamit zamanında koca başlı, lenger karınlı, akıl ve hamiyeti³⁶³ göğsündeki nişanların adediyle ölçülen şişko bir paşanın metresiydi. Hazineseri midelerine dolduran bu obur devletlû, atufetlûler, kanlarında peyda olan kuvvetin hararetiyle karı, iki karı, üç karı ile kanaat edemezlerdi. Çifte çifte menkûhalarından³⁶⁴, odalıklarından, sofalıklarından başka, ayrı dinden metresleri de olurdu.

Millet hakkını babalarından menkul, meşru malikâne bilen bu echel³⁶⁵ harifler, o kadar serveti ne yapacaklar? İşkembeleriyle, af-

³⁵⁸ kadim: eski

³⁵⁹ tebaa: uyruk

³⁶⁰ sûret-i hafîyyede: gizli saklı şekilde

³⁶¹ muvazzafan: görevli olarak

³⁶² tedkikat: inceleme

³⁶³ hamiyet: insanlık

³⁶⁴ menkûha: nikâhlı karı

³⁶⁵ echel: zırcahil

federsiniz, bilmem nelerini memnun etmekten başka hayatın hangi zevkine vâkıftırlar?

Matbuat³⁶⁶, tasavvurlara sığmaz derecede sansür tazyikiyle zincirli, bütün millet, hafîye ordusunun katilane, melunane³⁶⁷ tehdidi altında zebun, bitik... Ta İstanbul sırtlarından Yıldız’a yan bakan bir dalgın, Fizan’a kadar gidiyor.

Biliyorlar ki gemleri gevşettikleri günü, bütün memleket dağılacak, tuzla buz olacak. Bu zalimane hükûmeti hüsn-i idâre sanan mürteci kafalı ahmaklar, hâlâ içimizde eksik değildir fakat bu zebanilerin elinde, serbest hakk-ı hayâtın mahrumiyetlere her lahzâ usaresi³⁶⁸ kuruyan bir millet ne vakte kadar yaşayabilir?

Padişah milletinden korkar, millet padişahından... Her iki taraf yekdiğeri hakkında en müthiş fakat gizli suinîyetlerle meşbu³⁶⁹... Bütün vücûd-ı idâre ufunetli³⁷⁰, kanlı, cerahatlı yara hâlinde. Kimse görmesin, kimse duymasın diye daima örtbas etmek usulü cari... “Hikmet-i devlet, sırr-ı hükûmet”³⁷¹ işte bu...

O zamanın yutucu paşaları, sadakatlerini efendilerine pek pahalıya satarlar ve her hareketlerinde büyük “müstebidi” taklit ederlerdi. Memleketin en hâkim tepelerinde sekiz on mahalleyi tutan yüksek hisar duvarlarıyla mahsur Şeddadane kasırlar, kâşaneler, dünya cennetleri... İçlerinde ne var? Her şeyden çok kadın dolu... O zamanın durmayıp işleyen bu tenasül³⁷² makinelerinin bakıyye-i mahsûlü³⁷³ olarak bugün ortada ne var? Hâlâ miras davalarıyla didişen birkaç ecüç bücüç mahluk... Milyonları aşan bu servetlerden bugün memleketin terakkisine hadim³⁷⁴ bir müessese, bir fabrika-

³⁶⁶ matbuat: basın

³⁶⁷ melunane: lanetli gibi

³⁶⁸ usare: özsu

³⁶⁹ meşbu: dolu

³⁷⁰ ufunet: irin

³⁷¹ hikmet-i devlet, sırr-ı hükûmet: devlet yönetiminin felsefesi ve sırrı

³⁷² tenasül: üreme

³⁷³ bakıyye-i mahsûl: artık ürün

³⁷⁴ hadim: hizmetçi

cık, bu “harami”lerden gelme bir hayru’l-halef³⁷⁵ görebiliyor muyuz? Yalnız çalıp çırpıp, asıp kesip, yiyip içip şehvetlerini söndürüp gitmişler. Arkalarından tereddi³⁷⁶, sefalet, inkıraz³⁷⁷, felaketlerden başka bir şey bırakmamışlar...

Aman ya Rabbi, izâle-i bıkır³⁷⁸ fiilinde padişahlarımız kadar mücrim, müthiş Don Juan’lar dünyanın neresinde bulunur? Bir padişahın sinn-i bulûğundan³⁷⁹, türbesine çekilip sırmalar, şallar altında yatıncaya kadar kaç kadınla nikâhsız evlendiği hiç hesap edilmiş midir? İşte zihinleri hayrete, vicdanları isyana düşürecek en ibretamiz bir istatistik... Acaba saray mutfağında kaç sülün kesildiğine kadar hesap eden Evliya Çelebi gibileri, neden bu pek meraklı meseleye dair birkaç söz yazmamışlar? Oh, oh, kimin ne haddine! Padişahlara günah kayıt olunacak ne vardır? En büyük ukubetler³⁸⁰ onu söyleyenlerin başlarına kopar...

Ak sakallının koynuna girmek için siyah zebanilerin marsık elleriyle kırbaçlanan peri yüzlü masum kızcağızlara, saray şehvet salhanesinin bu zavallı kurbanlarına sızlamayacak yürek var mıdır?

Avrupa’nın hayalatperver ve garazkâr hikâyecileri, ağzı bağlı çuvallar içinde Boğaz’ın karanlık, soğuk dalgalarına fırlatılan kadının cesetleri facialarını tasvir ettikleri vakit, hep birden yüzlerimiz kızarıp dudaklarımız titreyerek, “Yalan! İftira! Şenaat³⁸¹!” diye haykırırız. Haydi, peki, öyle olsun... Fakat çürüyüp kadit³⁸² olmuş, artık mezar kokan padişahların döşeklerine girmekten istikrahlarını haykırmaya cesaret eden kızların sırma saçları, kara bileklere dolanarak fil uzvu³⁸³ kırbaçlar altında pestilleri çıkarıldığını, saraylarda akrabaları olup da işitmemiş olanlarımız var mıdır? Rica ederim, bu, eşna surette, cebren fi’l-i şeniden başka bir şey midir?

³⁷⁵ hayru’l-halef: hayırlı evlat

³⁷⁶ tereddi: soysuzlaşma

³⁷⁷ inkıraz: tükenme

³⁷⁸ izâle-i bıkır: kızılığı bozma, bekâreti yok etme

³⁷⁹ sinn-i bulûğ: ergenlik çağı

³⁸⁰ ukubet: ceza

³⁸¹ şenaat: kötülük

³⁸² kadit: iskelet

³⁸³ fil uzvu: fil organı

Aynı fiilden dolayı kânûn-ı cezâ, bazılarımız aleyhinde köpürüp diğerimiz hakkında sükût ederse böyle bir muhitin hakk-ı necâtı³⁸⁴ olur mu? Ne şekilde olursa olsun izdivacın akdi, iki tarafın rızasıyla meşrut ve meşrudur... Mütecasiri³⁸⁵ kim olursa olsun, bu meselede cebr istimali³⁸⁶ haydutluk sayılır. Bir bakiri sallasırt edip dağa kaçırmakla, odalara kilitleyerek gayriinsani³⁸⁷ vesâit-i cebriye ile vahşi nefse ram etmeye uğraşmak arasında hiç fark yok gibidir. Bu Kurûn-ı Vustâ³⁸⁸ izdivacı, bu horoz hayatı, bu “bir erkeğe birkaç yüz karı yağması” artık Binbir Gece sayfalarına geçirilerek ahlafların³⁸⁹ hayretlerine terk edilecek âdetlerdendir.

*

İstibdat paşalarının faytona bir kuruluşları vardı: müteazzım³⁹⁰, mütekebbir³⁹¹, nemrut koca bir surat... Kulaktan kulağa yelpaze gibi açılmış yahut kabaran hindi kuyruğuna andırır taranmış bir kır sakal... İki semiz bacak arasına zor sığan katmerli bir göbek... Sîne-i sadâkat³⁹² üzerinde en yüksek nişanların şeritleri... İki taraftan yerlere secde edilircesine verilen selamlara mukabil karın üzerinden sinek kovar gibi pek küçük bir el hareketiyle mukabele³⁹³... Hâk-i pâ-y³⁹⁴ olan halkın karıncadan hiç farkı yok.

Abdülhamit’e “zıllullahı fî’l-arz”³⁹⁵ denirdi. Bunlar da istibdat ejderinin küçük mabutları³⁹⁶, zulmün, cehaletin vicdanları söndürmeye, zekâları; hürriyetleri boğmaya memur ettiği kara sanemler³⁹⁷... İstibdat putları...

³⁸⁴ hakk-ı necât: kurtuluş hakkı

³⁸⁵ mütecasir: cüret eden

³⁸⁶ cebr istimali: zor kullanma

³⁸⁷ gayriinsani: insanlık dışı

³⁸⁸ Kurûn-ı Vustâ: Orta Çağ

³⁸⁹ ahlaflar: gelecek nesiller (Metinde “ahlaflar” yerine sehven “ahlakın” yazılmıştır.)

³⁹⁰ müteazzım: büyüklük taslayan

³⁹¹ mütekebbir: kibirli

³⁹² sîne-i sadâkat: içten bağlı göğüsler

³⁹³ mukabele: karşılık verme

³⁹⁴ hâk-i pâ-y: ayağın bastığı toprak

³⁹⁵ zıllullahı fî’l-arz: Allah’ın yeryüzündeki gölgesi

³⁹⁶ mabut: ilah

³⁹⁷ sanem: put

13

Şimdiki ihtiyar Madam Savaro, o zaman genç Flora, İtalyan güzelliğinin parlak, müstesna bir tipi idi. Efsanevi bir ücret, her akşam tavuk, hindi, baklava, börekle şişen aguşlarda geceliği üç dört yüz liraya yatardı.

Flora, Beyoğlu'nda muhteşem bir daireye bir prenses hayatıyla yerleşti fakat devletlû paşa hazretleri, velinimete jurnal edilmek tehlikesinden korkarak, arzu buyurduğu gecelerde güzel İtalyan kızını, yüz bölüğe münkasım³⁹⁸ kendi kâşanesinin³⁹⁹ تنها bir köşesi-ne getirterek halvet olurdu.

O zamanın Hamidiye hafiye şebekesi o suretle kurulmuştu ki gizli, aşikâre en ufak bir vaka zuhurunda, vezirinden son hademesine kadar bütün bendegân⁴⁰⁰, hasbe'l-sadâkat⁴⁰¹, birbirini jurnal etmeye mecbur idiler... Devletlû, aldığı bütün ince tedbirlere rağmen nihayet Yıldız'a jurnal edildi. İtalyan kızıyla yaptığı halvetler, velî-nimet-i azama yetiştirildi. Paşa hazretleri, Yıldız Kasr-ı Hümayûnu'nda⁴⁰² zât-ı akdes-i mülûkâne⁴⁰³ tarafından isticvaba⁴⁰⁴ çekildi. Paşa, büsbütün inkâr yoluna sapıtmadı fakat müevvelen⁴⁰⁵ cevap verdi. Bu güzel kızı, İtalyan siyasetine karşı hafiye olarak kullanıp çok istifade ettiğini söyledi. Lakin o aralık birbirine girift birkaç vaka oldu: Afet-misal diğer bir İtalyan kızı, sarayın esrar ve entrika dalgalarına gömülerek sırra kadem bastı. Yerli ve ecnebi mahafîle bir cinayet kokusu yayıldı. Bunun da padişahla yattığı söylendi... Yine o aralık Beyoğlu'nun yüksek fahişelerinden Kamelya, odasında bir intikam hançeriyle kalbinden vurulmuş bulundu. Bunun da damat paşalardan birinin metresi olduğu rivayeti işitildi. Cinayet örtbas edildi.

³⁹⁸ münkasım: bölünmüş

³⁹⁹ kâşane: köşk

⁴⁰⁰ bendegân: padişah hizmetinde olanlar

⁴⁰¹ hasbe'l-sadâkat: bağlılık gereği

⁴⁰² kasr-ı hümayûn: köşk

⁴⁰³ zât-ı akdesi mülûkâne: kutsal padişah

⁴⁰⁴ isticvab: sorgu

⁴⁰⁵ müevvelen: değiştirerek

Bütün Beyoğlu, bu gizli vakaların hummasıyla ağızdan kulağa hararetili şeyler fısıldaşırken, devletlû paşa hazretlerine bir jurnal verildi. Bunda, İtalyan kızını Beyoğlu’ndaki dairesinden paşanın halvet köşküne getirip götürmeye memur olan genç yaverin, dilber Flora’ya zât-ı âlî-yi âsafânelerinden⁴⁰⁶ ziyade dildade⁴⁰⁷ olduğu ve bu kâfir-nimet⁴⁰⁸ kız tarafından pek ateşli bir mukabele gördüğü, bi-naenaleyh fâhişe-i merkûmenin⁴⁰⁹ şüpheli aguşlarda pestili çıkarıldıktan sonra ferrâş-ı efhamiye⁴¹⁰ arz u takdîm kılındığı, o zamanın işlek hafiye kalemlerinin tarz-ı beyânıyla haber veriliyordu...

Devletlûnun bir orangutan kadar kıllı ve enli göğsü, hiddetten körük gibi şişip şişip indi. Zât-ı âsafâneleri, yarım sütun gazeteyi sükûtsuz okuyamazdı fakat jurnal lisanının sıdk⁴¹¹, kizb⁴¹² delaletini çabuk fark ederdi. Okuduğu satırların harfiyen doğruluğunu hissetti.

Jurnal tabirince “fâhişe-i merkûmenin, genç yaverin kırıp geçirici ateşli aguşunda, vücudunu alabildiğine mıncıklattıktan sonra” kendi hâlsiz, yumuşak koynuna girmesi büyük bir cürüm teşkil edebilir miydi? O süpürge sakalıyla bu iki gencin arasına girerek onları birbirlerinden kıskanmaya hakkı var mıydı? Evvela kızın pek körpe cazip simasını, sonra yaverin akide gibi parlayan pembe yanaklarını, uzun kirpikli çekik, baygın ahu gözlerini, buse için ateşlenmiş kıpkırmızı taze dudaklarını gözleri önüne getirdi. Bütün servetlerin, saadetlerin fevkinde, gayrimağlup⁴¹³ ve bütün gönüllere hâkim bir şaşaa ile duran gençliğe karşı bir nefret duydu... Hiçbir vasıta ve kuvvetle onu alt edemeyeceğini anladı... Lakin yalnız bir cihetteki hiddetini yenemedi.

⁴⁰⁶ zât-ı âlî-yi âsafâne: yüce vezire yakışan

⁴⁰⁷ dildade: aşık

⁴⁰⁸ kâfir-nimet: nankör

⁴⁰⁹ fâhişe-i merkûme: adı geçen fahişe

⁴¹⁰ ferrâş-ı efhami: ulu yatak

⁴¹¹ sıdk: gerçek

⁴¹² kizb: yalan

⁴¹³ gayrimağlup: yenilmez

Zât-ı devletleri, umumhane hastalıklarından çok korkarlardı. Göğüslerinde sırmalı kordonlar ışıldayan genç yaverlerin o nüfuz ile Beyoğlu'nda girip çıkmadıkları yer yoktu. Onların böyle haricî hovardalıklarına mümkün olduğu kadar iğmâz-ı ayn⁴¹⁴ ederdi lakin sevda savletlerinde gözünü budaktan sakınmayan ateşli bir gencin, temiz, kirli hangi kadınlarla temasa geldiği ve binaenaleyh sirayetinden korkulan müthiş emrazdan⁴¹⁵ velev beş dakikalık bir müddet için olsun, katiyetle masun⁴¹⁶ kalacağı temin olunabilir mi?

İşte paşa, yaverini bu cihetten itham ediyordu. Güzel Flora'yı nefs-i devletine hasretmek için avuç doluları lira saçarken, genç yaverin sadakat ve hüsnüniyetine mevdu bir emanete hıyanetini affedemedi. Göğsünden kordonlarını alarak onu rütbe-i hâliyyesiyle⁴¹⁷ taşra taburlarından birine gönderdi.

Bir genci İstanbul'dan defetmekle Flora'yı diğer delikanlıların ateşli, hırslı nazarlarından gizleyebilmek kabil miydi? İtalyan kızı, üzerine süzülen iştihali gözlerin önünde, hoşuna gidenlere karşı kuyruk sallamaktan kendini pek mene muktedir bir mahluk değildi. O, bir İtalyan hafiyesiydi fakat her şeyden evvel kadındı...

Flora, derhâl bir iki İtalyan'a imtiyazlar aldırdı... Nihayet, paşa bu sevgilisinin siyasi bir iki entrikasını yakaladı. Genç kadının bazı hususata hululüne mâni olamadığını gördü. Flora, gittikçe nar çiçeği gibi kıpkızıl açıldı, başından büyük haltlar, dolaplar çevirmeye kalkıştı. Kendine mühim bir maslahat sipariş etmiş olan bir İtalyan, bir gün sordu:

— Flora, bizim iş ne vakit olacak?

— Yakında...

— Hiç memul etmiyorum...

— Niçin?

⁴¹⁴ iğmâz-ı ayn: göz yumma

⁴¹⁵ emraz: hastalıklar

⁴¹⁶ masun: korunmuş

⁴¹⁷ rütbe-i hâliyye: o günkü rütbe

— Çünkü ben bu keyfiyeti, senin paşa nezdinde olan nüfuz ve dirayetinden yüksek görüyorum.

Genç İtalyan karısı münfail⁴¹⁸, hırçın ayağa fırladı. Ela gözlerini, bütün ruhunun istihzasıyla süzerek:

— Hemşerim, bana iyi bak... dedi.

Ve sonra kamelya beyazlığındaki eliyle cazip, nazik vücudunun merkezini göstererek ilave etti:

— İşte bunun sayesinde Türkiye’de her iş görülebilir... Buna inan da bekle...

Filvaki⁴¹⁹ İtalyan fahişesi, gösterdiği yere daldırıp çıkarmadığı iş bırakmayarak, paşanın nüfuzunu suistimalde pek ileri vardı. Dedikodu büyüdü. Diğer İtalyan kızının katli ve Kamelya vakası esnasında garip, esrarengiz rivayetler döndü. Paşa ne belaya tutulduğunu anladı. Saray ve nezaretlerde dönen esrar, yalnız gaflet içinde tutulan milletten sıkı sıkıya gizlenirdi. Yıldız’da vuku bulan bir hadisenin haberi Karaköy Köprüsü’nden İstanbul’a geçmezden evvel Berlin’de, Viyana’da, Paris’te, Londra’da duyulurdu. Türklerin en münevverleri bile memleketlerinin en mühim havadislerini Avrupa gazetelerinde okurlardı. Her işini bedhahlık ve hamaklatle gören hükûmet, ara sıra Tan’ın, Taymis’in filan tarihli nüshalarının memlekete duhulünü menederdi. Mühim bir şey olduğunu halk bu memnuiyetten anlar, ne ederse eder, o nüshaları buldurtup getirir; gizli vaka, türlü tefsiratla ağızdan ağıza dolaşır; hafiyelere iş çıkar, bu yüzden birçok zavallılar sürgüne giderdi.

Hükûmetin, şedit men-i duhûl tedbirlerine rağmen ecnebi postaları, sefaret kolileriyle İstanbul’a her şey sokulabilirdi. Seyrettikleri hokkabazın hilelerini meydana çıkarmaya meraklı insanlar gibi Rum, Ermeni tüccar ve kitapçılar, hükûmetin muzır görerek sırran muhafazaya uğraştığı şeyleri gizli gizli neşir ve işaada⁴²⁰ birbirle-

⁴¹⁸ münfail: gücenmiş

⁴¹⁹ filvaki: gerçekten

⁴²⁰ işaa: yayma

riyle rekabet ederlerdi. Bu suretle kontra⁴²¹ giderek hem hükûmetin foyasını meydana çıkarmış hem birtakım masum Türk gençlerinin felaketlerine sebep olmuş hem de getirttikleri gazete, risale ve kitapları hakiki kıymetlerinin on misli fazlasına satarak birçok paralar kazanmış olurlardı.

Bazı esrara vukufları hasebiyle, erkekten kadından içine oynayan birkaç ecnebinin dedisi kodusu ortalığı sardı. Bu esnada şişko paşa, devletlû başından Flora belasının defî çaresini düşünmekte iken bu İtalyan gözdesinin hudut haricine çıkarılması hususunda kendine bir irâde-i seniyye⁴²² tebliğ edildi. Paşa gözlerini yumdu, kızı memleketten attı...

Flora kendi vatanında döndü dolaştı lakin gözü hep Türk ilinde kalmıştı, İstanbul'a dönmek için çıldırıyordu. Bir müddet bir hemşerisiyle yaşadı. Madam Savaro namını aldı. Sonra heriften ayrıldı, İzmir'e gitti, bir iki zengin Rum'a metreslik etti. Sonra bir ihtiyarcasına vardı, herif öldü. Bir hayli miras yedi. İstanbul'a döndü. Fakat bu şehre ilk geldiği tarihten beri yirmi sene geçmiş, binaenaleyh pek güvendiği merkez-i vücûduyla iş görmek mevsimi artık savmıştı. Bir otel açtı. Türkiye'de ecnebi isimlerine rağbet edildiğini bildiğinden, yine Madam Savaro namını aldı.

Şimdi artık çenesinin altından iki et halkası sarkan yusuvarlak bir kadın olmuştu... Kış gününde ateşin karşısına koltuğa oturuyor; ayaklarının ucunda küçük tüylü bir köpek, kucağında yumuşak bir kedi uyurken, o, eski sırmalara şimdi tel tel beyaz ipekler karışmış başını elindeki kroşeye eğerek yün atkılar, ceketler örüyordu.

Madam Savaro'nun oteli ne ulu orta bir umumhane ne de büsbütün namuslu bir yerdir... İçeride canlı sermaye yoktur, eğlenmek için oraya çift gelinir, tuzluca ücretlerle temiz oda, yatak, yemek bulunur. İki sevdalıya rahatça yuva olacak bir yerdir. Piyanolu bir dans salonu, bir de kumar odası vardır.

⁴²¹ kontra: karşıt

⁴²² irâde-i seniyye: padişahın yazılı emri

Bocuk kırımlarında⁴²³, yortularda, yılbaşılarında otel şenlenir. Epey eğlenceler, zevkler olur... Madam Savaro, hanesine cıvık adamları, adi sarhoşları, gürültü ve kavgalarıyla diğer müşterilerini rahatsız edecek terbiyeleri meşkûk kaba kimseleri almaz. Onun kibar çapkını, müdavim, mücerreb⁴²⁴ yağlı müşterileri çoktur. İşte Semih Âtîf Bey bunlardan birisidir. Alelade bir temiz otel gibi kadınsız, yalnız yatmak için gelen *kom il fo*⁴²⁵ kimseleri de kabul ve memnun eder. İyi bir aşçısı, kadın erkek birkaç hizmetçisi vardır.

Madam Savaro, Türkiye'yi, Türk'ü iyi tanır; vükela koynunda yatmış, vaktiyle saray entrikalarına karışmış, güngörmüş bir kadındır. Lakin bildiği lisanların içinde en fena konuştuğu bizim dilimizdir...

14

Bizim memleketimizde Karadağlıların, sadakat cihetiyle, cins köpekler derecesinde şöhretleri vardır. Bu insan çomarlardan bir tanesi, Savaro Oteli'nde de salgına bırakılmıştır: (Marko), o iklimin yetiştirdiği iri yarı çapta fakat şimdi kocamış, yetmişlik bir herif. Eski ablak suratı kurumuş, elmacık kemikleri yumruk gibi dışarı fırlamış, gözlerinin ferî sönmüş; kulaklarına doğru yasdıkla⁴²⁶ beslenmiş beyaz pos bıyıkları, uçları tarazlanmış⁴²⁷ iki kirli paçavra gibi upuzun aşağı sarkmış, eski heybetinin şimdi karikatürünü taşıyan bir bekçi...

Marko'nun hâlâ sırmalı cepkeni, silahlığı, işlemeli tozlukları, al çuha üzerine işlemeli Karadağlı serpuşu⁴²⁸ vardır. Bazen bunları giyinir, beline tabancalarını dizer. Madam Savaro sokağa çıktığı vakit kavas⁴²⁹ gibi önüne düşer. Bilmeyenler onu sefir karısı zan-

⁴²³ bocuk kırımı: Hristiyanlar'ın Hz. İsa'nın doğumu perhizinden çıktıktan sonra yaptıkları domuz kesimi

⁴²⁴ mücerreb: sınanmış

⁴²⁵ kom il fo (*comme il faut*): isteğine uygun, olması gerektiği gibi.

⁴²⁶ yasdık: rastık, siyah boya

⁴²⁷ tarazlanmak: tel tel kabarmak

⁴²⁸ serpuş: başlık

⁴²⁹ kavas: koruma

nederler... Otelci kadın, Şark'ın alayışine⁴³⁰ bayılır. Kendine, bahtı ters dönmüş bir prenses süsü vermeye uğraşır... Onun meşhur vakalarını işitip de görüşmeye gelen bazı ecnebilere kendini bir satışı vardır... "J'ai couché avec S. M. Le Sultan." (Şevketlû Sultan'la yattım.) dediğini ağzından işitenler çoktur...

*

Şehreminili Hüsniye, otelin zilini öttürüp de Boğaziçi'nden naklettiklerini çocukların biraz rahatsızlıklarına mebni birkaç saat dinlenmek için bir oda istediklerini karşısına çıkan erkek Rum hizmetçi İspiro'ya anlattığı zaman, İspiro da gidip keyfiyeti Marko'dan danışmış, ihtiyar Karadağlı da müşterilerin kabulüne müsaade etmişti.

Otel halkı, dışarıdaki patırtının hiç farkında değildiler... Hızır Kadın, hanımefendinin şoför ile olan kavgasını kısa kestirmeye uğraştıktan sonra, çocukları etekleriyle, çarşaflarıyla sarıp sarmalayıp mümkün mertebe berbatlıklarını kapattı. Kendilerini içeriye dar attılar...

Müşterilere oda gösterip beğendirmek için İspiro hayli önden gidiyordu. Yeni gelenlere bir teftiş nazarı atmak için Marko da alt kattaki küçük odasından çıktı... Fakat bu koca çomarın dumanlı gözleri, hissiz burnu, paslı kulakları, önünden şöyle birkaç Türk kadını hayaleti geçmiş olmaktan başka bir şey seçemedi.

Müşteriler, İspiro'nun ikinci katta gösterdiği ilk odayı beğendiler. Daha doğrusu beğenmek mecburiyetinde idiler, çünkü kucaklarındaki amelli çocukların sızıntıları, ince ince iniltileri hâlâ dinmemişti.

Odada iki karyola, bir gardrop, bir lavabo, ortada bir masa, birkaç iskemle vardı...

Hüsniye, otel hizmetçisine "Lüzumu olunca biz seni çağırırız..." dedi, hemen kapıyı kapadı...

Her ikisini yan yana bitiştirerek bu suretle çocukları dört iskemlenin üzerine uzattılar. Şehreminili kadın, pencereden dışarıya

⁴³⁰ alayış: gösteriş

baktı. Oda, dağlar arasına sıkışmış bir yar gibi havasız, güneşsiz ve âdeta gurutpan sonraki loşluğu andırır bir sokağa nazırdı. Pencereden pencereye, evden eve bakmaktan başka bir şey görünmüyordu.

Hızır Kadın, dertli hanımın önünde durarak derin bir bakışla sordu:

— Hanımefendi, ne dersiniz? Acaba sizin bey, yanındaki aşüfte karılarla beraber burada mı?

Hanımefendi, müteaccip bir meyusiyetle:

— Burada bulunacak değiller miydi? Onlar buradalar diye biz bu otele gelmedik mi?

— Ah hanımefendiciğim, affedersiniz, burada buluşmak için onlar bize söz vermediler...

— Tabii tabii... Fakat efendim, bizim tahminimiz onları burada bulmak değil miydi?

— Tahminimiz öyle idi lakin araya bazı aksilikler girebilir...

— Ne gibi?

— Mesela şoför bizi onların bulunmadıkları bir otelin kapısı önüne götürerek aldatmış olamaz mı?

— Ah... ah, o edepsiz heriften her şeyi umarım...

— Saniyen⁴³¹, bugün bey burada bulunmuş olsa bile, biz gelmezden evvel zevkini bitirerek çıkıp gitmiş olamaz mı?

— Evet... evet... Akla her ihtimal gelebilir. Yanımda iskambil-lerim olaydı şimdi bir fal açardım...

— Ah kadının, fal açmaya vakit yok. Haydi, her ihtimali kendi lehimize yürüterek beyin mahut karılarla beraber burada bulunduğunu farz edelim. Otel büyükçe... Hangi katta? Hangi odadalar? Emin olunuz ki bu, iskambil ile bulunmaz.

— Nasıl edeceğiz?

— Hangi odada olduklarını keşfetsek bile gidip kapılarını açamayız... Otelin içinde Karadağlı Maradağlı epey hizmetçi, hayli insan var...

⁴³¹ saniyen: ikincisi

— Ey bunun çaresi?

— Bunun çaresi para ile bulunur...

Hanımefendi, küçük bir taaccüple nazarını dikleştirerek:

— Para ile mi?

— Öyle ya...

— Nasıl?

— Böyle işlerde para anahtar, daha doğrusu maymuncuk hizmetini görür. Her kapı onunla açılır... Ben şimdi dışarıya çıkar, ortalığı bir kolağan ederim. Rast geleceğim hizmetçilerin yüzlerine gülerim. Bir uysalını buldum mu avucuna birkaç lira sıkıştırıp her istediğimi sorar, bülbül gibi söyletirim...

— Ne kadar para lazım?

— Çok istemem. Her ihtimale karşı veriniz otuz kırk lira... Bende kalacakları yine getirip iade ederim.

Hanımefendi, cüzdanından bir yirmi beş liralık çıkarıp uzatır:

— Alınız, bununla idâre-i maslahat⁴³² ediniz. Telaşla yanıma fazla para almamışım...

Hüsnîye kâğıdı alır, dışarı çıkar. Bu yirmi beş liralığı da *servi-yet*'e, şoförle paylaşmış olduğu elli liranın yanına kor... Bu kadar kısmetli, kârlı bir gününü tahattur edemediğini düşünerek güler...

Kabinelerin numaralarını okuyarak gezinirken, kapısı açık duran karşiki odaların birinde genç bir hizmetçi kadının döşek düzeltmekle meşgul olduğunu görür; o tarafa yürür, sellemehüsselam⁴³³ içeri girer. Güler bir yüzle:

— Vakitler hayır olsun elmasım.

Hizmetçi kadın, bu teklifsizlikten memnun olmadığını anlatır bir suretle:

— Size de hayırlar olsun hanum...

— Maşallah oteliniz çok temiz...

⁴³² idâre-i maslahat: idare etme, geçiştirme

⁴³³ sellemehüsselam: hiç çekinmeden

— Eh işte, olduğuna kadar... Bizim madama, patrona pislik sevmez... Ne vakit bir otel içerde kadın var, temiz olur...

Bir kadının en hassas memnuniyet damarı kendi gençliğinden, güzelliğinden bahsedilmek olduğunu bilen Hüsniye:

— Otel temiz ama Allah için söylemeli, kırk bir kere maşallah, sen de pek genç, pek güzelsin... Bak pamuk ellerin ne güzel işe yaraşıyor...

Bu medihden mütehassis⁴³⁴ olan Rum karısı, işini biraz tatil ile, içlerine tebessümler toplanmış gözlerini bu tatlı dilli yabancıya dikerek:

— Bana böyle söyleyorsun?

— Sana söylüyorum...

— Çok güzelim ben? Bana sevdin?

— Çok güzelsin. Seni içim pek sevdi. Ben kadınlığımla bayıldım. Erkekler kim bilir senin için nasıl deli olurlar?

Genç hizmetçi, erkeklerden canı yanmış olduğunu ihsasen bu kelimeye karşı somurtarak:

— Oh, aman erkekler... Ben onlara hiç sevmem. Çok fena bu adamlar...

İki defa derince göğüs geçirerek kalbinde erkek vahşetiyle açılmış bir yara işlediğini anlattı. Fakat ruhşinas⁴³⁵ Hüsniye, iki sözle kadının yüreğini celbe muvaffak olmuştu. Bunu kâfi gördü. Onun kalp esrarını dinleyecek değil, ondan başka şeyler anlayacaktı. O kadarcık bulduğu yüz ile birkaç adım daha ilerledi. Panjurunun tek kanadı açılmış bir pencereden dışarı baktı. Bu odanın, Kasımpaşa üzerinden Haliç'e doğru güzel nezareti vardı. Aşağıdan Fener, Defterdar, Eyüp ve daha ileriye kıvrılan sahil; yukarıdan, Fatih'ten Edirnekapi'sına doğru uzanarak, her gün İstanbul'un yüzlerce nüfusunun yutan ulu mezarlıkların siyah servi izdihamına müntehi⁴³⁶ olan sırt, ufkun beyaz, ince bulutlarıyla birleşerek bedii bir tablo güzel-

⁴³⁴ mütehassis: duygulanan

⁴³⁵ ruhşinas: ruhtan anlayan

⁴³⁶ müntehi: son bulan

liğini almış. Sema'nın büyük pırlantası bin parça olarak Haliç'in sularına dökülmüş, kıvılcımlanıyor... Gök, deniz, kırmızı takkeli evler, azametli⁴³⁷ kubbelerin etrafında divan duran narin endamlı minareler, hep bu heyet-i mecmûa⁴³⁸, Şark'ın şiirinden ilham arayan, bedayi-perest⁴³⁹ ressamların fırçalarına aşk ve hararet verecek mahallî sıcak renkleriyle gözleri efsunluyor...

Kendinde pek ince bir sanatkâr ruhu bulunmayan Hüsniye, anlayamadığı bir hüznle bu manzarayı biraz seyrettikten sonra kendi kendine düşündü. İçinden:

— Tuhaf şey, dedi... Bu otelin bu kadar güzel nezaretli bir ciyeti varmış da acaba bizi neden gün, hava girmez kapanık bir odaya aldılar?

Zihnini bu istifham⁴⁴⁰ üzerinde biraz dolaştırdıktan sonra muhakemesi şu ihtimal üzerine aktı:

— Oh... oh... Bir hakikat keşfettiğime kendi kendime yemin edebilirim. Eğer Semih Âtîf Bey, canlı eğlenceleriyle beraber hep bu bina dâhilinde iseler, hiç şüphe yok, zevk ve işret⁴⁴¹ meclislerini bu Haliç'e nazır odaların birinde kurmuşlardır. Bizi onlardan uzak bulundurmak için makûs cihete aldılar. Besbelli seslerini bize duyurmak istemiyorlar...

Hiç tanımadığı bir ağızdan ballandırılan güzelliğinin medhiyle başı dönen genç hizmetçi, yine döşek düzeltmeye başladı. Hüsniye, harici teftiş için kanadı açık pencereden başını dışarı çıkardı. Bina'nın arka cephesini tetkike girişti. Kulağına tuhaf sesler, gürültüler geldi. Sonra el şakırtıları duydu. Bu, tıpkı bir sahne önünde, sanatkârların maharetlerinden hararetlenen seyircilerin alkışlarına benziyordu. Acaba yakınlarda bir tiyatro mu, bir konferans mı yahut diğer türlü bir içtîma mı vardı?

⁴³⁷ azametli: gösterişli

⁴³⁸ heyet-i mecmûa: tüm görünenler

⁴³⁹ bedayi-perest: güzellik düşkünü

⁴⁴⁰ istifham: soru

⁴⁴¹ işret: içki

15

Şimdi Hüsniye, pencereden daha ziyade sarktı. Seslerin aynı bina dâhilinde, üst katta balkonlu bir odadan geldiğine kanaat getirdi. Lakırdıları seçmeye uğraştı. Türkçe konuşulduğunu fark etti fakat bu alkışlar, kahkahalar nedir?

İzler üzerinden yürüyerek keşfe alışkın olan muhbir kadın, elini alnına vurarak kendi kendine:

— Buldum... Buldum, dedi. Vehbiye Şevket rol yapıyor... Ötekiler alkışlıyorlar. Galiba hepsi de zil zurna olmuş... Koza Hanı'nın 14 numaralı yazıhanesinden ne çeşit kâtibe aradıkları açıktan açığa meydana çıktı. Ahlakçılar durmayıp kürsülerden bağırırlar, kitap sayfaları, gazete sütunları doldursunlar. Eğlence, zevk ve sefa; zahmetsiz kazanç, ahlaksızlık tarafında oldukça meyiller o yana döner. Hüsnuhat, imla, kitabet, daktilografi bilmek kaç para eder? Kafanı dumanlayıp da beylerin, efendilerin karşılarında göbek atabiliyor musun? İşte o zaman düdüğü çaldın... Her türlü sefalet, benim gibi afif, müstakim⁴⁴², namuslu yaşayanlar için...

Hüsniye, merdivenden üst kata çıkılınca, balkonlu odanın ne tarafa düşeceğini güzelce tahminledikten sonra pencereden çekildi. Odadaki hizmetçi ile göz göze geldi. Rum karısı, baygın bir tebesümle, medhi cemâli⁴⁴³ hakkında takdîrkâr bir iki cümle daha dileniyor gibiydi. Lakin Hüsniye dalgındı. Bu tatlı süzgün sırtıştaki istirham ve istifhamı pek fark edemedi. Onun bu zühulü⁴⁴⁴ karşısın-da hizmetçi cesaretlenerek sordu:

- Hanum, sahi ben güzelim?
- Güzelsin kızım...
- Nereme çok beğendin?
- Her tarafını beğendim...

Hızır Kadın'ın işi müstaceldi. Hizmetçinin güzelliğini, en ziyade herhangi bir uzvuna tahsis için tetkike vakti yoktu. Hüsniye,

⁴⁴² müstakim: doğru

⁴⁴³ medhi cemal: güzelliğin övgüsü

⁴⁴⁴ zühul: dalgınlık

esasen pek de ahım şahım olmayan karının topyekûn olarak her tarafını beğendikten sonra, sözü hemen kendince elzem⁴⁴⁵ olan cihete çevirerek:

— Matmazel, bu koca otelde elbette bir banyo yeri vardır?

— Vardır...

— Sıcak su bulunur mu?

— Daima...

— Çocuklarımız yolda biraz kirlendiler. Banyo etmek istiyoruz... Mümkün müdür?

— Mümkündür. Fakat bunun için vereceksiniz para fazla...

— Veririz... Sen bana banyo yerini göster...

Rum hizmetçi önde, Hüsnîye arkada sofada yürüdüler. Ufak bir koridora girdiler... Hizmetçi, müntehad⁴⁴⁶ bir kapı açtı. Burası duvarları mavili beyazlı, güzel eşkâlde çini döşeli güzel bir hamamdı. Geniş bir banyosu, ayrıca bir alaturka kurnası, köşede bir de duş yeri vardı. Madam Savaro'nun sırf alafranga usulde banyo ile iktifa etmeyerek ona bir de alaturka kurna ilave ettirmiş olması, Şark âdetlerine ruhen riayetkâr olduğunu gösteriyordu.

Hüsnîye, büyük teşekkürler ederek banyonun anahtarını kadından aldı. Hemen hanımefendinin odasına koştu. Pek mühim işler becermiş olduğunu imaen güler yüzle oflayıp puflayarak:

— Müjde hanımefendiciğim, her şeyi anladım... Hepsini yoluna koydum. Fakat otel hizmetçilerinin burunları Kafdağı'nda... İnsana bedava iki kelime söylemiyorlar. Ben de paraya kıydım doğrusu...

Hanımefendi, Hızır Kadın'ın, başkasının hesabına ettiği bu büyük semahatin önünde biraz şaşalayıp:

— Ne kadar verdin?

Hüsnîye büyük bir telaşla:

⁴⁴⁵ elzem: gerekli

⁴⁴⁶ münteha: en son yer

— Şimdi sormayınız. Sonra söylerim. Paraya pula bakılacak sıra değil...

— Anladığın nedir?

— Beyefendi, karılarla beraber burada... Vur patlasın çal oynasın... Avuçlan para döküyor, şöyle avuçlan... Mademki o zevki için delice sarf ediyor, böyle günde ben mi paraya acıyacağım? Yirmi beş lirayı da verdim. Lakin hangi odaya kapanmış olduklarını öğrendim a! Kırk odalı otel bu... Bu koca berhanenin⁴⁴⁷ neresinde olduklarını, en keskin bakıcılara sorsanız yirmi beş saat remil atsalar yine bulamazlar vallah... Fakat hanımefendimiz, hıyânet-i zevcini o kızlar ile kucak kucağa iken bastırmak istiyorsanız geçirecek bir dakika vaktimiz yok...

Sadakatsiz kocasının zevk ve sefahatini, yangına körükle giden bu kadının mübalağacı ağzından dinledikçe hanımefendinin vücudu raşeler içinde ürperiyor, benzi ölü kesiliyordu. Kadıncağız dayanamadı, nihayet boğuk boğuk haykırdı:

— Geçirecek bir dakikamız yoksa niçin duruyoruz? Haydi gidelim...

— Gidelim, iki gözüm kadını, gidelim... İşin en mühim kısmını gördüm. Lakin büsbütün bitiremedim... Dahası var...

— Dahası nedir?

— Eğlendikleri odanın kapısı önüne bir bekçi koymuşlar... Para ile her iş olur. Amenna elbette ben onu oradan gözünü doyurup savarım ama az buz paraya kanar boydan değil... Gözü pek bir musibet... Siz bana yirmi beş lira daha veriniz...

Hanımefendinin tuhaf bir bakışla tereddüdü üzerine Hüsniye, biçare kadını teessürü içinde boğup şaşırtmak için bir boşanıştır boşanır:

— Kadını, düşünme... Ya harro ya merro... Çaydan geçtiniz de derede mi boğulacaksınız? Yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik... Buraya gelinceye kadar ihtiyar edilen masraf, çekilen bunca üzüntü, çocukların uğradıkları şu garip maraz hâli, en son masraftan kaçın-

⁴⁴⁷ berhane: harap konak

dığınız için bu kadar sıkıntılar hep beyhude yere neticesiz mi çekilmiş olacak... İşte kapının önündekini birkaç liraya oradan savmak mümkün olamıyor. Parayı alınca kapıyı açıp bize, “İçeri buyurunuz,” diyecek... İsterseniz işin burasından dönelim. Siz bilirsiniz...

— O melun kocamı cürmümeşhut hâlinde bastırmak için ben paraya acımıyorum hanım. Lakin ben buraya koynumda bir hazine ile gelmedim. Biz her lakırdıyı yirmi beş liraya satın alacak, her kapıyı elli liraya açtırtacak isek yanımdaki mevcudum yetişmez. Ona göre hareket ediniz...

Hızır Kadın, bu son yirmi beş lirayı da sızdırdıktan sonra hanımefendi derlenip toplanarak:

— Eee, haydi gidelim. Ne duruyoruz?

Hüsniye, yutkuna yutkuna ellerini ovuşturarak:

— Gidelim... Hemen şimdi gideceğiz. Lakin ben mühim bir iş daha becerdim...

Hanımefendi telaşa:

— Kaç kuruşa?

— Bunun parası sonra verilecek. Otel masrafımıza kaydolunuyor...

— Nedir hanım, çabuk söyle?

Hüsniye, iskemlelerin üzerinde soluk benizle hâlâ bitap yatan çocukları göstererek:

— Çocukların kirliliğinden odanın havası ağırlaşmış. Bunları da babalarının yanına götürmeli ki oynanacak facia tamamlansın.

— Onları bu hâlde nasıl götürebiliriz?

— Ben her şeyi düşündüm... Otel hizmetçisinden banyonun anahtarını aldım. Sıcak su, sabun hepsi hazır... Haydi, Kâmile Hanım’la çocukları siz oraya götürüp temizleyiniz, üstlerini de yıkayınız, şöyle pencere kenarına asınız. Biraz suyunu çeksin... Ben size şimdi bir ütü de bulurum. Üzerlerine bir iki defa gezdirdiniz mi hepsi kupkurur...

Hanımefendi, garip kumandalar ile her sözünü yaptırtan bu kadının ağzına bakakalır... Hızır Kadın, çocukların birini Kâmile'nin kucağına verir, ötekini de kendi kavrar, hanımefendiyi de beraber alır. Hepsini götürüp banyoya tıkadıktan sonra:

— Hanımefendiciğim, affedersiniz, size her ne kadar zahmet ise de Kâmile Hanım'a yardım ediniz, iş çabuk bitsin. Ben rüşvetle kapı muhafızının gönlünü etmeye gidiyorum. İnşallah şimdi size iyi bir haber ile gelirim. Parayı verdikten sonra dünyada açılmayacak kapı mı olur? der, yürür.

*

Hızır Kadın, hem zenperest sefih kocayı hem sinirli kıskanç karıyı mümkün olabildiği kadar tırtıklamak için zihninden bir plan tertip etmişti. Şimdiye kadar bu plan iyi yürüdü. Zevceyi iyice yoldu. Şimdi sıra zevce geldi. Kadın, bu işteki zekâvetine güveniyordu. İçinden kendi kendine:

— Haydi bakalım. Semih Âtîf'ı da biraz sızdıralım. Bunda da muvaffak olurum inşallah... İş, ilk teşebbüse imanla sarılmaktadır. Ötesi kendi kendine yürür, dedi.

Otelin merdiveninden, tilki gibi etrafını süzerek, koklayarak çıkmaya başladı. Bir sahanlıktan geçti, sofamsı bir yere girdi. Sağda, solda kapılar gördü. Haliç üzerine balkonu bulunan odanın ne tarafa düşeceğini zihninden tasarladı. Sol kapıdan yürüdü. Otel, periler sarayı zannolunacak esrar içinde sessizdi... Kimseye rast gelmiyordu... Maahaza⁴⁴⁸ ayaklarının altında karınca ezilmez, ihtiyatlı adımlarla, önüne çıkan koridordan ilerledi... Oraya buraya sinmeye, kapıları dinlemeye hacet kalmadan aradığı oda, içinde çalkanan neşeli gürültüsüyle kendi kendine haber verdi.

Fare deliğine yürüyen bir kedi gibi hemen dört ayak denecek bir vaziyette bel kırarak kapıya yanaştı, kulağını anahtar deliğine verdi.

⁴⁴⁸ maahaza: bununla beraber

Aman ya Rabbi, ne işitiyordu? İçeriden boğuk boğuk bir istimdat⁴⁴⁹, gayet nazik bir kadın sesiyle yüreklere saplanan ince iniltiler geliyordu. Bir kadını mı boğuyorlar? Odada bir cinayet mi oluyor?

Can çekişen bir muzdaribin iniltilerine benzeyen bu eninler etrafında, inceli kalınlı erkek, kadın sesleri, arada bir kahkahalar da duyuluyordu. İşitilen boğuk feryatlar, içeride bir facia döndüğüne şüphe bırakmıyor fakat gelen kahkahalar bu acıklı ihtimali kuvvetten düşürüyordu. Casus kadın ne düşüneceğini şaşırdı.

İçeriden dışarıya, dışarıdan içeriye girip çıkan olabilirdi.

Hüsnîye, bu mühim dakikada bir gıcırta duydu, hemen döndü, dinledi. Koridorun ucundaki kapı aralanıp yine kapanır gibi olmuştu. Biraz bekledi. Artık hiçbir şey görüp işitemedi. Acaba bir diğeri de kendini mi gözetliyordu? Yoksa bu bir vehim miydi? Nereye sinip gizleneceğini bilemeyerek epeyce endişeli bir an geçirdi. Lakin bu gıcırta'yı hiçbir ses, hiçbir hareket takip etmediği için mevki-i tarassudunda⁴⁵⁰ yine biraz serbestledi.

*

Hızır Kadın, hanımefendiyi çocuklarıyla beraber banyoya bırakıp yirmi beş lira daha çırparak söylediği mühim işi görmeye gider gitmez, sinirli kadın, kalbine doğan bir vesvese ile hemen hizmetçisine:

— Kâmile, dedi, Hızır namını verdiğimiz bu karıdan ben şüphelenmeye başladım.

— Neden hanımefendiciğim?

— Onun sözüne uyduk, buralara geldik fakat şimdiye kadar dediklerinin hiçbirisi çıktığını görmedik. Büyücü hocalar gibi “şöyle oldu, böyle olacak” diye bizden para sızdırıp duruyor. Sözleri sahi mi, değil mi nereden bileyim? Aldıklarını filvaki götürüp de dediği kimselere veriyor mu? Bizim bey, onun haber verdiği karılarla şimdi bu çatının altında mı, yoksa bir dubaraya mı uğradık? Zaman acayıp, her şey akla gelebilir... Karının ilk farfaralı sözleri keskin bir iştret gibi kafama çarptı. Ne olduğumu, ne yapacağımı şaşırdım.

⁴⁴⁹ istimdat: yardım isteme

⁴⁵⁰ mevki-i tarassud: gözetleme yeri

— A hanımefendimiz, bizim beyin idarehaneye genç karıları celbetmek için gazetelere verdiği ilanı okudu. Bunu size göstermeye aceleden, telaştan vakit olmadı...

— Ne olursa olsun Kâmile... Sen çocukları bana bırak, şu karının arkasından git. Hiç belli etmeden gözetle. Bakalım nereye gidiyor? Kimlerle görüşüyor? Usulcacık anla da hemen bana haber getir... Haydi çabuk...

Kâmile, hanımından aldığı emre itaatla banyodan çıktı. Sağına soluna bakındı... Hüsniye'nin ne tarafa kaybolduğunu kestiremedi. Bulunduğu katı dolaştı. Karıştırdığı bir iki kapıyı kilitli buldu. Alt kattan otel hizmetçilerinin sesleri geliyordu. Bir sevk-i tabîyle⁴⁵¹ merdivenden yukarı çıktı, sofamsı yere geldi. Yine kapıları yokladı. Nihayet, sol taraf koridorunun kapısını araladığı vakit, ta ileride Hüsniye'nin bir odayı dinlediğini gördü. Kendini göstermeden hemen geri döndü. Banyoya girer girmez hanımefendi sinirli sinirli sordu:

— Ne haber?

— Şüphe etmeyiniz efendim...

— Ne oldu?

— Kadının dedikleri tamamıyla doğru...

— Neden anladın?

— Kendisini bir kapı dinlerken gördüm...

— Hangi kapı olduğuna iyice dikkat ettin mi?

— Evet...

— Öyle ise kadın buraya dönünceye kadar biz de çocukları temizleyelim, temizlenelim... Hazır bulunalım. Genç fahişelerle gelip böyle otellere kapanmayı ben o kepezeye gösteririm inşallah...

16

Semih Âtîf Bey, üç zampara arkadaşının muavenetleriyle⁴⁵² üç genç kızı otomobile atıp Savaro Oteli'ne aşırıktan sonra, üst katta

⁴⁵¹ sevk-i tabî: içgüdü

⁴⁵² muavenet: yardım

binanın en تنها bir köşesindeki, zatına mahsus odaya kapanmışlardı. Güya buraya yemek için gelmişlerdi. Filvaki ortaya derhâl sofraya kuruldu. Fakat üzeri yemeklerle değil, çerezlerle, mezelerle donandı. Nükhet Üsküdar ile Vehbiye Süleymaniye bu hazırlığa hiç de çekingen, mütevahhiş⁴⁵³ nazarla bakmıyorlardı. Yalnız Mürüvvet Aksaray, zavallı kız, soluk bir benizle, durgun, süklüm püklüm, sofradan uzak bir yere çekildi. Bakışlarında meçhul bir felaketi sezmeye uğraşanların derin endişesi vardı.

Zarif kristal kadehler dizildi... Kesme billur küçük sürahinin elmas safiyeti⁴⁵⁴ içinde sarımtırak duran mayi bütün bu hazırlığın merkezine kondu.

Odada üç kadın, dört erkek vardı. Taksimde ıskartaya çıkarılacağına İzzet Saim, kendisi olduğunu biliyordu fakat ne beis var? O, hovarda meşrepti. Böyle anlarda suyuna tirit geçinmesini de bilirdi. Evvela böyle kolayca tuzağa, sonra aguşa düşmüş genç kızlarla bu surette tanışması, İzzet için büyük kârdı. Ne zaman olsa bu üç yosma kendinin demekti... Böyle şeylerin en uzun tadı, zevki asıl ilk mülakattan sonra çıkarıyordu.

İzzet Saim, ortada pervane gibi dönüyor, sofraya hizmetinde otelelin adamlarına iş bırakmıyordu. Mutfağa piliçli türlü, mayonezli levrek, sütlü börek vesair hususi yemekler ısmarlandı.

Semih Âtîf Bey, harp zamanı fırka dalyanında birkaç mühim ıgırıp çevirmişti⁴⁵⁵. Onun bu yüklü vurgunlarını çekemeyen arkadaşları, şimdi şiddetle aleyhinde bulunuyorlar, artık onu hiçbir intiha-ba, hiçbir işe yanaştırmıyorlardı. Bu da kendisi için gam değildi. O, milyonları yalayıp yuttuktan sonra iki boş avucunu havaya kaldırarak “İşte bakınız, hiçbir şey kalmadı...” diyenler gibi hareket etmiyor, o, yemesini biliyor, her nasıl olursa olsun, kazanılmış bir servetin sûret-i iktisâbı⁴⁵⁶ sorulmayan bu memlekette muktesit⁴⁵⁷ yaşar görünmek yorgunluğuyla kendini hiç üzmüyordu.

⁴⁵³ mütevahhiş: korkan

⁴⁵⁴ safiyet: saflık

⁴⁵⁵ ıgırıp çevirmek: yalan dolanla bir şeyden yararlanmak

⁴⁵⁶ sûret-i iktisâb: kazanma şekli

⁴⁵⁷ muktesit: tutumlu

Bu mükemmel sofrâ karşısında vahşî bir girizanlıkla bir köşede melul, meysus somurtan Mürüvvet Aksaray'dan başka hepsi şen ve iştihâlî duruyorlardı. Nûkhet Üsküdar mezelere, içkiye meysus bir gözle bakıyor, Vehbiye Süleymaniye, iki yanından elleriyle tutup oturmuş olduğu iskemlenin üzerinden hafif bir trampete ile ayaklarını vurarak başlamak için sabırsızlığını anlatıyordu.

Semih Âtîf Bey, misafirlerine küçük bir uvertür nutku vermek için sofranın başına kalktı. Nazikâne bir el işaretiyle hepsini oraya davet etti. Hepsi hemen bir halka teşkil ettiler. Yalnız Mürüvvet Aksaray yanaşmadı. Zavallı kız, mezbahaya sokulup da kan kokusu alan bir hayvan ürkekliğiyle, hemen kaçmak için tuhaf bir parıltı ile dönen gözleriyle açık kapı, pencere arıyor gibiydi...

Semih Âtîf'ın felsefesince bir kadın, bakir olsun, melek olsun ne olursa olsun erkek için yaratılmış bir mahluktu. Er geç o, bir ağuşta iki vücudun sırr-ı vahdetini⁴⁵⁸ öğrenecekti. Ve bu fiil, iki cinsin hayatında en büyük emeldi; bütün kuvvet ü şî'riyle yegâne manâ-yı hilkattı⁴⁵⁹. Kolları arasında bir bakiri, bu tatlı sırâ erdirmeyi erkekliğinin en büyük fütuhâtından sayardı. Erkeğin büyüklüğü, muvakkariyeti⁴⁶⁰ bu sahadaki zaferlerinin taaddüdüyle⁴⁶¹ artardı. Ayağa gelmiş bu yoldaki bir kısmeti bilmem ne gibi içtimai mahzurlara, her asırda değişen ahlaki prensiplere feda etmek, daha doğrusu kollar arasına düşen âlâ bir avı, onun ileride bir sâhib-i meşrûu çıkacağı düşüncesiyle müstakbel bir talibe yani diğer bir erkeğe terk etmek, belahatlerin büyüğü idi.

Nûkhet ile Vehbiye, iştihâaver⁴⁶² kızlardı lakin erkeklerden mütevahhiş ve rakı sofrasına pek yabancı durmamalarından bunların zorlanmış iki kapı olduklarına hükmedilebilirdi. Semih Âtîf çâla kullanılmışa yepyeniği tercih eder. Mürüvvet'in o meclisi ürkek bakışlarla yadırgayışı, kapancaya düşmüş bir kuş gibi daima kaç-

⁴⁵⁸ sırr-ı vahdet: birleşme sırrı

⁴⁵⁹ manâ-yı hilkat: yaratılışın anlamı

⁴⁶⁰ muvakkariyet: ağırbaşlılık

⁴⁶¹ taaddüd: çokluk

⁴⁶² iştihâaver: arzu verici, iştah açıcı

cak bir delik araması, hep bu masumane tevahhuşları⁴⁶³, kıymetini artırıyordu. Vahşi hayvanın eti, ehliden çok ziyade tatlı olduğunu Semih Âtîf, bittecrûbe bilirdi. Lakin kızın bu acemiliğini, bu vahşi zenperestliğinin en ince diplomatlığıyla idare lazımdı. Pek neşeli olacağı anlaşılan meclisin, onun fazla tevahhuşundan, tadı kaçabilirdi. Binaenaleyh Semih Bey, kızın meçhul bir korku önünde çırpınan körpe kalbini teskin için söze, ona hitaben başladı:

— Mürüvvet Hanım, bizden, sofradan uzağa kaçtınız. Kim bilir aklınıza neler geldi? Yüzünüzdeki uçukluk ve neşesizlikten, sinirlerinizin bilemem nasıl bir üzüntü ile burkulduğu anlaşılıyor. Önünüze bir sofraya kuruldu. Herkes istediği şeyden yiyip içecek. Kimseye arzusu hilafında bir cebir vuku bulmayacak. Müsterih⁴⁶⁴ olunuz. Niçin endişe ediyorsunuz? Mutadınız, zevkiniz her ne ise o suretle hareket etmekte muhtarsınız. Biz buraya kimseyi sıkmak için değil, hepimiz hür, serbest, neşeli bir taam etmek için geldik. Belki şu gördüğünüz rakı şişesinden korkuyorsunuz. Biz iştah açmak için ikişer kadeh alacağız, sarhoş olmak için değil. Bu şişeden mademki çekiniyorsunuz, bu ihtirazınıza hürmet ederiz. Hiçbir vakitte sizi onunla ülfete⁴⁶⁵, dostluğa teşvik etmeyiz... O mayiden nefret ediniz, korkunuz fakat bizim ne kabahatimiz var? Bizden kaçmayınız, sofraya başına geliniz. İstemediğiniz şeyden, size teklif eden olursa o zaman çekiliniz.

Mürüvvet, bu işte bir sû-i maksat tevehhüm⁴⁶⁶ ettiğine mahcup olduğunu gösterir bir sıkılganlıkla:

— Affedersiniz beyefendi, burada meclis-i âlînizde içimizden birine herhangi bir hususta cebir, icbar⁴⁶⁷ vuku bulacağını hatıra getirmeyi bile terbiyesizlik sayarım.

— O hâlde niçin mütevahhiş ve hemen raşedar bir hâlde uzaklara çekilip büzülüyorsunuz?

⁴⁶³ tevahhuş: ürkme

⁴⁶⁴ müsterih: rahat

⁴⁶⁵ ülfet: alışma

⁴⁶⁶ tevehhüm: asılsız şüpheye düşme

⁴⁶⁷ icbar: zorlama

— Safvetimi gençliğime bağışlayınız. Ömrümde, bu ana kadar o şişeye yakın oturduğumu hiç bilmiyorum. Ona karşı daima korkulu büyük bir istikrah duyarım...

— İstikrah, bir şeyi ağza aldıktan, hiç olmazsa kokladıktan sonra gelir. Siz bundan tattınız mı?

— Hayır, efendim, ne söylüyorum... Allah göstermesin...

— O, şişeden kalkıp kendi kendine kimsenin ağzına girmez. Mademki icbar görmeyeceğinizden eminsiniz, oyunbozanlık etmeyiniz, sofraya başına geliniz.

Mürüvvet, âdeta ızdırapla ellerini ovuşturarak:

— Beyefendimiz... Müsaade buyurunuz ve inanınız ki...

Sözünü bitiremedi. Kızcağızın solgun yüzü şimdi pembeleşti. Terliyordu...

Semih Âtîf, sözün mabadına birkaç saniye intizardan⁴⁶⁸ sonra:

— “İnanınız ki...” diyordunuz. Söyleyiniz, neye inanacağız? Ne olduğunu bilmeden inanacağımızı işte size peşinden vadediyordunuz...

Mürüvvet, gittikçe kısılan bir sesle:

— Efendim, inanınız ki bu ana kadar ben o mayiyle bir odada kapalı bulunmadım.

Semih Âtîf Bey, nazikâne küçük bir tebessümle:

— Onu demin de söylediniz. Anladık. Burada o mayiyle kapalı değilsiniz. Bakınız balkon penceresi açık... Daha tuhafı, siz, işreti etrafındakilere saldırır canavar gibi bir şey zannediyorsunuz. Öyle olduğu farz edilse bile ondan yalnız başınıza iken korkmalısınız. Yanınızda bu kadar insan varken ne endişe ediyorsunuz? Canavar saldırırsa biz sizi kurtarız.

Sofra başında kuru sözlerle sabrı tükenen Vehbiye, gözlerinden süzülüp dudaklarının ucuna akan bir istihza ile:

— Mürüvvet Hanım, darılma ama mübalağa ediyorsun. İnanmam ya, haydi farz edelim ki rakı sizin evinize hiç girmemiş olsun.

⁴⁶⁸ intizar: bekleme

Fakat İstanbul'da doğmuş, sen yaşa gelmiş bir kızın sokakta giderken bir meyhane, bir birahane duvarına, camekânına hiç sürtünmemiş olması kabil midir?

Nükheth Üsküdar, hemen söze atılarak:

— Mürüvvet Hanım, içkinin bulunduğu yeri öyle müstekreh gördü ki şu sofraya başında bulunan bizlere kendi kendimizden öğrenme geldi.

Vehbiye:

— Bu âdeta bizi tahkirdir.

Mürüvvet, sağına soluna bakınıp şaşalayarak:

— A niçin olsun tahkir?

Nükheth:

— Öyle ya! “Sizin yaptığınız ahlaksızlıktır. İşte ben onu yapmıyorum.” demektir.

Bu, bir doğru sözdü. Lakin hasbe'l-nezâke⁴⁶⁹ tekzihi lazım gelmeyen doğru sözlerdendi. Muaşeret adabınca riya, yalan, en doğrularımız için bile halîta-i ahlâk⁴⁷⁰ içinde laakal⁴⁷¹ yüzde on, on beş bulunması icap eden bir madendir.

Zavallı Mürüvvet, ızdırap içinde inler gibi kesik, hâlsiz cevap verdi:

— Henüz bugün tanışmış olduğumuz için birbirimizin ne ahlakta, ne vicdanda olduğumuzu tabii bilemeyiz. Bilmiş olaydınız hakkımda böyle bir hükümde bulunmazdınız. Ben her şeyi kendi nefsim nazaran muhakeme ederim. Başkalarının hareketlerine karışmam... Hiç kimsenin yaptığına çirkin demem.

Semih Âtîf Bey'in Vehbiye ile Nükheth'e berkî⁴⁷² bir göz işareti üzerine iki kız hemen iskemlelerinden fırlayarak Mürüvvet'in koltuklarına yapıştılar:

— Haydi, kalk bakalım... Sofra başına otur da içme... Sana teklif eden olursa durma kaç...

⁴⁶⁹ hasbe'l-nezâke: nezaket gereği

⁴⁷⁰ halîta-i ahlâk: ahlak karmaşası

⁴⁷¹ laakal: en az

⁴⁷² berkî: şimşek gibi

17

Bütün gözler davet ibramıyla Mürüvvet'in üzerine açılmıştı. Her ağızdan bir muaheze, bir *füridir*⁴⁷³ kopuyordu...

Malik Tayyar:

— Buraya gelsin de içmesin...

Nesip İhsan:

— İçmesi günahsa içenlere yakından bakması da büyük bir masiyet⁴⁷⁴ sayılmaz ya?

Malik Tayyar:

— İçmesin gözüm, anladık... İçenlere hizmet etsin...

Nesip İhsan:

— Ben, yedi yaşında masum bir yavru iken ayyaş babamın kadehine rakı doldururdum. Bundan dolayı günahkâr olduğuma hükmedilir mi?

Cebir vuku bulmayacağına söz veren bu hanımlar, beyler, biçare Mürüvvet'i âdeta karga tulumba eder gibi ayağını yere değdirmekten sofraya naklettiler.

Zavalıcık kız şimdi o, köpekler arasında kalıp da tüyleri kabarmış bir kedi ürpertisiyle etrafına bakınıyor, ne taraftan, nasıl bir hücumu uğrayacağını düşünüyordu fakat artık herkes kadehlerin önünde onu unutmış gibi birer tavir aldı.

Semih Âtîf Bey, kadın erkek misafirlerinin kadehlerini doldurdu. Küçük bir reveransla Mürüvvet'e dönerek:

— Korkmayınız küçük hanım, işte sizi geçiyorum, dedi.

Ellerde sagarlar⁴⁷⁵ havaya kaldırıldı. Mükrim⁴⁷⁶ ziyafet sahibi iftitah⁴⁷⁷ nutkuna başladı:

⁴⁷³ fûri (*furie*): taşkın öfke

⁴⁷⁴ masiyet: günah

⁴⁷⁵ sagar: kadeh

⁴⁷⁶ mükrim: ikramcı

⁴⁷⁷ iftitah: açılış

— Hanımlar, efendiler! Yeni kâtibelerimizin şerefine verilen şu vazi⁴⁷⁸ sofranın, tertibi itibarıyla bir değeri yoktur fakat sûret-i vukûu itibarıyla fevkalade mühim bir şeydir. Az vakitte terakki merhalesinde baş döndürücü bir süratle koştuğumuzu müspet⁴⁷⁹ bir beyyinedir. İzah edeyim: Biz kâtibe hanımlarla henüz birkaç saat evvel tanıştık; şimdi kadın, erkek bir sofra başında bulunuyoruz. Yirmi sene mukaddemki adet⁴⁸⁰ ve ahlakımızca buna ihtimal var mıydı? Böyle bir hâl vukuunda, yedi mahalle birbirine girer, kıyama kopar, belki kan olur; zabıta ifriti hemen koşar, şimdi buradan hepimizi birer canı gibi yakalar, mahkemelere sevk ederdi. Zatı itibarıyla terraki, medeniyet birdir. Fakat sûret-i inkişâfı⁴⁸¹ her milletin tabiat ve bünyesine göre olur. Nasıl ki bir insan yüzü gördüğümüz zaman onun iklim-i evsâf⁴⁸² ve alâim-i hulkiyyesine⁴⁸³ bakarak “Bu Çinli”dir. Bu Habeş’tir. Bu Arap’tır. Bu şimal adamıdır.” diyoruz, her kavim medeniyetinin bazı mahsusatı ve seciyeleri⁴⁸⁴ olur. Lakin ana hatlar itibarıyla terakki hep birdir. İlim birdir. Her hendesenin⁴⁸⁵ hatt-ı müstakîmi⁴⁸⁶, kavsi⁴⁸⁷, dairesi, zaviyesi⁴⁸⁸ birbirinin aynıdır. Binaenaleyh biz de, bu ana hatlarda, umûm-ı medeniyetten ayrılmayız.

Eski kafalı Türk babalarımızın kör inatlarına tebaiyetle kadını evde kafes, sokakta peçe ile erkekten ayırırsak ileri gidemeyiz. Çünkü ne suretle olursa olsun insan yüzü kapanmaz. Çünkü bu, yalnız medeniyete, insaniyete değil, tabiata da muhalif bir harekettir. Çünkü her iki cins için de bu bir işkencedir, hakarettir. Zekâsı en sönük bir hayvan bile yüzünü örttürmez. Derhâl çeker, paralar, atar...

⁴⁷⁸ vazi: alçak

⁴⁷⁹ müspet: doğru

⁴⁸⁰ adet: adetler

⁴⁸¹ sûret-i inkişâf: gelişme şekli

⁴⁸² iklim-i evsâf: bölgesel özellikler

⁴⁸³ alâim-i hulkiyye: yarıdılış özellikleri

⁴⁸⁴ seciye: karakter

⁴⁸⁵ hendese: geometri

⁴⁸⁶ hatt-ı müstakîm: doğru çizgi

⁴⁸⁷ kavs: yay

⁴⁸⁸ zaviye: açı

Dikkat ediniz, cemiyet içinde hep kadınların erkeklere karışarak hür bir faaliyetle çalışmaları icap eden hususlarda geri kalmışsıdır... Evvelden kadınlar, babalarından kalanla yahut zevçlerinde olanla geçinmeye mecbur ve mahkûm idiler. Bazı eserler neşreden, gazetelere makaleler gönderen hanımlar bile ekseriyet tarafından iyi bir nazarla görülmezler idi... Kadının zekâsını yani insaniyetin nısf-ı faâliyetini taassup hançeriyle öldüren milleten ne beklenir? Bizde ne kadar Sarah Bernhardt'lar ne kadar Madam Curie'ler, ne kadar George Sand'lar, güneşsizliğe, havasızlığa mahkûm kalan çiçekler gibi, izbe evlerin türbe loşluğu içinde solup sönüp tebah olmuşlardır⁴⁸⁹. Ve bugün yine kısmen ölüyorlar. Bırakalım da ebediyen ölsünler mi? Niçin biz erkekler şan, şöhret, hüner ve ilaahirihi⁴⁹⁰, hayatın medâr-ı tesellî ve iftihâr şereflerini aramızda paylaşalım da cinsilatife hisselerini vermeyelim? Bu emr-i mühimdeki, bugüne kadar olan cehlimiz, inadımız, zıyamımız⁴⁹¹ pek müellemdir, müthiştir... Bugün ilmi, fenni ve her türlü keşif ve ihtiralarıyla⁴⁹² insaniyeti biraz daha yükselten, refahlandıran dehaların mehdi olan Avrupa, Amerika medeniyet ve terakki dünyalarının kadınlarına kadınlarımızı benzetmekten niçin korkuyoruz? Hep evlerdeki son terbiye ile mücehhez⁴⁹³ aileleri iffetsizlikle, namus hususunda mübalatsızlıkla⁴⁹⁴ mı itham edeceğiz?

Kadının yükselmesi şerefine kadeh kadehe toka edilirken Nühhet Üsküdar:

— Beyefendi, müsaade buyurulur mu? Benim de iki çift sözüm var...

Semih Âtîf Bey:

— Müsaade ne demek? Kadının hakk-ı kelâmı⁴⁹⁵ erkekten üstündür. Buyurunuz, maalfatihâr dinliyoruz...

⁴⁸⁹ tebah olmak: mahvolmak

⁴⁹⁰ ve ilaahirihi: ve benzeri

⁴⁹¹ zıya: kayıp

⁴⁹² ihtira: icat

⁴⁹³ mücehhez: donatılmış

⁴⁹⁴ mübalatsızlık: vurdumduymazlık

⁴⁹⁵ hakk-ı kelâm: söz hakkı

Nükheth Hanım:

— Bu kısa fakat vecazeti nispetinde güzel olan nutkunuza kadınlık namına cevap verecek değilim çünkü bunu haddimin, liyakatimin fevkinde görüyorum. Yalnız itimadınızı rica ile söyleyeceğim ki ağzıma kaldırmakta olduğum şu dolu kadehin dudaklarıma teması, hayatımda ilk hadisedir. Bunun mesut veya meşum⁴⁹⁶ bir şey olacağını bilemem. Erkek kadını her fiil ve harekette müsavatla⁴⁹⁷ birer terazi gözüne koydunuz. Erkek içsin de kadın niçin içmesin? İşte bu sual karşısında zihnim bulandı. İşret nedir? Bunu tecrübe etmek istedim. Niçin saklayayım? Vazi bir maişette bulunduğum için böyle bir fırsatın her zaman ele geçmeyeceğini de düşündüm. Ve bir de eğer şurada karşı karşıya siz erkekliği, biz kadınlığı temsil ediyor isek nev-i ricâlin⁴⁹⁸ tabirleri veçhile cinsilatifi, mazinin üzerine yılmış olduğu cehil ve taassup evhamından kurtarmak için söylemiş olduğunuz serbest, açık sözlere mukabil Mürüvvet Hanım gibi korkak ve suizanlar içinde titrer görünmek istemedim... Teveccühlerinize isbât-ı liyâkat için içiyorum... Ve böyle de olduğu hâlde hakkımdaki samimi hükmünüzün ne olacağını bilemem. Her surette merhamet ve affınızı dilerim...

Zavallı Mürüvvet'in ağzı açık kalmıştı. İki tarafın sözlerini hayretler içinde dinliyordu.

Vehbiye Süleymaniye, kadehini uzatarak söz nöbeti istedi. Şimdi gözler, kulaklar ona verildi. Kız, artistvari bir poz alarak başladı:

— Bu kadar güzel lakırdılardan sonra söylemek cesaretinde bulunuyorum. Bıktırmaktan korktuğum için kısa keseceğim. Sözlerimin sanat, edebiyat noktainazarından⁴⁹⁹ hiç ehemmiyetleri yoktur. Olsa olsa kuvvetlerini doğruluk ve samimiyetlerden alacaklardır. Beyefendiler, bendeniz bu hanımların iddiaları veçhile bu kadehlerle bugün karşı karşıya gelmiş değilim. Onunla dudak dudağa çok konuştum. Çok dertleştim. Bu hakikati itiraf bir kadın için bir zül⁵⁰⁰

⁴⁹⁶ meşum: uğursuz

⁴⁹⁷ müsavat: eşitlik

⁴⁹⁸ rical: erkekler

⁴⁹⁹ noktainazar: bakış açısı

⁵⁰⁰ zül: alçalma

ise işte biliniz ki ben böyle bir mahlukum. Kabahatim, masumiyetime bağışlansın. Evvela tecrübe için, sonra keyif için içtim fakat ayyaş bir kadın değilim. Ne için şimdi burada size kendimi Ebussuud Efendi'nin torunu gibi satayım? Ben sanatkâr olmak hevesinde bir kadını ve kendimi bu mesleğe pek müstait⁵⁰¹ biliyorum. Sanatkâr olacak mahluk, hayatın her heyecanını, her sekrini tatmalıdır. Binaenaleyh ben yalnız rakı, şarap, konyak gibi meşrubatla sarhoş olmadım. Eterle, esrarla, kokainle, morfinle, hasılı her türlüyle sinirlerimi dağladım.

Beyefendiler, hayat bıkırtıcı tenevvüleri⁵⁰² içinde yine yeknesaktı⁵⁰³. Daima aynı sema altında, daima aynı toprak üzerindeyiz. Şairleri ilhamlayan hep o güneş, hep o ay, hep o yıldızlar, bulutlar, şafaklar, fecirler... İnsan ilanihaye cennette otursa bıkar. Hayatında değişiklik görmek için cehenneme gitmek ister. Ayıklık, hayatın şekl-i müsbeti ise sarhoşluğa, şekl-i menfisi diyebilir miyiz? Çünkü bir ayıkla bir sarhoş görüşte, düşüşte, tavır ve harekette birbirinden çok başka birer insandırılar. Hayat, ayıklar için daima bir eğlence, bir meşguliyet arattıran bir ağırlıktır. Bomboş kaldığımız saatlerde bu güllenin altında esneriz, geriniriz, eziliriz, biteriz. Sarhoşluk bu müthiş yükü üzerimizden atan muvakkat⁵⁰⁴ bir cinnettir. Çünkü sekir hâliyle insandaki gamlar, gussalar⁵⁰⁵, hüznler, derin düşünceler, yeisler sıfıra ininceye kadar derece derece zayıflıyor. Nihayet sızan sarhoş, sekrin kolları arasında boğulup ölüyor, her şeyi unutuyor. Sonra humar içinde hayata göz açış, yine kendini kaçmak istediği hakikatler içinde buluş... Hasılı, sarhoşun uyanışı elim bir şeydir... Hayatın bu hâlini bilmeyen tabii sanatkâr olamaz... Resimde, edebiyatta bu mevzu mühimdir. Hele sahne üzerinde! Çünkü sarhoş rolünü yapacak artist, sahneye zilzurna çıkacak değildir. Ayık iken sarhoş görünecektir... Sekrin derecesine göre kekeleyecek, ağır ve mantıksız söyleyecek... Dimağı, dili, kolları, ayakları, tek mil vü-

⁵⁰¹ müstaid: yetenekli

⁵⁰² tenevvü: çeşitlilik

⁵⁰³ yeknesak: monoton

⁵⁰⁴ muvakkat: geçici

⁵⁰⁵ gussa: üzüntü

cudu artık tamamıyla itaat etmeyecek. “Sepet” demek isterken “set” diyecek. Sendeleyecek, yıkılacak, kalkmaya uğraşacak, rengini solduracak, gözlerini kaydırarak, ağzını çarpıtacak... Tıpkı tıpkı bir sarhoş olacak. Sanatkârın hakikate yaklaşmaya uğraşmakla soğuk bir mukallit⁵⁰⁶ olmak korkusu arasında geçirdiği vazifesinin zorluk anları cidden cangüdadır⁵⁰⁷. Jestlerde mübalağa, seyircilere makûs bir gülme getirir. Teenni⁵⁰⁸, sarhoşluğa yaraşmaz. O anda biçareyi bir el şakırtısı kurtaracağı gibi bir ıslık da mahvedebilir. İnsanlar takdirde, tehzilde⁵⁰⁹ birbirine bakarlar. Marie Laurent, *La voleuse d'enfants* (Çocuk Hırsızı) rolünde iyi bir bedmest⁵¹⁰ olabilmek için uzun müddet meyhaneleri dolaşmış, o duvar senin bu duvar benim nasıl yürüdüklerini, nasıl yıkılıp kalktıklarını, nasıl söylendiklerini yani sarhoşun bütün hareketlerini bir sinema gibi zapt etmek için sokaklarda ayyaşların arkalarına düşmüş... İşte ben de müdekkik⁵¹¹ bir Madam Laurent olmak isterim. İçimdeki mazeretim sanattır. Yoksa elhamdülillah, henüz yeislerimi bu kadehlerin içinde boğmaya uğraşacak kadar hayattan bizar⁵¹² değilim. Sanatta faziletle seyyie⁵¹³ birdir. İkisinin de tespiti, aynı maharete muhtaçtır. Heyhat bugünün piyeslerinde fazilet ender, seyyie ekserdir. Hayatın bütün lezzeti, vaizin, kitabın bizi mene uğraştıkları şeylerde değil midir? Umumun merak ve rağbeti ne tarafa ise sanat o cihete meyleder. Bugün temîn-i maîşet için kâtibeliğinize gelen Vehbiye Şevket, belki yarın iyi bir sanatkâr olur. Fakat memleketimizde ilk mümessiller⁵¹⁴ için yolun sarp ve uçurumlu bir mehleke⁵¹⁵ olduğunu bilirim. İdarehanenizin, bu âcizeyi o yüksek emel sahasına uçurmak için

⁵⁰⁶ mukallit: taklitçi

⁵⁰⁷ cangüdad: can yakıcı

⁵⁰⁸ teenni: düşünerek hareket etmek

⁵⁰⁹ tehzil: alay etme

⁵¹⁰ bedmest: sarhoş

⁵¹¹ müdekkik: araştıran

⁵¹² bizar: bıkmış

⁵¹³ seyyie: kötülük

⁵¹⁴ mümessile: kadın temsilci

⁵¹⁵ mehleke: tehlikeli durum

bir vasıta olması şerefine ve cehil ve riya ve taassubun ölümüne içiyorum.

Hepsi kadehlerini diktiler. Birbirine en iyilerinden mezeler ikram ettiler.

Arası çok sürmeyen ikinci, üçüncü kadehlerden sonra dimağlarda birer elektrik fanusu yanmış gibi gözler, fikirler, sözler parladı. Nükhet Feyyaz'ın sırma saçları, zihni gibi perişanlaşarak yüzüne saçılıyor, baygın gözleri büsbütün süzülüyor, yanakları gül gül oluyor. Vehbiye Şevket'in kumral kâkülleri her baş hareketinde harirî⁵¹⁶ bir buket gibi dağılıp toplanıyor, dolgun, haşmetli o kraliçe gerdanı, o enfes göğsü bir mermer sanem gibi bakan gözlere tab u fer⁵¹⁷ veriyor, gönülleri çekiyordu.

18

Muhtelif mevzular üzerinden kaynayıp taşan bu âlem-i âb⁵¹⁸ muhabbetini dinleyen zavallı Mürüvvet, ne düşüneceğini şaşırdı. Bütün yüreklerin hararetiyle savrulan bu sözlerin içinde değerlileri ve iyi muhakemelileri de vardı. Daima, altına ateş atılan bir kazan gibi, mütezayit⁵¹⁹ bir galeyanla giden bu muhabbetin sonu ne olacaktı? Kendinin oradaki mevcudiyetini unutmuşlar gibiydi. Artık Mürüvvet'in yüzüne bakan, ona işret teklif eden yoktu. Bir ara, kedi gibi, sofranın altına sinerek, yavaş yavaş duvar kenarından süzüle süzüle oda kapısından dışarı fırlayıp kaçmayı kurdu fakat görülürse kendini hatıra getirmiş olacak, belki sarhoşların hep birden hücumlarına maruz kalacaktı.

Ne olursa olsun, kızcağız, bir firar planı düşünmeye başladı. Her hâlde kaçmaya uğraşacaktı. Yüzde elli muvaffakiyet görüyordu. İskemlesinin üzerinden yavaş yavaş vücudunu kaydırdı, küçüldü küçüldü, bir sinema hayaleti gibi ortadan yok olmak için boyunun üçte ikisi hafızıyla cüceleşerek duvar kenarına doğru bir, iki,

⁵¹⁶ harirî: ipekten yapılmış

⁵¹⁷ tab u fer: ılık ve parlaklık

⁵¹⁸ âlem-i âb: içki meclisi

⁵¹⁹ mütezayid: artan

üçüncü adımını attığı esnada Semih Âtîf Bey'in bir işareti üzerine Nûkhet'le Vehbiye tarafından, zabıta tabiriyle “derdest edildi”. Bu ne makûsiyyet-i tâlihti⁵²⁰. Biçare kız korktuğuna uğradı. Kafaları, gözleri fakat henüz tatlı bir deveranla dönmüş o sofraya halkı, bir anda etrafını sardı...

Semih Âtîf Bey kakhahalarla sarsılarak:

— Nereye kaçıyorsun küçük hanım?

Malik Tayyar:

— Bizi zabıtaya haber vermeye...

Nesip İhsan:

— Hayır... Hayır... Biz içiyoruz, o duruyor. Şimdiye kadar bir mezeye bile elini uzatmadı. Tabii karnı acıktı. Mutfağa “yemeği versinler” demeye gidiyor.

Mürüvvet Abit, hiddetle karışık bir yeisle sarsılarak:

— Affedersiniz efendim, ne zabıtaya gidiyorum ne de mutfaktan yemek istemeye... Yalnız buradaki mahbusiyetimin manasını anlamıyorum. Böyle bir ceza, bir mücrimi tecziye⁵²¹ için olur. Ben size ne yaptım?

Semih Âtîf:

— Bir şey yapmadın... Kendini çok sevdirdin. İşte cinayetin bu...

Mürüvvet:

— Ben, sizin eğlenenize neşe verecek bir hâlde bulunmuyorum. Belki böyle meclise hiç yaraşmayacak meyus, sükûti duruşumla canınızı sıkıyorum...

Semih Âtîf:

— Emin ol kızım, senin sükûtun bile bize sefa veriyor. Bir parça şaklasan kim bilir ne olacağız?

Nûkhet Feyyaz:

⁵²⁰ makûsiyyet-i tâlih: talihin tersliği, talihsizlik

⁵²¹ tecziye: cezalandırma

— Allah aşkına söyle Mürüvvet, nereye gidiyordun?

Mürüvvet, biraz terbiyesizlenmeyi göze aldırılmış gibi:

— Sizin sofraya başında sorduğunuz bu suale cevap verilemeyecek bir yere gidiyordum... Hiçbir mahbusun böyle bir ihtiyaçtan memnuiyeti işitilmemiştir, değil mi?

Semih Âtîf Bey, latife şeklinde bir istirham tavrı olarak:

— Ay efendim, sizi öyle bir yere de yalnız salıvermeyiz. Burada bu kadar lalalarınız, dadılarınız var, emrediniz sizi götürsünler...

Mürüvvet:

— Ben öyle yere dadı ile lala ile gitmeye alışık değilim... Ben idarehanenize küçük bir maaşla kapılanmaya gelmiş, dıyk-ı maîşet⁵²² içinde zavallı bir kızım. Haşa, estağfirullah, şu sofraya başındaki zatların içinde kimse benim lalam, dadım olamaz...

Semih Âtîf Bey:

— Biz size aylıkla değil, gönüllü olarak hizmetkâr kaydolunuyoruz.

Mürüvvet:

— Sefaletimle istihza ediyorsunuz...

Semih Âtîf:

— Hayır, küçük hanım, aramızda ne sefalet var... Ne de içimizde sefil...

Mürüvvet:

— Ah beyefendi, huzûr-ı âlînize çıkacak bir kıyafete girmek için şu arkamdaki manto ile ayaklarımdaki iskarpinleri ne suretle tedarik ettiğimi bilseydiniz sefaletimi tekzipten vicdanınız sizi menederdi. Temizce giyinmiş her kadını varlıklı sanmayınız. Pek neşeli görünmelerine rağmen, zannederim ki Nûkhet, Vehbiye Hanımlar da aynı hâldedirler. Biz alınlarımızın teriyle sefaletimize bir deva bulmak için ilanınızın davetine koştuk. Yazıhanenize eğlenmek için müracaat etmiş olduğumuz fikri size nereden geldiğini anlamıyorum?

⁵²² dıyk-ı maîşet: geçim darlığı

Malik Tayyar:

— Bu kâtibe hanımda bir avukat ruhu var...

Nesip İhsan:

— Fakat niçin söyletiyorsunuz? Bu hanım, meclisimizden kaçıp gitmek istedi. Bundan kastı ne idi? Bu bir cürümdür. Mücazâtını⁵²³ talep ederim.

Her ağızdan kahkahalarla karışık birer “Evet... Evet...” tasdiği fırladı... Gürültü ile gülen içki mahmuru bu çehrelerin karşısında Mürüvvet’in masum yüzü, şeytanların içine düşmüş bir melek gibi ağlıyordu.

Kız, gözlerinden yuvarlanan iri taneleri silmiyor, katreler mütemeyyi⁵²⁴ birer elmaspare gibi düştükleri yerde dağılıyorlardı. Aleyhindeki bu son türrehata⁵²⁵ cevap da vermedi. Bu saçmalara mukabil, mantığı kepaze etmekte mana yoktu. Mücazâtı isteniyordu. Acaba ne yapacaklardı?

Kızcağız, bu feci merakta iken Semih Âtîf Bey:

— Cezasını tayin ediniz...

Malik Tayyar:

— Bu kadar keyiflinin yanında bir keyifsiz yaraşmıyor... Ya bir ilacını bulup biz ayılmalıyız yahut Mürüvvet Hanım, birkaç kadeh içip bize benzemelidir.

Bu mestane sözün, hayır tecavüzün karşısında Mürüvvet’in masum melek yüzü şiddetli bir isyan nefretiyle buruştu. Heyecanla haykırmaya başladı:

— Hayır... Asla buna muvaffak olamayacaksınız. Böyle birkaç kadehle sarhoş olmak değil, hepiniz, zincirlere vurulacak tımarhane delisi olsanız, bana bir damla rakı içirtemezsiniz.

Malik Tayyar:

⁵²³ mücazat: cezalandırma

⁵²⁴ mütemeyyi: sıvılaştıran

⁵²⁵ türrehat: saçma sözler

— Senin boğazından aşağı rakı akıtacak bu kadar elin hücumuna o küçücük ağzın mukavemet edebilir mi?

Mürüvvet, o halim kız, bir kaplan gibi kükreyerek:

— Boğulurum bir katre rakı yutmam, anlıyor musunuz? Haniya herkes için içip içmemek fikir ve reyinde hürdü, serbestti. Kimseye arzusu hilafında muamele edilmeyecekti?

Semih Âtîf:

— Her kanun, her söz zamanla tebeddül eder. Size o sözü vermiş olduğumuz an ile bu zaman arasında tebdîl-i fikr için zaruret hasıl oldu.

Mürüvvet:

— Kabahat sizde değil, bende... Gazetelerde görülmüş bir ilanın hemen davetine koştan benim gibi mülahazasız bir kızın, elbette akıbeti böyle olur. Fakat yine teşekkür ederim. Bu bana büyük bir ders oldu.

Nesip İhsan:

— Kızım, daha çok toysun. Yaşamak zaruretinin, önüne açacağı karanlık hufreleri⁵²⁶ gördükçe, canın yana yana hayatı öğrendikçe hakikati idrakle, sana gösterdiğimiz hayırhahlığın derecesini anlayarak bize daha çok teşekkürler edeceksin...

Mürüvvet tepinerek:

— Ah şimdi çıldıracağım... Zamane ahlakının pek fena bozulmuş olduğunu söylüyorlardı da zihnim bu sukutun⁵²⁷ derinliğini kavrayamıyordu. Şimdi anlıyorum... Muğfil⁵²⁸ ilanlarla tuzağa düşürdüğünüz genç kızları böyle otellere atıp işrete icbar etmek, daha sonra, oh, kim bilir... (ağlayarak) Muzmerinizdeki⁵²⁹ fenalıklara yol açmak, siz bunları hayırhahlık mı sayıyorsunuz?

Semih Âtîf Bey iki eli cebinde, küstah tebessümü dudaklarında, kızın önünde durarak:

⁵²⁶ hufre: çukur

⁵²⁷ sukut: düşme

⁵²⁸ muğfil: aldatan

⁵²⁹ muzmer: gizlenmiş

— Evet yavrucağızım. Hayattaki acemiliğin, tecrübesizliğin hasebiyle fena gördüğün bu hareketimiz hakkında büyük bir iyiliktir... Herkesin boğaz boğaza çektiği bu pis, mühlik⁵³⁰ hayat cerayanının içinde maişet aramaya indiğin günü sen mahvolacaksın... Kapanın elinde kalacaksın... Yahut av aramak için dolaşan ahlaksız, parasız, insafsız, ayaktakımı genç kurtlara, bu vücudunla, birkaç günlük bir ziyafet vereceksin... İşitmedin mi? Viranelerde bu kuduzların şehvet pençeleriyle parçalanan paşa kızlarını duydun mı? İlikleri donduran fırtınalı havalarda kendilerini açık denizlerden soğuk dalgaların aguşuna bırakan genç kadınları... Otomobil ile aşırılıp da on sekiz erkeğin, sıra ile üzerinde teskin-i şehvet ettikleri felaketzedeyi gazetelerde okumadın mı?

Mürüvvet, raşeler içinde, hazin hazin gözleri sızarak:

— Yetişir efendim... Allah aşkına susunuz. Bu müthiş zabıta vukuatını bana sayıp dökmekten maksadınız nedir?

— Maksadım zavallılara nispeten, şu saatte, senin ne kadar bahtiyar olduğunu anlatmaktır...

— Bu vaziyette ben bahtiyarım, öyle mi?

— Evet... evet... Hanım kızım... Sen şimdi dağda eşkiya elinde değilsin. Bir تنها kırdı, bostanda, köylü birkaç vahşi delikanlının hücumlarına maruz bulunmuyorsun. Viranede, bodrumda, mahzen harabelerinde, hasılı, sefillerin sevdalarına melce⁵³¹ olan yerlerde, köpekler gibi etrafında bir sürü aç erkek nöbet beklemiyor. Bak, burada kibar bir otelde, mükemmel bir sofrada terbiyeli beyefendilerin, kendin gibi nazik hanımların arasındasın. Ne için şu saatteki mevkiini tehlikeli görerek çırpınıyorsun? Bizi ırz düşmanı bıçkınlar mı sanıyorsun?

Mürüvvet:

— Efendim, her saatte sözünüzü değiştiriyorsunuz. İçki için kimseyi zorlamayacağınızı söyledikten sonra şimdi bana cebrediyorsunuz.

⁵³⁰ mühlik: helak edici

⁵³¹ melce: sığınak

Semih Âtîf:

— Cebir değil, rica ediyoruz.

Mürüvvet:

— Israrınızı tekrar etmeyiniz. Ölürüm içmem...

Semih Âtîf:

— Niçin işretten bu kadar korkuyorsun?

Mürüvvet:

— Onun, ümmü'l-habâis⁵³² olduğunu çocukluğumdan beri işittirim...

Semih Âtîf:

— Demek işret bu kadar fenadır?

Mürüvvet:

— Evet...

Semih Âtîf:

— Demek içenler hep fena adamlardır?

Mürüvvet:

— Şüphesiz...

Semih Âtîf:

— Erkeklerin yani bizim aleyhimizde böyle şiddetli bir hüküm veriyorsun. İçtikleri için şu iki hanımı da kötülükle, ahlaksızlıkla mı itham edeceksin?

Nükhet Feyyaz, alnına dağılmış sarı saçları arasından gözlerini süzerek:

— Yüzümüze karşı böyle bir ithamda bulunamaz...

Vehbiye Şevket, kumral kâküllerini sinirli bir baş hareketiyle fiskiye gibi dağıtıp yine toplayarak:

— Hele buna cesaret etsin, Mürüvvet'in boğazından aşağı rakı-yı kadehle değil, şişe ile dökerim...

Mürüvvet biraz şaşırarak:

⁵³² ümmü'l-habâis: kötülüklerin anası

— Ben kimsenin leh ve aleyhinde bulunmuyorum. İşret hakkındaki ekseriyetin fikrini ve kendi nefretimi söylüyorum...

Malik Tayyar, yarım duran kadehini dikip tamamladıktan sonra haykırdı:

— Bu, hepimizin aleyhinde sarıh bir ithamdır. Firar teşebbüsünden sonra Mürüvvet Hanım'ın ikinci cürmüdür. Serian mücazâtını talep ederim...

Nesip İhsan:

— Ne duruyoruz? Ne duruyoruz? İçkililerin arasında işretin aleyhinde bulunan bir ayığın vücuduna tahammül olunur mu?

Semih Âtîf:

— Hanımlar, siz bu asi kızın ellerinden tutunuz, biz rakıyı ağzına akıtalım.

Vehbiye ile Nükhet, birkaç kadehin hararetiyle cüretleri, kuvvetleri artmış bu iki kadın, hemen üzerine hücumla bıçare Mürüvvet'in narin kollarını arkasına kıvrıverdiler. Sonra kızcağız, bu iki insafsız mütecavizin göğüsleri üstüne bayılmış gibi sapsarı bihareket, hemen cansız uzanıverdi.

Şimdi erkekler ellerinde dolu kadehlerle hücum ettiler. Tıpkı kloroformize olmuş bir hastaya ameliyat yapılır gibi, kızın, dişleri birbirine kenetlenmiş ağzına birbiri arkasına rakı döküyorlardı. Bu keskin kokulu, yakıcı, sert mayi, mazlumun dudak uçlarından, çenesinden sel gibi göğsüne, bütün üstüne başına akıyor ve arada bir burun deliklerine doğru taştıkça bu müthiş enfîyenin⁵³³ muharric-i evcâıyla⁵³⁴ kızcağız boğulmamak için ağzını açıyor, işte o zaman nazik boğazından aşağı sulu bir ateş akıyor. Bıçak altında debelelen bağlı bir koyun gibi kıvrım kıvrım kıvrıyor, ağzını açabildiği anlarda boğulan bir kumru istimdadııyla tiz sayhalar salıveriyordu, sonra gittikçe şiddetini kaybeden eninlerle tazallümleri⁵³⁵ sönüyordu.

⁵³³ enfîye: burun otu

⁵³⁴ muharric-i evcâ: meydana çıkan sızılar

⁵³⁵ tazallüm: yakınma

19

Hızır Kadın'ın gelip kapıyı dinlemesi, Mürüvvet'in ağzına zorla rakı döküldüğü ve zavalıcık kızın içkili hoyrat ellerde inim inim inlediği zamana tesadüf etmişti.

İniltilerin tazallümkâr hüznü içerde acıklı bir macera döndüğüne delalet ediyor. Lakin duyulan kahkahaları bu facia ile nasıl telif etmeli⁵³⁶?

Şehreminili Hüsniye, “İçerde bir kadın mı boğuyorlar?” sualini kendi kendine birkaç defa sordu ve bu sorgusu önünde birçok şeyler düşündü. Lakin kahkahalarla insan boğmak vahşet ve garabetine karşı, mukni⁵³⁷ bir sûret-i halle yaklaşmadı.

Odada her hâlde gayritabii bir şey oluyordu. Kapının yuvarlağını çevirip içeri girsin mi, girmesin mi? Girmekte bir tehlike olabilirdi fakat içerde ne olduğunu anlamadan oradan savuşmak da bir hamakattı. İnsan, her muvaffakiyete cesaretle erer. Girmeye karar verdi. Elini tamam tokmağa uzattığı anda geri çekerek yine düşündü. Ya kapı kilitli ise? Rezede⁵³⁸ hasıl olacak tıkırtı ile kendinin vücudundan içerdeki kileri haberdar etmiş olacaktı.

Kendi kendini cesaretlendirmek için deruni:

— Korkma Hüsniye, tokmağı çevir. Tıkırtıya gelen olursa tabanlarını kaldırıp kaçarsın. Burası bir batakhane olamaz ya?

Yavaşca elini topuza uzattı. Okşar gibi hafif hafif çevirdi. Kapı ince bir gıcırta ile açılıverdi.

Mürüvvet'in boğazından aşağı akıtma ameliyesini yapan operatörler, başlarını açılan kapıya çevirince bu yalı kazığı, kara kuru, uzun karı ile göz göze geldiler.

Odanın köşesindeki küçük büfeden daima sofranın mezelerini tazelemekle meşgul bulunan İzzet Saim, hemen işini bıraktı, evvela şaşkın şaşkın, sonra hiddetli nazarlarla karıyı yukarıdan aşağıya süzerek ve hanımların, beylerin huzurunu da unutarak:

⁵³⁶ telif etmek: bağdaştırmak

⁵³⁷ mukni: ikna eden

⁵³⁸ reze: menteşe

— Vay geçmişine, geleceğine kına koyduğumun kaltağı, burasını nasıl keşfedip de bizi buldun?

Bu hüviyeti, maksadı bellisiz kadının nagehani⁵³⁹ zuhurundan hepsi afalladı. Bu yabancı göz önünde ameliyelerine devam edemeyerek Mürüvvet'i bıraktılar... Kızcağız işkenceden kurtuldu.

Uzun boyu, infialden dalgalanan Hüsniye çatlak bir tehevür⁵⁴⁰ sesiyle:

— Sözüünü bil de söyle İzzet Bey. Benim buraya gelişimin bin mükâfata değeri vardır...

— Çıldırarak şey... Bu karanlık maksatlı casusluğuna bizden bir de mükâfat mı istiyorsun?

— Bu büyük fedakârlık ve hizmetimi, hakikati öğrendikten sonra takdir edeceksiniz...

— Senin yukarıdan aşağı mendebur hulkiyetin bizim şeraitimize tevafuk⁵⁴¹ etmiyor. Bizim hizmetimize yaramazsın. Biz seni azatladık. Niçin buraya kadar peşimize düşüp de yine arz-ı hizmete geldin?

— Siz beni azatladınız ama kapancanıza düşen kanaryaları buraya kadar getirdiniz... Galiba bir tanesine de şimdi dil altı ameliyesi yapıyordunuz...

— Be acur mahluk, onlar ile kendini bir mi tutuyorsun? Senin de ameliyeye muhtaç bir derdin varsa başka operatörlere git. Bizim neşterimiz sana işlemez...

— Bin şükür Rabb'ime ameliyelik hastalığım yok. (Semih Âtîf Bey'e tevcîh-i hitâbla⁵⁴²) beyefendimiz, ben buraya bu cahil çocukla ağız dalaşı yapmaya gelmedim. Başınızda büyük bir... Nasıl söyleyeyim... Bela mı, felaket mi, garabet mi işte öyle bir şey dö-

⁵³⁹ nagehani: ansızın

⁵⁴⁰ tehevür: öfkelenme

⁵⁴¹ tevafuk: uyma

⁵⁴² tevcîh-i hitâb: söz yöneltme

nüyor. Size onu haber vermeye geldim... Aksi dünya bu! Takdirler, taltifler göreceğime, tekdirlere, terzillere⁵⁴³ uğruyorum...

Semih Âtîf Bey:

— Ne imiş üzerimizde dolaşan felaket?

Hüsniye:

— Zevceniz...

— Ne diyorsun?

— Hakikat söylüyorum...

— Zevcem şimdi evde, eli nabzında, dili aynada, zihni de bana fenalık yapmayı düşünmekle meşguldür.

— Bu anda zevceniz evinde değil...

— Nerede?

— Burada...

— İnanmam...

— Bu otelin aşağı katında bulundukları yeri haber vereyim. İzzet Saim, yavaşça gidip görsün, anlasın... Bana inanmıyorsunuz, elbette ona itimat edersiniz...

— Buraya nasıl gelmiş?

— Gazetelere verdiğiniz ilanlardan şüphelenmiş... Tarassut emriyle arkanızdan Kâmile'yi göndermiş. Hizmetçi kadın, sizi buraya getiren otomobile, şoföre dikkat etmiş, herif sizi bu otele bırakıp da Eminönü'ne döndükten sonra kendilerini de aynı mahalle götürmek üzere arabayı yüksek bir ücretle tuttular. Ben de oralar-da bulunduğum için uzaktan uzağa tetkikle hakikate vâkıf oldum... Size keyfiyeti evvelce haber vererek, bir felaket vukuuna mâni olmak insaniyetkârlığımla, ben de üzerimde ne kadar param varsa verdim, diğer bir otomobil tuttum. Onları takip ettim. Onlar buraya girdiler. Ben de arkalarından sokuldum.

— Neden bir düziye felaket tabiri kullanıyorsun? Zevcem gibi hasta bir kadından nasıl bir şiddet, bir kıyıcılık memul ediyorsun?

⁵⁴³ terzil: rezil etme

— O kadından her bir fenalığı umuyorum. Çünkü çok sinirli, âdeta deli gibi bir şey...

— Buraya kadar gelmekteki maksadına vâkıf mısınız?

— Evet...

— Ne suretle?

— Ne yapmak için buraya geldiklerini Kâmile'den sordum... Pek fena cevap verdi...

— Ne dedi?

— Hanımefendinin üstünde dolu revolver, zağlı⁵⁴⁴ kama, bir kutu zehir...

— Bu silahlarla ne yapacaktı?

— Sizi ve yanınızdaki bu hanımları vuracaktı.

Nükhet'le Vehbiye haykırıştılar:

— Allah'ın delisi...

— Tımarhaneye telefon edelim. Gelsinler bu azgını alsınlar...

Semih Âtîf Bey:

— Revolverle kamayı anladık. Fakat bir kutu zehir ile ne iş görecektir?

Hüsniye:

— Sizi silahla öldürmeye muvaffak olamazsa burada gözünüz önünde zehri kendi yutarak intihar edecektir. Bu suretle buraya zabıta ve doktorlar celbi ile birtakım tahkikat ve isticvaplara sebep olarak, sizin kâtibe namı altında celbettiğiniz oynak kadınlarla sürdüğünüz sefihane hayatın rezaletini meydana dökmüş olacaktı.

Nükhet:

— Aaa, oynak karılar kim?

Vehbiye:

— Biz...

Mürüvvet:

⁵⁴⁴ zağlı: keskinleştirilmiş

— Oynak tabiri, sizin mahiyetinizi ifadede çok kuvvetsiz kalır. Sizi tarif için en koyu sanatınızı söylemeliydiler...

Nükhet:

— Sus küçük budala. Vallah şimdi ağzına rakı doldururum.

Semih Âtîf Bey:

— Bizim karı delidir. Aklına geleni yapar mı yapar... Bu hanımın hakkı var... Şimdi bu felaketi başımızdan nasıl savalım?

Hüsniye:

— Ben buraya yalnız felaketi söylemeye değil, derdin dermanını da düşünerek geldim...

Semih Âtîf Bey:

— Bravo hanım... Felaketi anladık. Şimdi devasını söyleyiniz.

Hüsniye:

— İşgüzarlığımın, fedakârlığımın mukabilini tediye⁵⁴⁵ isminiz gibi semih davranmanız icap eder. Serbest ifademi affedersiniz. Doğru söz açık olur...

Semih Âtîf Bey:

— İşte görüyorsun ya... Biz burada birkaç tane atıştırıyoruz...

Hüsniye:

— Allah zevkinizi arttırsın...

Semih Âtîf:

— İşrete bu hanımların şarâb-ı hüsnlere de inzımam⁵⁴⁶ etti.

Hüsniye:

— Oh âlâ! Sefada daim olunuz...

Semih Âtîf:

— Biraz başım döndü...

Hüsniye:

— Ona neşe derler...

⁵⁴⁵ tediye: ödeme

⁵⁴⁶ inzımam: eklenme

Semih Âtîf:

— Dile benden ne dilerseñ?

Hüsniye:

— Eski masallardaki gibi, sağlığını.

Semih Âtîf:

— Daha doğrusu bu belayı başımdan kaç liraya defedersin?

Hüsniye:

— Mürüvvete endaze olmaz... Lakin masrafı söyleyeyim...
Yorgunluğum için de yüreğinizden ne koparsa...

— Masrafınız?

— On beş lira otomobil kirası...

— Otomobil ile kaç kilometre mesafe kattetiniz?

— Beyefendimiz, böyle işler adi hususat mikyasıyla ölçülmez.
Şoföre, “Şu giden otomobili takip edeceksin. Onun durduğu yerde duracaksın.” emrini verince, herif bu işten bazı esrar kokusu alarak bittabi⁵⁴⁷ pirelendi. Binaenaleyh beni adi mesafe ücretiyle götürmeyeceği bedihidir.

— On beş lira otomobil. (cüzdanından bir kayme uzatarak) On da sizin için yirmi beş... Alınız şunu...

Hüsniye, kâğıdı nazlıca alarak:

— Sizden daha fazla ikram umardım...

— Bugün bu kadarı kâfidir. Böyle giderse size sipariş edecek çok işlerimiz var. O zaman acısını çıkartırsınız...

— Beni kâtibeliğe kabul etmediniz ama mincihetin⁵⁴⁸ muavene-time muhtaç oldunuz. Hizmetinizde bulunmuş olmakla bahtiyarım fakat efendim, hemen ben koşayım. Boşa geçirecek bir saniyemiz yoktur.

⁵⁴⁷ bittabi: doğal olarak

⁵⁴⁸ mincihetin: bir bakıma

— Haydi koşunuz. Ne tedbir kullanacağınızı bilmiyorum fakat her hâlde sevgili zevceyi buradan, benden, mümkün olabildiği kadar uzaklara, ta cehennemin öbür ucuna kadar atmaya çalışınız.

— Merak etmeyiniz, o benim işim. Keyfinize bakınız...

*

Hüsniye, filhakika, koşa koşa merdivenlerden iner lakin hanımefendinin bulunduğu oda cihetine hiç uğramaz. Bir iki otel hizmetçisine rast gelir. Fakat onlar bu kadının o gün yeni gelen müşteriler meyanında⁵⁴⁹ bulunduğunu bildiklerinden hiç aldırılmazlar.

Hüsniye, soluğu sokak kapısının önünde alır. Kanadı açar, dışarıya ilk adımını atacağı anda, iki kaşının arasına bir revolver nam-lusu dikildiğini görür ve akabinde şu sesi işitir:

— Gir içeri, yoksa şimdi kurşunu yersin...

— Dışarı çıkması yasak mı?

— Yasak...

— Neden...

— İçeride kolera var da ondan...

Hızır Kadın, o ana kadar muvaffak giden talihinin bu tehev-vülü⁵⁵⁰ önünde biraz irkilip düşünür. Çocukların uğradıkları linet⁵⁵¹ hatırına gelince, koleranın esasını keşfetmiş olarak bir kahkaha salıverdikten sonra:

— Oğlum, içeride kolera molera yok. Mesele, iki obur çocuğun pisboğazlık yüzünden uğramış oldukları ishalden ibaret...

— Kadın, gir içeri... Beni katil etme... Aldığım emir böyle...

Hüsniye, kendine revolver çeken adamın hâline dikkat eder. Onu polise benzetemez, binaenaleyh sorar:

— Sen polis değilsin...

— Değilim...

— O hâlde ne salahiyetle beni yolumdan menediyorsun?

— Burada bir polis vardı...

⁵⁴⁹ meyanında: arasında

⁵⁵⁰ tehev-vül: korkunç hâle gelme

⁵⁵¹ linet: ishal

— E?

— Abdest bozmaya gitti. Yerine beni bıraktı. Çıkanı vur, dedi...

Hızır Kadın, yırtık *serviyet*'inden iki buçuk liralık bir kâğıt çıkarıp revolverliye uzatarak:

— Al şunu...

— Bu ne?

— Pasaport...

Herif, yayık bir tebessümle kâğıdı cebine atarak:

— Haydi geç... Lakin kimseye bir şey deme...

— Sen de bahsetme...

Hızır Kadın, uzun bacaklarının geniş adımlarıyla sokağı boylar, hemen köşeyi döner.

20

Hanımefendiyle Kâmile, banyoda çocukların üstlerini temizletirler. Yirmi dakika, yarım saat geçer, beyin kadınlarla beraber kapandığı odanın muhafızına rüşvet vererek kapıyı açtırmaya giden Hızır Kadın avdet⁵⁵² etmez. Zaten içi içine sığmayan hanımefendiyi merak alır. Bu kayıp kadının arkasından bir kolaçan yapması için Kâmile'yi gönderir. Hizmetçi kadın, on beş yirmi dakika sonra epeyce telaşla dönerek:

— Ah hanımefendiciğim...

— Ne var, çabuk söyle... Yüreğimi oynatma!

— Hızır Kadın otelden çıkıp gitmiş...

— Gittiğini nasıl, kimden haber aldın?

— Otel hizmetçilerinden...

— O, Hızır Kadın değil, Hınzır Kadın... Bizi bir âlâ dolandırdı, kaçtı.

— Fakat hanımcığım, haber verdiği şeyler hep doğru...

— Neden anladın?

⁵⁵² avdet: dönüş

— Bizim bey burada... İzzet Saim'e rast geldim. Otel hizmetçileriyle beraber aşağı iniyordu. Beni görüp bilmesin diye önüme gelen ilk kapıyı ittim. Arkasına saklandım. Hele şükür bir şey sezinlemeden geçtiler...

— Bey, galiba burada karılara ziyafet veriyor...

— Mükemmel içiyorlar. Yukarıya türlü türlü şişeler taşıyor.

— İçleri dışarı çıksın inşallah!

— Aman ya Rabbi, ne hain adam... Evliliğini, çocuklarını, sizin hastalığınızı hiç aklına getirmiyor...

— Sus Kâmile, fena oluyorum... Sus...

— Bu hâle tahammül olunur mu? Ben de kendimi zapt edemiyorum da böyle söyleniyorum...

— O karı paraları aldı, savuştu.

— Bize gayetle candan görünüyordu.

— Canı çıksın. Şimdi o kaltağı bırak... Bana bir akıl öğret... Bu canavar kocamla ne yapacağız? Biz seninle çelimsiz iki canız. Onlar erkekli dişili yedi sekiz haydut... Otel hizmetkârları da elbette onların emirlerine bakacaklar.

— Korkma hanımcığım, Hak doğrunun yardımcısıdır.

— Bugün ya o kocam olacak herifi öldürmeliyim ya ölmeliyim...

— Öyle ya iki gözüm... Bugün bu vicdansız adamın terbiyesini mutlaka vermelisiniz... Bu çekilir dert midir böyle? Artık ne olaksa olsun bitsin...

— Ver şu benim revolverimi...

— Bende revolver yok...

— Ya nerede?

— Bilmem...

— A gördün mü? Hınzır karıda kaldı. Fişekleriyle beraber silahı aldı götürdü. Hay melun hay... Bir vurgun da böyle vurdu...

— A şaşılacak şey...

— Karı, bugün bizim şaşkınlığımızdan çok istifade etti... Bu, âdeta yankesici imiş...

— Üstümüzden başımızdan, evimizden daha başka şeyler çalmış olmasın...

— Ah ne çalarsa çalsın. Benim artık mal menal düşündüğüm yok. Lakin şu saatte silahın bana o kadar büyük bir lüzumu vardı ki... Senin üzerinde çakı, cımbız gibi et değici, koparıcı bir demir alet yok mu?

— Üstümde birkaç toplu ile firketeden başka bir şey yok...

O ara Turgut, kim bilir nereden bulmuş olduğu iri, paslı, ucu yassılmış kocaman bir çiviye anasına uzatarak:

— Anne...

— Ne var?

— Bunu karnına soksan babam ölmez mi?

— Sus... Sen karışma büyüklerin işine... Terbiyesiz!

Çocuk bu tekdire somurarak:

— Ne darılıyorsun? Şimdi babamı öldürmeye gitmeyecek miyiz?

— Ver elinden onu... Soysuz. Hiç baba öldürülür mü?

Çocuk:

— Sen öldüreceğim, diyorsun ya?

Hanımefendi, oğlunun elinden aldığı paslı çiviye hizmetçi kadına uzatarak:

— Ne dersin ha Kâmile? Silah yoksulluğunda bununla da iş görülebilir, değil mi?

— Bunu yanımıza alıp o kızgın karılara sokmalıyız...

— Vallah iyi dersin. Benim aklım başımda yok. Ben düşürürüm. Sen sakla onu bir tarafına...

Turgut, kısık kısık gülerek:

— Ya anne, gördün mü? Bir tane daha bulayım mı?

— Yetişir. Büyüklerin sözlerine karışma diyorum sana... Koca oğlan, ne zaman terbiye olacaksın? Babasını öldürmek için çivi buluyor... Ne evlat kardeşler, ne evlat! Ahir zaman...

— Ne olacak... Babasının oğlu...

— Hık demiş burnundan düşmüş...

— Zerre kadar size çekmemiş... Babasının ne kadar kötü huy-ları varsa hep bu oğlanda...

Turgut, ağzını sağa, gözlerini sola kaydırıp eliyle bir silah tu-tuyor gibi yaparak:

— Babamı öldürürseniz vallah daha kocaman bir çivi bulur, he-pinizi gebertirim...

Hanımefendi:

— Bak... Bak... Bak hayırsız yumurcak, bir çivi bulup bizi öl-dürecekmiş...

Kâmile:

— Bizi öldüreceğine babanın fahişelerini gebert...

Turgut, kabadayıvari kabarak:

— Onları da öldürürüm vallahi...

Hanımefendi:

— Hah gördün mü? İşte onları öldür.

Çocuk:

— Nasıl öldüreyim?

Hanımefendi:

— En güzelinin üstüne atıl. Ağzına neresi gelirse ısır...

Oğlan, büyük bir itminanla⁵⁵³ başını sallayarak:

— Isırırım vallahi...

— Ha göreyim seni, annenin intikamını çıkar...

Mihriban, biraz evvel geçirmiş olduğu teleyyün-i em'â⁵⁵⁴ nöbe-tinin zaafi hâlâ sesinde titreyerek:

— Anneciğim...

— Ne var?

⁵⁵³ itminan: güvenme

⁵⁵⁴ teleyyün-i em'â: bağırsak yumuşaması, ishal

— Ben de ısırayım mı?

— Isır yavrucuğum, ısır... Kahpelerin etlerini kopar... Lokma lokma et... Görüyor musunuz Rabb'imın hikmetini? Babalarının canavarlığına karşı şu bir damlacık çocuklarda da birer intikam hissi uyandı...

Kâmile:

— Tanrı'm büyüktür... Beyin bu azgınlık ve haksızlığına karşı yer gök bizimle beraberdir. Bu yavrucakların böyle söylemelerinde de büyük bir hikmet vardır...

Hanım:

— Ne duruyoruz Kâmile? Silahımızı çaldırdıksa dişimiz, tırnağımız da mı yok? Öyle canavar herife böyle silah ister.

Kocasının işret sofrası başında, genç kadınlarla olan nuşanuş⁵⁵⁵ âlemini gözleri önüne getirdikçe nevrastenik⁵⁵⁶ kadın bir kızıl divane kesildi...

Kıskançlığın son iftirasıyla⁵⁵⁷ gözleri dönen hanımefendinin bu fevkalade asabi buhranı, küçük büyük, yanındakiler için de sanki bir numûne-i tecennün⁵⁵⁸ oldu. Hep kudurdular, hep çıldırdılar, hep köpürdüler. Merdivenlere saldırdılar. Bu küçük sürü ısırarak, tırnaklayarak intikam almaya, öldürmeye gidiyordu.

21

Şehreminili Hüsnîye, Semih Âtîf Bey'i de yirmi beş vurdu. İki buçuk papellik bir (paspor)⁵⁵⁹ ile kolera kordonunu geçtikten sonra otelin üst katındakileri, yine sofra başında medeni nutuklarla kadeh tokuşturmak zevkine daldılar...

Semih Âtîf Bey, hiddetle karışık bir hayretle başını sallayarak:

⁵⁵⁵ nuşanuş: içtikçe içilen, sürekli içilen

⁵⁵⁶ nevrastenik: sinir zafiyetine uğramış, evhamlı, kuruntulu, endişeli

⁵⁵⁷ iftiras: yirticilik

⁵⁵⁸ numûne-i tecennün: çıldırma örneği

⁵⁵⁹ paspor: pasaport

— Bizim karı burada ha? Akıl alacak şey değil vallah... O, evin içinde üst kattan aşağı inse tekrar yukarı çıkmak için merdiveni bulamaz alimallah... Buraya gelmeyi nasıl becerdi? Yanındaki o Kâmile karı yok mu? Zevcemin akıl hocası, rehnüması⁵⁶⁰ hep o kakanoz kaltaktır. Ben o adi mahluktan her fenalığı hatta tüyleri ürpertecek kötülükleri umarım. O her şeye müstaidir. Bakınız, bakınız revolver, kamalar, zehirlerle buraya cinayet işlemeye geliyorlar. Başıma ne işler çıkaracaklar... Beni korkutacaklar. Sizin gibi postallardan yılırsam yuf benim erkekliğime! Neyse, Allah razı olsun şu uzun karıdan... Yirmi beş liraya bizi büyük bir beladan kurtardı. Kara kuru ama acur, becerikli, çeneli bir ayak kavafı... Bizim bugünkü işimizi görsün de ne mal olursa olsun...

Şimdi Mürüvvet'i bir köşede unutmuşlardı. Biçarenin ta ağzının tavanından göden⁵⁶¹ bağırsağına kadar, vücudunun içinde bir yıldırımın zikzaklar yaparak dolaştığını duyuyor, kıvrım kıvrım kıvranıyordu. İçmemek ısrarıyla gösterdiği şiddetli mukavamete rağmen, boğulmamak için nefes aldığı anlarda iki üç kadeh kadar yutmuş, boğazından gitmeyenleri de bütün esvabı içmişti. Şimdi üstü başı, meyhanenin tezgâh süngeri gibi, genizlere kaçan keskin bir koku neşrediyordu.

İspirtonun ilk yaktığı bu genç mide ve ilk kavradığı körpe sinirler üzerindeki sekrî tesiri tuhaf oldu. Mürüvvet, kırılmış oyuncağı önünde mızımız yaş döken sinirli bir çocuk gibi, uzun bir ağlama tutturdu.

Sofranın etrafında her ağızdan fişkırان neşeli sözler, kahkahalar arasında bu densiz çocuk vızıltısı tahammül olunmaz bir tezat teşkil ediyordu.

Birkaç defa “Aman sus!” tekdiriyle bağıştılar.

Lakin Mürüvvet, sinirli çocuk makamını kesmedi, artırdı. O zaman Semih Âtîf Bey, kızın yanına gelerek:

— Ne oluyorsun?

— Ah yanıyorum...

⁵⁶⁰ rehnüma: kılavuz

⁵⁶¹ göden: kalın bağırsağın son bölümü

— Kime?

Bu suale karşı Mürüvvet, ağlamadan gülmeye geçerek bir kahkaha tutturdu.

Semih Âtîf:

— Söyle, kime yanıyorsun?

Mürüvvet yine ağlayarak:

— Of... Aman kimseye değil...

— Söyle... Söyle bana yanıyorsan iş kolay...

Öteden Nesip İhsan:

— Belki bana yanıyor?

Arkasından Malik Tayyar:

— Hiçbirinize değil, yalnız bana yanıyor. Gönlüm öyle söylüyor...

Başına toplanan bu üç erkeğin ortasında Mürüvvet, davranıp ayağa kalktı. Hafif sendelemeler arasında:

— Allah hepinizin belasını versin... Hiçbirinize yanmıyorum...

Semih Âtîf:

— Şimdi güle ağlaya “yanıyorum” diyen sen değil misin?

Mürüvvet:

— Ağzım... Midem... Göğsüm... Bütün vücudum yanıyor... Beni zehirlediniz katiller...

Semih Âtîf:

— Haydi, çocuğa şeker verelim. Ağzının yanması gitsin...

Üçü de tatlı bir şey bulmak için sofraya başına koştular. O zaman, bu pek hazin neşe ile masum başcağızı dönen kızın yanına İzzet Saim sokularak:

— Ah, baygın kokulu beyaz karanfilim. Ben sana meşale gibi yanıyorum... Sen de benim için bir kibrit çöpü kadar pırıldasan seni kollarımın arasına alır, arş-ı âlâya çıkarır, yedi kat gökleri seyrettirirdim.

Mürüvvet:

— Haydi defol oradan haydutların çömezi... Bizim şuradan dışarı yürüyecek hâlimiz yok... Yedi kat göklere çıkacakmışız!

İzzet'i kovduktan sonra Mürüvvet, rüzgârın vezanına⁵⁶² bel veren narin, körpe bir kavak gibi tatlı inhinalarla⁵⁶³ ayağa kalktı. Boyunu başını çekemez bir hâlde hareketler yaptı... Benzi çok uçuktu.

Malik Tayyar, bu masuma baktı baktı, nihayet insafa gelerek:

— Çocuğa çok içirmişiz, gittikçe yüzü soluyor, dedi.

Nühket Feyyaz, bu sıyaneti kıskanmış gibi haykırdı:

— Ağabeyciğim, iki kadeh rakıdan kim telef olmuş ki bu kız ölecek diye korkuyorsunuz?

Mürüvvet, eğilip eğilip kalkarak yine bir kahkaha kopardı.

Vehbiye:

— Mürüvvet, ne oluyorsun? O kadar gülecek ne var?

— Gökyüzüne çıkacakmışız da ona gülüyorum...

Vehbiye Şevket, ellerini sofraya dayadı. Gözlerini Mürüvvet'e dikti:

— Bakınız... Bakınız, etüt edilecek ne güzel jestler yapıyor... Bu, taklit değil, tabii. İşte emsalsiz bir mimik dersi... Bakınız dimağın diğer uzuvlar üzerindeki iradesi, idaresi nasıl azalıyor... Gözleri, baktıkları noktadan bir diğerine nasıl ağır tebdîl-i istikâmet⁵⁶⁴ ediyor... Ağız, beyinden aldığı ifadeyi tebliğe üşeniyor... Zihin buğulu, sözler batı⁵⁶⁵, bütün uzuvlar tembel... Her şey ile beraber akıl ve muhakeme de fena işliyor... Terbiye, tehlike hudutlarını hemen hemen seçemiyor. Bütün hissiyatın bulanıklığı, kudretsizliği içinde cüret büyüyor... Ayık zamanda hazer⁵⁶⁶ edilen şeylerden çekinmeyi unutuyor. Bazı bazı kafa düşünür, gözler bakar, kulaklar işitir gibi duruyor. Fakat bütün mevcudiyetten bir felç rüzgârı geçiyor... Mütehaccir⁵⁶⁷ bir âdem kesiliyor. Sonra birdenbire habbeyi kubbe yapıyor. Samimi bir sözü ters anlıyor... Şakayı hakaret sayıyor... Bir hiçten parlıyor. Muhterem bildiği birçok şeyler hakkındaki hürme-

⁵⁶² vezan: esinti

⁵⁶³ inhina: bükülme

⁵⁶⁴ tebdîl-i istikâmet: yön değiştirme

⁵⁶⁵ batı: yavaş

⁵⁶⁶ hazer: çekinme

⁵⁶⁷ mütehaccir: taşlaşmış

teni unutuyor. Gördüğü terbiye, bulunduğu muhite göre cibiliyetini ortaya koyuyor... Söviyor sayıyor, tabanca, bıçak çekiyor.

Samiler⁵⁶⁸, hep birden el çırparak “İçkilinin işret hakkındaki konferansı hoş oluyor...” sözleriyle Vehbiye’yi alkışladılar.

Rakının tesirini daha samimi hissetmek için birer kadeh daha attılar.

Semih Âtîf Bey, Vehbiye’nin önünde bir reverans yaparak:

— Tebrik ederim hanım... Sizde bir Sarah Bernhardt nüvesi⁵⁶⁹ görüyorum. Bu etütleri bu çorak memleketimizin hangi konservatuvarında yaptınız? Beyefendiler, içimizden sahnemizin bir yıldızı doğuyor... Sevinelim...

Malik Tayyar:

— İftihar edelim...

Nesip İhsan:

— Vehbiye Hanım, bugün bize lütfen bir rol yapsalar... Mesela münasip görecekları bir komedyâ parçası temsil etseler...

Hepsi çırpına bağıra bu fikri alkışladılar. Yalnız Mürüvvet, bu neşe fırtınasına iştirak etmeyerek alkol ile sersemlemiş başını kaldırdı, düşündü. Bu sevinç dalgalarının kendine yeni bir felaket getireceğini, kafasının buharları arasından seçer gibi oluyordu.

Vehbiye, elinde rolü ile kulisler arasında dolaşan bir artist samimiyeti alarak ufak baş hareketleri, ince tebessümlerle ortada gezinmeye başladı. Hep gözler onda idi. Ne doğacağını bekliyorlardı.

Vehbiye, sanat ilhamıyla süzülerek:

— Bir salon komedyası istiyorsunuz fakat bir şahıslık oyun, nihayet bir monolog olur. Hayat, her gün milyonlarla halkın oynadıkları tabii bir piyestir... Hepimiz orada talihimizin bize ayırdığı feci, komik rol hissemizi temsil ediyoruz. Demek istiyorum ki her ziruh hayatını oynayan hakiki bir sanatkârdır. Niçin beni yalnız bırakıyorsunuz? Hep beraber oynayalım.

⁵⁶⁸ sami: dinleyici

⁵⁶⁹ nüve: öz

Bu teklif karşısında yine çırpınma koptu. Tereddüt, kabul sesleri birbirine karışıyordu.

Nesip İhsan:

— Âlâ... Âlâ... Oynarız. Bütün hayatımızda hep seyirci kalacak değiliz ya? Kendi aramızda olsun, biz de sahneye çıkmış olalım...

Malik Tayyar:

— Becerebilir miyiz? Vehbiye Hanım'ın sıcak rolüne soğukluk katmış olmayalım...

Semih Âtîf:

— Niçin beceremeyecekmişiz? Falso yaparsak hocamız burada değil mi?

Vehbiye, sofra başı mevcudunu sayarak:

— Âtîf, Tayyar, Nesip, İzzet Beyler... Nükhet, Mürüvvet Hanımlar, bendeniz... Dört erkek, üç kadın... Şimdi yedi *personajlık* meşhur bir piyes bulmalıyım...

Vehbiye düşünün düşünün dolaşarak kendi kendine şöyle söylüyordu:

— *İmdat yahut İkaz Çıngırağı* piyesi... (Âtîf'a bakarak) Bu komedyada siz ne güzel bir Bubi olursunuz... (dolaşarak düşündükten sonra) Fakat *Karımın Âşığı*... Bu da fena değil...

Malik Tayyar, Nesip ile Âtîf'ın arasına girerek birer kolunu her ikisinin boyunlarına attıktan sonra:

— Ah ah, Vehbiye'ye öyle bir komedi ilham olunmalı ki...

Nesip:

— Nasıl?

Tayyar:

— İçinde kadın erkek birbirine sarılıp öpüşmek çok olsun...

Âtîf:

— Vallah birader, piyeste sarılma olsa da olmasa da ben onları bugün doya doya öpeceğim...

Bu muhavereyi biraz öteden işiten İzzet Saim şöyle mırıldandı:

— Salak şairin dediği gibi kafiye uysa da uymasa da iş tıkırında gidecek.

Vehbiye makama münasip bir piyes bulmak için hâlâ söylene söylene gezinerek:

— Armont ve Gerbidon'un *Fahişeler Mektebi* komedyası...

Âtîf, kendini zapt edemeyerek bağırdı:

— Hah! Bravo Vehbiyecğim, şimdi buldun!

Tayyar:

— Çok münasip lakin anlayalım.

Âtîf:

— Neyi?

Tayyar:

— Fahişeler Mektebi burası mı?

İzzet Saim öteden cevap verdi:

— Evet... Evet... Nesip Bey müdür, ben ders nazırı! Bizim bey de ilm-i ahlâk hocası...

Nûkhet:

— Semih Âtîf Bey, işvebazlık ve hüsn-i etvâr⁵⁷⁰ muallimi yani piyeste Stanislas rolünü yapacak. Ben de Jinet olacağım... Ötekiler de talebat⁵⁷¹, öyle mi? Hayır... Ben böyle kepaze unvanlı bir piyes-ten rol almam.

Vehbiye:

— Beğenmiyor musun? *L'école des Cocottes* Paris'te Pale Royal'de oynandı ve pek çok alkışlandı.

Nûkhet:

— İsmi çirkin...

Vehbiye:

— Hey benim kantaron... hayır... safderun çiçeğim... Piyes, kazandığı büyük rağbet ve şöhretini ismine medyundur⁵⁷². Mu-harrirler, eserlerine "Faziletler Medresesi" adını vereydiler seyri-

⁵⁷⁰ hüsn-i etvâr: güzel davranış

⁵⁷¹ talebat: öğrenciler

⁵⁷² medyun: borçlu

ne kimse gitmezdi. Büyük komik Moliere'in *Amphitryon*'u senin noktainazarından kocaman bir kepezeliiktir, değil mi? Ya yine hazretin *Cocu* piyesinin isminden ürkmüyor musun? Bu lafzın gılteti önünde çok çehreler ekşir. Moliere'in bu tesmiyede⁵⁷³ hiç nezahet, namus gözetmediğine teessüf edenler çoktur. Fakat azizem, tabiatta ender olan bir şeyi piyeslerde aramak ve her eserin münhasıran⁵⁷⁴ bu endişe tahtında yazılmasını arzu etmek bilmem sanat hayatını ne şekle sokar? Refikalarımından biri Avrupa'da resim tahsil etti, döndü ve atölyesinde bana çıplak bir erkek resmi gösterdi. İtiraf ederim ki ben İstanbul'un saf kızı, bu muşambaya dik gözle bakmaya sıkıldım... O kadar hiçbir kılı ihmal edilmemiş cascavlak bir mert idi. Sonra aramızda şu sözler geçti:

“Ben:

— *Bu nedir?*

O:

— *Bir kopya...*

Ben:

— *Nereden?*

O:

— *İtalya'da bir müzeden...*

Ben:

— *Sen bunu istinsahla meşgul iken ya bir erkek göreydi?*

O:

— *Görsün, ne olur?*

Ben:

— *Utanmaz mıydın?*

O:

— *Böyle senin gibi kıpkırmızı olacak kadar utanacağımı zan-
netmiyorum...*

Ben:

— *Niçin?*

O:

— *Çünkü benimle beraber aynı modelin önünde istinsahla meş-
gul sekiz genç kadın daha vardı.*

⁵⁷³ tesmiye: adlandırma

⁵⁷⁴ münhasıran: özellikle

Ben durdum. Düşünüyordum. O devam etti:

— *Azizem, biz daha kozasını yırtmaya uğraşan böcekler gibi, tramvay perdeleri arkasında ihticaptan⁵⁷⁵ yeni kurtulmaya uğraşan zavallıyız. Genç, cesur gazetecilerimiz daha ortadan kalkması muktezi⁵⁷⁶ çok perdeler olduğunu, yeni üsluplarıyla bağırlıyorlar. Halk vicdanları üzerine kurulan şimdiki medeniyet mahkemeleri, kadına tıp doktorluğu, hukuk doktorluğu ve diğer meslekler için ruhsat vermiyorlar mı? Yeni bir muhamiye⁵⁷⁷, mahkeme huzurunda bir karı koca davasının şeri, kanuni, samimi teşrihatına⁵⁷⁸ girişmekten memnu mu olacaktır? Verilecek hukuk icazetnamelerine böyle bir kayıt konacak mıdır? Ve keza bir tabibe, bir lüzûm-ı âcil ve müb-rim zuhurunda erkeğin bazı uzuvlarını tedavi edemeyecek midir? Daha açıkça söyleyeyim efendim: Kadın, teşrih⁵⁷⁹ dersinde erkek vücudunu tamamıyla okumayacak mıdır?”*

Mürüvvet, sandalyesinden kalktı. Amudi vaziyetinden uzun zaviyelerle ayrılarak güldü... güldü... güldü... Düşecek gibi oluyordu. Dumanlanmış gözleriyle sofra başındakilerin arasında bir şey seçmeye uğraşarak:

— Hepinizden nefret ediyorum. Hep edebin, hayânın aleyhinde söylüyorsunuz, içinizde onları müdafaa edecek bir vicdan, bir ağız yok... Tramvaylar perdeli iken kaç defa beni çimdiklediler. Perdesiz iken bakalım neler olacak?

Vehbiye:

— Polise şikâyet edip edepsiz haddini bildirteydin...

Mürüvvet:

— Polise “Beni çimdiklediler.” diyebilmek için senin gibi bir aktris olmam lazım gelirdi... dedi. İskemlenin arkılığına yüzüstü kapandı. Bütün vücudu sarsıla sarsıla bir hüngürtü koparak:

— Ben... ben... ah ben zaruret yüzünden namuslu bir iş aramaya çıktım. Meğerse of of... meğerse fahişeler mektebine gelmişim...

⁵⁷⁵ ihticap: saklanma

⁵⁷⁶ muktezi: gerekli

⁵⁷⁷ muhamiye: kadın avukat

⁵⁷⁸ teşrihat: açıklama

⁵⁷⁹ teşrih: anatomi

Ne idi günahım Allah'ım, beni bu siyah kuyuya düşürdün? Ah melek anneciğim... Ah masum kardeşçiklerim... Büyükbabamın ulvi ruhu geliniz... Koşunuz... Beni bu çamurdan kurtarınız...

Malik Tayyar:

— Bu kız yine saçmalıyor.

Nesip İhsan:

— Yine bizi tahkir ediyor...

Semih Âtîf:

— Suçuna göre mücazat lazım...

İzzet Saim:

— Dökünüz ağzına iki dolu kadeh daha, akıllansın...

Her ağızdan:

— Hay hay! tasvipler fırladı.

Derhâl yine bütün eller didiklemek için o mazlum vücudun üzerine üşüştü. Kızcağıza evvelkilere benzer bir akıtma ameliyesi yapıldı. Yine rakının yarısını mide yarısını elbiseler içti. Kız, bedeninin nısfı yere sarkarak bir iskemlenin üzerine devrildi. Onu öyle kıvrım kıvrım kıvrırır bırakarak yine hepsi sofraya başına döndüler...

Kadehlerini aldıktan sonra Vehbiye'nin etrafını çevirdiler.

— Rol isteriz, rol! çılgılıyla tepiniyorlardı.

Vehbiye:

— Son bulduğum piyesi beğenmediler. *Fahişeler Mektebi* unvanı Mürüvvet'in bile sinirlerine dokandı. Ne var? Alüftelik de bir meslek değil mi? Mektebi olmak, olmamaktan iyi sayılmaz mı? Her şeyin ilmi, cehlinden evla olduğu söylenmiyor mu?

Tayyar:

— Öyle bir müessesenin karşısına, hemen bir de zamparalar dârü'l-tahsîlinin temellerini atmalı çünkü mütefennin alüftelere mukabil zenperestler cahil bırakılamaz...

Nesip:

— Şimdi bu bahsi geçiniz. Mekteplerin bu mesleklere kadar teşmil⁵⁸⁰ ve teksiri⁵⁸¹, gelecek asra nasip olacak şereflerdendir.

⁵⁸⁰ teşmil: yayma

⁵⁸¹ teksir: çoğaltma

Semih Âtîf:

— Artık akademik bahisleri bırakınız. Rol isteriz. Ateşli, heyecanlı, muhabbetli, savletli roller...

Vehbiye biraz dalgın gezinerek:

— Bir piyes buldum...

Tayyar:

— İsm-i âliyyesi?

Vehbiye:

— *Zelzele*...

Nesip:

— Müellif-i muhteremi?

Vehbiye:

— Vehbiye Şevket...

Semih Âtîf:

— Evvela sizi, sonra kendimizi tebrik ederiz.

Vehbiye:

— Bu bana, İstanbul'da 310'da vuku bulmuş büyük zelzeleden mülhem⁵⁸² oldu. (cebinden kurşun kalemiyle yazılmış, bozulmuş birçok satırları havi⁵⁸³ bir defter çıkararak) Üç dört aydır bu eserimin itmamına uğraşıyorum.

Vehbiye, bu küçük komedya müsveddelerini masanın üzerine kor ve herkesin rolünü kendine çarçabuk istintah ettirtir.

Vehbiye:

— Bu ilk temsilimiz, prova nevindendir. Herkes yazılmış rolünü elinde tutabilir... Komedyamız için şu oda içinde tertibine imkân olmayan dekorumuzu tasavvuri olarak halk edebiliriz. Moliere bile on dördüncü Louis'nin huzurunda komedyalarını dekorsuz oynar imiş... Bize geniş bir yük lazım... İşte, şu paravananın arkasını yük farz etmekle iş olur biter.

⁵⁸² mülhem: esinlenmiş

⁵⁸³ havi: kapsayan

22

ZELZELE PİYESİ

Komedi 2 perde

Nesip İhsan	Salim
Semih Âtîf Bey	Lâmi
Malik Tayyar	Kadir
İzzet Saim	Safder
Mürüvvet Hanım	Nevres
Vehbiye Hanım	Âsime
Nûkhet Hanım	Bedihe

BİRİNCİ PERDE

Birinci Sahne

LÂMÎ (YALNIZ)

LÂMÎ: (*zelzelede harap olmuş evinin bahçesinde bir taş üzerine oturmuş*) Ne afet, ne afet! Asırlardan beri tarih, İstanbul'da böyle bir zelzele kaydetmemiş diyorlar... Bizim karı da bugün Kalpakçılarbaşı'na alışverişe çıktı da... Birçok taraflarda çarşı to-nozları takımıyla inmiş... Ah Bediheciğim, eceline mi gittin? Zaten yaradılışı hırçındır. Hele birkaç zamandır çekilmez bir titizlik pey-da etti. Merakı süs ve bol para... Eğer bu tuvaletler benim için ise vüsamızın⁵⁸⁴ fevkinde masraflara ne lüzum var? Ben sade güzeli daha çok severim fakat bir işiten yok ya? Güzellik bizim karıya veda ediyor. Hırçınlıktan her gün takır takır biraz daha kuruyor. Et can tutmuyor ki... Asıl efsun, tuvalette değil, taravetini⁵⁸⁵ muhafaza-yı bilmededir. Zaten altı yedi sene koyun koyuna yattıktan sonra en muannit⁵⁸⁶ muhabbetler aşınır...

⁵⁸⁴ vüsa: mali güç

⁵⁸⁵ taravet: tazelik

⁵⁸⁶ muannid: inatçı

İkinci Sahne

LÂMÎ, SALİM

SALİM: (*harabeye girerek*) Ne yapıyorsun burada?

LÂMÎ: İşte görüyorsun ya bizim evde alt katta bir odacıktan başka sığınacak yer kalmadı.

SALİM: Başın sağ olsun birader. El âlemle gelene düğün bayram derler... Şükret ki yine başını sokacak bir odacığın kalmış... Bütün etraf hâk ile yeksan⁵⁸⁷. Enkazlar altından bir düziye ceset çıkarıyorlar. Çoğu tanınmaz bir hâlde... Teskere dolusu yaralı taşıyorlar...

LÂMÎ: Aman söyleme, söyleme... Deminden şurada hurt olmuş iki ceset de ben gördüm. Fenalık geldi, bakamadım.

SALİM: Refikan nerede?

LÂMÎ: (*mükedder, ağır bir telaffuzla*) Çarşıya gitti de.

SALİM: Niye salıverdiniz?

LÂMÎ: Tuhaf söylüyorsunuz birader. Zelzele olacağını ne bileyim?

SALİM: Doğru... Ben de ne dediğimi bilmiyorum.

LÂMÎ: “Çarşıya gideceğim, mutlaka bana para bul...” ibramıyla kaç gündür başımın etini yiyip duruyor, çehresinden düşen bin parça oluyordu. Oraya müracaat ettim, şuraya başvurdum. Bir yerden on para bulamadım. Züğürtlerin, ödünç para istemek hususundaki cüretleri arttıkça mukrizler⁵⁸⁸ de kurnazlaşıyor... Kredinin ortada yalnız adı dönüyor. Nihayet, birader, babadan kalma gümüş bir yazı takımım vardı. Yirmi iki liraya onu sattım. Gününü gün etmek için paraları getirdim, karımın avucuna koydum. Üç günden ziyade ömürleri olmayan ipekli taklidi kumaşlara, birtakım cicili bicili şeylere liralari verip dönecekti...

SALİM: Şimdi para pul düşünme. Zevcen buraya sağ salim dönerse kendini bahtiyar bil...

⁵⁸⁷ hâk ile yeksan: yerle bir

⁵⁸⁸ mukriz: borç veren

LÂMÎ: Ah şüphesiz birader, şüphesiz...

SALÎM: Çarşı içini çok fena söylüyorlar...

LÂMÎ: Ah karıcığım, acaba şimdi koskoca bir tonoz parçasının altında yamyassı mı yatıyor?

SALÎM: Aklına öyle fena şeyler getirme... Hayır düşün ki hayır olsun...

LÂMÎ: İnsan sağlığında karısının kıymetini bilmiyor lakin hakikat, böyle elim gaybubetler⁵⁸⁹ zamanında anlaşılıyor. Ah... yüreğimin başı sızlıyor.

SALÎM: Birader niçin karını böyle ölmüş farz ederek meyyus oluyorsun?

LÂMÎ: Bilmem içime öyle geliyor...

SALÎM: Hem karından bıktığını hem yüreğinin sızladığını söylüyorsun...

LÂMÎ: Karı kocalık aşk ve muhabbeti başka, insaniyet başka... İnan birader, çok müteessirim.

SALÎM: Çarşıdaki insanların hepsi ezilmedi ya?

LÂMÎ: Gözlerim seğiriyor... Yüreğimin çarpıntılarında bir şe-amet⁵⁹⁰ duyuyorum...

SALÎM: Burada niçin oturuyorsun? Çarşıya tahkikata gitsene!

LÂMÎ: Kapıları çevirmişler, içeriye adam bırakmıyorlarmış diye duydum.

SALÎM: Komiserliğe müracaat et... Senin gibi böyle şüpheli elim vaziyette kalanlar her cihete başvuruyorlar... Sen de koş, sor, araştır.

LÂMÎ: Kardeş, aksi olacak, hizmetçiye de üç gün için izinli göndermiştik. Burada benden başka kimse yok. Ev, çatısından temeline kadar zangır zangır göbek attı. Ne çarpılmadık kapı kaldı ne bozulmadık kilit. Etrafta çapulcu canavarları dolaşıyor. Evi terk edemiyorum. Şaşırdım, kaldım.

⁵⁸⁹ gaybubet: yokluk

⁵⁹⁰ şeamet: uğursuzluk

Üçüncü Sahne

EVVELKİLER, SAFDER

SAFDER: (*telaşla gelerek*) Nevres'i gördünüz mü?

LÂMÎ: Al sana eşini kaybetmiş bir kumru daha...

SALİM: Bu ana baba gününde senin Nevres'ini kim düşünecek?

SAFDER: İşte insaniyetçe bir söz...

LÂMÎ: Birader, ben karımı kaybettim, sen nişanlını arıyorsun...

SAFDER: Ne demek istediğini anlayamadım.

LÂMÎ: Nişanlı, zevceden birkaç gömlek dışarıdır. Kederlerimiz mukayese edilirse seninki benimkine nispetle solda sıfır kalır...

SAFDER: Affedersin onu sen. Zevce, hele seninki gibi altı yedi seneliği, en ince elyafına kadar rayihası⁵⁹¹ sömürülmüş, artık kalbe, dimağa bir şey ihsas etmeyen bayat bir çiçektir. Hemen her koca böyle yıllanmış, pejmürde karıyı pencereden aşağı silkip çiçekliğe terütaze⁵⁹² yeni bir demet getirmek için can atar ama içtimai ve vicdani birtakım kayıtlar olmasa... Sizi karı koca birbirinize çoktan doydunuz. Biz Nevres ile daha koklaşamadık ki...

LÂMÎ: Oğlum, sevdanın en tatlı, şairane zamanı, işte doya doya koklaşmazdan evvelki mevsimidir.

SALİM: Canım, şimdi böyle sözlerle vakit geçirmenin sırası mı? "Hem karımı merak ediyorum." diyorsun hem aramaya çıkmaya ağır davranıyorsun.

LÂMÎ: Teessürden ne yaptığımı bilmiyorum.

SALİM: Tuhaf teessür...

LÂMÎ: Neden?

SALİM: Karına acıyor musun, yoksa ondan şikâyet mi ediyorsun? Anlayamadım ki...

⁵⁹¹ rayiha: koku

⁵⁹² terütaze: körpe

LÂMÎ: Ev hâli bu... Her iki türlü de olabilir... Evli olmayanlar, karı kocalığın acı tatlı birbirine karışan samimi hâllerini bilemezler.

SAFDER: Mahallede ona sevdalanmayan delikanlı kaldı mı?

SALİM: Öyle ise senden evvel davranan rakiplerinden biri, kızı kaçırmış olacak...

SAFDER: O, benden başkasına gitmez!

SALİM: Öyle ise ne telaş ediyorsun?

LÂMÎ: Bu zelzele her şeyi yerinden oynattı. Mahşer günü... Ana, baba, evlat, sevgili hep birbirini arıyorlar.

SAFDER: Söylemeyi unuttum. Bir acıklı şey daha...

SALİM: Nedir?

SAFDER: Komşunuz Kadir Bey bir duvar altında ezilmiş.

LÂMÎ: Kimden duydu?

SAFDER: Zevcesi Âsime'den...

LÂMÎ: Zavallı kadın çok ağlıyor mu?

SAFDER: O da senin gibi şaşırılmış... Kapının önüne çıkmış, saçma sapan söylenip duruyor...

Birdenbire zelzele olur. Gürül gürül birkaç duvar iner. Üçü de gaşyetle⁵⁹³ birbirine bakarak bir müddet susarlar...

SALİM: (Salavat getirir.)

LÂMÎ: Okuyor musun?

SALİM: Evet...

LÂMÎ: Okuma ile zelzele durur mu?

SALİM: Böyle günde itikatsızlık⁵⁹⁴ iyi değildir.

SAFDER: Çatlak binaların, duvarların yine çoğu indi...

SALİM: Birçok sağlamlar da çatladı...

SAFDER: Yine kim bilir ne kadar insan öldü?

⁵⁹³ gaşyet: kendinden geçme

⁵⁹⁴ itikat: inanç

LÂMÎ: Ah zavallı karıcığım.

SALÎM: Hâlâ buradasın?

SAFDER: Fakat sokaklarda yürümek de tehlikeli.

SALÎM: Bu gece İstanbul halkı, bahçelerde, yıldızlara karşı yatacak... Dolaşacak hısım akrabam var. Ben gidiyorum, bakayım kim öldü kim kaldı? Kara haberler almaktan korkuyorum... Haydi, Lâmi, durma, sen de karını aramaya çık. İnşallah diri bulursun. Safder, oğlum, Allah seni de nişanına kavuştursun.

Salim 'le Safder çıkarlar.

Dördüncü Sahne

LÂMÎ (YALNIZ)

LÂMÎ: Bizim karı ezildiyse ezildi, artık telaş ne para eder? Cenabıhak, insana bir felaket verirse ona tahammül kuvvetini de ihsan ediyor. Karımın vefatına zihnim biraz alışır gibi oldu. Bu suretle iftirakı⁵⁹⁵ hiç aklıma getirmezdim fakat takdire çare olur mu?

Yıkık bahçe kapısından dışarı yürür. Arkadaki perde kalkar. Bir sokak ve nihayetinde bir ev kapısı görünür.

LÂMÎ: Zavallı Kadir Bey'in evi. Felaketzede genç zevce içerde ne yapıyor acaba? Böyle günde insaniyeten biçareyi teselli etmeli.

Kapıyı vurur, içeriden:

— Kimdir o?

Beşinci Sahne

LÂMÎ, ÂSIME

LÂMÎ: Benim... komşunuz Lâmi.

ÂSIME: (*kapının aralığından görünerek*) A Lâmi Bey, siz misiniz?

LÂMÎ: Benim, komşucuğum...

ÂSIME: Felaketimi duydunuz mu?

⁵⁹⁵ iftirak: ayrılma

LÂMÎ: Duydum. Siz de benimkini işittiniz mi?

ÂSIME: Hayır...

LÂMÎ: Bedihe, çarşıda ezildi. Sizinle baş başa verip ağlamaya geldim. (*hıçkırarak*) Alnının ne fena yazısı varmış...

ÂSIME: Acıdım, zavallı kadın... Lakin Allah'ın hikmetine de pek şaşıtm.

LÂMÎ: Bu acınacak şey... Fakat şaşılacak cihetini nereden çıkarıyorsunuz?

ÂSIME: Zevcimle zevcenizin cesetleri, ayrı ayrı yerlerde ezilmiş olsa bile şimdi ruhları öbür dünyada birleşmiştir.

LÂMÎ: İki ruhun ahiretteki bu incizabı⁵⁹⁶ neden?

ÂSIME: Dünyada iken çok sevişirler idi de...

LÂMÎ: (*şaşıarak*) İşte bundan hiç haberim yok...

ÂSIME: Haberiniz yok ya... Dedikodu olmasın diye ben nele-re tahammül ettim...

LÂMÎ: Rica ederim, biraz içeriye girelim de tafsilat veriniz...

ÂSIME: Buyurunuz...

İKİNCİ PERDE

Bahçeye penceresi olan alt katta geniş yüklü bir oda, bir sedir, birkaç sandalye, ortada bir masa.

Birinci Sahne

LÂMÎ, ÂSIME

LÂMÎ: (*bir sandalye çekip masanın yanına oturarak*) Oh, ne âlâ, her şey yerli yerinde. İstanbul'un büyük bir zelzele geçirdiği bu odada hiç belli değil...

ÂSIME: Yukarı katlarda bütün sıvalar indi, bölmeler ayrıldı, direkler kaydı. Alt kat olduğu için mi bilmem, burası pek hırpalanmadı.

⁵⁹⁶ incizab: cezbedilme

LÂMÎ: Acaba afeti bu kadar ile atlattık mı? Yoksa mabadı var mı?

ÂSİME: Bilmem, topraklar durup durup bir canavardan ürkmüş gibi titiyor.

LÂMÎ: Bu felaket çok canlara kıydı.

ÂSİME: Zevceniz ile zevcimi de götürdü.

LÂMÎ: İfşaatinız beni hayretlere düşürdü. Acımak mı yoksa “Oh olsun...” demek mi lazım? Bunu tayin edemiyorum.

ÂSİME: Ölümle öç alınmaz ama “Ettiklerini buldular.” demekten de kendimi alamıyorum.

LÂMÎ: Ettiklerini lütfen biraz anlatır mısınız?

ÂSİME: Kocam karınız için yanar tutuşur, karınız kocam için ölüp bayılırdı.

LÂMÎ: *(başını yumruklayarak)* Ne kadar gözü kapalı, ahmak bir koca imişim...

ÂSİME: Estağfurullah, Bu büyük itimat ve saffetiniz yüreğinizin temizliğinden ileri geliyor... Siz, üzerine hıyanet edilecek erkeklerden değilsiniz.

LÂMÎ: Teveccühünüze teşekkürler ederim Âsime Hanım. Fakat bizim karı böyle düşünmemiş, edeceğini etmiş. Ben de bilmeye bilmeye bu hâle tahammül etmişim... Lakin siz bile nasıl sükût gösterdiniz?

ÂSİME: Rezaletten korkarak sustum.

LÂMÎ: Susmakla böyle bir rezalet kapatılmış olur mu?

ÂSİME: İş, pırnal torluğu gibi için için yanıyor, dumanı tepesinden çıkıyordu.

LÂMÎ: Hakikati bana bütün çıplaklığıyla anlatınız ki yüreğim şu karının ölümüne karşı soğusun...

ÂSİME: Beyefendi, sizin evde ne pişse siz tatmadan evvel sahan sahan, tabak tabak bize gelirdi. Ne kadar yumuşak köftelerinizi, külbastılarınızı, nefis pişmiş tatlılarınızı yedik. Şimdi Allah rahmet eylesin mi diyeyim, ne diyeyim, bilmiyorum? Bizimki beni kıskan-

masın diye ince bir tebessümle sahanları önüme sürerek “Âsime, bu güzel yemekleri, sayemde yiyorsun.” derdi. Ben çok defa, “Bu taamlar bize Lâmi Bey’in haberi olmadan geliyor.” infialiyle reddederdim.

LÂMÎ: Şimdi anlıyorum. Ben en iyi tarafından kestirip alırdım fakat evde önüme sinirsiz, kemiksiz et konduğunu görmezdim. Okka okka taşıdığım şekerler çarçabuk bitiverirdi.

ÂSIME: Zevceniz ne zaman yeni bir elbise giyse veyahut süslenip bir düğüne, bir yere gidecek olsa mutlaka bir bahane bularak gelip kocama görünürdü.

LÂMÎ: Demek hep o para diye ter ter tepinerek yapılan tuvaletler Kadir Bey içinmiş?

ÂSIME: (*etrafına bakarak*) Daha ötesini söyleyeyim mi?

LÂMÎ: Niçin saklayacaksın?

ÂSIME: (*yine etrafa göz gezdirerek*) Öldükleri katiyetle muhakkak değil de... Bir taraftan çıkagelirlerse diye korkuyorum...

LÂMÎ: Sağ kalmış olsalar da artık o karı benim için ölmüştür.

ÂSIME: Kocam, benim evde bulunmadığım günleri kollardı. Bazen bir bahane icat ederek beni evden savardı. Merak ettim, bir defasında sokağa gidiyorum diye tavan arasına saklandım. Budak deliğinden bizim yatak odasını gözetledim. Bir müddet sonra zevceniz geldi. Bir gelin gibi süslenmişti. (*eliyle göstererek*) Bizim beyin rakısı, mezeleri hep bu dolaptadır. Burada ikisi de mükemmel kafaları tuttuktan sonra yukarı çıktılar, soyundular, dökündüler... Affedersiniz artık susayım!

LÂMÎ: Yatağa girdiler değil mi? Sussanız da artık hakikat kendi kendini söylüyor...

ÂSIME: Benim tavan arasındaki ızdırabımı tasavvur ediniz. Gözlerimin seyrettiği rezalet bir sinema şeridi değildi. Ellerimle düzelttiğim harim⁵⁹⁷ yatağımda kocam, nameşru bir kadınla yatıyordu.

⁵⁹⁷ harim: girilmesi yabancıya yasak olan yer

LÂMÎ: Sizin o zaman çektiğiniz elemi ben şu anda duyuyorum. Karım ölmemiş olup da şimdi karşıma çıksa elimle gebertsem...

ÂSIME: İşte Allah'ın hikmeti, zelzele sizi katil olmaktan kurtardı.

LÂMÎ: Cenabıhakk'ın hiçbir afetinden artık şikâyet etmeyeceğim. Her şeyde aklımızın ermediği manevi maksatlar var.

ÂSIME: Hak Teala hazretleri bu zelzeleyi sizin zevcenizle benim kocamı cezalandırmak için mi yaptı?

LÂMÎ: Buna bir hüsn-i tesâdüf mü diyelim, ne diyelim, bilemiyorum.

ÂSIME: Eviniz yıkıldı, karınız ezildi fakat namusunuz kurtuldu.

İkinci Sahne

EVVELKİLER, NEVRES

ÂSIME: (*dışarı kulak vererek*) Kapı vuruluyor. (*dışarıya bağırır*) Kimdir o?

NEVRES: (*dışarıdan*) Benim, ben... Nevres... Açınız Âsime Hanım.

LÂMÎ: Nevres'i buraya getiriniz, zihnimden bir plan kurdum, ona göre hareket edeceğim. Siz de bana uyunuz, rica ederim Âsime Hanım.

ÂSIME: Baş üstüne.

Âsime odadan çıkar. Sonra Nevres ile avdet eder.

NEVRES: Beni buralarda kimse aradı mı?

LÂMÎ: Evet...

NEVRES: Kim?

LÂMÎ: Sormaya lüzum var mı? Nişanlıınız Safder Bey...

ÂSIME: Sen de onu aramaya çıkmışsın galiba?

NEVRES: (*Sıkılır, sükûtle önüne bakar.*)

LÂMÎ: Şüphesiz çünkü dünya sarsılıyor. Herkes sevgilisiyle beraber bulunmalı... Belki yer yarılıp da bizi yutar...

Dışarıdan yine kapı vurulur.

Üçüncü Sahne

EVVELKİLER, SAFDER

ÂSİME: Kim o?

SAFDER: (*dışarıdan*) Benim, Safder.

LÂMÎ: (*telaşla*) Nevres, kızım, sen şu yükün içine gir. Biz seni oradan çıkarıncaya kadar varlığını bildirme, ses verme, otur...

Lâmi'yle Âsime, bu teklife karşı biraz şaşırın Nevres'i, yükün içine itip kapısını kaparlar. Âsime dışarı çıkar. Safder ile beraber içeri gelir.

SAFDER: (*heyecanla*) Of!

LÂMÎ: Nedir bu helecanın? Bu ahlar, bu oflar?

SAFDER: Nevres'i arıyorum... Şurada yine yüksek bir duvar inmiş, altında bir genç kız kalmış. Enkaz kalkıncaya kadar biçarenin hüviyeti anlaşılamayacak. Meraktan ölüyorum.

LÂMÎ: Merak etme. Nevres berhayat⁵⁹⁸...

SAFDER: (*baygın bir teessürle*) Ne biliyorsun?

LÂMÎ: Yalnız bilmek değil, sana Nevres'i bulmaya da söz veriyorum fakat bir şartla...

SAFDER: (*sevinçten kekeleyerek*) Her ne olursa olsun, şartınızı bilaitiraz⁵⁹⁹ kabule hazırım.

LÂMÎ: Şimdi buradan sokağa çıkınca, ortalığa Âsime Hanım'la benim vefatımı işaa edeceksiniz.

SAFDER: Bu da biraz tuhaf... Fakat ne suretle?

LÂMÎ: Âsime Hanım zevcini, ben zevcemi aramaya birlikte giderken, üzerimize cesim⁶⁰⁰ bir duvarın yıkıldığını gözünüzle

⁵⁹⁸ berhayat: canlı

⁵⁹⁹ bilaitiraz: itirazsız

⁶⁰⁰ cesim: büyük

gördüğünüzü söyleyecek ve buna herkesi inandırmaya uğraşacaksınız...

SAFDER: Duvarın mevkiini sorarlarsa?

LÂMÎ: Enkazının kalkması üç dört günlük ameliyata muhtaç böyle bir mahal araştırabilirsiniz.

SAFDER: İş bundan ibaretse kolay.

Dördüncü Sahne

EVVELKİLER, NEVRES

LÂMÎ: Nevres Hanım, meydana çık...

NEVRES: (*Yükten çıkar.*)

SAFDER: Nevres!

NEVRES: Safder!

SAFDER: Kaç saattir beni ne kadar üzdün?

NEVRES: İhtiyarım haricinde...

SAFDER: Sana çok söyleyeceklerim var. Haydi gidelim...

LÂMÎ: Gidiniz fakat tehlikeli yerlerde dolaşmayınız. Birbirinize de çok sarılmayınız çünkü kucak kucağa bir duvar altında kalırsanız sonra müstehaselerinizi⁶⁰¹ o şekilde bulurlar.

SAFDER: Teşekkür ederim Lâmi Bey, bana hayatımı bağışladınız...

LÂMÎ: Vaadinizi unutmayınız. Bizim, Âsime Hanım'la duvar altında ezildiğimizi etrafa ne kadar süratle yayarsanız teşekkürünüzü o kadar kuvvetle ifa etmiş olursunuz.

SAFDER: Hiç merak etmeyiniz, bir saat sonra herkes sizi ölmüş bilecek. Bu işanın buraya kadar aksi dakikasında siz kendiniz bile vefatınıza kanaat getireceksiniz.

Safder'le Nevres çıkarlar.

⁶⁰¹ müstehase: fosil

Beşinci Sahne

LÂMÎ, ÂSIME

LÂMÎ: Âsime Hanım...

ÂSIME: Efendim!

LÂMÎ: Siz bugüne kadar zevcinizin vicdansızca ve aleni hıyanetine, edepsizliğine tahammül ettiniz...

ÂSIME: Kaderimmiş dedim, sustum...

LÂMÎ: Ben de bilmeyerek karımın rezaletine sükût etmişim.

ÂSIME: Ah, evet, öyle oldu.

LÂMÎ: Felek, bu haksızlığının intikam fırsatını bize kendi eliyle verdi. Karım kocanızla beraber cehenneme gittiler. Geliniz biz de sizinle bu dünyayı kendimize cennet yapalım. Şu dolabı açınız. Müteveffanın⁶⁰² rakısından çıkarınız. Birkaç tane atayım, sinirlerim biraz yatışsın. Karımın hıyanetine zihnim bir türlü alışamıyor.

Âsime ortaya rakı ve mezeler çıkarır.

LÂMÎ: (bir kadeh attıktan sonra) Günahını kocanın ve karımın, cehennemde zebaniler elindeki ruhlarına ihda⁶⁰³ etmek üzere, işretime refakatte bulunmaz mısın?

ÂSIME: Şimdiye kadar hiç ağzıma koymadım.

LÂMÎ: Zevcin içerken sana teklif etmez miydi?

ÂSIME: Hayır. Kendi de mazarratından⁶⁰⁴ bahsederek içerdi.

LÂMÎ: Bu mazarratı kendi nefesine niçin reva görüyordu? Seninle yapmadığı bir şeyi benim karımla neden yapıyordu?

ÂSIME: Benimle içmekten bir haz duymayacağı için belki böyle söylüyordu.

LÂMÎ: Seninle içmekten çok neşeleneceğimi ispata lüzum görmüyorum. Gel, beraber çekelim. Ruhlarını muazzeb⁶⁰⁵ edelim.

Lâmi doldurur, Âsime'nin ağzına verir.

⁶⁰² müteveffa: ölü

⁶⁰³ ihda: hediye etmek

⁶⁰⁴ mazarrat: zarar

⁶⁰⁵ muazzeb: azap çeken

ÂSIME: (*içtikten sonra yüzünü buruştura buruştura*) Oh, barut gibi bir şey...

LÂMÎ: Evet, yavaş yavaş zihinde infilakla dünya gamını unutturan bir baruttur. Ne tesir duydun?

ÂSIME: Bilmem... Biraz tuhaflaştım.

LÂMÎ: Zehir olsa bir kadehi tutmaz.

ÂSIME: Tutunca insana ne yapar?

LÂMÎ: Hele bir tane daha at anlarsın, insanı bu dünyadan başka bir âleme nakleder...

ÂSIME: İnsan ölmeden, başka bir dünyaya intikal edebilir mi?

LÂMÎ: Eder elmasım, hele bir daha yuvarla... (*Âsime'ye kendi eliyle içirir, ağzına meze verir*) Ooh, afiyetler olsun...

ÂSIME: (*yüzünü ekşiterek*) Bunun afiyet olacak bir taamı yok...

LÂMÎ: Şimdi ne duyuyorsun?

ÂSIME: Hafif bir baş dönmesi... Yüreğimde biraz hararet... Ve hoppalık arzuları...

LÂMÎ: (*Âsime'ye sarılarak*) Göster bana, yüreğin nerende?

ÂSIME: Rica ederim, yapmayınız...

LÂMÎ: Fakat Âsimeciğim, bu ne paluze vücut... Sarıldıkça kollarım içine gömülüyor... Ezildiği yerde güle güle yatsın, karımın bedeni tahta gibi idi, kollarımı beline doladıkça kupkuru bir ağaca çıkıyorum sanırdım. Ben bu trampadan⁶⁰⁶ çok memnunum. Varsınlar onlar da cehennemde öpüşsünler.

ÂSIME: (*Lâmi'nin kolları arasında*) Kocam hoyrat sarılırdı. Siz ne kadar nazik nazik öpüyorsunuz.

LÂMÎ: Ah, insan bu gül bedeni hırpalamaya kıyabilir mi?

Dışarıdan kalınlı inceli sesler gelir.

LÂMÎ: (*davranarak*) O ne? Bir gürültü var. İçeri geliyorlar.

ÂSIME: (*dinleyerek*) Ah... Kocamın sesi...

LÂMÎ: (*kulak vererek*) Eyvah... Karımın sesi...

⁶⁰⁶ trampa: takas

ÂSIME: Ne felaket!

LÂMÎ: Hortladılar...

ÂSIME: Şimdi ne yapacağız?

LÂMÎ: (*telaşla*) Kapı kapalı değil miydi?

ÂSIME: Evet...

LÂMÎ: İçeriye nasıl girdiler?

ÂSIME: Kocamın yanında anahtar vardı. (*titreyerek*) Şimdi ne-reye kaçalım?

LÂMÎ: Yüke saklanalım...

ÂSIME: Ya orada yakalanırsak?

LÂMÎ: Korkma. Onlar mücrim mevkiindeler, biz davacı...

İkisi de acele acele rakıyı, kadehleri, mezeleri dolaba tıktıktan sonra yüke girip (odada paravananın arkasına) kapısını örterler.

Altıncı Sahne

KADİR İLE BEDİHE

Kol kola içeri girerler.

KADİR: Bedihe, kocana çok acıdın mı?

BEDİHE: Kadirciğim sen sağ ol...

KADİR: Zavallı adam, iki taş arasında pestil gibi ezilmiş.

BEDİHE: Ya sen karına yanmadın mı?

KADİR: Yanmak da ne tabir? İnsaniyeten tabii biraz acıdım. O da zıyaina değil, bu pek feci vefatına.

BEDİHE: Yok yok, onun ölümüne yüreğin çok sızladı...

KADİR: Hayır, karımın sağlığında zaten sen onu bana unutturmuştun. Bu suretle vefatına bir koca yüreğiyle değil, insaniyeten acıdım. Tanımadığım diğer zelzele kurbanlarına acımdan fazla bir teessürle değil...

BEDİHE: Riyadan hoşlanmam. Kalbimi sana açık söyleyeceğim.

KADİR: Zaten aramızda riya girecek bir aralık göremiyorum...

BEDİHE: Ben kocama, senin karına acıdığın kadar da müteessir olmadım çünkü sağlığında onu seninle aldatıyordum. Aguşuna girdiğim zamanlar, geride bir kocam bulunduğunu düşünerek biraz içim eziliyordu.

KADİR: Onlar aldanmak zilletinden kurtuldular, biz aldatmak zahmetinden halas olduk. (*Bedihe'ye sarılarak*) Onlar ezilip bu dünyadan gittikten sonra, artık senin iç ezginliğine mahal var mı?

BEDİHE: Tabii kalmadı. Kocamın vücuduyla beraber nikâh ağırlığı da üzerimden kalktı. Artık seninim...

KADİR: (*daha ziyade sarılarak*) Mukaddes zelzele... Karımın vücudu pelteleşmişti. Sen fıstık gibisin. Sinirlerim, aguşumda yıpranmamış bir vücutla temastan ne kadar mütelezziz oluyor⁶⁰⁷ bil-sen...

BEDİHE: Kocam bana sarılmasını bilmezdi ki... Ben sevilme-yi senin kollarının arasında öğrendim.

KADİR: Aptal herif... Benim karım da bir erkeği cezbedecek cilvelerden mahrum yaratılmıştı. Ben de kadının lezzetini sende anladım.

BEDİHE: Allah rahmet eylesin... Kaz karı...

KADİR: Kaz onun yanında şeytan gibi cin fikirli kalır. Seni apaşıkâre severdim de o yine bir şey anlamazdı.

BEDİHE: Benim kocam gibi... Yaptığım tuvaletleri kendi için zannederdi.

KADİR: (*ateşli ateşli sarılarak*) Niçin bu zelzele birkaç sene evveli olmadı?

BEDİHE: Biraz geç oldu fakat iki belayı başımızdan aldı götürdü.

KADİR: Şimdi ikisi de dirilip gelseler ne yapardın?

BEDİHE: Allah esirgesin... Sus, yüreğimi oynatma.

⁶⁰⁷ mütelezziz olmak: hoşlanmak

Yedinci Sahne

EVVELKİLER, LÂMÎ, ÂSIME

*Yük kapısını tekmeleyerek Lâmi ile Âsime el ele dışarı fırlarlar.
Bedihe ile Kadir şaşırakalırlar.*

BEDİHE: *(pek meyusane bir hayretle)* Ne görüyorum Allah'ım?

KADİR: Kocanla karım...

BEDİHE: İkisi el ele karşımızda...

LÂMÎ: Duanız müstecap oldu⁶⁰⁸, geldik...

KADİR: Fakat siz ezilmemiş miydiniz?

LÂMÎ: Sizi ezildikten sonra dirilten Allah, bizi de canlandırdı.

KADİR: Biz ezilmemiş, öyle işaa etmiştik.

LÂMÎ: Bizimki de tıpkı öyle oldu...

BEDİHE: Gizli fahişe, kocamda gözün varmış. Ölmemi bekliyordun?

ÂSIME: Aşikâre orospu! Sen diri iken kocamı elimden aldın ya...

BEDİHE: *(başını duvara dayayıp ağlayarak)* Ah pek gücüme gitti... Bizim ölümümüzü duyunca matem edeceklerine hemen birininin aguşuna düşmüşler... Ne katı yüreklilik, ne hainlik...

ÂSIME: Siz bizim matemimizi, birbirinizin kucağında, çok tatlı bir teselli ile tutuyordunuz...

BEDİHE: *(raşeler içinde Âsime'nin üzerine atılarak)* Ver kocamı, al kocanı...

ÂSIME: Yağma yok kuzum, şimdi kıymetli mi oldu? Benim vücudum pörsümüştü, seninki fıstık gibiymiş. Birbirinizin lezzetini artık ayıramayacak bir şiddetle pek çabuk almışsınız... Senin kocan, bana kendi eski kocamdan daha tatlı geldi.

BEDİHE: Henüz ben onun nikâhındayım.

ÂSIME: *(kabararak)* İkisini birden mi istiyorsun kaltak?

⁶⁰⁸ müstecap: kabul

Didikleşmek için iki kadın kudurmuş gibi birbirinin üzerine atılır. Erkekler kurtarmaya uğraşırlar.

Hem oyuncu hem seyirci olan bu zevkperverler, piyesin muvaffakiyetini neşeli el şakırtıları, sıcak fevriler ile alkışlamakta iken birdenbire oda kapısı açılır. Hanımefendi, Kâmile, iki çocuk, sürüye kurt saldırır gibi içeriye dalarlar.

23

Hanımefendi odaya girip de erkek dişi bu muhip⁶⁰⁹ sanatkârların kalabalığı arasında araştırdığı kocasıyla göz göze gelince, her bağırışında helecandan biraz daha tıkanan sesiyle, tahkiren onun üzerine üç defa, “Tu... tu... tu... Hayâsız!” salyasını serptikten sonra büsbütün kesilerek eline geçirdiği ilk iskemlenin üzerine yığılır.

Eğlence komedyasından rollerinin şimdi hakiki bir melodrama girdiğini gören sanatkârların, bu ani baskından neşeleri biraz ekşir. Bu kadar insan muvacehesinde⁶¹⁰, böyle acı ve adi bir tahkire uğrayan kocanın mukabelesini görmek için bütün mestane gözler üzerine açılır.

Semih Âtîf Bey, kollarını çapraz göğsüne kavuşturur, kopacak fırtınaya karşı zevcesinin ta önünde metin bir vaziyet alarak:

— Buraya niye geldin?

Hanımefendi son kuvvet ve gayretini toplayarak:

— Rezaletini görmek için...

— Burada rezalet yok, onu sen tutturuyorsun... Onu sen buraya sokmaya uğraşıyorsun, onu sen beraber getirdin...

— Burada rezalet yok mu?

— Hayır... Biz terbiye dâhilinde eğleniyoruz...

— Terbiyenin manası bu kadar tersine mi döndü? Deminden beri kapı arkasından hepsini dinledim: “Benim karımın vücudu tah-ta gibidir. Ah elmasım sen yumuşacıksın. Sarıldıkça kollarım etle-

⁶⁰⁹ muhib: seven

⁶¹⁰ muvacehe: yüzleşme

rine gömülüyor.” diyen sen değil misin rezil! Tamam sana layık bu etrafındaki arkadaşların, bu erazil⁶¹¹ de bu kepezeliklerini alkışlar ile dinliyorlar... Hangi namuskâr erkek başkalarının huzurunda karısının vücudundan bahseder... Sarıldıkça kolların bedenine gömülen yumuşak karı, bu kiralık kaltakların içinde hangisi? Bana göster bakayım?

Semih Âtîf Bey, sinirli karısının açılan bu terbiyesiz ağzı önünde müşkül bir mevkide kaldığını gördü. Çünkü bu küstah mahluk, ağzına bir tokat indirilip susturulamaz, kolundan tutulup sokağa atılamaz, polise teslim edilemezdi. Bu öyle canlı bir bela, kadın şeklinde öyle bir felaket idi ki sinirlendiği vakit müthiş bir fırtına gibi kabarır, sükûnet dakikasına kadar savletine ne tesadüf ederse devirir yıkar, koparır atar, kırar döker... Tıpkı mesâib-i tabîyyeden⁶¹² biri gibi etrafını harman yerine çevirir, ancak yanındakilerde takat, kendinde mecal kalmadıktan sonra susardı.

Şimdi beyefendi, karısına karşı şiddet mi gösterebilir, mülayemet⁶¹³ mi? Bu belayı başından nasıl savsın? Bu kasırgayı nasıl atlatsın?

Semih Âtîf’in kafası işretle hararetlenmiş olmakla beraber, bu deli karının önünde nasıl tavırlar almak, ne yolda lisan kullanmak lazım geleceğini, hasılı, ehvenişer⁶¹⁴ hareketi tayine uğraşırken beriyandan Vehbiye Şevket, hissesine düşen hakaretin ağırlığına tahammül edemedi. Muhakkir⁶¹⁵ bir aktris tavrıyla ağzını çarpıttı, müstehzi bir yan bakışla kadını süzerek:

— Affedersiniz hanım, içimizde kiralık kaltak yoktur. Bir terbiyesiz karı var, o da sizsiniz... Her ne his ve sebeple olursa olsun, kapı vurulup müsaade alınmadan odadan içeri girilmez.

Hanımefendinin pek tuhaf bulduğu bu terbiye dersi, bu garip muaheze karşısında bütün sinirleri ihtizaza⁶¹⁶ geldi. Ciğerlerinin

⁶¹¹ erazil: reziller

⁶¹² mesâib-i tabîyye: doğal felaketler

⁶¹³ mülayemet: yumuşak huyluluk

⁶¹⁴ ehvenişer: kötünün iyisi

⁶¹⁵ muhakkir: aşağılayan

⁶¹⁶ ihtizaz: titreşme

tekmil havasını boşaltarak birbiri arkasına isterik, uzun tirilli kahkahalar salıverdikten sonra:

— Haydi, oradan musibet yelloz, o senin dediğin namuslu, terbiyeli yerlerde olur. Ben, buraya alelade bir ziyaretçi olarak gelmiyorum ki içeriye girmezden evvel müsaade isteyeyim. Ben sizi basmaya geldim. İşte, kocamla bir arada bastım. Rezil orospular...

Vehbiye:

— Çirkefli bir ağızdan çıkan o çirkin tabiri kalıbıyla mütekellimine⁶¹⁷ reddediyoruz. Burada ne fahişe vardır ne rezil ne de rezale... Siz geldiniz, işte hep bu müstekreh şeyler etrafa ağzınızdan fırlıyor. Biz burada terbiye dâhilinde eğleniyoruz.

Hanımefendi, bu cevaplara yine uzun uzun kahkahalar koparmak için sinirlerini zorladı. Fakat artık gülmek değil, ağlama hıçkıkları geliyordu. İkisi ortası sarsıntılar içinde:

— Bu sözlere gülmeli mi, ağlamalı mı bilemiyorum? Yabancı erkeklerle böyle işret sofrası başında namus, terbiye kelimeleri ağzınızda, geçirdikleri işkenceler içinde ölüyorlar...

Vehbiye:

— Hanım, hâlâ büyükananızın zihniyetini taşıyorsunuz. İşretle namus ölmez. Eğer öleydi, şimdiye kadar ondan hiçbir tarafta bir dirhem kalmazdı. Söyle bakayım hanım, ağzına içki koyanların hepsine birden namussuz demeye cesaret edebiliyor musun? Eğer buna cüret gösterirsen silsileni berbat etmiş olursun. Şimdiye kadar babanız, amcanız, biraderiniz, oğlunuz içiyordu. Sırf bu yüzden hiçbirisi namussuz olmadı, değil mi? İşte bundan sonra annen, teyzen, hemşiren, kızın da içecek ve sırf bundan dolayı namusları bozulmuş olmayacak...

— Bu hususta erkekler aleyhinde ulu orta yürüyemez isem de bunu içen her kadın için iffetsiz, namussuz teşniyle⁶¹⁸ haykırabilirim.

⁶¹⁷ mütekellim: söyleyen

⁶¹⁸ teşni: ayıplama

— Hanımefendi, farz ediniz ki bu bir zehirdir. Katil semler⁶¹⁹, erkeği de kadını da aynı tesir ile öldürür. Erkek için namussuzluk olmayan bir şey, kadın için neden olsun? İşret eden ahlaksız, mü-nasebetsiz, deli, mütecaviz oluyorsa bu hâllerin bir erkekte vukuu neden kadına nispetle mafûv⁶²⁰ görülüyor? Geri kalmış, körleşmiş zihninizin bu eski telakkilerini değiştiriniz.

— Fakat kaltaklar, benim kocamla burada kadeh tokuştururken bunun bir namussuzluk olmadığını bana karşı nasıl iddia edebili-yorsunuz?

Vehbiye Şevket, yüzündeki istihza işmizazını artırarak:

— Aman aman, kadınlıklarına revaç verecek hiçbir şeyleri olmayan biçareler, işte yalnız bu namus kelimesiyle övünürler... Ağızlarından çıkan bu sözün, bari kısaca manasını bilmiş olsalar.

Hanımefendi büyük bir istikrahla:

— Biz onun manasını bilmiyoruz, sizden öğreneceğiz. Bundan sonra ırsızlar ırlılara namus dersi verecekler...

— Biz ırsız değiliz, iktidarımızla hayatımızı kazanacak kadar tahsil ve terbiyemiz var. Biz, gazetelerle ilan edilen bir hizmet gördük. Şartlarını anlamak ve şartlarımızı anlatmak için müracaat ettik. Bizim yaşımızdaki ırsız kadınlar, geçinmek için kâtibelik aramazlar. ırlarıyla geçinmeye alışmış genç kadınlar, böyle vazi hizmetlere tenezzül etmezler.

— Peki, her şeye bir kulp takıyorsun, fakat işte sana yine soruyorum. Bu kadar erkeğin içinde, şu rakı sofrasının başında ne arıyorsun? Utanmaz... Kâtibelik başka, buraya gelip birkaç saat evvel tanıştığın bir alay herifin arasında zilzurna sarhoş olmak başka... Bak aşüfte ağzın, burnun çarpılmış. Ayakta doğru duracak hâlin yok...

— Ben sarhoş değilim... Ayakta duramayarak sandalyelere yıkılan sensin. Lakırdımı da senden iyi biliyorum. Böyle bir sofrada başında erkeklerle bulunmak namussuzluk değildir...

⁶¹⁹ sem: zehir

⁶²⁰ mafûv: bağışlanmış

Hanımefendi, Vehbiye'nin üzerine saldırmak için yerinden hopladı lakin etrafından tutup bu hareketine mâni oldular. Hızını alamayarak ağrısı tutmuş kadınlar gibi bağırmaya başladı:

— Böyle kepezelikler işitmeye sinirlerimin tahammülü yoktur.

— Evet, bunda hakkınız var. Çünkü siz geçen asrın kadınısınız. Biz bu son yirmi senenin kızlarıyız... Bir kadının iffetini muhafaza ederek erkeklerle rakı içmesini bir türlü aklınıza sığdıramıyorsunuz. Çünkü iffet, sizce öyle bir kuştur ki en hafif bir erkek nefesiyle uçar. Bizim telakkimiz, bunun büsbütün makûsudur, afif bir kadın seksen erkekle devriâlem seyahati yaptıktan sonra yine ismetiyle döner. Zevciniz beyefendi, lütfen bizi bir ziyafete davet etti. Böyle bir teklifi reddetmek hem kendi iffetimizden, hem de beyinizin hüsnüniyet ve terbiyesinden şüphe göstermektir. Haşa, bizim ne kendi nefsimizden ne de sizin beyinizden böyle bir şüphemiz yoktur...

Nühket Feyyaz, hanımefendinin karşısına sıraya çıkarak:

— Affedersiniz hanım, siz kocanızı kıskanıyorsanız, bu ikini-zin arasında bir meseledir. Bunun bize hiç aidiyeti yoktur. Bundan dolayı fahişe hitabıyla bize çıkışmanız pek büyük bir terbiyesizliktir.

Vehbiye, lakırdıyı refikasının ağzından derhâl kaparak:

— Bir koca, mektep çocuğu saffetiyle idare olunamaz. “Aman benden başka bir kadın yüzü görmesin, hiçbir dişi ile konuşmasın, gözü açılmasın, kadın olarak dünyada bir beni bilsin.” dersiniz bu usul, kadın ninelerimizin büyükanalarının idaresiydi...

Nühket Feyyaz, Vehbiye'yi biraz itip lafa atılarak:

— Koca serbest bırakılmalı, kıskansanız bile bunu kendisine asla hissettirmemelidir. O sizi seviyorsa kendi yüreğinin arzusuyla gelir. Sevmiyorsa başka kadın yüzü görmekten onu men için aranızda birtakım işkenceler yaratmak pek beyhudedir. Erkek, kendini kıskanç cenderesine sokan kadından daima nefret eder. Bazı kadınlar, evlerine getirilecek kadın hizmetçileri en çirkinlerinden intiha-ba gayetle itina ederler. Ne kadar adi, ne kadar nafil tedbirler... Bir

hizmetçi parçasıyla üzerine hıyanet irtikâbına⁶²¹ ihtimal verdiği bir herife nasıl koca diyip de beraber yaşıyorsun? Bu, hem kendi zevcelik izzetinefsine hem de onun kocalık itimat ve haysiyetine karşı büyük bir hakaret değil midir? Zevç de zevce de serbest olmalı! Zorla güzellik olmaz. Bir kere senden soğuyup da kocanın gözü harice döndü mü, geçmiş ola... Sen istediğin kadar eve, gudubet hizmetçiler getir. Dışarıdaki kadınların yüzlerine demirden nikap⁶²² geçiremezsin ya... O, idealini her vakit arayıp bulamaz mı?

Vehbiye *allegro*⁶²³ rol söyleyen bir sahne kadını süratiyle yine sözü kaparak:

— Yalnız mürteci, mutaassıp erkekler değil, kıskançlık garabetlerinde fersah fersah onları geçen bazı beyinsiz kadınlar, budalaca, sıkı tesettürden ne kadar memnun idiler. Oh, şimdi artık cemiyet hayatına giriyoruz. Artık kadın erkek beraber misafirliğe gidecekler. Gittikleri yerlerden yine kadın ve erkek tarafından kabul olunacaklar. “Komşunun karısı sizden güzelmiş, aman kocam görmesin.” diye adi adi tedbirler almanın hiçbir faydası olmayacak. Kocanız artık tanıdığınız bütün ailelerin kadınlarıyla, en güzel kızlarıyla diz dize oturup hasbihâller edecek, konuşacak. Yalnız yüzlerini değil, suvarelerde, eğlence gecelerinde vücutlarının bir kesimine kadar görecek... O zaman bilmem, softa zihniyetli kocalar ile sizin gibi, dünyayı göstermemek için zevçlerinin gözlerine dolap beygiri kağı geçirmek isteyen sinirli hanımların hâlleri ne olacak?

Hanımefendi uzun bir kışneme ile yüreğinin acılarını boşaltmaya uğraşarak:

— Ah, ah, neler işitiyorum. Asr-ı ahlâk, asr-ı hayât dedikleri, besbelli bu söylenenler olacak, özürleri kabahatlerinden büyük. Kocamın üç kâtibeye ihtiyacı yoktur. İdarehanesindeki işi bilirim. Hep bu sözleriniz yalan, dubara, fahişe nağmesi... Kocamı ayarttıktan sonra beni de kandırmaya uğraşıyorsunuz.

Vehbiye:

⁶²¹ irtikâb: kötü bir iş yapma

⁶²² nikap: peçe

⁶²³ allegro: canlı

— Hep ahmak kadın lakırdıları: “Kocamı ayartıyorlar...” Kocanız sekiz yaşında çocuk mu, ayartılacak? Fahişe, fahişe... Ağzınızda daima bu söz. Bu, ırz ehli bir kadının tespih gibi çekeceği bir kelime midir? Kocanızı bıktıracak kadar güya ırzınıza kavi bir kadın olacağınıza, kaç ki⁶²⁴ biraz hafifmeşrep ola idiniz de o sizi kiskana idi... Fakat bunun için istidattan evvel, biraz bakılacak surat ister. O da sizde yok a zavallı!

Kocasının önünde bu tahmik⁶²⁵ ve böyle çirkinlikle itham, hanımefendiye küplere bindirdi. Sinirli kadın zaten kendini idareye gayrikâfi o yarım aklını da kaybederek saldıran bir deli kesildi. Sönük bakan gözleri defaten⁶²⁶ parladı. Yorgun, hâlsiz duran vücudu çelikleşti. O miskin kadın âdeta kaplanlaştı. Bir hamlede Vehbiye'nin üzerine atıldı. O kadar kişi, bu akur⁶²⁷ kadının dişlerinden sanatkâr kızın besili, yumuşak vücudunu kurtaramıyorlar.

Kâmile, çene imtihanında hanımına yardım etmek için birkaç defa ağız açarak tüten kavgaya çalı çırpı atmak istedi lakin Semih Âtîf Bey'in rakı ile kızarmış gözlerinin ateşlerinden korkup buna cesaret edememişti. Şimdi hırıltıdan cezbelenen cins köpek gibi artık kendini tutamayarak o da Nühket'e saldırdı...

Turgut'la Mihriban, Beyoğlu sokaklarını kolera ile korkutan bu iki obur yavru, muhteviyatını tamamıyla boşaltmış oldukları midederinin yeniden uyanan iştihasına mukavemet edemeyerek meze sofrasına yanaşmışlardı; herkesin bütün dikkat ve gözleri, kıskançlıkla sadakatsizliğin imtihanına dikilmiş olduğu esnada meydanı boş görüp havyar, balık yumurtası, salata, meyve ne bulurlarsa çiğ-nemeden, tavuklar gibi atıştırıyorlardı.

Yaramazlar, sofranın üzerini temizledikten sonra, bir ikinci em'a⁶²⁸ seylanına⁶²⁹ tutulmazdan evvel, bu saç saça baş başa muharebesinde validelerine ifaya söz vermiş oldukları yardımı düşün-

⁶²⁴ kaç ki: keşke

⁶²⁵ tahmik: ahmak olduğunu söylemek

⁶²⁶ defaten: ansızın

⁶²⁷ akur: azgın

⁶²⁸ em'a: bağırırsaklar

⁶²⁹ seylan: akıntı

düler. Onlar da bu boğuşmaya katışarak ısıracaklardı. Kimi? Arbedeye şöyle bir göz gezdirdiler.

Boğazından aşağı cebren akıtılan ispiro tesiriyle başı dönerek sersemleyen, neşe yerine dimağına ağır bir hüznün çöken Mürüvvet Aksaray, bir köşeye çekilmişti. Artık kendiyile meşgul olan kalmadığını görerek vücudunu kimseye sezdirmemek için hemen kıpırdamaz bir hâl almıştı...

Kızcağız, dumanlanan zihniyle, bu ahlaksızlık kuyusuna nasıl düştüğünü, akıl ve hayalinden geçmeyen bu şeamete neden uğradığını düşünüyordu. Oynadıkları *Zelzele* piyesinde kendine Nevres rolünü yaptırtmışlardı.

Nişanlısı olan Safder (İzzet Saim), bu piyes âşıktaşlığından⁶³⁰ bilistifade paravana arkasında, köşede, balkonda pek kaba, müessif⁶³¹ hareketler ile zavallılığın ismetine tecavüze kalkışmıştı. Aman ya Rabbi, şu birkaç saat içinde ne muamelelere, ne hareketlere, tecavüzlere maruz kalmış, görünüşte cemiyetin namuslu, terbiyeli sınıfına mensup bu adamların ağızlarından edep namına ne edepsizlikler işitmişti. Düştüğü bu bataklıktan nasıl, ne vakit kurtulabilecekti? Kendiyle beraber elbisesinin de yarı yarıya içtiği rakı kokusunu üzerinden duydukça, kendi kendinden, dünyadan, her şeyden nefret ediyor, bu müstekreh şeyden temizlenmek için bir ahiret menfezi gibi kaynayan, yuttuğunu bir daha iade etmeyen deniz akıntılarına atılmak istiyordu. Kendini, o derecede tathiri nakabil bir levse⁶³² bulaşmış görüyordu.

Bu namussuzluk berzahından kurtulsa bile o ispirotolu midesiyle, küp dibinde sızan ayyaşlar gibi taaffün eden o üst başıyla, abdestsiz yere basmayan, dindar, büyükvalidesinin, mücessem⁶³³ bir ismet olan küçük annesinin yanlarına; öd ağacı, ada çayı kokan temiz evlerine nasıl dönecekti?

⁶³⁰ aşıktaşlık: karşılıklı sevmek

⁶³¹ müessif: üzücü

⁶³² levs: pislik

⁶³³ mücessem: somut

Kızcağız, hayatın kendini fırlattığı bu girdabın yeis dalgaları içinde sessiz, mütehammil⁶³⁴ yüzer iken hanımefendinin dişleri Vehbiye'nin vücudunda kudurmuş bir kurt kadar yaralar açıyor, Kâmile, hanımına isbât-ı sadâkat için Nükhet'le boğaz boğaza boğuşuyor, bütün erkekler bu iki mütehevvir⁶³⁵ kadının hücumlarını mene uğraşıyorlar fakat muvaffak olamıyorlardı.

Bu arbede esnasında iskemleler devriliyor, sofrâ üzerindeki kâbil-i inkisâr⁶³⁶ şeyler yerlere saçılarak parçalanıyor, bu kaynaşmadan yükselen uğultu binadan harice taşıyordu.

Bu ana baba kavgasında, kendi hisse-i gayretlerine düşen şecaati⁶³⁷ göstermek için kimi ısırmak lazım geleceğini düşünen çocukların gözlerine, bu salon muharebesini derin bir ibret bakışıyla seyreden biçare Mürüvvet ilişir. Onun taze, gevrek vücudunu, kendi körpe dişlerine kestirerek, birdenbire arkadan hücumla kızın iki yan butlarını kavrarlar. Şimdi birkaç acı avaz da vehleten⁶³⁸ neye uğradığını anlamayan Mürüvvet'ten kopar.

24

Otel derununda hep bu girift vukuat cereyan ederken dışarı çıkmak isteyip de sokak kapısı önünde alnına dikilmiş bir revolver ile karşılaşan hizmetçi kadın, ters yüzü dönerek helecandan tıkana tıkana Madam Savaro'nun odasına koşar.

Bet beniz solmuş, gözler büyümüş, kansız dudaklar aralık, alt üst dişler çalpara gibi birbirine vuruyor. Birkaç lakırdı söylemek ister lakin dudaklarının ucuna kadar çıkan laflar, bir şeyden ürkmüş gibi yine boğazından aşağı kaçır; boğuluyor zannolunacak kekelemeler içinde söz kaybolur.

⁶³⁴ mütehammil: metanetli

⁶³⁵ mütehevvir: öfkeli

⁶³⁶ kâbil-i inkisâr: kırılması mümkün

⁶³⁷ şecaat: yiğitlik

⁶³⁸ vehleten: ansızın

Madam şaşırır, elinden kroşeyi, örgüyü bir tarafa atar, uyuyan kediyi kucağından yere düşürür, ayağının ucunda yatan köpeğin bacağına basar.

Rumca “Ti ine Marikame?”⁶³⁹ sualiyle çırpınmaya başlar. Diğer hizmetçiler koşarlar, Marika’ya birkaç yudum su içirirler. Biraz cesaret vermek için ne lazımsa yaparlar. Etrafındaki samimi çehrelerden aldığı itminanla azıcık benzi yerine gelir, biraz dili açılır. Patron kadınla ürkmüş hizmetçi arasında Rumca سوال cevap başlar:

Madam:

— Neden bu kadar korktun?

Mari:

— Ah madam, ah... Sokak kapısının önünde...

Mari yine tikanır; patron سوالini tekrar eder:

— Sokak kapısının önünde ne gördün?

Mari inleyerek:

— Revolverli adamlar...

— Ey sonra?

— Şaşırıp da dışarı bir adım ataydım beni alnımdan vuracaklardı...

— Ne için?

— Bilmiyorum...

— Öğrenmedin mi?

— Hayır, korktum, doğru size koştum...

— Nasıl adamlar?

— Polise benziyorlar.

İlk anda Madam Savaro’nun aklına eskiden karışmış olduğu siyasi bazı vakalar geldi... Türkiye’de hükûmetler bir düziye değişiyordu. Evvelkine hoş gelen bir hareket, sonra teşekkül eden için

⁶³⁹ ti ine Marikame?: Rumca ve Yunanca *ti ine* “o ne” ve *Marika* Rumca özel addan oluşmaktadır. “O ne ey Marika” şeklinde ifade edebiliriz.

muzır olabiliyordu. Birinin mükâfata şayan gördüğü bir fiilin, öteki için en ağır cezayı istilzam⁶⁴⁰ etmesine şaşılamazdı.

Bu müsellaht adamlar, taharri⁶⁴¹ için elbette şimdi içeri gireceklerdi. Madam Savaro, tehlike teşkil etmesi muhtemel evrakı ortadan kaldırmak için kasalarına, dolaplarına, sandıklarına koştu. Otelin muhafızı ihtiyar Marko'yu yanına çağırttı. Tehlikeyi haber alan Karadağlı dişsiz çomar, pürsilah bir hazırlıkla yukarı çıktı. Revolver, kama, yatağan, martini nesi varsa takınmıştı. Onun yüreği, Türklere karşı sönmez bir kin ateşiyle, senelerden beri yanardı. Gafil Türkler, bilahare kendilerini sokacak yılanları koyunlarında beslerler. Bir gazinodan, otelden, lokantadan, eğlence mahallinden içeri girdikleri zaman paralarını, bize dış bileyen hangi düşman kasalarına attıklarını, zaten kendilerine yetişmeyen servetleriyle hangi hain vücutları beslediklerini düşünmezler...

Madam Savaro, Karadağlı'dan sordu:

— Marko, sen ne düşünüyorsun? Ne için kapımızın önüne silahlılar gelmiştir? Neden Marika'ya revolver çekmişler?

Koca çomarın, paslı iki çelik parçasına dönmüş sönük gözleri, kısa bir tefekkür durgunluğuyla madama dikildi. Kindar Karadağlı, porsuk ağzıyla alt dudağını ısırarak süzgün süzgün başını sağa sola salladıktan sonra cevap verdi:

— Ne olduğunu bilmiyorum. Lakin madam, ben bu Türklerden her fenalığı umarım. Bize adi bir iftira atarak içeri girecekler, burada çapulculuk yapacaklar. Ben otelde eli silah tutan erkeklere hatta kadınlara hep tabanca, bıçak, ne bulursam dağıtacağım. Son kerteye kadar canımızı, malımızı müdafaa edeceğim, teslim olmayacağım.

Madam:

— Ne söylüyorsun Marko? Birkaç otel uşağı, paslı tabanca ile bir hükûmete karşı durulur mu hiç?

Marko:

⁶⁴⁰ istilzam: gerektirme

⁶⁴¹ taharri: araştırma

— Hey madam hey! Türkiye’nin en küçük vilayetlerinden daha küçük bir Karadağ hükûmeti, yıllarca bu zalimlere karşı durdu. Memleketimizin yalçın kaya, sarp hudutları Türk kanıyla kıpkızıdır. İş çoklukta değil, yürekdedir. Bir kavmin fitri⁶⁴² cesaretinde, asaletindedir.

Bu ara, sokak kapısının zili kuvvetli uzun bir zırlı ile öttü. Meşveret⁶⁴³ hâlindeki otel halkının telaşı şimdi büsbütün arttı.

Madam Savaro, mühim evrakını, mücevheratını, paralarını büyücek bir meşin valize doldurup çatı arasında, kapağı bellisiz gizli bir dolaba tıktıktan sonra:

— Marko, böyle bir vakada silahla iş görmeye iznim yoktur. Çalınan sokak kapısına in, anla, ne var bilelim, ona göre tedbir alınız...

Yine o esnada, otelin üst katından inceli kalınlı çılgınlık koptu. Şimdi hep yukarıya kulak verdiler.

Madam Savaro, kollarını iki yanına salıvererek:

— Ah, ah, nedir bu uğradığımız hâl? Çılgınlık, Semih Âtîf Bey’in odasından geliyor. Yangın mı yaptılar? Ne oldu? Şimdi hangi tarafa koşalım? Aşağıki tabancalıları mı? Yukarıki sarhoşlara mı? Acaba otelin haricinde, dâhilinde kopan bu iki patırtı arasında bir münasebet var mıdır?

Marika:

— Ben sanıyorum ki madam, yukarıdakiler iyice sarhoş oldular. “En güzel kızı sen alacaksın, ben alacağım.” diye, aralarında kavga çıktı.

Sokak kapısı sara tutmuş gibi biteviye çınılıyordu. Patron, yukarıdan ziyade, aşağıya ehemmiyet vererek üst kata bir iki hizmetçi gönderdi. Kendi Marko’nun arkasında kapıya indi.

Karadağlı, demir kanadı araladı, silahlı silahsız bir alay adamları karşı karşıya geldi.

En önde duranlardan birisi:

⁶⁴² fitri: yaratılıştan gelen

⁶⁴³ meşveret: danışma

— Biz belediye doktoruyuz. İfâ-yı vazîfeye geldik. İçeride vefat vuku buldu mu?

Karadağlı bir şey söylemedi. Şaşkın şaşkın muhatabının yüzüne bakakaldı.

Doktor tekrar etti:

— Niçin cevap vermiyorsun?

Marko mütezayit bir taaccüple:

— Dediğini anlamadım ki cevap vereyim...

— Otelinizde ölen var mı?

— Çok şükür hep sağız. Deminden bir hizmetçi kadın, sokağa çıkıyordu. Kapının önünde birisi onun alnına bir revolver dayadı. Kadın, hemen içeri kaçtı. Korkudan bayıldı, ayıltık. Ölmedi.

— Oteldeki hastalar ne oldu?

— Otelde hasta yoktur efendim.

— Saklamayınız. Sonra büyük ceza görürsünüz.

— Saklamıyoruz. Otelimizde çok şükür başı ağrıyan bile yoktur...

— İnkâr para etmez kuzum, içeride koleralı hastalar var...

— Bizim otelde kolera var? Aman ya Rabbi...

— Kurnazlık istemez. Hiçbir şeyden haberin yokmuş gibi söylüyorsun...

— Ne var ki? Neden haberim olacak, efendi?

— Buraya kusa kusa gelmiş hastaları nereye sakladınız?

— Kusan kimse gelmedi. Otelimiz karantinahane değildir ki böyle hastaları kabul edelim. Buraya ancak sağlam, temiz, terbiyeli kimseleri alırız...

Tok sesli diğer bir memur ilerleyerek:

— Bizi yorma Karadağlı. Mesele ağırdır. Burada beyhude geçirilecek beş dakika, memleket için büyük bir felaket teşkil edebilir.

— Ne istiyorsunuz efendim? İçeride kusan ölen yok iken vardır mı diyeyim?

— Senin “vardır, yoktur” demenin ehemmiyeti yok. Vaka bizce müspettir. Beyoğlu Caddesi’nden geçen halkın gözleri önünde cereyan etmiştir. Otomobilin penceresinden sokaklara gaseyan ederek hatta arabanın içini diğer suretle de pisleyerek buraya müşteriler geldi. Otelinize aldınız. Şoför tecrit, araba tebhir edildi.

— Bilmiyorum... Bilmiyorum...

— Bilmiyorsun ama şoför henüz ölmedi. Vakayı bülbül gibi anlatıyor...

— Bu nasıl şey? Bilmiyorum, efendi!

— Sen bil, bilme... Otel kordon altına alındı. Vaka etrafıyla anlaşılınca kadar içeriden dışarıya, dışarıdan içeriye kimse salıverilmeyecek.

Bu esnada içeriden bir hizmetçi kadın, Marko’ya yaklaşarak Rumca bir şeyler söylemeye başladı.

Dışarıdan memur:

— Baksana kadın... Rumca söyleme, Türkçe söyle... Nedir, biz de anlayalım. Böyle vahim bir vakada, gizli laf olmaz...

Hizmetçi kadın:

— Türkçe söylezeyim ama nasıl söylezeyim bilmiyorum güzel...

Memur:

— Bildiğin kadar söyle, biz anlarız!

Hizmetçi kadın:

— Bizim otel müşteri geldi. Üç kadın iki çozuk beraber... Ne vakit bunlar yukarda çıktı, of aman, otel içerde fena bir koku yaptı. Sonra banyo almışlar, temiz olmuşlar... Affedersiniz... Bu Marko Efendi bu isten haber yok...

Memur:

— Hah işte, maslahat kendini gösterdi. O zamandan beri otelden dışarı kimse çıktı mı?

Hizmetçi kadın:

— Çıktı.

Memur:

— Kim?

Hizmetçi kadın:

— Haniya gelmişler beraber üç kadın. Bunlardan bir tane gitmiş...

Memur:

— Nasıl gitti? Dışarıda kordon yok muydu?

Hizmetçi Kadın:

— Bilmiyorum kordon mordon ama gördüm ki gitmiş...

Memur:

— Şehrin içine bir bulaşık karıştı... Nasıl oluyor da dışarıda kordon var iken buradan bir kadın çıkıp gidebiliyor? Geliniz de bu ağır mesuliyetin önüne durunuz bakalım!

Hep bu sözleri medhalde, büyük bir sıkıntı işmizazlarıyla⁶⁴⁴ dinleyen Madam Savaro, yavaşça ve Türkçe:

— Oh kordon koymuşlar... Kordon... Lapçin bağı kordon. Görmedim ama görmüşüm gibi söylerim ki karı para verdi gitti.

Dışarıdan memur:

— Bu kadının kim olduğunu, buradan nasıl çıktığını, nereye gittiğini bilmiyor musunuz?

Marko:

— Bilmiyoruz.

Hizmetçi kadın, haç çıkararak:

— Matofeo, bilmiyorum...

Memur:

— Bu kusakarak gelen, oteli kokutan acayip müşterileri muayene etmek için şimdi içeriye iki doktor girecek... Sizin, “bilmiyoruz” dediğiniz şeyleri ufak bir tahkikle derhâl anlayacağız. Haydi, doktorları hastaların bulunduğu odaya çıkarınız.

⁶⁴⁴ işmizaz: ürperme

Madam Savaro'nun ayakları biraz suya erdi. Otele şüpheli müşteriler kabul edilmiş olduğu anlaşılıyor gibiydi fakat bu dikkatsizlik nasıl olmuş? Sokakta kanun namına söz söyleyen memurların önünde, patrondan en son hizmetçisine kadar otelciler hep birbirine girdiler, İçeride koleralılar varmış, otele kordon vazedilmiş... İçeri, dışarı kimse girip çıkmayacakmış. Bu karantina kaç gün sürecek? Tahkikatta hakikaten içeride musaplar bulunduğu tebeyyün ederse⁶⁴⁵... Bu ne felaket!

25

İki doktor otele girdi, şüpheli hastaların bulundukları odaya çıktılar. Kapı açıktı lakin içeride kimse yoktu. Orada birkaç saat oturan insanların, filhakika pek temiz kimseler olmadıkları, bırakmış oldukları hafif fakat kerihçe kokudan anlaşılıyordu. Bunu herkesin burnu his ve tasdik etti.

Odada kimse bulunmaması, doktorlardan ziyade otelcileri merak ve taaccübe düşürdü. Gitmişlerdi! Bu meçhulü şimdi herkes birbirinden beyhude soruyordu. Diğer odaları, helaları, binanın bütün köşe bucağını aramaya başladılar. Taharrileri hep boşa çıkıyordu.

Birinci doktor:

— Otelinizi, şüpheli vaziyetten kurtarmak için hastaları nereye kaçırdınız?

Madam Savaro bu itham ve sual karşısında sinirlenerek artık kendini tutamadı. İlerledi. Elindeki “*fas a men*”⁶⁴⁶ denilen saplı gözlükle tabipleri derince bir nazardan geçirerek:

— Affedersiniz efendim. Burası namuslu ve temiz bir oteldir. Ne için içeriye koleralı insanları alıp da sonra sizden saklayayım. Bunu ne akıl kabul eder ne mantık... Evet, ben de şimdi anlıyorum ki dikkatsizlikle otelimizde bazı şeyler olmuş. Vakadan haberdar değiliz. Şimdi yapılacak tahkikatla ne olduğunu, ben de sizinle beraber öğreneceğim. Sözlerimizden emin olunuz.

Doktor:

⁶⁴⁵ tebeyyün etmek: anlaşılacak

⁶⁴⁶ fas a men (*face-à-main*): büyüteç benzeri bir tür saplı gözlük.

— Madam, siz de affedersiniz. Bu sözlerinizin doğruluğuna inanmakta mazurum. Otel hizmetçilerinin haberleri olmadan dört beş can buradan sırta kadem basamaz... Dışarıda kordon var...

Madam:

— Kordonunuza bu kadar güveniyor musunuz? Deminden bir kadının kaçtığını söylüyorlardı...

Doktor:

— Başka lakırdı bilmem. Bu hastaları bulup bizim muayenemize arz edeceksiniz. Ben, size kanun namına söylüyorum.

Madam Savaro, Rumca Marko'ya, hizmetçilerine çıkışmaya başladı. O esnada Semih Âtîf Bey'in eğlence odasında cesim bir org gibi kopan inceli kalınlı vaveylanın akisleri duyuldu.

Şimdi hep kulakların dikkati, bu gürültünün geldiği tarafa çevrildi.

Birinci doktor:

— Bu haykırışma nedir? Sizden mi, komşudan mı geliyor? Yarınlarda cenaze mi var?

Madam Savaro, kendi ana dilinden anlaşılmaz bir küfür salıverdi, Semih Âtîf Bey'e, "Her zaman nezaketle hareket eden bu terbiyeli adama da bugün ne oldu? Birbirini vely⁶⁴⁷ eden bu aksi tesadüfler de nedir?" otelci kadın başını yumruklayarak cevap verdi:

— Bugün otelimde olan bu hâllere benim de sizin kadar aklım ermiyor. Zannederim ki şeytanın cilvesine uğruyorum...

O ara, ne olduğunu anlamak için biraz evvel yukarıya çıkmış olan hizmetçiler, merdivenden iniyorlar. Madam Savaro hemen sordu:

— Ne var?

Hizmetçiler:

— Biz biliriz ki ne var?

— Bakmadınız mı? Görmediniz mi?

⁶⁴⁷ vely: takip

— Nasıl göreceğiz? Oda kapısı içeriden kilitlidir. Yumruğumuzla vurduk, vurduk açmıyorlar. İçeride öyle bir patırtı var ki aman Allah'ım, sanırsın ki birbirini boğuyorlar...

Doktorlar:

— Haydi, önümüze düşünüz, bizi oraya götürünüz. Biz kapıyı açtırtırız... Bunlar kimdir?

Madam:

— Müşteri...

Doktor:

— Burası tımarhane mi, otel mi?

Madam, bu istifhama cevap vermedi. Hep birden üst kata çıktılar. Odanın önünde durdular. İçerideki şamata, kaynaşma, ne kavgaya benziyordu ne eğlenceye. Izdıraptan kopan şekvai⁶⁴⁸ bağrıışmaların, ağlaşmaların, hüngürtülerin arasında kahkahalar da duyuluyor, erkek, kadın, çocuk muhtelif ağızlardan şu sözler işitiliyordu:

— Amanın bunlar yamyam yavrusu mudur, nedir? Tahtakurusu gibi yapıştılar, ısıırıyorlar. Ne de sivri dişleri var...

— Soysuz karı çekil! Billah kaba etlerim dişlerinin arasında kaldı...

— Benim karımın vücudu tahta gibi, sen yumuşacık pamuk çuvalına benziyorsun. Öyle mi kaltak?

— Dadı, ver o çiviye bana. Babamın karnına sokacağım.

— Hiçbir otelde, hiçbir sahne üzerinde böyle yamyamca rezalet olmamıştır... Nesip Bey, al şu karıyı Vehbiye'nin üzerinden...

— Nasıl alayım birader. Ellerimi ısıırıyor... Baksana bileklerinin hâline... Kuduzluğu varsa bana da geçecek...

— İzzet, ne duruyorsun? Al şu yumurcakları şu tarafa... Mürüvvet'i delik deşik ettiler...

— Beyefendi, affedersiniz, gücenmeyiniz. Bu çocukları av köpekleri gibi *fermaya*⁶⁴⁹ alıştırılmışlar. Öyle kapıyorlar ki...

⁶⁴⁸ şekvai: şikâyetçi

⁶⁴⁹ ferma: av köpeğinin gizlendiği yerden avı gözetlemesi

Bu lakırdıların arasında, çığırtma gibi ince bir çocuk sesi:

— Babamın yemişlerini yiyorsunuz orospular, ben de sizi yiyeceğim...

Bu sözlerden çıkarılacak manalara nazaran, içerideki arbedenin nevini tayin etmek müşküldü.

Doktor, topu çevirdi. Kapı hakikaten içeriden kapalıydı, açılmadı. Yumruğuyla vurdu, aldırın olmadı. Darbelerinin kuvvet ve adedini arttırdı, içerideki havra⁶⁵⁰ durmadı. Yalnız bir erkek sesi:

— Kapı vuruluyor... dedi.

Bir diğeri dışarıya:

— Kimdir o? diye seslendi.

Doktor:

— Açınız...

İçeriden:

— Açamayız... Ailece bir davamız var. O fasıl olsun, sonra...

Doktor:

— Kanun namına söylüyorum: Açınız...

Sert bir telaffuzla odanın cidarlarında⁶⁵¹ çınlayan “kanun” sözü, içeride seri bir tesir yaptı. Birdenbire gürültü yarıya indi. Karısının bu pek vahşiyane tecavüzüyle neşesi cıvıyan Semih Âtîf Bey’in beyninde, bu “kanun” kelimesi bir fırlıdak gibi döndü. Onun kanunla ne alışverişi vardı? Kendisi de vaktiyle kanun yapan, müstesna, gayrimesul, fevka’l-halk, fevka’l-hukûk sınıfa dâhil değil miydi? Kanun onunla oynayamayacaklar için yapılmaz mıydı? Bu kelimenin, bir gün gelip de kendi kapısını çalabileceğini hiç aklına getirmemişti. İşret kafasına çarptı. Ne demek? O, kanunun müdahalesini mucip ne harekette bulunmuştu? Kendi rızalarıyla gelmiş genç, güzel kızlar ile bir sofrada eğleniyorlardı... Aralarında canı, sarık⁶⁵² yoktu... Böyle hususi bir eğlenceye karışmaya kanu-

⁶⁵⁰ havra: aşırı gürültü

⁶⁵¹ cidar: duvar

⁶⁵² sarık: hırsız

nun ne hakkı vardı? Yine tepe aşağı müthiş bir irticaya doğru mu gidiliyordu? Zaten karısına pek fena sıkılmış olan Semih Âtîf Bey, içkili sinirlerinin bütün galeyânıyla bağırdı:

— Kimdir o otel koridorlarından kanun namına maval okuyan zevzek?

Doktor:

— Evvela açınız. Sonra görüşürüz...

Semih Âtîf:

— Açmayacağım...

Doktor:

— Açacaksınız.

— Açmayacağım...

— Kapınız demirden olsa kırıp girmeye mecburum.

— Bir cinayet mi var?

— Cinayetden daha fena... Cinayetlerde ancak birkaç kişi ölebilir. Siz bir şehir halkının hayatına kastediyorsunuz...

— Acayip sayıklamalar! Sarhoş musun gözüm? Biz de içtik ama senin kadar kendimizi, lafımızı kaybetmedik...

— İçeride kaç kişisiniz?

— Nüfus memuru musun?

— Sonradan gelen üç kadınla iki çocuk içeride mi?

— Kadının biri galiba savuştu. Kadınlık namına büyük bir şeyn⁶⁵³ olan diğer iki mahlukla iki çocuk burada...

— Ağlayıp gülmeniz karmakarışık. Eğleniyor musunuz, matem mi ediyorsunuz?

— Ne halt ettiğimizi biz de bilmiyoruz...

— Aranızda vefayat vuku buldu mu?

— Şimdilik yok fakat birkaç saat içinde, daha bu Allah'ın belalarıyla burada kapalı kalırsak olacağı benziyor...

⁶⁵³ şeyn: kusur

— Birkaç saat değil, vakanın tahakkukuna⁶⁵⁴ göre, kim bilir daha kaç gün, kaç hafta bu odada mahpus kalacaksınız. Kanınız, kazuratınız tahlil edilecek.

— Kazurata tahlil ile insan tevkif etmek usulü yeni mi çıktı? Bakteriyolojihane müdürü müsünüz, ceza kâtibi mi? Başımızdan şu iki kadınla iki çocuğu defediniz. Diğer hanımlarla burada altı ay mahpus yatmaya razıyız.

Her iki taraf birbirine maksatlarını anlatıncaya kadar, henüz yüz yüze gelmeden, hayli komik muhavereler geçtikten sonra nihayet kapı açıldı.

Doktorlar, derhâl raporlarını tanzim etmek üzere içerideki kolerahıları muayeneye geldiklerini söyledikleri zaman, hanımefendinin vahşi tecavüzüyle neşeleri kırılmış olan oda halkı, tekrar kahkahalara başladılar...

Semih Âtîf Bey:

— Doktor beyler, sofraya başındaki şu kadın erkek çehrelerine bakınız. Bizim hangimizde kolerahı suratı var?

Doktor:

— Çocukların kolerik olduklarını söylüyorlar. Sokaklara kusa kusa gelmişler. Otomobilin içini de diğer suretle berbat etmişler.

Semih Âtîf:

— O çocukların bu hâli, ayda birkaç defa tekerrür⁶⁵⁵ eder. Onlardaki her mide bozulmasını koleraya isnat lazım geleydi bu açgözlülerin müebbet bir karantinaya mahkûmiyetleri icap ederdi. Çok yemelerine rağmen bakınız boyunları armut sapına benziyor. Betleri benizleri irin gibi sapsarı... Çoğu abur cubur olan fazla gıda, midneyi, emayı gıdasızlıktan ziyade bozuyor. Bu memlekette çocuk peydahlaması mühim bir marifet değil... Büyütmesi, yetiştirmesi hüner... Çünkü terbiyeye, çocuklardan değil, analarından dadılarından, niçin doğrusunu söylemeyeyim babalarından başlamak la-

⁶⁵⁴ tahakkuk: gerçekleşme

⁶⁵⁵ tekerrür: tekrarlanma

zım geliyor... Zengin çocuklarına arız⁶⁵⁶ münasebetsizlikler, fakir çocuklarına mahsus fenalıklardan aşağı kalmıyor.

Hanımefendi, doktorların önünde dişleriyle intikam almak faaliyetini tatil etti fakat dilini tutamayarak kocasının sözlerine karşı köpürdü. Çocukları bozan fenalıkların, evde barkta gözleri olmayıp da hayatı sırf nefsanî bir eğlence şeklinde geçirmeye uğraşan, kayıtsız, ahlaksız babalardan geldiğini pek taşkın tabirlerle ispata uğraştı. Oradaki kadınların içtimai süfliyetlerini⁶⁵⁷, hanım ağzına yaraşmayan tezlillerle⁶⁵⁸ tasvire kalkıştı ve bilhassa içlerinde en genç gördüğü masum Mürüvvet'e pek kaba kelimelerle şöyle hücum etti:

— Utanmaz, arlanmaz kahpe! Hangi fuhuş süprüntülüğünde yetiştin? Seni hangi namussuz ana baba peydahladı? Çocukluk çağından henüz çıkmış çıkmamış gibisin... Fahişeliğe bu kadar erken başlamış olmana rağmen o kepaze yüzünden daha melekane masumiyet gitmemiş fakat gözlerin işretle mahmur. Bu ahlaksız heriflerle diz dize, dudak dudağa rakı içmekten sıkılmıyor musun? Biz sen yaşta iken işret eden babamıza, amcamıza kapı aralığından bile bakmaya utanırdık... Bu haram yiyici herifler, sizi kaç kuruş gündelik, gecelik tutuyorlar? Böyle ırzınızın ücretiyle taayyüş⁶⁵⁹ edeceğinize keşke geberseniz, bu sefil meslekten hem kendiniz kurtulmuş hem de ahlâk-ı umûmiyyeyi⁶⁶⁰ mundar vücudunuzla tesemmümden⁶⁶¹ kurtarmış olurdunuz.

Mürüvvet Aksaray, gözlerinden iri yaş taneleri yuvarlanarak boynunu büktü. Sesinin en hazin ahengiyle:

— Teşekkürler ederim hanımefendi hazretleri. Bana ana nasihatı veriyorsunuz. Yalnız şehit babamı, evde yarı aç oturan masum annemi itham etmeyiniz. Ben buraya gelmek felaketine kendi düşüncesizliğimle uğradım. Birkaç saat evvel erkekle, işretle hiç temas etmemiş, terbiyeli, afif bir kız idim... Şimdi bir levs oldum,

⁶⁵⁶ arız: musallat olmuş

⁶⁵⁷ süfliyet: bayağılık

⁶⁵⁸ tezlil: aşağılama

⁶⁵⁹ taayyüş: geçinme

⁶⁶⁰ ahlâk-ı umûmiyye: genel ahlak

⁶⁶¹ tesemmüm: zehirlenmek

kendi kokumdan kendim öğreniyorum. Verdiğiniz hayırhahane nasihati tutacağım... Çok sürmez duyarsınız...

Vehbiye, Semih Âtîf Bey'e döndü. Kandilli bir kahkaha salıvererek:

— Yamyam karınızın garip felsefesini duyuyor musunuz? Gayriinsani fakat kendi vicdanına mutabık... Kocasının gözüne güzel görünecek bütün genç kadınlar, kendilerini zehirlemeli imişler... Gayriiradi⁶⁶² sarhoş olan Mürüvvet de bu nasihatın ulviyetini tasdiklen hükmüne riayet edeceğini söylüyor. Biri kıskançlık yuvası, öteki işret sersemi... Ahlâk-ı umûmiyye, ahlâk-ı umûmiyye... Bilir misiniz, hoşumuza gitmeyen şeylerin arkasından nefretle bağırarak için bu terkitten ne büyük salahiyetler alınız... Bu "ahlâk-ı umûmiyye" bayrağını açınız, onun gölgesine sığınarak her istediğinizi bağırınız, mafûvsünüz. Çünkü bu mukaddes terkibe karşı kimse tenkit dilini uzatamaz. Bütün zihinler, muhakemeler felce uğrar. Onu, mantığın aydınlığı içinde tahlile kalkanlar, çarpılırlar. Ahlâk-ı umûmiyye, efkâr-ı umûmiyye... Eğer bu kof terkiplerin kitaplara, makalelere sername olmaktan başka vücutları kâbil-i tesbît olaydı şimdi dünyayı büsbütün başka bir şekilde görürdük.

Doktorlar oraya, iki tarafın bu tuhaf hücum ve müdafaalarını dinlemek için gelmemişlerdi. O odaya toplananların arasında, haki ki koleradan daha mühlik bir ahlak kolerasının tahribatı karşısında bulunduklarını gördüler.

Tabiplerin ikisi de dâhil olmak üzere otel halkı, şüphe edilen musabiyetin⁶⁶³ esassızlığı fennen tahakkuk edinceye kadar kordon altında ve aynı bina dâhilinde kırk sekiz saat mahpus kaldılar.

Semih Âtîf Bey, genç kızlar ile içip güleyim eğleneyim derken, ailesinin irili ufaklı yılanlarıyla çuvala girmiş gibi oldu. Aman ya Rabbi, sinirli karısının zehirli dili durmayıp işliyordu. Hepsinin tıkdıkları aynı dam altından başka bir yere savuşmak imkânı yoktu. Hanımefendi, kocasını düşürdüğü bu acıklı tuhaf vaziyetten, tesa-

⁶⁶² gayriiradi: iradesi dışında

⁶⁶³ musabiyet: hastalığa yakalanma durumu

düfün tehyie ettiği⁶⁶⁴ bu tuzaktan, birikmiş bütün hınçlarını çıkarmak fırsatına erdi. Talihin bu lütfunu suistimalde pek ileriye vardı. Bu kırk sekiz saatlik mahpusiyet, yalnız bedbaht Mürüvvet için pek meşum oldu...

*

İki gün sonra, İstanbul gazeteleri pek genç, güzel bir kızın intiharını yazdılar. Zavallı çocuk kendini zehirleyerek ölmüştü. Hemen her intiharın arkasından kopan meraklı kılükalleri⁶⁶⁵, türlü türlü tefsirleri, şüpheleri kısa kesmek için müntehire⁶⁶⁶, bu ukba⁶⁶⁷ seferi hakkında kâbil-i îzâh⁶⁶⁸ olan noktaları bir kâğıda tevdi⁶⁶⁹ ederek ölümün ilerisi meçhul karanlık kapısından içeri atılmıştı.

Hayata gözlerini kapayan pek masum bir varlığın o veda anında düşündükleri:

Bilmiyorum, söze kime hitaben başlayayım? Allah'a mı, kullarına mı? Bu aralık intihar vakaları o kadar çok ki artık halk bunu büyük bir densizlik şeklinde görmeye alıştı. Kendini öldürenlere merhametten ziyade hiddet ve taaccüp ediyorlar.

Hayır efendim, yanlış düşünüyorsunuz. Herkes kendi nefsinin, ona hariçten en şiddetle muhabbet gösterebileceklerden pek fazla sever. Ne kadar yakını olursa olsun, herkes kendine başkalarından ziyade acır. Beşerî bir mahkeme, yanlış olmamak için bir idam kararı verinceye kadar ne türlü ince eleyip sık dokuyor. Sanıyor musunuz ki intiharı bir zevk bilerek ölüyorum? Kendi hakkımda bu müthiş hükmü verip onun icrasına gidinceye kadar geçirdiğim elim dakikaların işkencesini, ondan gafıl olanlara ihsas muhaldır.⁶⁷⁰

İnsan evvela çıldırır, sonra intihar edermiş. Belki böyleleri de vardır lakin ben aklımla oynatarak ölümü kucaklamadığımı şu

⁶⁶⁴ tehyie etmek: hazırlamak

⁶⁶⁵ kılükâl: dedikodu

⁶⁶⁶ müntehire: intihar eden (kadın)

⁶⁶⁷ ukba: ahiret

⁶⁶⁸ kâbil-i îzâh: açıklaması mümkün

⁶⁶⁹ tevdi: verme

⁶⁷⁰ muhal: gerçekleşmesi olanaksız

satırlardaki muhakemelerimle size ispat edeceğim... Gönüm, hayatın vadettiği neşelerin, saadetlerin ümitleriyle dolu idi. Avcı tanesinden kaçan bir kuş gibi ben ölümün siyahlığından korkardım. Ben ağlayarak, titreyerek canıma kıydım çünkü yaşamama imkân kalmamıştı. Çünkü ben masumiyetime kimsenin inanamayacağı surette kirlenmiştim. Çünkü ben hayatımı kazanmak ümidiyle gittiğim menhus bir idarehanede onu kaybettim.

Birçok zamane kızlarının belki tevekkül ile karşılayacakları bir felaket, velilerimin serzenişleriyle beni nâkâbil-i tahammül⁶⁷¹ bir azaba düşürdü çünkü masumiyetime inanmıyorlardı. Nasıl inansınlar? Elli beş saatlik bir gaybubetten sonra evime ayakta duramayacak bir yorgunlukla avdet ettim. Benzim solmuş, gözlerim kül içinde kalmış iki ateş parıltısıyla kıpkızıl yanıyor, üstüm başım meyhane süngeri gibi kokuyordu.

Büyükannem, küçük annem nereye gittiğimi bilmedikleri için, iki gün iki gece ahü enin içinde pek elim saatler geçirmişler. Çünkü maişet aramaya çıktığımı belki azmîne mâni olurlar korkusuyla onlardan saklamışım.

Annemin şüphe ile üzerime açılan gözlerinin serzenişi önünde titredim. Kabahatimi affettirmek için kollarının arasına atıldım. İlk temasta üzerimin berbat kokusunu aldı, beni göğsünün üzerinden itti. Hüngüre hüngüre yere kapandı. Büyükvalidem, aklının melekâtını hiç kaybetmemiş pek zeki bir kadındır. Felaketi anladı, nüzul⁶⁷² isabet etmiş gibi raşeler içinde minderlerin üzerine yıkıldı. Kardeşlerim, üstümün mundar taaffünüyle; meyus, mahcup, soluk benzim, kırmızı gözlerimle evimize felaket getirdiğimi hissettiler. Bana sürtünmemek için benden uzak kaçıyorlar, pek anlayamadıkları bu vahim muammayı halle uğraşır masum yaşlı gözleriyle birbirine bakıyorlardı...

Büyüklerin, küçüklerin ağızları bana hiçbir şey söylemedi. Beni yalnız gözlerinin yaşlarıyla takdir, telin ettiler. Ben onların

⁶⁷¹ nâkâbil-i tahammül: dayanması imkânsız

⁶⁷² nüzul: inme

nazarlarında, virane mahzenlerinde, bir lokma ekmeğe ırzını satan sefil kızlar menzilesine inmiş olduğumu yüzlerinden okuyordum.

Kendim masum olduğum kadar onları da mazur görüyorum. Böyle ağır bir levs şüphesine karşı kendimi müdafaa edecek miyim? Hayır... İşte buna ölümü tercih ediyorum. En acınacak mahkûmlar, masumiyetlerine itimat ihtimali kalmamış olan zavallılardır.

Şimdi ne ile kendimi öldüreceğim? Evimizde ipten, bıçaktan başka, beni mürtekibi⁶⁷³ olmadığım bu ardan kurtaracak bir şey göremiyorum. Zehir para ile alınır. O da bende yok...

Bir kitapta okumuştum: evlerin taşlıklarında gezen bir böcek vardır. Başkalarına öğretmiş olmamak için nevini, şeklini söylemeyeceğim... İşte bu haşereden birkaçını tutup bir havanda döverek tozunu yerseniz, ölüm muhakkak... Artık hiçbir panzehir kurtarmaz...

Mevti davet için kullanacağım vasıtaların dehşetleri karşısında üşüyorum, içim titriyor. Salben⁶⁷⁴ ölümün manzarası muhiştir⁶⁷⁵. Denizde boğulmak... Bilahare cesedin su sathına çıkmasıyla yarı mütefessih⁶⁷⁶ yarı üryan bir kadın vücudunun gözler önüne sereceği o feci levhanın açık saçıklığından pek derin bir utanma ile sarsılıyorum. İffetü uğruna ölen bir kız, intiharın bu şeklini intihap etmemelidir. Kadınlar için daima örtülü kalacak ölümleri muvafık buluyorum.

Müntehirlere acıyınız. Azrail'e kendi kendilerini takdim eden bu zavallıların mutlak cinnetlerine kail⁶⁷⁷ iseniz mecnunlar insanların en acınacak kısmı değil midir? Bir intihar vakası önünde, bir sahne faciası karşısında olduğu gibi, afaki bir hisle bir temaşager⁶⁷⁸ vazı almayınız. Kendisini ne kadar tanımasanız da bir müntehirin arkasından huşuyla düşününüz. Bu teessürünüz, sizin hayat hak-

⁶⁷³ mürtekib: kötü iş yapan

⁶⁷⁴ salben: asarak

⁶⁷⁵ muhiş: korkutucu

⁶⁷⁶ mütefessih: kokmuş, çürümüş

⁶⁷⁷ kail: inanmış

⁶⁷⁸ temaşager: seyirci

kındaki muhakemenizin ufkunu genişletir. Sizi biraz hayatla ölüm arasındaki sınırın sırrına doğru götürür.

Hayatımı kazanmak için attığım ilk adımda çarpıldım. Ümit ile, teselli ile, muhabbetle, gıda ile yaşanır. Bunları bulamadıkları için gidenlere hayattan hakları olan saadet hisselerini veremediğiniz hâlde neden itiraz ediyorsunuz?

Ölümün siyah kucağına atılan bir meyusun bu ızdırarındaki⁶⁷⁹ mübrem⁶⁸⁰ ihtiyaçları, sebepleri tetkik ettikten sonra aynı müellem hâle namzet diğer bedbahtları kurtarmak için çare düşünenler var mı?

Her gün önlerine birkaç kap sıcak yemek konacağından emin olanlara, dâhilî havadisler⁶⁸¹ sırasında okunan intihar vakaları, iş-tihalarını kaçırarak derecede teessür vermez...

Artık iş o mertebeye geldi ki yiyeceği olanın karnını doyurması, olmayanın tedrici⁶⁸² gıdasızlığın uzun azabı veya intiharın kısa vecalarıyla⁶⁸³ ölmesi herkese pek tabii görünüyor. İntiharların çokluğuna niçin şaşıyorsunuz? Bir kısım insanların bu iki nev ölüm-den labüd⁶⁸⁴ birine mahkûm olduğunu görmüyor musunuz? Herkes nefsi nefesine...

Pek acılaştan bu hayatın meşakkatleri içinde, bin zahmetle kazanılan ekmeğinin lezzetini kimse, komşuda veya daha uzakta vuku bulan bir intiharın teessürüyle zehirlemek istemiyor.

Her ay taayyüşlerine kâfi para kazananlar, hiç kazanamayanların yürekleri sızlatacak ızdıraplarına göz yumarak, etrafı kasıp kavurup daha ziyade çırpmaya bakıyorlar.

Ya Rabb'im, insanın insanlığa insaniyeti bu mudur? Açların yüzlerine, "Seciyesizler, hamiyetsizler, cüretsizler... Açlık sizin bu

⁶⁷⁹ ızdırar: çaresizlik

⁶⁸⁰ mübrem: kaçınılmaz

⁶⁸¹ dâhilî havadisler: yurttan haberler

⁶⁸² tedrici: derece derece

⁶⁸³ veca: ağrı

⁶⁸⁴ labüd: mutlaka

meskenetinizin⁶⁸⁵ cezâ-yı sezâsıdır⁶⁸⁶. Toprağımızın, ticaretlerimizin, memuriyetlerimizin bereketleri yalnız bugünün müteşebbisleri⁶⁸⁷, hamiyetlileri, cüretlileri için helaldir. Siz bütün ölünüz, kırılıңыз ki Türkiye vasi⁶⁸⁸ bir miskinler tekkesi olmak fakr u zilletinden⁶⁸⁹ kurtulsun...” tekdiri ile bağurdıklarını kaç defa işittim. İşte bugün, tokların açlar hakkındaki hüküm ve felsefesi bu ağır tevbihtir⁶⁹⁰. Fakat insaf edilsin... Bugünün bütün asri⁶⁹¹ metaları gibi hamiyet de, cüret de reklam ister. Nasipleri, bu reklamı hazırlayacak vakalardan kismetlerini boş bırakmış olanlar ne yapsınlar?

Hodkâmların⁶⁹² haksızlıkları saymakla bitmez... En büyük hükemanın asırlardan beri yaza yaza bitiremedikleri bir hakikati ben bu ihtizarnamemde⁶⁹³ nasıl icmal edebileceğim⁶⁹⁴?

Ailemin açlığına bir çare bulmak için iffetimi rehber edinerek kismet aramaya çıktım.

Yolumu ırz ve namus sarikleri kesti. Çalınması biimkân⁶⁹⁵ sandığım gençliğime, ismetime el uzattılar... İşte tokluğun, açlığı kısa bir müddet teskin etmek için tekliften sıkılmadığı şart. Teklif diyorum... Hayır, cebir... Cebir diyorum... Hayır, canavarlık!

Ah pek sevgili muhterem annelerim, bundan ötesini size ve hiç kimseye söylememek için ölüyorum...

Büyük küçük anneciklerim, melek kardeşçiklerim, işte Azrail'in eli ruhumu kavırıyor. Huzûr-ı Allah'a⁶⁹⁶ çıkıyorum. Bu büyük teslim ve tesellüm⁶⁹⁷ anında ağlayan ruhum, titreyen kalbim, sürünen kale-

⁶⁸⁵ meskenet: beceriksizlik

⁶⁸⁶ cezâyı seza: uygun ceza

⁶⁸⁷ müteşebbis: girişimci

⁶⁸⁸ vasi: engin

⁶⁸⁹ fakr u zillet: fakirlik ve hakirlik

⁶⁹⁰ tevbih: azarlama

⁶⁹¹ asri: çağdaş

⁶⁹² hodgam: kendini beğenmiş

⁶⁹³ ihtizarname: ölüm mektubu

⁶⁹⁴ icmal etmek: özetlemek

⁶⁹⁵ biimkan: imkansız

⁶⁹⁶ huzuru allah: allah'ın huzuru

⁶⁹⁷ tesellüm: teslim alma

mim yalan söyleyemezler. Şehit babamın yaralı ruhunu istiştaden⁶⁹⁸ yemin ediyorum ki masumum.

Dünyada beni itham için aleyhime ittifak eden vukuatın suri bedaheti⁶⁹⁹ karşısında, bütün samimi müdafaalarım size adi birer inkâr şeklinde göründü. Şimdi yalan söylenmez bir yerdeyim. Susmuş ağzıma tevkilen⁷⁰⁰ ruhumu söyleterek, ukbadan yalvarıyorum ki inanınız... İnanınız ki yediğim zehrin acılığını mezarımda olsun unutayım...

Hayattan mürüvvet görmeyen Mürüvvet

*

Mürüvvet'in necip⁷⁰¹ kalpli, namuskâr ailesi, masumiyetine inandırmak için ölen ve ahiretten yalvaran tıynetî pak kızlarının ruhunu tazip⁷⁰² etmemek için meseleyi gazetelerin dillerine, mahkemelerin hükümlerine düşürmekten ihtirazen⁷⁰³ sükût ettiler.

Fakat mümkün mü? İki gazete, Mürüvvet'in bu vedanamesini bazı ibare farklarıyla neşrettiler. Seninki yanlış, benimki doğru iddialarına kalktılar. Halk ağzında vaka, türlü tefsirlere uğradı. Sirkeci'de Koza Hanı'nın 14 numaralı dairesi aleyhinde çok dedikodular döndü. Lakin zamanın böyle facialar doğuran meşimesi⁷⁰⁴ o kadar velut⁷⁰⁵ ki... Hep böyle kendi idam ilanlarını elleriyle yazarak, alelade bir seyahate çıkıyorlarmış gibi intihara atılanların feci esrarlarıyla uğraşılsa diğer meşgalelere pek az vakit kalacak...

Her gün, evvelkilerden daha feci, daha garip intiharlar işitiliyor... Eski vakalar, zaman kuyusunun derin ka'rine⁷⁰⁶ teressüple⁷⁰⁷ unutuluyor...

⁶⁹⁸ istiştaden: şahit göstererek

⁶⁹⁹ suri bedahet: görünüşteki durum

⁷⁰⁰ tevkilen: vekaletle

⁷⁰¹ necip: asil

⁷⁰² tazib: azap verme

⁷⁰³ ihtirazen: sakınarak

⁷⁰⁴ meşime: döl yatağı

⁷⁰⁵ velud: doğurgan

⁷⁰⁶ ka'r: dip

⁷⁰⁷ teressüp: çökme

Sağlar arasında, sûret-i faslına imkân tasavvur olunamayan bir hürriyet, bir hak ve istibdat davasıdır sürülüp duruyor. Dünya mahkemelerinde seslerini işittiremeyen insanların, mezarlarında sustuktan sonra mı hakları ihkak⁷⁰⁸ olunacak? Mazlumen, suçsuz yere maktulen türlü cinayetlere kurban gidenlerden, adâlet-i beşeriyye, binde kaçının intikamını alabiliyor zannedersiniz? Bu nispetsiz, müthiş rakam istatistikle gösterilebilse korkunç hakikatin önünde hep titreşir idik çünkü dünya cinayetlerinin çoğu, bir mahkeme huzuruna çıkmadan mezarlarda örtülü kalıyor.

Zavallı Mürüvvet de davaları ahirete kalanlardan işte biri...

⁷⁰⁸ ihkak: hakkı yerine getirme

İKİNCİ KISIM

1

Erenköyü'nün eski istasyon caddesi civarından gidiyoruz. Kaldırımlar bozuk, iki yanda küçücük bakkal, aktar, kasap, nalbant, manifaturacı vesaireci dükkânları. Daha doğrusu bu namı gasbetmiş barakalar... Umrana⁷⁰⁹ doğru mu yürüyoruz, yoksa memleket giderek Buharalaşıyor mu?

Erenköyü, ismi veçhile şehir harici bir köy sayılırsa bunların daha küçük, daha sermayesiz ve harap birer örneklerini İstanbul'un Fatih'inde, Çarşamba'sında, Topkapısı'nda, Samatya'sında da görebiliriz.

Bu küçücük alışveriş kutularının içinde ticaret bir türlü serpilip büyüyemiyor... Çorapsız ayakları, dümdüz, aşınmış takunyaların içinde kışın soğuşundan moraran, yazın sıcak ve tozundan kabuklanan bir kız çocuğu, bakkal ile bir hayli mücadeleden sonra eline üç soğan veyahut kâğıda konmuş bir tutam şeker alıp gidiyor. Ekseriyeti itibarıyla alışveriş bu mikyasta⁷¹⁰...

Köşklerin yüzlerinde hiç sayfiye neşesi yok. Bazılarının camları kırık, panjurları, kafesleri, saçakları dökülüyor. Bağlar, bahçeler harap... Tamir liyakati gösterebilen bina sahipleri pek az. Mevsimine göre toz ve çamur, izalesi nakabil bu iki afet, medeniyetten çok uzak, iptidai bir köy gibi, yolları geçilmez bir hâle getiriyor.

⁷⁰⁹ umran: bayındırlık, medeniyet

⁷¹⁰ mikyas: ölçü

Memleketimizin Kadıköyü, Vaniköyü, Ortaköy, Arnavutköyü, Boyacıköyü, Hasköy, Yeniköy gibi birçok semtlerine “köy” tavsîfî izafe edilmiş⁷¹¹ ve hep bu mahaller, caddeler, tramvaylar vesair vesâit-i nakliyye⁷¹² ile şehir çerçevesine sokulmuş oldukları hâlde, sanki birer “beddua” gibi üzerlerinde taşıdıkları o namın tesirinden kurtulamayarak köy kalmışlar yani İstanbul, böyle semt semt birtakım köylerin tecemmuundan⁷¹³ kurulmuş bir memleket olmak tecellisinden⁷¹⁴ asırlardan beri silkinememiş...

Pek yağlı bir kapının hizmetkârı olmadığı kıyafetinin düşkünlüğünden anlaşılan kır, köse sakallı, ihtiyar bir uşak, dokuzar onar yaşında resim gibi güzel iki kız çocuğunun ellerinden tutmuş, caddeden yürüyorlar. Yandan çarpan gün doğrusu rüzgârının çılgın sağanakları yerin tozunu, toprağını bir hortum gibi sömürüp kaldırıyor, sarımtırak bir bulut hâlinde havada döndürüp dolaştırdıktan sonra tekrar yere indiriyor, rast geldiği şeye sıvıyor. Onun hoyrat eliyle kirli bir pudraya bulanmamış ev, duvar, ağaç, insan, hayvan kalmıyor. Bu sıvışık tabakanın altında her şeyin tabii rengi bozuluyor.

İhtiyar uşağın elindeki kız çocuğunun biri, rüzgâra arkasını döndü. Ufak, yumuk beyaz elleriyle ceyyit bir sema rengine benzeyen koyu mavi gözlerini oğuşturarak:

— Lalacığım boğuluyorum... dedi.

Lala, çocuğun cebinden çıkardığı ufak bir mendil ile onun yüzünü silmeye uğraşarak:

— Firuze Hanım, ben sana “Rüzgâr fena esiyor, toz var. Sokağa çıkma.” demedim mi?

Firuze:

— Lalacığım, Kasbar’da bir bebek var. Gözleri tıpkı bana benziyor. Onu alacağım.

Lala:

⁷¹¹ izafe edilmiş: mal edilmiş

⁷¹² vesâit-i nakliyye: taşıma araçları

⁷¹³ tecemmu: yığılma

⁷¹⁴ tecelli: görünme

— Kaç paran var?

Firuze:

— On beş kuruş...

Lala:

— Camekânda kutunun içinde yatan bebek değil mi?

Firuze:

— İşte o...

Lala:

— Gâvur onu on beşe vermez...

Firuze:

— Beş kuruş da Hüsnümelek'in var.

Öteki kız cebini karıştırarak:

— Halil Ağa, işte bak, benim de beş kuruşum var.

Lala:

— Bir kere bakalım fakat o fiyatlara alamayız...

Yürüdüler. Halil Ağa, kasabın önünde durdu. Bulaşık bezi renkli gömleği içinde kasap tezgâha eğilmiş, yağlı defterine bir şeyler kaydediyordu.

Halil Ağa:

— Kasapbaşı, bize yüz dirhem et kes... dedi.

Kasap, kanlı iri gözlerinin ucuyla uşağa baktı, hiç aldırmadı. Hesabında devam ediyordu. İhtiyar hizmetkâr, beş dakika kadar bekledikten sonra aynı sözü tekrar etti. Kasap, eliyle sükût işareti verdi. Uşak birkaç dakika daha bekledi.

Nihayet kasap, defterini kapayarak hiçbir şey işitmemiş gibi sordu:

— Ne istiyorsun?

Uşak istirhama benzer ince bir tebessümle “Yüz dirhem et...” sözünü tekrarlaya tekrarlaya tel dolabına yürüdü. Dolabın içinde dışarıdan ziyade sinek vardı. Hem en kötü, tehlikeli cinslerinden; leşlere konan yaldızlıları... Tellerin himayesi altında sessiz, hare-

ketsiz etlere üşüşmüşler... Kasap, dolabın kapağını açıp sinekliği sallayınca arı kovanı gibi bir uğultu koptu fakat iki üç defa tekrar edilen bu sallamadan sonra sineklerin hepsi yine, yerli yerine kondu. Kasap, çengellerin birinden büzülmüş, el kadar bir yağ parçası çıkardı. Parçanın üzerine yapışmış gibi duran birkaç inatçı sinek, yerinden hiç kıpırdamıyorlardı.

Uşak:

— Bu çok bayat... Hem sade yağ...

Kasap:

— Şimdi yağın okkası etten çok pahalı olduğunu bilmiyor musun?

Uşak:

— Kuyruk olsa hakkın var. Bu, fena yağlardan toplanmış... Karşıdan kokuyor...

Kasap:

— Yüz dirhem, elli dirhem et için sana bütün bir koyun mu bozacağım?

Uşak:

— Canım, yenecek gibi bir parça ver de beş on dirhem fazla olsun... Zararı yok...

Kasap, kalmış diğer bir parça çıkararak terazinin gözüne koydu:

— Yarım okkadan yedi buçuk dirhem eksik...

Uşak, bir kâğıt lira uzatarak:

— Ne yapalım öyle olsun... Al bakalım şunu boz...

Kasap, eti kâğıda sarıp verdi. Lirayı da çekmecesine atarak:

— Bereket versin... dedi.

İhtiyar hizmetkâr şaşırarak:

— Ne o? Etin okkası iki yüze mi çıktı?

— Hayır, yüze satıyoruz...

— Liranın üstünü niye vermiyorsun?

— Borcunuz var... Hizmetçi kadın geldi, yine yarım okka et aldı, parasını vermeden gitti. Yarın getiririm, dedi. İki hafta oldu, hâlâ getirecek... Senin verdiği lira, borcunuz ile bugün aldığınız ete tamam geldi...

Sadık hizmetkârın bu hesap karşısında benzi uçtu. Çünkü o bir lira ile dokuz kubbeli hamam yapacaktı... Daha pek çok alınacak şeyler vardı. Alınamazsa bu akşam aile aç kalacaktı...

İki kız “Haydi, Kasbar’a gidelim. Bebeğe bakalım...” ibramıyla ihtiyarı iki yandan çekiyorlardı.

Bu yoksul ailenin sadık uşağı Halil Ağa, pek çetin anlar geçire geçire “Ali’nin külahını Veli’ye, Veli’nin külahını Ali’ye” darbimeselinin sırrına ermişti. O, bu muğlak meselenin bir kısmını zihnen halletmiş olduğuna delalet eder küçük bir sırtıyla kızlara döndü:

— Peki... Haydi, şimdi Kasbar’a gidelim... dedi.

Yürüdüler. Kasbar bu tozlu, güneşli çarşının bonmarşesidir⁷¹⁵. Dükkânının önünde durdular. Gülter (Çocukların bebeğe verdikleri isimdir.) güneşin kızgın kargılarına karşı gerilmiş tentenin gölgelelendirdiği camekânın içinde gözleri kapalı, kolları iki yanına uzatılmış, dekolte bir kıyafette yatıyordu.

İki kız dudaklarını ısırarak büyük bir meftuniyet⁷¹⁶ ve âdeta masumane bir huşuyla durdular. Camekâna valih⁷¹⁷, hayran bakıyorlardı.

Hüsnümelek:

— Küçük hanımcığım, bak Gülter’e... Ne güzel uyuyor...

Firuze içini çekerek:

— Ben Gülter’i bu gece rüyamda gördüm, koynuma geldi, “Beni niçin Kasbar’dan almıyorsunuz? Camekânda yata yata içim sıkılıyor. Size gelirim beraber oynarız.” dedi...

Hüsnümelek:

⁷¹⁵ bonmarşe: (*bon marché*) çeşitli ve ucuz mallar satılan büyük mağaza

⁷¹⁶ meftuniyet: tutkunluk

⁷¹⁷ valih: şaşkın

— Ah, bize gelse... Ah, bize gelse! Ben onun tombul kırmızı yanaklarından öpeceğim...

Firuze:

— Kasbar darılmazsa ben şimdi öpeceğim...

Hüsnümelek:

— Ben de... Olmaz mı küçük hanımcığım?

Dükkâna girdiler. İçeride yaşlıca temiz pak bir hanım ibrişim⁷¹⁸ seçiyordu.

Lalanın yanında iki çocuk, boyunları bükük, gözler camekânda, sakit⁷¹⁹, hemen hareketsiz bir müddet durdular. İçerideki müşteri-siyle meşgul Kasbar bu yeni gelenlere hiç aldırmıyordu.

Nihayet müşteri hanım nazik bir sesle:

— Kasbar Efendi küçük hanımlar ne istiyorlar?

Dükkân sahibi müşterilere yan bir nazar fırlattıktan sonra:

— Efendim onların dertleri şu camekândaki bebekledir. Hep onun için gelirler giderler...

Halil Ağa:

— Haydi, bakalım biraz göstert...

Kasbar:

— Nesini göstereyim. Yine pazarlık uymayacağını bilirim.

Müşteri hanım:

— A öyle lakırdı olur mu? Göster... Bu küçük küçük güzel müşterini memnun etmemek, esnaflığına yaraşır mı senin?

Kasbar asıkça bir suratla kutuyu camekândan çıkardı, çocukların önüne koydu.

İki kız, bebeğe karşı hâlâ derin bir huşu hâlinde idiler. El uzatmaya değil, bakmaya bile kıyamıyor gibiydiler.

Bu esnada müşteri hanım, ihtiyar laladan sordu:

— Hanımefendiler iyidirler inşallah?

⁷¹⁸ ibrişim: kalınca bükülmüş ipek iplik

⁷¹⁹ sakit: sessiz

Halil Ağa tereddütle bu nazik hanımın yüzüne bakarak:

— Elhamdülillah, iyidirler. Fakat affedersiniz hanımefendi, zatalinizi tanımadım.

— Biz sizin üst taraftaki köşke yeni taşındık. Bir genç bey yok mu, şimdi sizin sokaktan gelip geçiyor.

— Ha evet, evet her gün görüyorum... Muhlis Bey diyorlar...

— İşte ben onun validesiyim... Biz, Hasan Bedreddin Paşa merhumun ailesini yani sizin hanımefendileri eskiden beri tanırız. Büyük, asil bir ailedir. Paşanın kızı Sema Hanım'ı bu yavrucuklardan daha küçük iken bilirim. Şimdi yirmisine girmiş olacak...

— Eh işte, o kararlarda...

— Ne hâldedirler?

İhtiyar uşak, derin bir göğüs geçirmesini içine sindirerek:

— Eh, hâller malum... Paşadan kalan servet bir harman gibi savruldu gitti. Çocuklar küçüktüler... Hanımefendi, bu fena günlere gelinceye kadar sıkıntı görmemiş, dünyayı bilmez bir kadın... Nasıl oldu bilemiyorum, işte kapanın elinde kaldı. Kala kala şurada iki köşk kaldıydı. Büyüğünü, içine giren ecnebi askerleri yaktılar. Biz de şimdi küçüğüne sığındık, oturuyoruz. O da pek harap... Bizde bir çivi çakmaya takat yok...

— Sen bu aile nezdinde eski bir emektara benziyorsun?

— Kırk beş senelik hanımefendi, tamam kırk beş senelik. Hepsi elime doğdular...

— Bu küçükhanımlar paşa merhumun nesi oluyorlar?

Halil Ağa, Firuze'yi göstererek:

— Bu küçük hanım, paşanın odalıktan olma en küçük kızıdır. Babasının vefatında kırk günlük kaldı, sonra tifodan anası da merhum oldu. Ablası bunu pek sever... Terbiyesine, her şeyine çok dikkat eder... (eliyle Hüsnümelek'i işaret edip sesini alçaltarak) Bu da besleme... Ana yok, baba yok... Şimdiki zamanda herkes kendi öz evladını besleyemiyor. Hanımlar bu kızı da çok severler. Hiçbir hususta Firuze Hanım'dan ayırmazlar...

— Hanımefendilerle görüşmesini çok arzu ediyorum. Fakat ev-vela onların teşriflerini bekliyorum. Âdet öyledir...

— Hanımefendi, gelirler gelirler ama bizimkiler çok saygılıdır... Daha yeni taşınmış olduğunuz için besbelli yerleşmenizi bekliyorlar... Rahatsız etmekten korkuyorlar...

— Söyledim ya, biz de yabancı değiliz. Mehmet Naki Paşa ailesiyiz... Bizde elimizde, avucumuzda bir şey kalmadı. Sizde hiç olmazsa başınızı sokacak vıran bir köşk kalmış. Bizim de o da yok. Oğlum muharebeye gitti, yaralandı geldi...

— Şimdi iyidirler ya...

— İyi baktılar, elhamdülillah bir şeyciği kalmadı.

— Arslan gibi maşallah...

— Rabb'ime bin şükür...

Naki Paşa'nın hanım, ihtiyar uşakla böyle konuşurken iki küçük kız, bebeğin önünde cezbeleniyorlardı⁷²⁰.

Firuze eğildi, büyük bir sevinçle bebeği kutusundan çıkardı. Ayağa kalkınca Gülter gözlerini açtı. Ne sevimli bakışı, yumuk yumuk yanakları, yusyuvarlak çenesi, mini minicik pembe ağzı vardır.

Firuze onu, ileride göğsünü dolduracak analık muhabbetinin pişdarı⁷²¹ bir şefkatle bağrına bastırdı. Koklaya koklaya yüzünden öptü. Hüsnümelek, saf ruhuna heyecanlar veren bu saneme sarılmak için titreyerek nöbetini bekliyordu. Nihayet deraguşun⁷²² uzadığını görerek sabrı tükendi. “Küçük hanımcığım... Çabuk ol da ben de öpeyim...” demekten kendini alamadı. İki kız, Gülter'i öpmek için aralarında paylaşamıyorlardı.

Naki Paşa'nın hanım gülererek sordu:

— Bebeği bu kadar çok mu seviyorsunuz?

Firuze:

— Evet, efendim, Gülter'i çok seviyoruz...

⁷²⁰ cezbelenmek: kendinden geçmek

⁷²¹ pişdar: öncü

⁷²² deraguş: kucaklaşma

Hanım:

— A, hele bak, ad da koymuşlar... Onu niçin bu kadar çok seviyorsunuz?

Firuze:

— Pek güzel de efendim, onun için...

Hanım:

— Ah yavrucuklarım, siz ondan daha güzelsiniz...

Çocuklar, kucaklarından Gülder'i bırakıp bir türlü dükkândan çıkamıyorlardı. Şimdi nöbet yine pazarlığa geldi. İhtiyar emektar, kızcağızları büsbütün meymus etmemek için ümitsiz bir ağızla sordu:

— Eh Kasbar, söyle bakalım. İçi saman dolu, boncuk gözlü bu çıplak bebeğe ne istiyorsun?

Kasbar:

— Halil Ağa, ben onun fiyatını size kaç defa söyledim...

Halil Ağa:

— Söyledin ama işte canım, biz unuttuk... Bir daha söyle, hem de uyacak bir fiyat söyle.

Kasbar:

— Bir buçuk lira... On para aşağı veremem.

Halil Ağa:

— Ohooo... Bizim oralara paramız çıkışmaz... İn bakalım, çok in.

Kasbar:

— Burası bonmarşedir, pazarlık yok...

Halil Ağa:

— Bizim yirmi beş kuruşumuz var. İnan ki çocukların hatırı için bunun beş kuruşunu da kendi fakir cebimden ekliyorum.

Kasbar:

— Veremem Halil Ağa... Veremem... Kabil değil...

Halil Ağa:

— Eh... ne yapalım, sağlık olsun. Haydi, küçük hanım, bırakınız bebeği gidelim... Gülter'i bugün bu kadar sevdiğiniz yetiştir... Herkes ekmek parasını düşünüyor. Bir buçuk liraya bebeği kim alacak? Daima buradan gelip geçtikçe onu camekânından, dışından severek gönlünüzün arzusunu alırsınız vesselam...

Çocuklar, Gülter'in iki gözünden son defa büyük bir teessür ve tahassürle⁷²³ öptükten sonra kendi gözlerinden de hazin yaşlar aka aka bebeği sahibine teslim ettiler... Lalaları ellerinden tuttu, yan gözle camekâna baka baka bütün ruhlarının iştihakını Gülter'in üzerine saçarak dükkândan çıktılar.

Sokakta henüz yirmi adım ilerlememişlerdi. Kasbar, dükkânın kapısına çıkıp arkalarından bağırdı:

— Halil Ağa, Halil Ağa... Geliniz... Geliniz...

Döndüler. Bu davetten çocukların mahzun gönülleri garip bir ümit sevinciyle titredi.

Lala ve çocuklar tekrar girdikleri zaman, Kasbar'ı bebeğin kutusunu bir kâğıda sarmakla meşgul buldular. Mehmet Naki Paşa'nın hanım, ince bir memnuniyet tebessümüyle iskemlesinde otuyordu.

Dükkân sahibi, Gülter'in kapalı kutusunu uzatarak:

— Buyurunuz, paşanın sağlığında ben onların çok paralarını aldım. Çocukların bebekte gönülleri kaldığını gördüm. Yavrucakları mahzun etmemek için ben bebeği onlara âcizane hediye ediyorum.

Halil Ağa:

— Biz hediye kabul etmeyiz... Sonra hanımefendiden takdir iştirir...

Kasbar:

— Hediye kabul etmiyorsanız kaç paranız varsa veriniz, “bereket versin” diyeceğim...

İki kızcağız, nefes almaya korkarak ince bir titreme ile muhaverenin neticesini bekliyorlardı.

⁷²³ tahassür: özlem

Halil Ağa:

— Yirmi beş dedim, yirmi beş vereceğim, dedi.

On beş kuruş Firuze'den, beş de Hüsnümelek'ten aldı, bir beş de kendi cebinden ilave etti. Paraları verdiler, kutuyu aldılar.

İhtiyar uşak, çocuklara:

— Haydi, hanımefendinin eteğini öpünüz... dedi.

Kızlar, Naki Paşa'nın hanımını pek masum birer tavır ile eteklediler.

Kadın büyük bir “Estağfirullah...” ile yerinden fırladı. Ellerinde kutu ile sokağa çıktıkları vakit emektar uşak, çocuklara hafif bir tekdir nazarıyla bakarak:

— Gördünüz mü yaptığınız işi? Hiç Kasbar gâvuru adama bedava bebek mi verir? Bunu size orada oturan hanımefendi hediye etti. Herifin malına, hiç bebek görmemiş gibi ağlayarak sarıldınız...

Çocuklar, şimdi kollarının üzerinde taşıdıkları sevgili Gülder'in sevincinden, bu tekdirin acılığını hiç duymadılar. Yalnız masum kalplerinde, hanımefendinin hiçbir şey ile ödenmez bu büyük lütfkârlığına karşı derin ve unutulmaz bir minnet ateşi parladı.

2

İhtiyar emektar, bütün esnafı dolaştı, bin türlü çene salladı. Kendi fakir cebinden beş on para ekledi, ekmek, biraz sebze falan tedarik etti. Çarşıdaki veresiyeleri idare... Bu her gün onun için büyük bir diplomatlıktı.

Köşke döndüler. Açılırsa kapanmayan, kapanırsa açılmayan bağ kapısından içeri girdiler. Bağ tabiri dil alışkanlığıyla söylenen bir lafızdı. Çoktan beri filoksera⁷²⁴ vurmuş, senelerce kirizma⁷²⁵, yeni çubuk, aşı görmemiş, yabani otlar bürümüş, bağ iken tekrar dağ olmuş toprakların üzerinden yürüdüler.

Bu geniş arazinin ortasında harap köşk; haricî, mermer merdivenleri, yüksek katları, kemerli pencereleri, yarı dökülmüş yeşil

⁷²⁴ filoksera: asma bitinin yol açtığı bağ hastalığı

⁷²⁵ kirizma: toprağı altı üstüne gelecek şekilde sürme

panjurları, çarpılmış balkonları, enli saçaklarıyla kibar düşkün bir vakar⁷²⁶ gösteriyordu.

Binanın önünde ıhlamur ve kestane ağaçlarıyla gölgelenmiş, uzaktan bir korucuk manzarası arz eden enine boyuna geniş bir set vardı. Bu serinliğin ortasında saçılmış bahçe kanepeleri, sandalyeleri, masaları buraya Fener gibi, Çiftelhavuzlar gibi bir mesire hâli vermişti. Marmara'nın mavi hareli sularına, yeşil çamlı adalara karşı olan manzara ömürdü, köşkü harap eden zaman, bütün itinasıyla bu ağaçları büyütmüş, her tarafı kavuran harp, tatlı kuş cıvıltılarına aşıyan⁷²⁷ olan bu meşcereyi⁷²⁸ alevli nefesiyle yakmaya sanki kıyamamıştı.

Bu gölgeliğin içinde merhum paşanın zevcesi Servet Hanım gazete okuyor, kızı Sema Hanım, seri parmak hareketleriyle bir eteklik örüyordu. Hayli ilerleyen iş dizlerinden aşağı sarkarak önündeki sepeti doldurmuştu.

Halil Ağa, elinde çarşıdan aldığı şeylerle şişmiş örgüden torbası, yanında iki çocukla geldi, hanımların önünde durdu. Kızlar, ellerindeki bebek kutusunu hiçbir bir tarafa koymaya karar veremiyorlardı.

Sema Hanım, kırk beş sene hizmetten sonra boğaz tokluğuna çalışmak mecburiyetinde kalan ihtiyarın yüzüne bakarak:

— Lalacığım... Yine bugün çehren asık. Bir şey mi oldu? dedi.

Lala:

— “Sorma küçük hanımcığım...”dan başlayarak, kasabın bed⁷²⁹ muamelesini anlattı. Ana kız dudaklarını ısırarak meys nazarlarla birbirine baktılar.

Halil Ağa, o günü ailenin yiyeceğini temin edecek lirayı kasaba kaptırdıktan sonra nasıl etmişse etmiş, yine torbayı doldurmuştu...

⁷²⁶ vakar: ağırbaşlılık

⁷²⁷ aşıyan: kuş yuvası

⁷²⁸ meşcere: ağaçlık

⁷²⁹ bed: kötü

Ana kız, hazin bir minnetle ihtiyar emektarı süzmekte iken, birdenbire gözlerine çocukların ellerindeki kocaman kutu ilişti.

Sema Hanım, elinden işini bırakarak sordu:

— Firuze, o kutuda ne var?

Firuze, mahcubiyetle karışık bir sevinçle:

— Bebek...

— Nereden aldınız?

— Kasbar'dan...

— Kaç kuruşa?

— On beş kuruş benim vardı. Beş de Hüsnümelek'in... Beş de lalam koydu...

— Yirmi beş...

— İşte o kadara aldık...

Bebeği kutudan çıkardılar. Haspa hayli boyluydu. Tombul bacakları Firuze'nin belinden aşağı âdeta bir çocuk gibi sarkıyordu.

Büyükhanım, taaccübünü saklayamayarak:

— Çocuklar yalan söylüyorlar. Lala, sen de onlara mı uydun? Bu koca bebeği şimdiki zamanda, mümkün değil, yirmi beş kuruşa vermezler...

Halil Ağa, vakayı olduğu gibi anlattı. Ana kız utanmadan kıpkırmızı oldular.

Sema Hanım, avucuyla yüzünü kapayarak küçük kız kardeşine:

— Ah Firuze, el kadınlarının yanında sen böyle münasebetsizlik etmezdin...

Halil Ağa:

— İşte bugün etti. Bu bebeğin adını Gülter koymuşlar. Sarıldılar, öptüler. Bir türlü kucaklarından bırakmak istemediler. Gâvur da “Bir buçuk liradan aşağı vermem.” diye inat etti. Melul, meyus dükkândan çıktık. Hiç memul etmediğim hâlde Kasbar arkamızdan koştu. Bebeği bize bedava verecekti. Ben kabul etmedim. Ne ise yirmi beşe uzlaştık. Kör kör parmağım gözüne, bu bebeği bize Naki

Paşa'nın hanım aldı. İşte şu öte yanımızdaki köşke taşınan kadın... Kibar, terbiyeli, sözü sohbeti düzgün bir hanımefendi. Paşa merhumu, sizi pek güzel tanıyor...

Kızların validesi Servet Hanım düşünmeye başladı. Nihayet elini sallayarak:

— Bildim, bildim. Hisarda yalıları vardı. Bir müddet bilmem nerelere, paşa, valiliklere gitti. Sonra nüzul geldi, hayli müddet menzul⁷³⁰ yaşadı.

Halil Ağa:

— Bizim sokaktan çok yakışıklı, hem de apiko, dalyan gibi boylu poslu bir delikanlı gelip geçiyor, işte o, Naki Paşa'nın oğluymuş...

Servet Hanım:

— A... Muhlis mi o? Ben onu beş yaşından sonra görmemiş olduğum için bilemedim... Maşallah serpilmiş, ay parçası gibi olmuş... Ta yanı başımıza eski dostlarımız gelmiş de haberimiz yok...

Bu esnada duvarsız, hudutsuz, harap bağın ta öbür ucundan, hayalet gibi genç bir kadın peyda oldu. Servet Hanım, gözlerini kroşeden ayırmayan kızına seslenerek:

— Yavrum Sema, bak kim geliyor?

Sema Hanım, başını işten kaldırdı. Gözlerini uzağa dikti. Âdetle küçük bir hiddetle:

— Of... Jale geliyor. Bilmem neden, ben bu kızıdan hiç hoşlanmıyorum. Epeyce müddettir, buradan ayağı kesildi. Yine mi geliyor... Bir acayip taze... Gittiği yerlerde, görmek için pertavsızla⁷³¹ kusurlar arar. Ne yapıyoruz, ne giyiniyoruz, ne yiyip içiyoruz, her şeye dikkat eder. Sonra bizi, gezip yürüdüğü yerlerdeki istihzalı hikâyelerine sermaye yapar. (lalasına işaret ederek) Haydi Halil Ağa, torbayı mutfığa götür. Bu ahlaksız kızın bugünkü istihza gıdasına zemin hazırlamış olmayalım...

⁷³⁰ menzul: inmeli

⁷³¹ pertavsız: büyüteç

Sonra, Gülder’e ipekli elbiseler biçmek projesiyle meşgul küçük kıza dönerek “Haydi, siz de bebeğinizi içeri götürünüz. Orada oynayınız...” tembihiyle onları da savdı.

Baygın renkli ipeklere bürünmüş güzel bir taze, omuzlarını düşürüp yüksek ökçeleri üzerinde dik ve oynak adımlarla ilerleyerek yaklaşıyordu...

Ta yanlarına gelinceye kadar hane sahipleri, misafiri görmemiş gibi davrandılar. Arada birkaç metre mesafe kalınca Jale Hanım, biraz sitemli bir sesle:

— Ana kız oturmuşsunuz bu güzel ağaçların altına... Gözleriniz dünyayı görmüyor. Bu ne dalgınlık ayol...

Servet Hanım, yerinden biraz kıınıldadı. Sema, elinden işini bırakmayarak ayağa kalktı. Jale, çektiği bir bahçe koltuklusunu ana kızın karşısında, sacayak teşkil edecek bir noktaya koydu, oturdu. Ev sahiplerinin ağırca durmalarına hiç ehemmiyet vermeyerek lafa girişti:

— Bu nasıl komşuluk, hıyanetler... Arada sırada ben gelip sizi yoklamasam öldü mü kaldı mı diye insanı bir kere aramazsınız. Bilmem köşklerimizin arasında Kafdağı mı var? Efendibabam ağır hastalık geçirdi. Annem bir hafta yattı...

Servet Hanım:

— Affediniz kızım, duymadık. Dünyadan haberimiz yok. Kendi yağımızla kavruluyoruz. Yaşamıyoruz, âdeta çile dolduruyoruz...

Jale Hanım, İstanbul’a indiğini, gördüğü güzel bir filmi, o haftanın Rus modasını anlattı.

Elleri kroşenin üstünde örümcek gibi işleyen Sema Hanım, hep bu sözleri yarım kulakla dinliyordu. Jale, nihayet dayanamadı. Serzenişli bir sesle:

— Kardeşim Sema, azıcık yüzüme bak, göreyim seni. Vallah göreceğim geldi. Gözlerin kroşenin üstünde, Sulu Manastır’ın işçi kızları gibi durmayıp işliyorsun... Daha da merak ettiğim bir şey var doğrusu...

Sema Hanım, sesinde küçük bir ihtizazla:

— Merak ettiğiniz şey nedir?

— Daima seni böyle sepet doluları iş yetiştirmekle meşgul buluyorum lakin bu yaptığın güzel şeylerden hiçbirini kendi üzerinde görmüyorum.

Sema'nın solgun yüzü, kıvrıkcık kirpikli şahane gözlerinin akalarına kadar kızardı fakat teessürünü yenmeye uğraşır bir cebrî nefesle cevap verdi:

— Bunda meraka değer ne var? Ne farz ederseniz ediniz. Bu zamanda ücretle harice iş yapan paşa kızı yalnız ben değilim...

— Bu kadar müteessir olacağınızı bileydim söylemezdim... Samimiyetimize güvenerek söyledim...

— Müteessir olmadım. Eski sultanlar, şehzadeler yapacak iş arıyorlar. Şimdiki vakitte elinin emeğiyle geçinmek ayıp değil... Ayıp olan şey, gelirlerinin menbaı⁷³² pek belli olmadan nispeten bir lüks hayatı süren kadınların hâlidir.

Jale bu son imayı hiç üzerine mal etmeyerek sözü değiştirdi:

— Yeni taşınan komşularla görüştünüz mü?

Yüzü çatılan kızını biraz dinlendirmek için cevaba Servet Hanım atılarak:

— Buraya taşındıklarından beri görüşmedik fakat biz o aileyi çok eskiden tanırız.

— Nasıl insanlardır?

— Asil bir ailedir...

— Biz annemle beraber sefa geldinize gittik... Lakin doğrusunu söyleyeyim, bir şey anlayamadık... Siz asil diyorsunuz...

— Yalan söylemiyorum...

— Bu demokratik zamanda asalet kelimesi de artık yavaş yavaş eski manasını kaybediyor. Dedelerinden, babalarından mevrus⁷³³ paşa unvanını taşıyan ailelere asil deniyor. Eski zamanın kulak doluran bütün bu pohpohlu unvanı, şimdi hürmetli bir mezar taşı hey-

⁷³² menba: kaynak

⁷³³ mevrus: miras edilmiş

betini aldı. Ötede, şimdi bu merhum unvanın yığıntısından peyda olma bir kabristan var. Ben de arasam belki soyumdan sopumdan birkaç paşa çıkar. Tuhaflardan birinin dediği gibi, Hazreti Âdem'e vaktiyle prenslik verilmiş olsaydı şimdi hepimiz asil olurduk...

Jale Hanım, Bedreddin Paşa ailesine bir ufak hücum da bu cihetten gösterdi. Sema, hiç mukabele etmedi, işiyle meşgul göründü.

Fakat Servet Hanım kendini zapt edemeyerek:

— Pespayelikle asalet yalnız lafzen değil, maddeten, hakikaten de mevcuttur. Asaleti çekemeyenler, işte gayriasillerdir. Hürriyet varmış, müsavat varmış. Bu mübarek şeyler dünyanın ne tarafında imiş? Medeni memleketlerin meskenleri arasında, saraydan kulübeye kadar insafsızca bir mesafe yok mu? Bu dünya maişetinde cennetle cehennem beynindeki fark görünmüyor mu? Her ayın varidatıyla⁷³⁴ cüzdanlarını şişirenler, aç yatıp kalkan birçok aileler olduğunu bilmiyorlar mı? Hürriyet, hürriyet! Bize tasadduk edilen⁷³⁵ bu kof kelimenin ne olduğunu tarife hürriyetsizliğim mânidir.

Jale Hanım, ekşice bir tebessümle:

— Her idare karşısında daima memnunlar, gayrimemnunlar bulunur. Dünyanın hâli böyledir. Gayrimemnunları memnun ediniz, hoşnutsuzluk derhâl öbür tarafa geçer...

— Belki asıl idare, ikisi ortası bir yol bulmadadır.

Jale Hanım, Sema Hanım'ın ördüğü işin sepetten bir ucunu eli-ne aldı, dikkatle evirip çevirerek baktıktan sonra:

— Maşallah, parmaklarınıza o kadar maharet gelmiş ki hiç el değmemiş gibi örülüyor, dedi.

Ana kız bu komplimana hiç cevap vermediler. Hane sahiplerinin canlarını ziyade sıkıldığını anlayan misafir, sözlerine bir mazeret bulmak için:

— Affedersiniz hanımefendiler, samimi lakırdılarımla, galiba sizi dilgir ettim⁷³⁶. Sizi pek dost ve âdeta akraba bildiğim için dü-

⁷³⁴ varidat: gelir

⁷³⁵ tasadduk edilmek: sadaka olarak verilmek

⁷³⁶ dilgir etmek: incitmek

şündüklerimi açık söyledim. İnsan, yaşadığı muhitin tesiratından⁷³⁷ kendini kurtaramıyor. İnsan okuduğu, yazdığı, konuştuğu vakit hangi hâkim fikirlerle meşbu olursa tabii gitgide o yolda yeni bir zihniyet peyda ediyor. Devirden devire böyle fikrî müsademelerin⁷³⁸ arasından yürünerek geçiliyor.

Jale, suğralı kübralı⁷³⁹ sözlerine yine cevap alamayınca hemen lakırdı zeminini değiştirerek:

— Yeni taşınan komşudan bahsediyorduk. Nasıl oldu da bilmem, söz mecrasından çıktı. Naki Paşazade Muhlis Bey'i elbette görmüşsünüzdür. Günde birkaç defa bu sokaktan gelip geçiyor.

Servet Hanım:

— Ben o çocuğu üç dört yaşında iken bilirim fakat ondan sonra bir daha görmek kısmet olmadı. Şimdi tesadüf etsem tanıyamam.

Jale:

— Pek azametli bir genç... Sanki bütün dünyaya küskün gibi, sokakta somurtkan bir suratla ayakkabılarının burnuna bakarak yürüyor.

Servet Hanım:

— Küçük iken pek güzel, pek dilli, zeki bir çocuktuk.

Jale:

— Eh, çirkin değil... Boylu, gösterişli, solgunca bir sima üzerinde kavisleri geniş kara kaşlar, çekik gözler, ağız, burun mütenasip... Lakin nasıl söyleyeyim... Pek melankolik, hazin bir delikanlı... Ve sonra, küçük dağları ben yarattım gibi o azameti olmasa...

Servet Hanım:

— Sizin azamet sandığınız o hâl bir taazzum⁷⁴⁰ değil, aldığı terbiye muktezası⁷⁴¹ bir asalet vakarıdır...

Jale küçük bir gülme ile fıkırdayarak:

⁷³⁷ tesirat: etkiler

⁷³⁸ müsademe: çarpışma

⁷³⁹ sugralı kübralı: küçük büyük önermeli

⁷⁴⁰ taazzum: kibirlenmek

⁷⁴¹ mukteza: icap, gerek

— A hanımefendi, üç yaşından beri görmediğinizi söyledikten sonra, gösterdiği o tekebbür⁷⁴² tavrının bir asalet vakarı olduğuna nasıl hükmediyorsunuz?

— Bir paşa ailesi terbiyesi görmüş bir çocukla, bugün birbirinin yumrukla çenelerini dağıtan boksörlerin aralarındaki farkı bilirim de onun için kızım...

— Hanımefendi, her zamana mahsus bir zihniyet, bir terbiye var. Biz de çocuklarımızı medeni milletlerin bugünkü umumi terbiyelerine sokmak mecburiyetindeyiz. Ne yapalım? Şimdiki zamanda harem dairelerinde kadın gibi mızımız büyümüş eski devir delikanlıları hoş görünmüyor. Yeni hayata göre idman, terbiye lazım...

— Affedersin kızım sen onu... Muhlis, bir kadın gibi büyümemiştir. Muharebeden yaralanıp da gelmiş olduğunu söylüyorlar...

Jale Hanım, hanımefendiye pek muteriz⁷⁴³ bir yola sapıtmaktan kendini toplamaya uğraşarak:

— Ne bileyim efendim. Birkaç defa sokaktan geçerken gördüm. İyiden iyi tanıdığım bir delikanlı değil. Lakin şu kadar ki kendisine dair birçok şeyler duyduk...

— Ne gibi?

— Muhlis Bey, epey acıklı bir aşk fırtınası geçirmiş... Tapındığı bir kadının hıyanetine uğramış, intihar hudutlarında bir müddet serseri dolaşmış, şimdi bütün dişi mahlukattan müteneffirmiş⁷⁴⁴. Gönlü muhabbete çok müstait, kalbi pek hassas, ruhu huruşan⁷⁴⁵ bir deniz gibi daima helecanlı imiş... Bir güzel kadın gördüğü vakit yüzüne dikkatli bakmaya korkarmış çünkü çabuk tutulmuş...

— Tuhaf rivayetler... Âlemin masum delikanlıları aleyhinde dedikodu çıkarmaktan başka işleri güçleri olmayan kadınlar tarafından uydurulmuş sözlere benziyor...

— Ben duyduklarımı söylüyorum...

⁷⁴² tekebbür: kibirlenme

⁷⁴³ muteriz: itirazcı

⁷⁴⁴ müteneffir: tiksiniş

⁷⁴⁵ huruşan: coşkun

Servet Hanım mütebessim bir merkûziyetle⁷⁴⁶ Jale'nin göz bebeklerine bakarak:

— Bu garip rivayetlere vukuf peyda edenlerin içinde “Bana tutulsun.” diye bu çocuğun nazarıdikkatini celbe uğraşan maceraperest kim bilir ne kadar kadınlar vardır...

Jale, yine üzerine hiçbir şey alınmaz görünerek:

— Dünya bu, efendim, her türlü bulunabilir...

Sema Hanım, kaşlar çatık, gözler kroşede, bir müddettir hiç söze karışmaksızın dinliyordu. Onun böyle, bahisten alakadar olmuyormuş gibi görünmesi, Jale'nin müfsit yüreğini burktu. Misafir hanım nihayet dayanamayarak:

— Sema Hanım, siz söze karışmaktan korkuyor gibi duruyorsunuz. Niçin bir kelime söylemiyorsunuz?

Sema Hanım, başını birkaç saniye işinden kaldırıp ufak bir dudak büküntüsüyle Jale'nin yüzüne bakarak:

— Daha şuraya dün taşınmış bir delikanlı hakkında, bu bir yılın sözü nereden topladığınıza taaccüp ederek dinliyorum. Bu zata dair bir şey bilmiyorum ki ben de söyleyeyim...

— Kapınızın önünden geçerken olsun, hiç yüzünü görmedin mi?

— Görmedim...

Jale inanmadığını ima eder bir tebessümle:

— A, bu hiç mümkün mü?

— Niçin mümkün olmasın? Sokaktan geçen erkeklerin yüzlerini görmek için pencerelerde, bahçede beklemek âdetim değildir.

— Benim de kapıdan, pencereden erkek gözetleyen bir kız olmadığımı bilirsiniz...

— Biz de size “öylesiniz” demedik...

— Açık yürekli olduğum için işte sizden saklamıyorum. Bu delikanlı hakkında işittiğim sözler, yüzünü görmek için bana merak

⁷⁴⁶ merkûziyet: dikilme

verdi. Gördüm. Hakikaten talihzede, malihülyalı⁷⁴⁷, dünyaya küskün bir gence benziyor...

Sema Hanım, başını tekrar işe eğerek:

— Neme lazım, ne olursa olsun. Nereden işittiğinizi bilmediğim bu rivayetlerde birtakım mübalağalardan başka bir şey görmedim... Bir delikanlı, birkaç aşk macerası geçirebilir. Bu gayet olağan bir şeydir. Bunun nesine şaşayım?

Şöyle böyle, afaki birkaç sözden sonra Jale, gitmek için kalkarak:

— Komşular ile pek görüşmezsiniz, kimse ile ihtilat etmezseniz yanı başınızda geçen şeylerden bihaber yaşarsınız. Zihninizi biraz hariçle meşgul etmek için duyduğum havadisi geldim, söyledim, memnun olmadınız. Kabahatimi affedersiniz. Allah’a ısmarladık...

Servet Hanım:

— Teşekkür ederim kızım. Dedikoduya ismimizin karışmasından pek korkarız da onun için. Başımıza çok şey geldi. Bizim itirazımız size değil, asıllı asılsız böyle rivayetleri doğuranlardır.

Jale hoppa adımlarla çekilip gittikten sonra Sema, arkasından müteessifane⁷⁴⁸ boynunu çarpıtarak baka baka:

— Anneciğim, dedi, bu kızın yüreği, yeni gelen komşu delikanlı ile bir macera çıkarmak hevesiyle dolmuş taşıyor. Dikkat etmediniz mi?

— A, farkındayım kızım...

— Zavallı çocuk, bari boş bulunmasa...

— Böyle dişi şeytanların şerrinden ümmet-i Muhammed’in gençlerini sen koru Ya Rabb’im!

3

Kendi aile efradı, cariyе ve etbalarından⁷⁴⁹ başka, her gün dolup boşalan misafirleriyle, sakfı altında kırk elli kişi barındıran Bed-

⁷⁴⁷ malihülyalı: karasevda

⁷⁴⁸ müteessifane: kederlenerek

⁷⁴⁹ etba: emri altındakiler

reddin Paşa köşkünde süzüle süzüle son tortu; ihtiyar, taze, büyük, çocuk, ancak yedi nüfus kalmıştı. Ana kız hanımlar, iki kız çocuğu, biri beyaz, öbürü siyah iki yaşlı dadı: Aşkınıyaz ile Şebiyelda...

Vakıa köşk, odaların adedi itibarıyla pek büyük değildi fakat genişti. Bir meydan kadar sofalar, sekiz on pencereli odalar, saray yavrusu bir köşk... Bu taksimattan her biri, şimdiki orta cesamette⁷⁵⁰ binaları; antreleri, salonları, bütün müştemilatıyla⁷⁵¹ içine alır, belki de artar...

Etrafta bazıları feci, hırsız vukuatı eksik olmadığı için, bu koca berhaneye sığınan bu bir avuç insana geceleri büyük bir korku arız oluyor, binaenaleyh hepsi birbirine yakın odalarda yatıyorlardı.

Boş odalar, geceleri kapılarını açıp da lamba ile içlerine bakılınca kalplerde ürküntü getirecek birer korkunçluk peyda ediyorlardı.

Eski çatma Hereke kumaşı ağır döşemeler, yaldızlı kırık kornişlerden sarkmış örümcekli perdeler... Bunların üzerlerinden yol yol yağmurlar akmış, türlü renkte kirler, lekeler peyda olmuş, hepsi partial birer dilenci elbisesi sefaletini almış... Kanepeler, koltuklar, sedirlerin oraları buraları birer yara gibi açılmış, kırıkları dışarı fırlamış, bu kovuklara fareler yavrulamış; kırık camlardan giren kuşlar içeriye yuvalar yapmış... İnsanların, köşe bucağını ihmal ettiği bu meskeni tabiat yine hükmü altına almaya başlamış. Döşeme tahtalarının üzerlerinden yer yer sökülen ince hasırlar, ortalığa cüzzamlı bir cilt manzarası vermiş. Bu metruk⁷⁵² odalara girilince toz ile karışık küflü, ufunetli mahpus bir hava, insanın gırtlığına sarılıyor.

Gözlere kasvet veren bu harabinin⁷⁵³ ortasına, tavandan seksen mumlu bir avize sarkıyor. Eski muhteşem zevk ve sefa gecelerini şaşılandıran, şimdi sönmüş, gubaralud⁷⁵⁴ bir güneş...

⁷⁵⁰ cesamet: büyüklük

⁷⁵¹ müştemilat: eklentiler

⁷⁵² metruk: terk edilmiş

⁷⁵³ harabi: haraplık

⁷⁵⁴ gubaralud: tozlanmış

Çerçevesinin alçıları dökülmüş, yerden tavana varan bir endam aynası, sathını kaplayan kesif⁷⁵⁵ tozdan içine aks eden eşkâli⁷⁵⁶ hayalat⁷⁵⁷ kadar zayıflatıyor...

Köşk halkının artık temizlemeye, tamire güçleri yetmeyen bu metruk odalardaki servetin, sefaletle avdeti manzarası pek hazindi.

Merdivenlerin basamakları oynamış, parmaklıkları seyrelimiş, alt kattaki mermerliğin tesviyesi⁷⁵⁸ bozulmuş, kapıları çarpılmış, rezeleri⁷⁵⁹, eski usul horozları⁷⁶⁰, köprüleri, sürgüleri tutmaz bir hâlde... Şimdi geceleri emniyet, her tarafta kakılmış çivilere bağlanan ipler ile temin olunuyor...

Sema Hanım, üst katta bir odada, kendi döşegine bitişik diğer geniş bir karyolada uyuttuğu iki çocukla yatıyor. Yanlarındaki odada validesi, tamam altlarında Aşkınıyaz ile Şebiyelda, biraz ötede Halil Ağa...

Sema Hanım, annesine korku, merak vermemek için herkesten gizli geceleri yastığının altında dolu bir revolver bulunduruyor. Çünkü kapısı bacası tutmayan harap köşke, bir gece ansızın bir tarruz vukuunda, kendininkinden başka mukavemet, mukabele edecek genç bir kul yok...

Herkes uyuduktan sonra, alt katı dolaşıyor; sürgüleri, sürmeleri, ipler ile bağlı kapıları muayene ediyor. Delikleri, kovukları, bodrumları, izbe yerleri gözden geçiriyor. Köşte hırsızlara kaptırmaktan korkulacak para yok lakin birkaç parça temiz mücevherat, kıymetdar halı, pahalı elbiseleri, mutfak ve gümüş sofrta takımları var... Servetlerinin bu son kırıntılarını, istikbalin pek siyah görünen sefaletine karşı canları gibi muhafazaya uğraşıyorlar.

⁷⁵⁵ kesif: yoğun

⁷⁵⁶ eşkâl: şekiller

⁷⁵⁷ hayalat: hayaller

⁷⁵⁸ tesviye: düzleme

⁷⁵⁹ reze: menteşe

⁷⁶⁰ horoz: kapı zembereğinin mandalı

Bulutlu, karanlık ve ince bir inilti ile rüzgârın çerçeveleri titrettiği bir gecede, Sema Hanım bermutat⁷⁶¹, köşkün alt katlarını dolaştı. Kapıların sürgülerini, sürmelerini, bağlarını yokladı. Her tarafın kapalı olduğunu gördü. Kalbine biraz emniyet geldikten sonra yatak odasına çıktı.

“Hırsıza kapı baca olmaz.” derler. Fakat bu sözün bedbinane⁷⁶² hükmüne teslimiyetle kapıyı, pencereyi açık bırakıp da yatmak icap etmez a... Daima mala değil, bazen de cana kıyan bu müthiş düşmana karşı mümkün mertebe meskenini korumaya uğraşmak lazımdır.

Sema Hanım, her gece böyle tekrar tekrar her tarafı dolaşmadıkça rahat uyuyamazdı. Genç kız bir ana şefkatiyle çocukların karyolasına eğildi. Firuze ile Hüsnümelek, aralarına Gülter’i uzatmışlar, mışıl mışıl uyuyorlardı. Eliyle alınlarını, nabızlarını yokladı yokladı, derece-i harâretlerine⁷⁶³ baktı. Açılan yerlerini düzeltti.

Sonra pencereden dışarıyı dinledi. Yıldızsız, siyah bir gecenin ağır kâbusu altında köşk uyuyordu. En yakın komşu ile araları birkaç yüz metre sürerdi.

Oda kapısını sürmeledi, döşeğe girdi. Yastık altındaki revolverini yokladıktan sonra uzandı.

Komşuları Jale’nin o günkü dedikoduları, zihninden rüyai bir geçit resmi yaptı. Şahsen tanımadığı Muhlis Bey’i, muhayyilesinin⁷⁶⁴ ona verdiği suretle gördü. Uzun boylu, solgun, pürvakar bir delikanlının hayali gözlerinin önünde dolaştı. Bu rüyetleri⁷⁶⁵ yavaş yavaş kesafet⁷⁶⁶ peyda ede ede nihayet büsbütün silindi. Bedeni yoran ruh mudur, ruhu didindiren beden midir? İşte bu ikisi birbirini rahat bıraktıkları muvakkat bir anda daldı gitti.

Ne kadar uyudu, bilmiyordu. Dışarıdan güm güm oda kapısı vuruldu. Uykusu pek hafif olduğundan hemen gözlerini açtı. Döşe-

⁷⁶¹ bermutat: alışıldığı gibi

⁷⁶² bedbinane: kötümser şekilde

⁷⁶³ derece-i harâret: sıcaklık derecesi, ateş

⁷⁶⁴ muhayyile: hayal gücü

⁷⁶⁵ rüyet: görme

⁷⁶⁶ kesafet: bulanıklık

ği içinde oturdu, dinledi. Kapı hakikaten vuruluyor muydu? Yoksa rüya mı görmüştü? Güm gümler tekerrür edince sordu:

— Kimdir o?

— Kızım, benim...

— Ne var anne?

— Hırsız...

— Nerede?

— Alt katta... Aç kapıyı. Bizi içeriye al, ne olacaksak beraber olalım...

— Yanınızda kim var?

— Aşkınıyaz dadın...

Sema Hanım, döşeğinden fırladı, kapıyı açtı, annesiyle ihtiyar kalfayı içeri aldı. Tekrar sürmeyi sürdürdü. Fakat o çarpılmış kapının gevşemiş sürmesi, kendilerini hırsızların hücumundan muhafaza edebilecek miydi?

İki yaşlı kadının yüzleri duvar gibi ağarmış, elleri, dizleri titriyor. Hafif bir çene ihtizasıyla ve kesilerek lakırdı kekeleyebiliyorlardı.

Sema Hanım:

— Şebiyelda nerede?

Servet Hanım:

— Galiba alt katta hırsızla yahut hırsızlarla boğuşuyor...

Sema Hanım:

— Halil Ağa?

Servet Hanım:

— O da alt katta, Arap'ın imdadına koştu.

Sema Hanım:

— Bu iki ihtiyarı hırsızların pençelerinde bırakmak reva mıdır?

Servet Hanım:

— Ne yapalım? İçeriki odadan buraya gelinceye kadar kesildim. Her tarafım par par titriyor. Şimdi düşüp bayılacağım. Elimden ne gelir. Ne yapabilirim?

Sema Hanım, yastığının altından dolu revolveri çıkararak:

— Ses çıkarmayınız. Çocuklar uyanmasın, korkarlar. Ben gidiyorum...

Servet Hanım:

— Deli misin kızım... Bu çelimsiz vücudunla hiç haydutlara karşı gelebilir misin?

Sema Hanım:

— Ne yapayım? Ben aşağıya inmesem şimdi onlar yukarı çıkacaklar... Mademki köşke girmişler, bu gece her hâlde bu menhuslarla yüz yüze geleceğiz... Onlar aşağıda boğuşurlarken üzerine gidersem belki kaçırmaya muvaffak olurum...

Sema Hanım kapıyı açtı, dışarıya adım atarken validesi kollarına sarılarak:

— Gitme kızım, bitiyorum...

— Korkma anneciğim... Ben asker kıızıyım. İyi nişancı olduğumu bilirsiniz. Bu zamanda hakk-ı hayât⁷⁶⁷, canınıza kast edenlerin haklarından gelmekle kazanılıyor. İşte görüyorsunuz ki silah kullanmak, kadın için de bugünün mübrem bir ihtiyacı sırasına girdi.

Sema Hanım, validesinin titrek ellerinden kurtularak kendini sofaya attı. Birkaç adım yürüdü. Fakat nereye gidiyordu? Her taraf, zifiri karanlıktı. Şimdi biraz akli başına geldi. Sofanın ortasında durdu, biraz düşündü. Öyle vahim bir anda sallapati hareket cinnetti. Öyle bir dakikada, revolverden başka bir şeye de lüzum vardı: elektrik cep feneri. Odasına döndü onu da aldı. Basamakların gıcırtilarını boğmaya uğraşa uğraşa karanlıkta orta kat sofasını buldu. Aynı ihtiyatla alt kat merdivenini yarıya kadar indi. Küpeşteden biraz sarkarak taşlığı dinledi. Hiçbir ses, pıtırta işitmedi. Hani ya boğuşma nerede oluyordu? Bir iki basamak daha indi. Bütün kulaklarının dikkatiyle yine dinledi. Bir fısıltı duyar gibi oldu.

⁷⁶⁷ hakk-ı hayât: yaşam hakkı

O esnada, taşlığın gözleri tıkayan kesif zulmeti içinde bir şimşek çaktı, söndü. Birkaç saniye sonra bu parıltı tekerrür etti. Kâh merdivene kâh kapılara, tavana doğru uzanan bu küçük projektörün karanlığa saçtığı ışıklar arasında, Sema Hanım iki karaltı seçti. Ve sonra yine tekerrür eden bu ziya oyunları içinde bu iki gölgenin, iri iki insan gövdesi olduğunu vazıhan⁷⁶⁸ fark etti. Evet, hırsızlar bunlardı. Belki biraz ötede bir üçüncüsü, dördüncüsü de vardı. Şimdi nazik bileğinden sarkan revolver ile bir genç kadın, tek başına bu kanlı katil heriflere karşı gelecekti. Sema, bu pek mühim anda yine düşündü. Böyle zamanlarda bazen şansın kuvvete galebesi görülmemiş bir hadise değildi. Fakat Halil Ağa nerede idi? Şebiyelda'nın sesi neden çıkmıyordu? Herifler, bu zavallıların işlerini bitirmişler miydi?

Köşkün dâhilî taksimatını tanımayan hırsızlar, karanlıkta projektörle yolunu arayan vapurlar gibi, fenerin ışığını etrafa dolaştırarak kapıları, merdiveni tayin ettikten sonra ziyayı kestiler. Şimdi el yordamıyla merdivene doğru yürüyorlardı. Önlerini tarassut için fenerlerini bir daha parlatırlarsa basamak üzerinde Sema'yı görecekerlerdi. Şimdi kız, ne yapsın? Kaçsın mı, dursun mu? Kaçsa peyda olacak pıtırıtı ile onlara vücudunu bildirmiş, binaenaleyh tehlikeyi üzerine davet etmiş olacak, orada dursa hırsızlar merdivenden belki kendine sürtünerek çıkacaklardı.

Sema Hanım, kendinin hemen birbirinin aynı iki tehlike arasında bulunduğunu gördü. Karar verebilmek için birkaç saniyeden ziyade vakti yoktu.

Böyle vahim anlarda, ekseriya insan, akıl ve muhakeme ile değil, birdenbire tutulduğu bir sevk-i tabîye⁷⁶⁹ tebean⁷⁷⁰ hareket eder. Sema Hanım'a da öyle oldu. Yaptığını yarı bilir yarı bilmez bir hâlde genç kız, elindeki elektrik lambasının düğmesine basarak huzmeyi merdivenden aşağı verdi. Musaffa⁷⁷¹ bir ışık sütunu, öndeki koyu karanlığı yıkadı. Basamaklardan çıkan iki herifi, korkunç

⁷⁶⁸ vazıhan: açıkça

⁷⁶⁹ sevk-i tabîi: içgüdü

⁷⁷⁰ tebean: uyarak

⁷⁷¹ musaffa: arıtılmış

sinema eşhası⁷⁷² gibi boylu boyunca gösterdi. Hırsızların suratları sarılı idi, yalnız gözleriyle burunlarının birer kısmı görünüyordu. Karanlıktan yüzlerine fışkıran bu kuvvetli ziyadan gözleri kamaştı. Işığın menbaından gerisini seçemediler. Feneri tutanı göremiyorlardı.

Hırsızların da mukabeleten kendi fenerlerinin huzmesini yukarıya tevcih etmelerine meydan vermeden, Sema Hanım revolversi dan dan iki el boşalttı. Gecenin siyah sükûtu içinde bu iki nöbet ateş, etrafı inleterek gümlledi. Yukarı çıkan herifler, şimdi birkaç basamak geri indiler fakat büsbütün kaçmadılar.

Aşağıdan Sema Hanım'ın kulağına mütehevvir, vahşi bir hayvan hırıltısı gibi şu kaba ses geldi:

— Vuruldu...

İki hırsızdan besbelli yalnız biri vurulmuştu. Neresinden? Tabii Sema Hanım bunu anlayamadı. Yara tehlikeli bir uzuvda olmamalı ki, ufak bir mırıltıyı müteakiben herifin biri, üç dört ayak yukarıya çıkmak cesaretini gösterdikten sonra aşağıya akan ziyaya mukabil o da fenerini yaktı. Şimdi karanlığın içinde küçük projektör birbiriyle düello eden şimşekten iki kılıç gibi vuruşuyorlardı.

Sema Hanım, ikinci ve daha büyük tehlikeyi sezdi. Yukarı saldıran kurdu, bu vahşi hücumundan çevirmek için, tıkayıcı bir helecan dalgalanan nazik sesiyle “Çıkma, yakarım!” tehdidini savurdu.

Fakat bu korkutmanın rakik⁷⁷³, latif bir genç kadın hançeresinden geldiğini anlayan herif, evvela koyu bir küfür, sonra galiz⁷⁷⁴ bir kahkaha salıverdi. Pek tetik bir canavar süratiyle avının üzerine atıldı. Sema, bu yırtıcı pençelerin arasına düşerken, şişip inen ciğerlerinin bütün kuvvetiyle bir sayha, merhametsiz siyah gecenin boşluğundan istimdaden acı bir feryat kopardı.

Viran köşk ve civarı bu enine cevaben bir daha inledi. O zaman yukarıda zavallı valide ile ihtiyar dadı, pencereyi sürerek ateşe düş-

⁷⁷² eşhas: kişiler

⁷⁷³ rakik: narin

⁷⁷⁴ galiz: kaba

müş iki vücudun son hevl-i cânını⁷⁷⁵ andırır birer şiddetle haykırışarak gecenin biteessür⁷⁷⁶, zalim sinesinden⁷⁷⁷ imdat istediler ve sonra oda kapısının sürmesini açarak Sema'ya yardıma koştular.

Fakat ne suretle, ne ile hangi silahla? Bu iki yaşlı kadının ellerinde bir değnek parçası bile yoktu. Onlar, belki kızlarına kıyan katil ellerin vahşetine boyunlarını uzatarak sevgili yavrularıyla beraber ölmek için gidiyorlardı.

Halil Ağa ile Şebiyelda'nın seslerini kesen caniler, artık Sema'yı da susturmuşlardı. Bedbaht kızın son istimdadını siyah gece, katre katre yutup massettikten⁷⁷⁸ sonra artık hiçbir şey duyulmaz olmuştu.

4

Vurulan hırsız aşağıda fakat sağlam kalan diğeri mecruh⁷⁷⁹ arkadaşının intikamını almak için gözleri vahşetle yanarak Sema'nın baygın cesedi etrafında, ona pek ağır bir ceza düşünür bir behimiyyetle⁷⁸⁰ bakıyordu. Herif her şeyden evvel hırsızdı...

Evvela bihoşun ceplerini, gerdanını, kulaklarını, bileklerini, parmaklarını yokladı. Memnun olacak bir şey bulamayınca hırs ve hiddeti arttı. Koca çizmeli ayaklarının önünde sessiz, müdafaasız yatan ve gözleri mukavemetsiz bir mıknaatısla çeken bu pek taze ve güzel kadın vücuduna baktı. Hırsızlıktan sonra erkeklik damarları depreşti fakat sanatının menfaatini, şehvani⁷⁸¹ arzusuna takdimen düşündü.

Köşkün köşe bucağını, sandığını, çekmesini, dolabını, yükünü seri bir yoklama ile taradıktan sonra dişleriyle ağıldan kuzu çalan kurt gibi, bu baygın kızın cesedini civar tarlalardan birine sürükleyerek intikamların en vahşisini tatbik edebilirdi. Binaenaleyh kızın

⁷⁷⁵ hevl-i cân: can korkusu

⁷⁷⁶ biteessür: kedersiz

⁷⁷⁷ sine: gönül

⁷⁷⁸ massetmek: soğurmak, emmek

⁷⁷⁹ mecruh: yaralı

⁷⁸⁰ behimiyyet: hayvanlık

⁷⁸¹ şehvani: şehvet

baygınlık derecesini anlamak için dağınık saçlarının yastığı üzerine devrilmiş bir “letafet” heykeli güzelliğiyle yatan o nazik vücuda çizmesinin ucuyla bir iki defa dokundu. Gözler kapalı, ağız biraz aralık, göğüste belli bellisiz bir nefes hareketi hissölunan ceset hiç kımıldamadı.

Hırsız, tamam yukarıya saldıracağı sırada, üst katta vaveyla ko-ptu. Sonra gümbür gümbür koşuşmalar oldu. Bu gürültü ne idi? Köşkte kaç kişi vardı? Herifler, bir haftadan beri burayı tarassut ediyorlar, içeride ihtiyar bir uşaktan gayrı erkek olmadığını biliyorlardı. Bu şamatanın bir iki kocakarının son korku ile haykırışıp tepinmelerinden başka bir şey olamayacağını kestiren herif, yukarıya ilk adımını atarken, aşağıdan bir inilti duydu.

Son tezellül ile yalvaran bir ses:

— Aman öldürme... Aman öldürme... diyordu.

Bu ses, yaralı arkadaşından geliyordu. Herif derhâl tanıyarak hemen sordu:

— Osman, ne oluyorsun?

Bu suale diğer bir ses cevap verdi:

— Onun işini bitirdim, şimdi seni geberteceğim! Teslim ol!

Yukarıdaki hırsız, elektrik fenerini aşağı çevirdi. Merdivenin alt başında kendine tevcih edilmiş bir revolver namlusu gördü. Aynı zamanda gür bir sesle, “Teslim ol!” ihtarının tekerrürünü işitti. Herif, baygın kızın elinden revolverini almıştı. Silahını aşağı boşaltarak:

— Al, işte teslim oldum... dedi.

Aşağıdan metin bir seda ile “Teslim ol!” emri bir daha tekrar edildi. Yukarıdan yine bir revolver kurşunuyla cevap verildi. Merdivenin alt başından bu defa “Revolver öyle atılmaz, böyle atılır!” nidasıyla bir el ateş edildi.

Merdivenin üst başındaki çizmeli koca herif, felce uğramış bir canavar hıştırtısıyla bulunduğu yere bir külçe gibi yıkıldı.

Bu azgın devi yıkan kahraman, hemen yukarı fırladı. Elindeki elektrik feneriyle bu kanlı macera sahnesini aydınlattı. Yerde, he-

men yan yana ve zıt hilkiyet⁷⁸² iki vücut yatıyordu. Bir meşe kütüğüyle bir gül fidanı... Bir ayı ile bir melek...

Artık her türlü tehlikeye meydan okuyarak âciz kollarıyla sevgili kızlarını kurtarmak için insan hurdası bu iki kadın, ellerinde lambalar ile merdivenlerden aşağı atıldılar. Yere serilmiş iki cesedin başında uzun boylu, mert bakışlı güzel bir delikanlı gördüler. Bir vaveyla daha kopardılar.

O zaman delikanlı, teselliyetkâr bir tavır ile:

— Hanımefendi, merak buyurmayınız. Tehlike savdı. Habislerin biri aşağıda can çekiyor. Galiba, bu da geberdi.

Bu genç adam kimdi? Bu sözler ile ne anlatmak istiyordu? İki kadın, anlamak ve anlatmak iktidarından kalmış gibi bir müddet ortadaki feci hâle ve birbirinin yüzüne bakışakaldılar.

Tavrındaki ihtiram⁷⁸³ ve sözlerinin nezaket ve tatlılığından kendilerine düşman olmadığı anlaşıldı. Validesi nihayet sordu:

— Yavrum sen kimsin?

Delikanlı, vakur tavrına yaraşan mert bir sesle:

— Merhum Naki Paşazade, komşunuz Muhlis bendeniz...

— Maşallah, civan oğlum. Arslan gibi olmuşsun... Evladım, dört yaşından beri seni görmemiştım. Mülakatımızın böyle meşum bir geceye tesadüfünün sonu inşallah hayırdır.

Muhlis Bey, “İnşallah” temennisini tekrar etti. Bu halaskâr çocuğun yüzüne bakmaya doyamayan Servet Hanım:

— Arslan oğlum, nasıl oldu da imdadımıza koştun? Sen gelmeseydin bu katil herifler bizi kapı kapamaca doğrayacaklardı.

— Henüz uyumamıştım. Yatağımda bir hikâye okuyordum. Bir silah sesi duydum. Pencereyi açtım kulak verdim. Az bir müddet sonra bu gümlmeyi çığlıklar takip etti. Hep sesler bu taraftan geliyordu. Zaman malum... Derhâl bir felaket sezerek giyindim koştum.

⁷⁸² hilkiyet: yaratılış

⁷⁸³ ihtiram: hürmet

— Ah ne cesaret... Haydutların kaç kişi olduklarını bilmeden bu tehlikeye tek başına nasıl atıldın?

— Hain, haifdir⁷⁸⁴. Zaten taşlıkta bu heriflerden birini yaralı buldum.

— Kızım revolveri alıp koştu. O vurmuş olacak...

Kendi ağzından çıkan bu “kızım” sözünden, zavallı validenin dağınık aklı biraz başına toplanır gibi oldu. Felaketi tekrar idra-ke başladığını gösterir bir feveranla kızının üzerine atılarak “Ah yavrucuğum yaşıyor mu, yaşamıyor mu?” feryatlarını kopardı. Baygınlıktan gayri hiçbir uzvu ciddi bir surette müteessir olmamış bulunan Sema, bu sarsıntı ile gözlerini açtı. Ağır ağır iki kolu üzerine davranarak başını kaldırdı. Validesinin son feryatlarına hâlsiz kelimelerle:

— Merak etme anneciğim, yaşıyorum... cevabını verdi.

Ağır bir kâbustan hakikat âlemine geçmeye uğraşanlar gibi ürkek, mütereddit⁷⁸⁵ nazarlarıyla etrafına göz gezdirirken Muhlis'i gördü. Oradaki mevcudiyetine, birdenbire hiçbir mana vermediği bu yabancı delikanlının önünde duyduğu ilk his, derin bir hicap⁷⁸⁶ oldu. Hemen göğsünü, bağrını kapamaya uğraşarak kalkmak istedi. Ve sordu:

— Beyefendiyi bilemedim?

Servet Hanım, yaşlarını zapt edemeyerek:

— Bu geceki büyük halaskârımız...

Sema'nın mavi çini lemalı⁷⁸⁷, kıvrıcık kirpikli cazip gözleri, derin bir minnettarlıkla genç adama dikildi. Ve yine sordu:

— İsimleri?

— Naki Paşazade Muhlis Beyefendi...

Sema şimdi toplayabildiği kuvvetiyle kalkmaya atıldı. Koltuklarından tutmaya uğraşan validesiyle dadısının biraz muavenetle-

⁷⁸⁴ haif: korkak

⁷⁸⁵ mütereddit: kararsız

⁷⁸⁶ hicap: utanma

⁷⁸⁷ lema: parıltı

riyle doğruldu, bu genç halaskâra doğru iki üç adım attı. İnhinasında bütün minnetini izah eder bir vazla eğilerek:

— Bundan sonraki hayatımızı size medyunuz... “Teşekkür” kelimesiyle bu şükran borcumuzun ödenemeyeceğini biliyoruz. Lakin insaniyetinizin önünde, kadınlık acimize bürünerek boyun eğip durmaktan başka ne yapabiliriz?

Muhlis Bey, en tatlı sesiyle:

— Küçük hanımefendi, biz bu gece bilmuvacehe⁷⁸⁸ tanışmazdan evvel akraba idik. Benim hareketimde minneti, teşekkürü celbedecek hiçbir şey yoktur. Ben bir askerzade askerim. Erkeksiz her Türk kadının iffet ve mal ve canına karşı gelecek kurşuna sinemi siper etmek vazifemdir. Bu macerada göğsümü iftiharla dolduran şey nedir bilir misiniz? Haydutları hissedince eski İstanbul hanımları gibi yüke, dolaba kaçıp saklanmamışsınız. Elinizde silahla karşılarna çıkmış ve birini de yaralamışsınız... Ben köşke girince iki haydutla uğraşmak mecburiyetinde kalmadım. Üzerime atılmak isteyen yaralıyı göğsüne bir tekme ile yere yatırdım. Ötekiyle yeke yek kurşun teati ettim⁷⁸⁹. Siz, bu nazik vücudunuzla ikisiyle uğraşmak cesaretini göstermişsiniz. Şecaatta bendenize, bir erkeğe mütefevviksiniz⁷⁹⁰.

Bu esnada hırsızda ufak bir hareket görüldü. Gözleri aralandı, dudakları kıpırdadı. Bir şeyler mırıldadığı işitildi. Ne dediğini anlamak için hepsi ona doğru eğilerek dinlediler. Çatlak bir körükten hava pısırdar gibi zayıf bir ses çıkıyordu. Nihayet:

— Su... su... su! dediği anlaşıldı.

Sema Hanım, su getirmek için saldırmak istedi fakat ihtiyar dadı Aşkıniyaz:

— Dur kızım, daha betin benzin yerine gelmedi. Üzgünsün, hâlsizsin. Ayakta bir dal gibi sallanıyorsun. Sen dur suyu ben getireyim, dedi. Son gayretiyle koştu.

⁷⁸⁸ bilmuvacehe: yüz yüze

⁷⁸⁹ teati etmek: karşılıklı alıp vermek

⁷⁹⁰ mütefevvik: üstün

Mecruh, şimdi gözlerini biraz daha açtı. Hayatın son azaplı ifadeleri toplanmış yüzünde pek hazin bir istirham, sönük bakışlarında af dileyen bir nedamet⁷⁹¹ okunuyordu...

Muhlis Bey, ölümün pençesinde şimdi insanlaşmaya uğraşan bu canavara doğru eğilerek:

— Kendi canınızı beslemek için başkalarının canlarını tepelemeyi sanat edinmişsiniz. Nasıl, can tatlı mı?

Mecruh, tasdiken gözlerini yumdu, açtı. Muhlis Bey, devam etti:

— Namuskâr insanların senelerce süren bitmez tükenmez, canfersa⁷⁹² yorgunluklarla edinebildikleri birkaç parayı, en lüzumlu eşyayı siz bir gecede toplayıp götürüyorsunuz. Mallarının zıyına vücutlarını siper etmek isteyenleri kurşunla, bıçakla delip geçiyorsunuz. Siz canavardan daha fenasınız. Çünkü hakiki canavarlar, karınlarını doyuracak kadar cinayet işlerler. Sizin gibi insan canavarlarının hırs ve tamahına⁷⁹³ had yoktur. Bu gece masum bir aileyi, caniyane tecavüzünüz ile bak ne ızdıraplara düşürdünüz... Fakat bu temiz evin tahtalarına akan kan, sizin vücudunuzdan değildi. Hakk'ın adaleti yerini buldu. Öldürmeye geldiğiniz yerde ölüyorsunuz. Şimdi Allah'ın huzuruna nasıl çıkacaksınız? Çünkü siz, ona inanmıyordunuz. İnansaydınız onun sizi insan yarattığını tekziben canavar gibi yaşamazdınız.

Muhtazır⁷⁹⁴ bu sözleri anlıyor muydu? İnitaf⁷⁹⁵ ettiği noktada donup kalarak gittikçe sönen sabit nazarıyla dinler gibi görünüyordu.

İhtiyar kalfa, elinde dolu bir bardakla geldi. Suyu mecruhun ağzına akıttılar, yutamadı. Sonra Muhlis Bey, onu iki omuzundan bir parça kaldırdı. Bardağın kenarını ağzına götürdüler. İçini külhan gibi yakan büyük bir hararetle ve yarısını çenesinden aşağı akıtarak

⁷⁹¹ nedamet: pişmanlık

⁷⁹² canfersa: can dayanmaz

⁷⁹³ tamah: açgözlülük

⁷⁹⁴ muhtazır: can çekişen

⁷⁹⁵ initaf: bükülme

birkaç yudum içti. Kurşun, sol kaşının ucuyla kulağının arasından girmişti. Çok kan zayı ediyor ve gittikçe sönüyordu.

Muhlis Bey, şimdi telaşla:

— Zabıtaya haber verelim, hemen doktor göndersinler... Mecruhun hayatını kurtarmak kabilse son ana kadar çalışmak, insaniyetten vazifemizdir, dedi.

Geçirdikleri büyük helecanın sarsıntısıyla bitap düşen hanımlar, şimdi kendi yorgunluklarını unutmuşlardı. Yaralının başında yaşlı gözlerle dolaşarak kadın yüreğinin ulvi rikkatine⁷⁹⁶ misal gösteriyorlardı.

Muhlis Bey, birdenbire bir şey tahattur ettiğini imaen elini alnına götürerek:

— Fakat bu herifin aşağıda bir arkadaşı daha var. Gidip bakalım o ne hâlde?

Servet Hanım'la Aşkınıyaz Kalfa, ikisi hemen yek-meal⁷⁹⁷ olarak haykırıştılar:

— Bizim ihtiyar Halil Ağa ile Şebiyelda, bu iki zavallı da meydana yok. Herifler bunlara kıydılar mı, ne yaptılar?

Muhlis Bey önde, kadınlar ellerinde lambalar ile arkada, aşağıya indiler. Taşlıkta kimse yoktu.

Naki Paşazade, mermerlerin üzerini adımlayarak:

— İşte ale't-takrîb⁷⁹⁸ şu noktada herif üzerime saldırdı. Göğsüne bir tekme indirerek yere yatırdım. Ölüsünün veya dirisinin şimdi burada bulunması lazım gelirdi. Melun nereye kaybolmuş?

Harap binanın alt katındaki kömürlük, bodrum... Her tarafı dolaşarak dikkatle aramaya başladılar. Lakin kayıp hırsızdan eser bulamıyorlardı.

Derinden bir ses işitilir gibi oldu. Kulak verdiler:

— Ben buradayım ayo... Ben buradayım ayo...

⁷⁹⁶ rikkat: şefkat

⁷⁹⁷ yek-meal: eşanlamlı

⁷⁹⁸ ale't-takrîb: yaklaşık olarak

Sema Hanım:

— Dadım Şebiyelda...

Servet Hanım:

— O nereden haykırıyor böyle?

Aşkınıyaz:

— Yelda neredesin kardeşim?

Şebiyelda derinlerden:

— Söylenmez yerde... Söylenmez yerde...

Aşkınıyaz:

— Bu söylenmez yer neresi?

Servet Hanım ihtiyar dadının kulağına eğilerek:

— Ses ayakyolundan geliyor...

Alt kat abdesthanesinin uzun aralığı önüne gittiler. Kapıyı dışarıdan sıkı sıkıya ipile bağlı buldular. Reze tutmadığı için orası bermutat böyle kapandığından, evvela bunda dikkate şayan bir şey görmediler; fakat biraz düşündükten sonra Şebiyelda içeride iken, bu bağlanma ameliyesinin hariçten bir el ile yapıldığını anladılar, bağı çözdüler.

Arap kocakarı, hamamdan çıkar gibi ter içinde dışarı fırladı. Bu siyah derinin, böyle anlarda kızartı seçtirmemek gibi, beyazlara tefevvuku vardı.

Şebiyelda vaveylayı bastı:

— Aaa büyük hanım, küçük hanım, Aşkınıyaz kardeş... Hepiniz sağsınız inşallah! Güm dedi, güm dedi, ödü koptu. Bayıldı bayıldı, ayıldı... (Muhlis Bey'e bakarak) Bu gozel beğ kim? Hırsızlarla beraber mi geldi?

Bu suale hep gülüştüler.

Servet Hanım:

— Bizi hırsızlardan işte o beyefendi kurtardı...

Şebiyelda çırpınarak:

— Allah'a ahdettim. Kurtulursam hepsini öpeceğim, dedi.

Siyah dadı, şapur şupur sarıla sarıla üç kadını sıraladıktan sonra Muhlis'in önünde durarak:

— Aha benim arslanım, aha benim sultanım, aha benim paşalarımın paşası, iki gozumün nurunun aynı, şimdiye kadar ben seni hiç gormedi... Sen gökten mi indi? Yerden mi çıktı ayo? Maşallah... Maşallah... Boyuna bosuna kırk bir buçuk kere maşallah... Tuh, tuh, tuh... Sübhaneke ve bihamdike ve tebareke ve mübarek...

Şebiyelda, zînet-i hâfızası olan ne kadar tevkiratı⁷⁹⁹ varsa buruşuk yanaklarını şişirerek hâlâ muntazam duran beyaz dişlerini göstererek boşalttıktan sonra o gece başına geleni şöyle anlattı:

— Her gece sabunu fareler kotürmesin diye küçük tencerenin altına kaparım. İş kuç derkene aklına başına kalmıyor ki... Dün gece kapamasına unuttu. A sabun şok fahalı... Bizim koşkün fareleri şok beslidir. (eliyle işaret ederek) Nah boyle her biri kuzu gibi... Mutbağa ineyim de dedim. Sabunu kapayayım dedim... Elimde idare gazıyla taşlığa indim. Karşıma bir zebella herif çıktı. Arkasından bir tane daha... İyi saatte olsunlar, ötekileri sandım. Bu koşk tekin değildir. Rukuş Hanım'ın amcasını birkaç defa aşağıda gordüm... Bana dilini çıkardı, gozünü kırptı. Beni siyah diye çok severler. Şakalaşırlar. Yine onları sandım. “Keke multelâ, tarukuşiye, minel-halâ, ilel-melâ...” diye okumaya başladım. Tu tu diye üzerlerine üfledim. Kaşmadılar. Bir de baktım ki koca kafalı iki tane musibet üzerime kalıyorlar. Korkumdan helaya kaçtım. Kapıyı ittim. Üstünde zati ip vardı. Kapıyı dışarıdan üzerime bağladılar. Kaldım mı bir can içerde! A, şimdi benim hâline ne olacak. İyi saatte olsunlar ötekiler de abdesthanenin penceresinden bana bakıp fıkır fıkır gülüyorlar... Kenefte okusa insan çarpılır. Okumasa ötekiler pencerenin önüne birikiyorlar... Ne yapacağını şaşırdı. Sonra gum gum silah patladı, benim ödüm de beraber...

Korkudan sarsılan sinirlerinin bütün teessürü diline toplanmış Şebiyelda'nın sözlerini yağla balla kestikten sonra Halil Ağa'yı aramaya başladılar. Onun da bir bodrumda üzerine kapıyı bağlanmış buldular.

⁷⁹⁹ tevkirat: hürmetler

En yakın zabıta merkezine telefon edildi. Geldiler, tahkikat başladı. Yaralı sarık nakil sırasında teslîm-i rûh⁸⁰⁰ etti. Fırar eden diğer yaralıdan bir nâm u nişâne⁸⁰¹ bulunamadı.

5

Bu pek helecanlı sarık vakasının cereyan ettiği geceden sonra Hasan Bedreddin ve Naki Paşaların aileleri arasındaki dostluk münasebeti, kadimden daha kuvvetli bir surette teessüs etti⁸⁰². İki aile, ananevi tabiri veçhile canciğer denecek bir samimiyetle sık görüşüyorlardı. Muhlis Bey, erkek eliyle görülecek bir iş zuhurunda, hiç çekinmeden kendine emrolunmasını tekrar tekrar rica etmişti. Fakat Bedreddin Paşa ailesi, komşularının bu insaniyet ve nezaketlerini suistimalden sıkılıyorlar ve günden güne artan yoksulluklarının derecesini onlara anlatmamaya uğraşıyorlardı.

Hırsız patırtısından sonra alt kat pencerelerinin bazılarında demir parmaklık kondu. Birkaç kapının kilitleri, sürgüleri tamir edildi. Sema Hanım, her gece yastığının altında dolu bir revolver bulundurmak ihtiyatına, şimdi eskisinden ziyade ihtimam ediyor, etrafta bir çıt olsa hemen döşeğinden fırlıyordu.

Yine karanlık bir gecede, genç kız tuhaf bir korku ve helecanla uyandı. Rüyasında ona gizli bir ses, bahçede hırsızlar dolaştığını fışlamıştı. Gözlerini açar açmaz pencereye koştu. Ağaçların yaprakları altında, kesafeti büsbütün artan karanlığı, helecanlı bir dikkatle delmeye uğraştı. Bir şey seçemedi. Lakin tarassudunda devam için pencereden çekilmedi. Karanlığın koyuluğu içinde bir parıltı oldu, söndü.

Sema'nın çarpıntısı arttı. Bu bir ateş böceği miydi, sigara ateşi mi? Gözleri aynı noktaya dikili öyle bekledi. Çok sürmeden küçük ateş yine yandı, söndü. Parıltılar beyindeki fasılları ölçtü. Bunlar, çekilen sigara nefesleri arasındaki müddete tevafuk ediyordu. Dördüncü ve beşinci parıltılar diğer noktalarda görüldü. İki ihtimalden

⁸⁰⁰ teslimi ruh: ruhunu teslim

⁸⁰¹ nâm u nişâne: belirti, iz

⁸⁰² teessüs etmek: kurulmak

birinin katiyetine hükmedemedi çünkü ateşböceği gibi sigara içen bir adam da mevkiini değiştirebilirdi.

Sonra artık hiçbir şey göremedi. Pencereden pencereye koşarak sabahı etti lakin merakını halledemedi. Ev halkını korku ve telaşa düşürmemek için kimseye bir şey söylemedi. Yalnız hepsi uykuda iken erkenden alt katı dolaştı. Kapıların sürgülerini kilitle-rini, muayene etti. Hiçbir taraf karıştırılmamış, zorlanmamıştı. Her şeyi yerli yerinde buldu.

Sema Hanım, bir hafta döşeginde rahat edemedi. Hep alaca bir uyku ile yattı. En ufak bir pıtırıda yine pencerelere koşuyordu. Bu ateş böceği veya sigara ihtimallerinden birine kuvvet verebilmek için bir pırıltı göremiyordu.

Yalnız bir akşam, yine bu pencere tarrassutları esnasında, bahçede hafif bir öksürük duydu. Pek yavaş işitilmesine rağmen, bunun bir insan öksürüğü olduğuna hiç şüphesi kalmadı. Muhakkak geceleri el ayak çekildikten sonra, köşkün etrafında biri dolaşıyordu. Dost mu, düşman mı? Bunun bir düşman olması ihtimalini daha ağ-leb⁸⁰³ görerek Sema Hanım titredi. Vaka gecesi kaçan yaralı hırsız, ölen arkadaşının intikamını almak için gelmiş olmasın?

Bir lokma ekmek için bütün insanların birbirine hasm-ı cân⁸⁰⁴ kesildiği böyle bir zamanda, gecenin en sükûnetli karanlığında, muhteriz⁸⁰⁵ adımlarla bahçede dolaşan bir dost olabilmesine ihtimal verebilmek, gülünç bir faraziye olmaz mıydı?

Zihni bu dost, düşman kelimeleri arasında dolaşırken, birden-bire dimağında bahçede gördüğü ateş böceği gibi bir ihtimal pırıldadı. Muhlis'i düşündü. Bu dost, o olamaz mıydı? Çünkü bu bir düşman ola idi gecenin zulmetleri içinde, iki hafta süren suikastlı⁸⁰⁶ dolaşmaları esnasında elbette eser-i hıyânetini⁸⁰⁷ gösterirdi.

⁸⁰³ ağleb: kuvvetli

⁸⁰⁴ hasm-ı cân: can düşmanı

⁸⁰⁵ muhteriz: çekingen

⁸⁰⁶ suikastlı: kötü niyetli

⁸⁰⁷ eser-i hıyânet: hainlik belirtisi

Kızın beyninde doğan bu ihtimal, ruha nüfuz eden bir güneş gibi bütün vücudunu tatlı bir hararetle ısıttı. Gönlüne bir inbisat⁸⁰⁸, bir ferah getirdi.

Şimdi geceleri pencerelerden bahçede gezineni gözetlerken, korkunun zıttı bir hisle kalbini dolmuş buluyor, düştüğü bu hülyanın hakikate inkılabına intizarla tuhaf anlar geçiriyor, hiçbir pıtırıtı, pırlıltı seçemediği geceler, âdeta ümitsizliklere düşerek hayalinin neşesi sönüyordu.

Sema Hanım, her gece hayal ile hakikatın tebadülü⁸⁰⁹ arasında çırpınmaktan yorulmaya başladı. Tatlı fakat her gece daha ziyade artan üzüntülerden, sinirleri çok sarsılıyordu.

Bahçede gezinen Muhlis midir, değil midir? Gönlü buna bin türlü edille ile kâh cevabı tasdik veriyor ve yine kâh kuvvetli delillerle tasdikini reddediyordu. Bu şüphelerin müziç⁸¹⁰ gölgeleri içinden kurtulmaya uğraşırken mehtaplı geceler başladı. Bahçede gezinenin artık şeklini seçebilmek mümkün olacaktı.

Ayın bahçeyi tek mil değirmi çehresiyle gümüşlediği bir gecede, beklediği hayal yine gözüksü. Boyu tamamıyla Muhlis'in endamına mutabıktı. Hem onların köşkü tarafından geldi. Muhteriz adımlarla dolaşarak şahsını saklamaya uğraşıyor gibiydi. Küçük korunun içine girdi, kayboldu.

Sema Hanım, bu gece mutlak hakikate ermek azminde idi. Her dakikanın müruruyla⁸¹¹ üzüntüsü büyüyor, çarpıntısı artıyordu. Bir saat, iki saat bekledi. Ufuktan ağır ağır seyahat eden siyah bulutlar ayı örttü. Gönlündeki ümide de sanki derece derece karaltılar çöküyordu.

Bu koyu perdenin arkasında islenen bedir, berraklığından hemen üç rubunu⁸¹² kaybetti. Yayılan siyahlık içinde, eşyanın hava

⁸⁰⁸ inbisat: genişleme

⁸⁰⁹ tebadül: değişme

⁸¹⁰ müziç: rahatsızlık veren

⁸¹¹ mürur: geçiş

⁸¹² rub: çeyrek

ile mümasi olan⁸¹³ hududu eriyordu. Ağaçlar top top ve çevreleri namuayyen⁸¹⁴ birer karaltı hâlini aldı. Yerlere akseden gölgeleri asıllarına karıştı.

Bulutların her tarafa serdikleri nim⁸¹⁵ kesafete gözleri alışan Sema Hanım, beklediği hayalin korudan çıktığını fark etti... Bu hayalet, etrafı dinler gibi adımları üzerinde arada bir birkaç saniye dinlenerek yürüyordu. Tamam, genç kızın penceresi hizasına geldi, durdu.

Sema Hanım, elini göğsünün çarpıntısı üzerine bastırarak pencereden, titrek bir sesle sordu:

- Kimdir o?
- Benim...
- Beyefendi siz misiniz?
- Benim... Muhlis bendeniz...
- Başkası sandım da çok korktum.

Bu genç kız ile erkek, on beş gecedir pencereden bahçeye birbirinin helecanını hissediyor gibiydiler. Gizli bir mıknaş, Muhlis'i o köşkün civarına çekiyor, Sema'yı pencereye bağlıyordu. Kız, titrek sesiyle "Kimdir o?" derken, cevabın Muhlis'ten geleceğini biliyordu. Bunu delikanlı da hissetti. Çünkü "Benim!" der demez hemen, "Beyefendi siz misiniz?" mukabelesini iştmesi yani bu kadar süratle tanınması, hakikati ispat ediyordu.

Sema Hanım, hissini gizlemek için söylediği, "Başkası sandım da korktum," cümlesiyle gönlünü, gayriiradi, büsbütün ifşa etmiş oluyordu. Bu, "Karaltının, size aidiyetini temenni ediyordum ve siz çıktınız. Korkum zail oldu." demekti.

Şimdi kız bahçedekinin, bahçedeki penceredekinin yürek çarpıntılarını bu açık mesafeden fakat göğüs üzerinde kulağıyla hastalık dinleyen bir tabip gibi iştiyorlardı. Seslerinin ihtizazları, iki kal-

⁸¹³ mümasi olan: temas eden

⁸¹⁴ namuayyen: belirsiz

⁸¹⁵ nim: yarı

bin helecanını ketmi⁸¹⁶ nakabil bir belagatla birbirine anlatıyordu. Fakat delikanlı bahçede dolaşmasının, kız pencerede beklemesinin sebeplerini büsbütün başka şeylere atfetmek için sümmettedarik⁸¹⁷ ne söyleyecekler ve ilk söze nasıl başlayacaklardı?

Muhlis:

— Vakadan sonra hâlâ kalbinize emniyet gelmedi mi? Korkuyor musunuz?

Sema Hanım, ihtizazını yenmeye uğraştığı bir sesle:

— Korkumuz biraz hafifledi fakat henüz yüreğimize büsbütün emniyet gelmedi.

— Bunu bendeniz de hissettiğim için her gece köşkünüzün etrafını dolaşıyorum. Korkmayınız.

— Beyefendi, dolaşanın siz olduğunuzu bilmediğim için bahçede bazı pıtırtilar duyduğum ve sigara pırılıtları gördüğüm gecelerde epeyce ürküntü saatleri geçirdim.

— Ben ise hiçbir şey hissettirmedüğim zannında olduğum için gizlenmeye uğraşıyordum. Çünkü kendimi göstererek açıktan açığa dolaşmış olsam “Bu derece takayyüdü⁸¹⁸ mucip acaba ne var?” diye sizi meraka düşürmüş olurum. İşte bundan korktum.

— Etrafta yine tek tük vukuat eksik değil. İşıtiyoruz.

— Hiç merak etmeyiniz. Ahzı kabil⁸¹⁹ tedbirlerin hepsini düşündüm. Köşkünüzde öyle bir vakanın tekerrürüne artık imkân yoktur.

— Bizim için gecenin tatlı uykularını feda ettiğinizi gördükçe mahcubiyetimin vardıgı dereceyi bilerseniz...

Muhlis Bey, bu söze yalnız gülmekle cevap verdi.

Sema Hanım, göğsünde merak kaynar bir istifhamla:

— Niçin gülüyorsunuz?

— Gecenin tatlı uykusu tabirinize gülüyorum...

⁸¹⁶ ketm: saklama

⁸¹⁷ sümmettedarik: alelacele

⁸¹⁸ takayyüt: dikkatli davranma

⁸¹⁹ ahzı kabil: alınabilecek

Genç kız biraz şaşırarak:

— Affedersiniz beyefendi... Bozukluk ter kibin neresinde, anlayamadım.

— Mana, şive, kaide itibarıyla terkipte bir hata yok...

— O hâlde?

Muhlis içini çekerek:

— Seneler var ki gecenin bu tatlı uykusu denilen istirahatden ben mahrumum... dedi.

Bu cevaptan sonra iki gencin arasına ağır bir sükût kesafeti çöktü... Erkek, sözünü itmama cesaret edemiyor, kadın, hususi bu ilk mülakatta, gayriiradi bir feveranla perdesinin ucu kaldırılan bir sır kapısının eşiğinden içeri adım atmak cüretini gösteremiyor, bunu terbiyeye muvafık bulmuyordu.

Belki bir dakika süren bu hazin sükûtu Muhlis bozarak:

— Emin olunuz, zaten uyumuyorum. Sabahı etmek için okuduğum kitapların sayfaları bana o kadar manasız, tatsız geliyor ki müelliflerine şükranı bedel⁸²⁰ tan ediyorum⁸²¹. Hissedilerek, yaşanarak yazılan hakikatler pek az. Hep fantaziye, kuru yalanların, değersiz masalların, tarafgirliklerin ucunda imza satıyorlar. Şimdi size bekçilik etmek, bana her şeyden tatlı geliyor. Evvelleri beni ezen gecelerin karanlık saatlerini, şimdi bu meşgale ile öldürerek duymuyorum. Bundan dolayı sizin mahcup düşmenize mahal yok. Asıl minnet ve şükranı borçlu kalan bendenizim Sema Hanımefendi.

Muhlis Bey, Sema'nın köşkü etrafında bekçilik etmekten niçin bu kadar mahzuz⁸²² oluyor? Hiçbir şey ile öldüremediği gecelerin siyah, müziç saatlerini neden bu suretle hissetmeden geçiriyordu? Resmîyet ve tekellüfle⁸²³ başlayan ilk hasbihâlde bu sebepler sorulamazdı. Sema Hanım, hep bunlara kendi anlayış ve tefsirleri veçhile mana verecekti. Komşuları Jale'nin bu delikanlı hakkındaki

⁸²⁰ bedel: yerine

⁸²¹ tan etmek: kınamak

⁸²² mahzuz: memnun

⁸²³ tekellüf: özentî

dedikodularını düşündü. Muhlis Bey, bir sevda fırtınası geçirmiş, bu kasırgadan büyük bir gönül hasarıyla çıkmıştı. Kim bilir belki de henüz çıkamamış, ruhu bu mühlik girdapların ortasında dönüyordu. Geceleri kendine tatlı uykuları haram eden, bu eski muhabbetin ateşi olsa gerekti. Hep bunları kendi üzerine almakta acele etmemek lazımdı.

Delikanlının sözlerinde, pek asabi bir mizacın ifrat tefritleri⁸²⁴, televvünleri⁸²⁵, sabırsızlıkları, ihtiyatsızlıkları, taşkınlıkları, idaresizlikleri vardı. Bu hâlini kendi de bildiği için istirhamkâr bir sesle:

— Sema Hanımefendi, pek asabi bir insanım. Fakat yüksek isminizin huzurunda, bir mabette olduğu gibi, ruhuma göklerden bir haz ve teselli dökülüyor. Dünyaya büyük halaskârlar gelmiştir. Benim için siz de onlardan biri olabilirsiniz.

Sema Hanım, bu istical karşısında muhakemesinin muvazenesini biraz kaybederek ağzından ihtiyatsız bir söz kaçırmamak için sustu. Düşünüyordu. Serbest bir sözle gönlünü dökerek bir hoppalık yapmaktan veyahut metin görünmek için soğukça bir mukabele ile pek hassas muhatabını incitmekten korkuyordu.

Bu sükût da delikanlıya ağır geldiği için sordu:

— Niçin susuyorsunuz?

Şimdi, behemehâl⁸²⁶ münasip bir cevap bulup vermek lazımdı. Sema Hanım, sedasında bir ezginlikle:

— Bu teveccühlerinize layık bir kadın olamamaktan korktığım için ne diyeceğimi bilemiyorum...

— Aynı mülâhaza benim için de varit değil midir? Acaba ben de sizin teveccühünüze layık bir erkek miyim? Fakat Sema Hanımefendi, şimdilik sizden büyük bir vaat istemiyorum. Bu bekçiliğimden rahatsız olmadığınızı söyleyiniz. Beni boğan gecelerin elemelerinden yalnızlığımı kurtarmak için pencereden sesinizi bana işittirmeye söz veriniz. Bu benim için kâfi...

— Geceleri buralarda dolaşmanız, döneşimde beni müsterih uyutacak büyük bir lütuftur. Halaskâr sesinizi bahçeden duymakla

⁸²⁴ ifrat tefrit: aşırı uç zıtlık

⁸²⁵ televvün: kararsızlık

⁸²⁶ behemehâl: mutlaka

kalbim kuvvet ve teselli bulacak. Fakat bu nigâhbanlığınıza⁸²⁷ mukabil minnettarlık ve teşekkürlerimi arza müsaade etmemenize mahzun oluyorum.

— Sema Hanımefendi, minnet, teşekkür... Bırakınız bu umumi sözleri. Bunlar, samimiyetsiz insanlar arasında gururları okşamak için sarf edilen birer kalp akçedir⁸²⁸. Ben beynimizde, külfetten ari, hâlisü'l-ayâr⁸²⁹ ve yalnız ve yalnız hislerimizin samimiyetlerini tercüme edecek kelimeler teati olunmasını isterim.

Sema Hanım, ilk mülakatta bu hissiyat taşkınlığı karşısında yine şaşırıyor çünkü o ana kadar hiçbir erkekle hususi, samimi görüşmemiş, ne kendisi kadınlık hissiyatını dökmüş ve ne de üftade⁸³⁰ mahiyetinde birinin bu zeminde dökülüp saçılmasına müsaade etmişti.

Kızın bu ikinci sükûtu önünde Muhlis de ufak bir düşünce ile durdu. Cambaz gibi adımlarını tartarak elde terazi ile yürümek lazım gelen bu ilk nazik anlarda kendinin doludizgin gittiğinin farkına vardı. Ve hemen şahlanan gönlünü zapta uğraşarak melul bir sesle:

— Ben samimiyete mecra bulduğum yerlerde kendimi tutamam. Af buyurunuz. Coşkunluğumla belki sizi rahatsız ediyorum. Asabi buhranlarımın elemeleriyle geceleri uyuyamayışım, sizi de uyutmamak için bir sebep olamaz. Bu gecelik Allah'a ısmarladık efendim. Buralarda bekçilik etmeye müsaadenizi ve her gece pencerenzden sesinizi lütfen bana duyurmak hususundaki vaadinizi aldım sanıyorum. İşte benim için en müessir sinir ilacı budur. Allah rahatlık versin efendim.

6

Şimdi biraz açılan bulutlar arasından dökülen alaca mehtap içinde, Muhlis Bey'in narin endamı bir hayal gibi kayboldu.

⁸²⁷ nigâhbanlık: bekçilik

⁸²⁸ kalp akçe: sahte para

⁸²⁹ hâlisü'l-ayâr: saf aralı

⁸³⁰ üftade: âşık

Sema Hanım, giden hayalin, bu bulutlu mehtap gecesinde bıraktığı izi arayarak arkasından bakakaldı. Onun “Allah rahatlık versin” temennisine rağmen döşegine girmedi. Kendini pencere önünde unuttu...

Deminden, birkaç dakika evvel hakikat olan bir şey, şimdi bir hayal örtüsüne bürünüvermişti. Rüya mı görmüştü? Ne idi o işittiği sözler? Asabiliğinden şikâyet eden Muhlis Bey ne tabiat ve ne hili-kiyette bir gençti? Bu feveranları ciddi miydi, yoksa sınırlı insanların çoğunda görüldüğü gibi ani bir buhrandan saçılmış gelip geçici sözler, hisler miydi? Bu itirafata⁸³¹ inanmak da tehlikeliydi. İnanır gibi görünüp de inanmamak da... Çünkü inansa kendini bir badi-reye düşürmüş olacak, inanmayarak dinlese karşısındakinin hissini vahi bir ümit ile beslemiş bulunacaktı.

Genç kız, Muhlis’in mütemadi köşkün etrafındaki gece bekçiliğiyle, hırsız korkusundan kurtuldu. Fakat şimdi hırsızdan ziyade uykusunu kaçırın başka bir derde tutuldu. Bu güzel delikanlı, idealine pek muvafıktı. Kırk yıl arasa onun gibisini bulamazdı. Fakat onun fazla asabi, hissen fazla coşkun olması ve kendini devasız bir gönül hastalığına düşüren bir aşk macerası geçirmiş bulunması Sema’yı düşündürüyordu. Bu sevda nasıl bağlanmış, nasıl çözülmüştü? Kabahat hangi tarafta idi? Şimdiye kadar unutulması lazım gelen bu geçmiş muaşaka⁸³², delikanlının hayatında neden böyle derin bir hicran izi ve âdeta dolmaz bir boşluk bırakmıştı? Rast geldiği kızla böyle sevişip eğlenerek sonra onu adi bir bahane ile terk edivermek âdeti miydi?

Bu suallere belki yakın bir istikbal cevap verecekti. Zihnine hücum eden böyle birçok meçhulleri keşfe ve talihin, müstakbel denilen ufkun arkasına neler gizlediğini görmeye uğraşarak gecenin, sabahın aguşunda solduğundan haberi olmadan pencere önünde kaldı.

Taze günün şebnemli serinliği yüzüne çarptı. Hayalatına pek uygun gelen karanlığın zevalini gördü. Herkes uykudan kalkar iken

⁸³¹ itirafat: itiraflar

⁸³² muaşaka: karşılıklı aşk

o döşegine uzandı. Gece uyanık iken gördüğü rüyayı şimdi bir daha yaşamak için gözlerini kapadı.

Servet Hanım, gündüz uykusu uyumak âdeti olmayan kızının böyle geç vakit kalkmamasından meraklara düşerek birkaç defa yatağın başına gitti geldi.

Nihayet Sema uyandı. Vaktini şaşırان ve mutav veçhile tamam-lanamayan alaca uykunun vücuda lazım istirahat gıdasını vereme-miş olmasından dolayı küçük hanımın rengi solgun, biraz kızarmış gözlerinin bakışları yorgun ve simasının heyet-i mecmûasında es-rarlı bir gecenin mahmurluğu vardı...

Bir çiçeğin hararettten, rutubetten teessürüne dikkat eden mahir bahçıvanlar gibi, kızlarının yüzlerinde beliren gönül inikâslarını⁸³³ en evvel analar okurlar.

Valide:

— Kızım nen var?

— Bir şeyim yok anneciğim...

— Pek solgunsun...

— Farkında değilim...

— Git aynaya bak...

Sema, birkaç ağır adımdan sonra aynanın önünde durarak:

— Evet, biraz benzim kaçık...

— Biraz değil... Rengin çok bozuk... Saklama. Nen var?

— Niçin saklayayım?

— Gece rahat uyumuşa benzemiyorsun...

— Evet, iyi uyuyamadım...

— Neden?

— Bir sinir gerginliği... Hafif bir baş ağrısı... Yürek sıkıntısı...

— Sebebi?

⁸³³ inikâs: yansıma

— Sebebini bilmiyorum. Bulutlu, ağır, durgun havalarda ruhum ezilir... Dün gece yine öyle idi. Döşekte gerindim, esnedim durdum, uyuyamadım...

— Yoksa hırsızlardan mı korkuyorsun?

— Niçin inkâr edeyim? Biraz korku da var...

— Türlü dedikodu çıkarmışlar. Üzülmeyesin diye ben sana söylemedim...

— Kim çıkarmış?

— Zannedirim Jale'nin marifeti...

— Ne diyorlarmış?

— Hırsız vakasından beri, Muhlis Bey döşeğinde rahat uyumuyor, bizim köşkün etrafında bekçilik ediyormuş...

Sema Hanım, bu ifşaat karşısında biraz daha solup süzülerek önüne baktıktan sonra başını kaldırarak:

— Anne, sen kızını herkesten iyi bilirsin...

— Bilirim yavrum...

— Benim billur gibi şeffaf, temiz bir kalbim vardır. Hiç pas tutmaz... İçinde fena sır saklamaz...

— Senin kalbin, benim gözlerimin önünde ayan bir kitâb-ı fazîlet⁸³⁴ gibidir. Sana sormadan her hissini orada görür, okurum. Bilirim, annenden gizli bir fiilin yoktur. Gizli şeyler, ekseriya mayup⁸³⁵, merdut⁸³⁶ olanlardır. Sen ise her arzu ve hareketinde temiz ve nezihsin...

— Bu dedikoduda bedhahlık var fakat şu duyduğum kadarında yalan yok... Evet, Muhlis Bey, her gece bizim köşkün etrafında, sadık bir bekçi gibi dolaşıyor...

— Bu, bizim hakkımızda fazla bir lütfkârlık değil midir? Gece uykularını feda edip de niçin evimizi bekliyor?

⁸³⁴ kitâb-ı fazîlet: dürüstlük kitabı

⁸³⁵ mayup: ayıplanan

⁸³⁶ merdut: kovulmuş

— Bu ciheti anne, senin kadar ben de merak ettim. Hatta dün gece kendisiyle pencereden konuştum...

Servet Hanım ufak bir ürpertiyle:

— Kendisiyle konuştun mu?

— Konuştum lakin merakımı halle muvaffak olamadım. Çok asabi bir genç... Kendini inceden inceye isticvabı muvafık görmedim... Fakat öbür görüşüşlerimde fikrini anlayabileceğimi memul ediyorum...

— Demek onunla geceleri uzun uzadıya görüşmek niyetinde-sin?

— Evet, her gece benimle biraz görüşmek için müsaademi rica etti.

— Fakat kızım, sen genç, o genç... Meşru bir emel ile görüşmek istediğinizden şüphe etmiyorum ama gece karanlıklarında pencereden bahçeye konuşmanızı biraz usulsüz buluyorum... Muhlis, seninle böyle bir roman kahramanı gibi karanlıklarda hasbihâl edeceğine gelsin güpegündüz burada görüşsün...

— Anne, kızına güven. Hiç merak etme... Bu görüşmelerimiz ya kariben⁸³⁷ kesilecek veya kanuni bir rabita ile neticelenecektir. Benden ve Muhlis'ten şüphe etmen, bize karşı hiç de müstahak olmadığıımız birer ağır hakarettir...

— Peki yavrum. Sen, kendi ruhumdan kopmuş bir parçasın. Muhlis'in de asil mert hilkiyetinden bir kötülük memul etmiyorum. Lakin usul ve adabından da böyle birdenbire uzaklaşmayı gönlüm pek hoş bulmuyor. Yalnız senden bir ricam var. Her ne konuşursanız gelip bana tamamıyla söyleyeceksin. Her mülakattan sonra billur kalbine toplanacak ihtisaslarını⁸³⁸ göstereceksin.

— Anneciğim, bu, benim için emir ve tembihe asla lüzum göstermeyen bir vazifedir.

*

⁸³⁷ kariben: yakında

⁸³⁸ ihtisas: duygu

Sema Hanım'ın kalbinde, o geceyi iple çeken bir isticil vardı. Zamanın hiç değişmeyen meşyeti⁸³⁹, his ve arzularımıza göre hızlanmış veya ağırlaşmış görünür fakat çok defa, o koca güllenin altında omuzlarımız çöker, dimağlarımız nihayetsiz bir yorgunlukla bunalır... Gözlerimiz daima göre göre, nazarlarımızda pejmürdeleşmiş şeylerden başkalarını görmek ister... Ömrümüz, yaşamayarak daima atlamak istediğimiz, yıkılmış, adi saatlerle doludur...

Sema Hanım, kızlık hayatında Muhlis'le karşı karşıya geçirdiği heyecanlı muhavere dakikaları kadar tatlı, mesut bir an yaşadığını bilmiyordu. Gündüz olup da o ruhnevaz rüya savınca hayatı hep o zamanın vüruduna⁸⁴⁰ intizarla tahammül olunabilir bir şey buluyordu.

Az müddet evvel, hiç tanımadığı bir delikanlı için birdenbire kalbinde böyle bir hararet peyda olması Sema Hanım'ı sarsıyordu. Kendisi o ana kadar hiç sevmemiş olduğu için gönlü, dimağı bu vadide tecrübesizdi. Yalnız deruni bir seda ona "Sev, sev, Muhlis her türlü itimat ve muhabbete değer bir çocuktur..."

Bazen kendi kendini aldatır mıydı? Onun doğru sözlü, yüksek hisli, samimi bir genç olduğunu, validesine teminen anlattı ve hatta bu gece görüşmelerinin, meşru bir emeli istihdafen⁸⁴¹ vuku bulduğuna da söz verdi. Bakalım başlamak üzere olan bu münasebet, hakikaten bu sözleri tasdik edecek bir istikbale doğru mu gidiyordu?

Gündüz ile gecenin arasında uzayan mesafenin iç sıkıntılarını doldurmak için kendine birçok işler aradı. Oyalanarak geceyi buldu.

Odasına çekildi. Daima Gülder'i aralarından ayırmayan çocukları yatırdı, uyuttu... Pencerenin önüne geçti. Berrak bir mehtap, beyaz nurlarıyla her tarafı badanalamıştı. Ayın güneşe vekâlet ettiği bu yarı gündüz gecede şimdiye kadar hiç fark etmemiş olduğu derin hülyalı bir şiir okuyordu. Gece, nafiz gözler için esrar perdelerini kaldırmış gibiydi. Ağaçların, birer ziruh tavrıyla etrafı dinler gibi vakarlı, sakit birer duruşları vardı.

⁸³⁹ meşyet: yürüyüş

⁸⁴⁰ vürud: gelme

⁸⁴¹ istihdafen: hedeflemek

Kâinata alt-üst olmamasına rağmen deni⁸⁴² lakabını verdiği-miz bu dünyaya bazen Cennet-i Âlâ'nın kendini aksettirdiği anlar oluyordu. Eğer güzellik cennetten geliyorsa işte bu an, dünyanın firdevs hâliydi.

Sema, mehtabın serptiği esrarlı şiiri içe içe kalbinde daha ziyade incelen bir hisle dilsiz fakat mütekellim gecenin manzarasına daldı.

Saat, gece yarısını çok geçti lakin kızın zihnini dolduran hayali canlandırarak vücut henüz görünmedi. Bir gölge oynasa bir çıt duy-sa yüreği titriyor, içi eziliyor, başını pencere kenarına dayıyordu.

Duvarda rakkasının ağır ahengiyle yürüyen saate sık sık göz atıyordu. Akreple yelkovan, sabaha bir saat daha yaklaştılar. Muh-lis gelmeyecek miydi?

Sema, başını güzel kolunun yumuşak adalesi üzerine kapattı. Artık onsuz bu hülyalı gecenin şiirini görmek istemiyordu. Ya gel-mezse! Aman Allah'ım, sabaha kadar ne üzüntülü bir zaman yaşa-yacak ve ertesi geceyi edebilmek için aradaki koca günü nasıl geçi-recekti! Beş on gün evvel, gençliğin bu helecenlarından bihaberdi. Keşke bu his yine meçhulü kalaydı çünkü hırsız korkusu buna nis-petle pek helecansız kalıyordu.

Yelkovan, akrebi arkasından sürükleyerek hemen tam bir devir daha yapmaya yaklaştı... Sema Hanım'ın zihninde, "Gelmeyecek mi?" suali,şimşek gibi yine çaktı... Ooof! Fakat gelmemesi kabil değildi. O, köşkün bekçiliğini etmeye söz vermemiş miydi? Gecede bir defa olsun gözükmesi lazım gelirdi. Yoksa hatırlarda olmayan kuvvetli bir mâniaya mı uğradı? Yoksa birdenbire ağır hastalığa mı tutuldu? Veyahut ki geldi de Sema'nın uykusuna bir rahatsızlık ver-memek için bekçiliğini etrafta sessiz sedasız mı yapıyordu?

Bu üç ihtimalden, şâyân-ı temennî⁸⁴³ olan, bu sonuncusuydu... Muhlis, belki oracıkta, ağaçların altında, nefeslerini hafif alarak bekliyor, belki gelip gelmediğine ehemmiyet verilip verilmediğini anlamak için bir kurnazlıkta bulunuyordu.

⁸⁴² deni: alçak

⁸⁴³ şâyân-ı temennî: isteğine en uygun

İşte tamam bu esnada, küçük koru tarafından hayalet gibi bir gölge çıktı. Bu namuayyen hayalet, köşke gittikçe yaklaşarak bir insan şeklini aldı. Daha sonra, mehtabın gümüş aydınlığı altında Muhlis, boylu boyunca narin endamıyla gözüktü. Sema Hanım, hemen pencerenin önünden kaçtı fakat niçin kaçtığını bilmiyordu. İçini sevinçle karışık bir helecan, bir şaşkınlık aldı. Odanın ortasını, birkaç defa dolaştı. Bir noktada duramıyordu. Yine pencerenin önüne geldi.

Muhlis Bey, elinde kalın bir bastonla tam pencerenin karşısında, gözleri yukarıda bekliyordu. Kızın tıptırtısını, belki de yürek çarpıntılarını hissetti. Fakat kendi kalbi de ondan az çarpmıyordu. İkisi de pek çok sözlerden ziyade, ifhâm-ı hakikat⁸⁴⁴ eden bu belîğ sükûtu bozamadılar...

Sema Hanım, delikanlıya karşı bu kadar zaafı olduğunu anlatmaktan korkarak yine pencereden çekilmek istedi fakat aşağıdan gelen ezgin, yumuşak, nevazişkâr⁸⁴⁵ bir ses onu pencereye bağladı:

Muhlis:

— Sema Hanım?

Sema:

— Efendim...

Bu tatlı hitap ve baygın cevap, ikisinin de ruhlarında titredi. Fakat artık helecanların ilk safhası yırtılmıştı.

Muhlis söze bir medhal bulmak için:

— Bu ağustos mehtabı ne güzel... dedi, sonra gülerek sustu.

Sema:

— Niçin güldünüz?

— Mehtabı efrencî⁸⁴⁶ ayına nispet ettiğime.

— Dalgınlığınızı izah etmeye idiniz ben hiç farkında olmayacaktım.

⁸⁴⁴ ifhâm-ı hakikat: gerçeği anlatan

⁸⁴⁵ nevazişkâr: gönül alan

⁸⁴⁶ efrencî: miladi

— Ağustosla tesadüf eden mehtap diyecektim.

— Öbür türlü ifade etmekle de yanlış bir şey söylemiş olmadınız. Arabi ayları, daima değiştiği için onların hiçbir mevsime kati nispetleri yoktur. Aynı ay yaza, kışa, her mevsime tesadüf eder. Her bedirde efrencî aylarından birine müsadif⁸⁴⁷ olabileceğinden ben “ağustos mehtabı” tabirinde büyük bir hata göremiyorum...

Söz yine gevşedi, maksat ne mah⁸⁴⁸ idi ne mehtap... Muhlis, boş bulunarak derin derin içini çekmek istedi fakat derhâl kendini toplayarak göğsünün dalgalarını dağıtmaya uğraştı.

Karşı karşıya sükûti durmak tehlikeliydi. Bu mütekabil⁸⁴⁹ vaziyette her iki taraf, kalplerinin taşıdığını hissediyorlardı.

Muhlis:

— Hâlâ hırsızdan korkuyor musunuz?

Sema Hanım hafifçe gülerek:

— Size cesur görünmek için yalan söylemeyeyim...

— Demek korkuyorsunuz?

— Biraz.

— Yastığınızın altında dolu revolver yok mu?

— Var ama beyefendi, silahı atınca hasmımı öldürmezden evvel kendim bayılıyorum.

— Artık alıştınız, ikinci defa bayılmazsınız. Lakin emin olunuz, vakanın tekerrürüne imkân yoktur.

— Her vakada imdadıma yetişeceğinize emin olduktan sonra niçin bayılıyım?

— Emin olunuz, burada bir yaprak kımıldasa ben duyarım.

— İnsan, bu garip hayatın her saatini nasıl geçireceğini bilemez. İmdadıma koşmanıza hail⁸⁵⁰ olacak bazı büyük mâniaların zuhuru-na ihtimal verilemez mi?

⁸⁴⁷ müsadif: rastlayan

⁸⁴⁸ mah: ay

⁸⁴⁹ mütekabil: karşılıklı

⁸⁵⁰ hail: engel

— Kendimi bilmeyecek derecede hasta düşmedikçe hiçbir mânia beni bu mukaddes nigâhbanlık vazifemden alıkoyamaz.

— Başka bir vazife, sizi buradan infikaka⁸⁵¹ mecbur edemez mi?

— Bu vazifeme galip gelecek, bundan daha yüksek ve mübremini tasavvur edemiyorum. Farzımuhal olarak, geceleri bu beytû'l-mukaddesi her saat tavafa hail olacak bir mânia zuhur etse muvafakat buyrulduğu surette buna bir sûret-i hal bulmak o kadar müşkül değildir.

Bu cevap biraz vuzuhsuzdu fakat anahtarı bulunmaz derin bir muamma da değildi. Bu müphemiyetin içinde Sema Hanım, boşluklardan uçar gibi tatlı bir baş dönmesiyle sordu:

— Nasıl?

— Bu sırrımın şimdilik muhafazasına müsaadenizi rica ederim...

Sema Hanım, küçük bir iğbirar sadmesiyle⁸⁵² boş bulunarak ağzından şu sözü kaçırdı:

— Bir sır tevdi edecek kadar beni şâyân-ı itimâd bulmuyor musunuz?

Bu söz, “Kalbinizdekini anlamak isterim. Ben sizin için her suretle şâyân-ı emniyyet bir kızım,” demekti. Sema Hanım, ağzından kaçırdıktan sonra sözünün manasını anladı fakat iş işten geçmişti.

Bu ihtiyatsızlık muhatapta fark olunmayan bir pembelikle Sema Hanım'ın yüzünü hararetlendirdi fakat Muhlis'i çok sevindirdi. Dudaklarında titreyen bir memnuniyetle:

— Size ait olan bir sırrı sizden gizlediğim için kendi nazarımda hiç günahkâr değilim...

İkisi de başlayan sevdalarının, kalplerde kaynayıp da dudaklara gelince vuzuhunu kaybeden cesaretsizlik devrinde idiler.

Muhlis, mert bir erkek samimiyetiyle bir adım daha atarak:

⁸⁵¹ infikak: ayrılma

⁸⁵² sadme: sarsıntı

— Sema Hanımefendi, kalbimdeki sırrı sizden değil, felekten kısıkanıyorum...

Sema, cevap vermedi. O, hayatının ufkunda beliren ilk saadet beşaretinin⁸⁵³ hazzı içinde kendini kaybediyor gibiydi...

Muhlis, biraz daha artan bir helecanla devam etti:

— Bu ilk mülakatlarımızda, sabırsızlığımla sizi incitmekten korkmaktan başka sizden saklayacak hiçbir sırrım yoktur. Emrediyorsanız ve bahusus hissim hissiyatınıza muvafık geliyorsa hepsini söyleyeyim... Ve yine farzen söylüyorum ki beni buradan uzaklara atacak pek mübrem bir vazife, bekçiliğime mâni olabilir... Fakat mesele daima iki uçludur. Bir ucundan kaybettiğimizi öbüründen telafi edebiliriz.

Sema Hanım, hakikaten bulutlanmış bir gök gibi hiç renk vermedi.

Muhlis sordu:

— Ses çıkarmıyorsunuz?

— Meselenin öbür ucunu anlamak istiyorum...

— Bu pek sade...

— Buyurunuz...

— Ben buradan gidersem mesele fedakârlığınıza muallak kalır...

— Nasıl efendim?

— Gittiğim yere lütfen siz de beraber gelirsiniz...

7

Bu sevdalı bekçi ile sevdalanıp beklenen kız, bu bahçeden pencereye, çalgısız şarkısız serenatlarında, mehtapta ve karanlıkta her gece devam ediyorlardı. İki hafta daha süren bu tatlı hasbihâller içinde her şeyi konuştular. Artık birbirini alacaklardı. Oğlan ve kız valideleri tarafından bu intihap ve izdivaç, büyük bir sevinç ve tasviple karşılandı. Mazileri pek birbirine benzeyen bu iki aile, bütün

⁸⁵³ beşaret: müjde

ananeleri, âdetleri yıkan bu büyük inkılap devrinde birleşerek kopan kasırgaya karşı biraz kuvvet peyda etmiş olacaktı.

Her iki taraf, pek memnun ve mesut idiler. Yalnız para cihe-tiyle olan şiddetli zaruretleri bellerini büküyordu. Her iki tarafın müzayakası⁸⁵⁴, birbirinden pek setrolunabilecek⁸⁵⁵ bir hâlde değildi. Lakin asalet ve servetlerinin bu inkırazı karşısında hâlâ eski zihni-yetlerini muhafazaya uğraşarak böyle bir bedahet önünde bile bu iki aile, birbirine düşkünlüklerinin çok fevkinde varlıklı görünmek gururundan kendilerini alamıyorlardı.

Yapılacak düğün için eski servetten bakiye ellerindeki birkaç kırıntıyı da feda edeceklerdi fakat yine para yetişmiyordu. Çünkü bir paşa oğlu, bir paşa kızı alıyordu.

Yalnız Muhlis, kadınlar gibi düşünmüyordu. Onun istediği ne böyle zaruret içinde alayıştı ne de düğün. O sade Sema'yı istiyordu fakat validesine söz anlatamıyordu.

Muhlis'in olanla iktifa hususunda verdiği nasihatlarla karşı Ul-viye Hanım sinirlenerek:

— Oğlum, diyordu, iktisada son derece riayetle, olacak masrafı ne kadar kıssak, buna bir düğün adını da vermesek bu küçük cemi-yet için lazım olan yani elzem şeyleri şimdi sana hep sayıp döksem şaşarsın. Ne için kız tarafının fedakârlıklarından biz aşağı kalalım?

— Aşağı kalmayalım, peki anneciğim ama bu işin ucunu kulpu-nu bana bul bakayım...

— Dur dinle... Sen erkeksin, hem de ergensin. Birkaç defa ev-lenmemiş olduğun için bu işte ne lazım, ne lazım değil bilemez-sin. Şöyle böyle birkaç küçük masraf için ele güne karşı yüzümün yerlere düştüğünü istemem. Bahusus eli, yabancıyı şöyle bir tarafa koyayım, kız ailesine karşı mahcup düşmek, bana ölüm gelir...

— Anne, o günlerde değiliz... Zannetmem ki Sema, bizden vüsamızın fevkinde şeyler istemeye kalkışsın. Biz masrafı kabartır

⁸⁵⁴ müzayaka: darlık

⁸⁵⁵ setrolunmak: gizlenmek

isek onları da kudretlerinin öte tarafına tırmanmaya mecbur etmiş oluruz. Onlarda da olmadığını biliyoruz.

— Onlar bizden varlıklı.

— Pek zannetmem.

— Evvela onların harap harap başlarını sokacak bir bucakları var. Bizde o da yok. Kirada sürünüyoruz. Ben Servet Hanım'la bu hususta uzun uzadıya görüştüm...

— Ne görüştünüz?

— Oraya yalnız sen iç güveyisi gitmiyorsun. Köşkü tamir ettirecekler, birkaç ay sonra da arkandan kapı kapamaca biz de geleceğiz...

— Biz de Sema ile böyle konuştuk...

— Eh, peki... bu izdivaçla biz kendimize ailece bir mesken tedarik etmiş oluyoruz... Kira versek, tabii kabul etmezler. Buna da eh, peki... Fakat onlar şimdi bir salon, bir de yatak odası tefriş⁸⁵⁶, tanzim ettirecekler. Servet Hanım'ın huyunu biraz bilirim. O, daima yüksekte uçar. Zaman ne kadar değişirse değişsin, o yine eski kadındır... Ne kadar iyi olursa olsun, salon ve yatak odası için müstamel⁸⁵⁷ eşyadan hiçbirini kullanmak istemez... Zamana, modaya muvafık yenilerini tedarik etmek böyle vakitte kolay mı? Ben de buradan senin için göndereceğim eşyayı yeniden yapmak fikrindeyim. Sen muhacir çocuğu değil, bir paşa oğlusun. Sonra, şimdiki zamanın züğürtlük modasına uyup karına bir yüz görümlüğü takmayacak mısın?

— Bu eski âdete ittiba etmesem⁸⁵⁸ de olur. Çünkü ben Sema'nın güzel yüzünü her gün görüyorum. Zifaf gecesi göreceğim değilim ki...

— Muhlis, eski devre ait bir paşazade olduğunu unutuyorsun. Böyle pespayelere, soysuzlara yaraşır sözlerle yüreğimi zedeleme.

⁸⁵⁶ tefriş: döşeme işi

⁸⁵⁷ müstamel: eski

⁸⁵⁸ ittiba etmek: uymak

Allah kişiyi gördüğünden yad⁸⁵⁹ etmesin... Senin için yüz görümlüksüz izdivaç olamaz.

— Ne kıymette bir yüz görümlüğü?

— Bugün parasıyla, laakal dört beş bin liralık bir şey...

— Anne, sen bu izdivacı galiba tehir niyetindesin...

— Allah göstermesin. Niçin?

— Şöyle böyle vuku bulacak zaruri masraflara zamimeten⁸⁶⁰ ben şimdi bu kadar parayı nereden bulurum?

— Ben hepsini düşündüm.

— Nasıl?

— Benim iki tane pek temiz menekşe iğnem var. Biliyorsun...

— Hah işte, onları takalım...

— Olmaz çocukcağızım, olmaz...

— Niçin?

— Servet Hanımefendi benim iğnelerimi bilir...

— Bilsin ne zararı var?

— Oğlum, ahretlik almıyorsun. Hiç kaynananın kullandığı elmas, geline takılır mı?

— Ayaklarını öpeyim anneciğim. Müşkület üzerine müşkület çıkarma... Oğlunun saadeti uğruna bu eski âdetleri feda ediver...

— Onun da çaresini düşündüm.

— Nedir?

— Bir usta kuyumcu bulup iğneleri bozdurtur, başka bir şey yaptırırız. Mesela bir gerdanlık, bir bilezik...

— Bu iş kaça olur şimdi?

— Belki birkaç yüz liraya...

— Peki, buna da çalışır çabalarız...

— Daha iş bitmedi...

⁸⁵⁹ yad: yabancı

⁸⁶⁰ zamimeten: ek olarak

— Artık nedir Allah aşkına?

— Gelinim sabahleyin benim elimi öpünce, ben hiçbir şey takmayacak mıyım? (gözlerinden dökülen birkaç hazin damlayı silecek) Rabb'im rahmet eylesin, paşababan yok. Hem merhuma vekâlette bulunacağım hem asaleten kadın valideliğimi yapacağım...

— Şimdi diriler bitti de ölülerin namlarına da mı yüz görümlükleri takacağız?

— Âdet, usul, erkân böyledir...

— Masraf kesesinin ağzını büzüp bağlayacağım. Artık başka sarfiyat çıkarma anneciğim.

— Daha nelere lüzum var, nelere...

— Zaten mali kudretimizin çok fevkinde çıkıyoruz. Affederseniz, artık dinlemem. Bizde çiftliklerini, hanlarını satıp düğün yapan eski kibarların neden iflas ettiklerini şimdi anlıyorum...

— Ele güne karşı düğün yapması kolay mı evlatcağızım...

— Anne, şimdi düğün yok, izdivaç var.

*

Bu muhaverenin hemen bir aynı da Bedreddin Paşa ailesinin viran köşkünde ana kız arasında geçiyordu. Onlar da doluya koyuyorlar olmuyor, boşa koyuyorlar olmuyor; masrafın bir kısmını tarha⁸⁶¹ uğraşıyorlar, uymuyordu.

Servet Hanımefendi de damada kıymetli bir el öpmeliği vermek, gayetle temiz birkaç kat güvey çamaşırı ve pırlanta ön kol düğmeleri hazırlamak telaşında idi. Hâlbuki akşamdan sabaha yiyecekleri yok idi. Her hafta çarşıya, pazara, bedestene bir şey gönderip sattırmadıkça geçinmiyorlardı.

Sema Hanım, gece gündüz hiç durmuyor, el ile, makine ile pek zarif işler yapıyor, köyden bulduğu bir bohçacı kadın vasıtasıyla gizlice müşteriye gönderiyor fakat bu tahammül fevkindeki çalışmasına mukabil on liraya satılan bir şeyden eline ancak dört beş yüz kuruş geçebiliyordu.

⁸⁶¹ tarh: bırakma

İş veren birkaç ticarethane buldu. Oralara, yüzüne kalın bir peçe tutarak müstear⁸⁶² bir namla gidiyor, iş alıyordu.

Bu yolda kadın işçi kullanan ticaret evlerinin intizar mahallerinde genç, güzel, bazen pek şık giyinmiş hanımlara tesadüf etti. Pahalı kumaşlardan paltoları, mantoları, çarşafı, serin havalarda boyunlarında samur boaları⁸⁶³ ellerinde manşonları⁸⁶⁴, âdeta birer artist zevkiyle süslenmiş, elegan kadınlar, bir hafta için beş altı liralık iş alıp gidiyorlardı. Bunlara sokakta rast gelseniz müreffeh bir ailenin henüz otomobillerinden inmiş, karınları tok, mukbil⁸⁶⁵, mesut kızlar zannedersiniz. Bir hafta geceli gündüzlü dökülen göz nurları mukabilinde alınan bu pek cüzi ücretle bu süs, bu fanteziye nasıl temin olunuyor? Sema Hanım, buraların esrarına biraz nüfuz ettikten sonra ticaret içinde ticaretler sezdi fakat kendisi oraya iş almaya geliyordu. Bu basit alışverişten ötesiyle meşgul olmaya lüzum görmedi. Ve bunu terbiyesine de yaraştıramıyordu.

Bu bekleme yerlerinde, sıcak bir günde, iki yudum soğuk su içmek için kalın peçesini az sıyrınca fevkalade güzelliği, gençliği birkaç dikkatli göz tarafından derhâl fark olunmuştu.

Çok geçmeden yanı başında bir delikanlı peyda oldu. Başında kenarsız bir şapka gibi yüksek *ejipsiyen*⁸⁶⁶ bir fes, ayaklarında bir çift piyade kayığına andırır uçları uzun iskarpinler, dar paçalı, ince belli kostümünün yan cebinden sarkan mendilinden buram buram keskin esans kokuları saçarak matruş⁸⁶⁷, pudralı yüzüne yaraşan yarıyık, süzgün bir tebessümle:

— Küçük hanım, ben bu işlerin üzerine müfettiş-i umûmîyim.

Sema Hanım, bu gençten, hüviyeti hakkında hiçbir şey sormamış olduğu için onun birdenbire ve bilalüzum böyle kendini pre-

⁸⁶² müstear: takma ad

⁸⁶³ boa: ince ve uzun kürk

⁸⁶⁴ manşon: silindir şeklinde ele geçirilen kürk

⁸⁶⁵ mukbil: şanslı

⁸⁶⁶ ejipsiyen (*egyptien*): Mısırlılara özgü

⁸⁶⁷ matruş: tıraş olmuş

zante⁸⁶⁸ edişindeki garabete peçesinin altından şaşı, kaldı. Ve hiçbir cevap vermedi fakat o genç, bu sükûttan yılmayarak devam etti:

— Siz beni tanıımıyorsunuz fakat ben sizi tanıyorum...

Sema Hanım, artık sabredemeyerek:

— Nereden tanıyorsunuz?

— Siz buraya B. S. markasıyla iş alıp veriyorsunuz.

— Evet...

— Yaptığınız işler, ticarethanece çok takdir olunuyor ve pahalıya satılıyor. Müşterisi pek çok fakat teessüf olunur ki bütün bu emeklerinizden kendi istifadeniz pek az... Yaptığınız işlerin ücretine zam ettirmek için size bazı tavsiyelerde bulunmak maksadıyla kendimi tanıtmak istedim.

Sema Hanım, yanı başında birdenbire peyda olan bu hayırhanın tavsiyelerini dinlemeden, bir kısa teşekkür ile sözü kesmek istedi. Fakat çekilip gitmeyen delikanlının dili durmuyordu.

— Siz yalnız burasını öğrenmişsiniz fakat kârlı işler veren daha ne ticarethaneler var... Size iki misli ücret aldirtmak için bunlardan birkaçını öğretmek isterim. Yalnız size ve sırran söylüyorum: Buranın işi iyi gitmiyor. Yakında umum işçi ücretlerinden yüzde yirmi tenzilat yapacaklar... Yazık değil mi size... Bu kadar ağır emek mukabilinde, zaten aldığınız para bir şey değil iken bir de bunun yüzde yirmisi kesilirse nasıl olur?

Size kartımı vereyim. Sirkeci'de Koza Hanı'nda 14 numaraya gidiniz. Aynı iş için iki kat ücret alacaksınız.

Sema Hanım, bu sırnaşıktan sıkıldı fakat nezakete riayetden de ayrılamayarak:

— Beyefendi, hep bu lütuflarınıza teşekkür ederim. Elimde birkaç haftalık işim var. Onları bitirmeye müteahhidim. Başkalarını alamam, mazurum.

Delikanlı bu mazerete hiç ehemmiyet vermeyerek:

⁸⁶⁸ prezante: tanıtmak

— Hanım, hakkınızdaki merhametim gittikçe artıyor çünkü görüyorum ki çok acemisiniz. Size hiç insaf etmeyerek, en az bir ücretle çalıştırmaya bakan bir ticarethaneye karşı, siz kendi kendinize bir vazife tahmil ediyor⁸⁶⁹, bir de taahhüt çıkarıyorsunuz. Ne demek taahhüt? Daha ücretini almadınız ya... “Bu işleri şu fiyata yapamam.” der, aldıklarınızı iade edersiniz... Aynı iş için size iki kat ücret bulmaya söz veriyorum...

Sema Hanım, artık nezaketin ince yolundan biraz çıkmaya mecbur olarak:

— Beyefendi, affedersiniz. Benim işlerim sıraya konmuştur. Tesadüfen karşıma çıkan iş için elimdekileri bırakamam...

— İşte tamam bir İstanbul kızısiniz.

— İstanbul kızı ne demek?

— *Espri dö komers*’e⁸⁷⁰ malik olmayanlara böyle derler...

— Ben *modest*⁸⁷¹ bir işçi kadını. *Komers*’le⁸⁷² ne münasebetim var?

— İşte yaptığınız bu iş küçük bir *komers*’tir. Daima el ücretinizi artıracak çareler düşünmelisiniz. Siz bir yola alıştınız mı, artık sağınıza solunuza baş çevirmeden hep oradan gitmeye bakıyorsunuz. Onlardan daha iyi iş yapsanız bile Yahudi, Rum işçi kızlarla rekabet edemiyorsunuz. Ben Türk’üm, siz de Türk’sünüz. Sırf vatandaşlık gayretiyle size bir iyilikte bulunmak istiyorum. Anlamadan, tecrübe etmeden hatta beni dikkatle dinlemeden *kareman*⁸⁷³ reddediyorsunuz.

Genç adam, bir hokkabaz tekerlemesi gibi bu sözlerinde devamla beraber yan cebinden şıkça *krokodil*⁸⁷⁴ bir cüzdan ve onun içinden de bir kart çıkardı. Kurşun kalemle üzerine birkaç kelime kaydettikten sonra muhatabasına uzatarak:

⁸⁶⁹ tahmil etmek: yüklemek

⁸⁷⁰ *espri dö komers* (*esprit des commerce*): ticaret ruhu

⁸⁷¹ *modest*: alçakgönüllü

⁸⁷² *komers* (*commerce*): ticaret

⁸⁷³ *kareman* (*clairement*): açıkça

⁸⁷⁴ *krokodil* (*crocodile*): İşlenmiş timsah derisi

— Alınız şu kartı...

Delikanlı bu kapalı güzel kızda gördüğü tereddütten sinirlenerek:

— Alınız efendim, bu bir kâğıt parçasıdır, elinizi yakmaz. Bu kartı saklayınız. İnsan hâli bu, başınızın fevkalade sıkılacağı bir zaman olur. İşte o vakit, yazdığım adrese müracaat ediniz. Şu dakikadaki sözlerimin ciddiyet ve samimiyetini derhâl anlarsınız.

Bu sırnaşık hayırhah, mahmiyesinin⁸⁷⁵ önünde “*bon şans*”⁸⁷⁶ matmazel...” temennisiyle ufak bir reverans yaparak çekildi, kayboldu.

Sema Hanım, karta göz gezdirdi. Güzel bir istif ve talikle⁸⁷⁷ yazılı “*Nurullah Şahab*” ismini okudu... Mukavvanın sağ köşesinde, kart sahibinin biraz çatık, *püsür*⁸⁷⁸, ufacık bir fotoğrafı vardı. En yukarıda bezir mürekkeple⁸⁷⁹ “Müfettiş” unvanı yazılıydı. Kâğıdın öbür yüzünü çevirdi, şu kelimeleri okudu:

“*Kardeşim İzzet Saim’e,*

Bu hanım mahmiyemdir. Bu kart ile müracaatında hakkında ona göre muamele ifası...”

Şimdi Sema Hanım, elindeki bu acayip kartı evirip çevirerek düşünmeye başladı:

Müfettiş Nurullah Şahab? Bu, bir hükûmet müfettişi mi, yoksa ticaret evinin bu namla kullandığı bir müstahdem⁸⁸⁰ mi? Fotoğrafı, sahibine çok benziyordu. Çehrenin çizgilerinde hilkatin hiçbir itinası yok. Banal⁸⁸¹ bir sima fakat çirkin de değil... Bu gencin vatan-daşlık namına kalkıştığı bu himayede, acaba diğer türlü suiniyetler var mıydı? Sema Hanım, kendi lehine çalışan bu çocuğun böyle aleyhine düşünmekle bir günah işlemiş oluyor muydu?

⁸⁷⁵ mahmiye: korunan, himaye edilen (kadın)

⁸⁷⁶ bon şans (*bon chance*): iyi şans

⁸⁷⁷ talik: Arap harfli eğik yazı türü

⁸⁷⁸ püsür: can sıkıcı

⁸⁷⁹ bezir mürekkep: solmayan, koyu renk mürekkep cinsi

⁸⁸⁰ müstahdem: hizmetli

⁸⁸¹ banal: sıradan

Bedreddin Paşa kızı, şimdiye kadar yaptığı işleri birkaç vasıta elinden geçerek aldığı için ücret yoluna yoluna kendine pek az bir para kalıyordu. Kalın peçe ve tebdilikıyafetle böyle iş menbalarına kadar gelmesi pek yeni bir hâl olduğundan o ana kadar uzaktan işittiği zamanın ahlak bozukluğu hakkında pek olgun bir fikri yoktu. Kendi kendine şöyle düşündü:

— Her şey hakkında fena düşünmek, mariz bir felsefedir. İyi düşünenler, şüphesiz, daima suizanlar içinde yaşayanlar kadar rahatsız olmaz. Bir darbimeselimiz vardır: “İyi diyelim de iyi olsun.” derler... Ne kadar başım sıkılsa böyle tanımadığım adreslere müracaat etmeyeceğimi katiyen biliyorum. Lakin iyilik yapmak için yanıma gelen bir vatandaşım aleyhinde böyle musırren⁸⁸² fena düşünmekte de ne mana var? O, iyi kötü, nasıl isterse öyle düşünsün... Nihayet işin ucu bende değil mi? Diğerlerine, haklı haksız, meşkûk bir nazarla bakabilinir lakin ben kendi kendimden de şüphe edemem ya?

Zavallı kız, büyük bir hüsnüniyetle, o günkü târîh-i hayâtının bu küçük vakasını muhtır⁸⁸³ vesika olmak üzere kartı yanında taşıdığı küçük el çantasının içine attı. Bu kâğıt parçasından katiyen ne bir iyilik bekliyor ne de bir kötülük memul ediyordu.

Oradaki muamelesini bitirdikten sonra Pierre Loti'nin tasviri veçhile kalın peçesi altında, hüviyetinden hiçbir şey seçilmez, yukarıdan aşağı simsiyah bir muamma gibi sokağa çıktı.

Sultanhamamı semtinde bulunuyordu. Kebapçının dar sokağından çıktı, Meydancık'a doğru sekiz on adım atar atmaz arkasından:

— Küçük hanım... Küçük hanım... diye acele bir ses duydu.

Başını çevirdi, Nurullah Şahab'ın kendine doğru koştuğunu gördü. Delikanlı yaklaşınca:

⁸⁸² musırren: ısrar ederek

⁸⁸³ muhtır: hatırlatan

— Hanım affedersiniz, karta kaydedilmesi en lazım olan şeyi unuttum. İşte kalemim hazır. Müsaade ederseniz iki kelimecik ilave edeceğim.

Sema Hanım, bu sırnaşık çocuğun yüzüne baktı, bu teklifi reddederse lakırdının uzayacağını ve belki de bir müddet sokaklarda arkasından geleceğini düşündü. Eslem suret⁸⁸⁴ istenen şeyi kâğıda yazdırtıp sözü kısa keserek yürümekti ve öyle yaptı. Çantasından kartı çıkardı, uzattı.

“Nurullah Şahab, Sirkeciye Koza Hanı’nda, 14 numara... İzzet Saim Bey...” adresini kaydettikten sonra, küçük bir reveransla kartı iade ve:

— Eğer paraya ihtiyacınız olursa yapılacak işe mukabil kırk elli lira ve daha ziyade avans da takdim edebiliriz, sözlerini de ilave etti...

Dünyada öyle suitesadüfler olur ki elinizde saat tutarak felaket tevhit edecek⁸⁸⁵ bu iki anı birleştirmeye uğraşsanız muvaffak olamazsınız. Bu kadar nazik bir zaman hesabı kendi kendine vuku bulur.

Sema ile Nurullah Şahab’ın sokakta görüştükleri esnada, Muhlis Naki Bey, tesadüfen kebabçıda bulunuyordu. Yemeğini bitirmiş, hesabını görmüş, lokantadan çıkacağı sırada rast geldiği bir dostuyla konuşurken gözü dışarıdaki delikanlı ile kapalı kadına ilişti. Kadının şahsı, yüzünü ketmdeki fevkalade itinasına rağmen, genç olduğu belliydi.

Muhlis’in kulağına hemen şöyle seçilir seçilmez bir iki söz esti. Birdenbire içi titredi. Sesi Sema’ninkine benziyordu. Nazarıdikkati hemen bu siyah muammanın üzerine açıldı. Dikkat ettikçe taaccüp ve merakı arttı. Çünkü yalnız sesi değil, boy bos, endam, bütün şekiller, tavırlar, hareketler Sema’ya benziyordu. Beyni döndü. Fakat bunun o olmasına imkân var mıydı? Sema, burada böyle ketm-i hüviyyetle⁸⁸⁶ ne arıyordu? Kadının yüzünü seçemediyse de deli-

⁸⁸⁴ eslem suret: en doğru, en temiz yol

⁸⁸⁵ tevhit etmek: meydana getirmek

⁸⁸⁶ ketm-i hüviyyet: kimliğini gizleme

kanlıya epeyce dikkat etti: telebbüs⁸⁸⁷, sima ve tavırlarında hiçbir *distengsiyon*⁸⁸⁸, bir mümtaziyet⁸⁸⁹ olmayan adi bir tip... Sema'nın böyle bir genç erkekle ne alışverişi olabilirdi?

Kadını takip ederek işi anlamak istedi. Sonra kendi kendine güldü. Sema'dan böyle bir şıfıntılığı şüphe etmek, kendi için ne adilik ve sevgilisi için ne büyük hakaretti. Boy ve endamının müşabehetinden⁸⁹⁰ dolayı bir sokak kadınının günahını Sema'ya yükletmek! Muhlis, bunu kendi vicdani ve merdane terbiyesiyle telif edemedi. Zihninde parlayan bu çocukça şüpheye gülerek yürüdü. Kadını takipten vazgeçti. Fakat döndü dolaştı, bu küçük vaka aklından hiç çıkmıyordu. Kadını gözden kaybettikten bir müddet sonra, onun siyah hayali, yine boylu boyunca karşısına geldi. Kalın peçesinin altından istihzalı bakışlarla sanki:

— Ben senin için halli icap eden, mühim kara bir muammayım fakat fırsatı kaçırdın...

Evet, bu kuzguni bilmeceyi halletmeden kaçırmıştı. Şimdiki zamanda, yüzünü bu derece itina ile halktan saklayan kadın kalmamış gibiydi. Bu neden bu kadar kapanmıştı? Bu kadın, mutlak bu simsiyah örtülerinin altında mühim bir sır saklıyordu.

Açık portakal rengi ve üzerine, uçar bir siyah kırlangıç işlenmiş kadife çantasından bir kâğıt çıkardı. Delikanlı üzerine bir şeyler yazdı. Fakat bu kadın, Sema olmadıktan sonra sokaktaki şıfıntıların işlerine Muhlis ne karıştırdı?

Aman ya Rabbi... O muydu? Değil miydi? Naki Paşazade, bu iki istifham arasında ezilen beynini, azaptan ve böyle ağır bir suizanla masumiyetini kirlettiği Sema'yı şüpheden kurtarmak için zihninden bütün bu fena fikirleri kovmaya uğraşarak yürüyor fakat o siyah kadını, elindeki kırlangıçlı portakal kabuğu çantayı daima görüyordu.

⁸⁸⁷ telebbüs: giyinme

⁸⁸⁸ distengsiyon (*distinction*): üstünlük

⁸⁸⁹ mümtaziyet: seçkinlik

⁸⁹⁰ müşabehet: benzerlik

Muhlis, böyle bir şüpheye düştü. Lakin Sema'nın hiçbir şeyden haberi yoktu çünkü o, sevgilisinin kebabçı dükkânından kendine bu kadar dikkat ve merakla baktığını görmemişti, hiçbir şeyin farkında değildi.

8

Dünyaları altüst eden dedikodulardan müstakbel saadetlerini korumak için bu izdivaç, etraftan pek gizli tutuluyordu. Lakin nişanlılar, artık geceleri biri bahçeden, öteki pencereden -ilk sözlerine yutkuna yutkuna mukaddimeler arayarak- tekellüfler içinde konuşuyorlar... Her yandan el ayak çekildikten sonra, korucukta kol kola geziniyorlar; yaprakların sakfı altında yan yana oturarak uzun hasbihâller yapıyorlar, izdivaç meselesinin içtimai ledünniyatı⁸⁹¹, nazik şartları, kadın erkek her iki tarafa terettüp eden⁸⁹² mühim vazifeleri hakkında ince muhakemeler yürütüyorlardı.

Birbirinin huy, tabiat, arzu, seciye ve tıynetine hulul ede ede bu kadar anlaşışp tanışarak hiçbir izdivaç vuku bulmamıştır, denebilir.

Birisi gönlünün bir cevfini⁸⁹³ açtığı zaman, hemen daima içinde ötekini buluyor yani hisleri birçok noktalarda uygun çıkıyordu.

Pek bahtiyardılar pek... Hatta Sema, bazen bu bahtiyarlığın istikbale doğru uzanan, fırdevsî nurlu izine bakarak, bedbin filozofların hayattan yılgınlık getirecek şikâyetlerini, tazallümlerini düşünüyor, nasibin bunda gizli bir oyun olduğundan şüpheleniyor, saadetlerinin büyüklüğünden âdeta korkuyordu.

Eski mütefekkir ve şairlerimizin, namına “Felek” dedikleri bir şey vardır. Bu, tek kelime ile çok manalı remzî⁸⁹⁴ bir afettir. Bazen buna bir de tümsek ilavesiyle “Kambur Felek” derler. İşte bu Felek gayet hasuttur⁸⁹⁵. Saadetin, ikbalin zirvesine çıkanları, hemen çal-yaka edip devirir, yerden yere çarpar. Eski adamlar, Felek'ten bir

⁸⁹¹ ledünniyat: iç yüzü

⁸⁹² terettüp eden: üzerine düşen

⁸⁹³ cevî: boşluk

⁸⁹⁴ remzî: sembolik

⁸⁹⁵ hasut: çok kıskanç

gün çalmaya uğraşırlar, haz ve neşenin gayesine erdikleri zaman “Aman Felek duymasın!” derler.

Sema Hanım anasından babasından dinleye dinleye, küçüklüğünden beri bu mevhum umacıdan⁸⁹⁶ pek ürkmüştü. Çünkü onun şerrine uğrayanları, büyüklerin ikazıyla, çok görmüştü... Şimdi Muhlis’le olan mütekabil gönül saadetlerinin arasına, bu kamburun girmesinden bir hissikablelvukuyla⁸⁹⁷ titriyordu.

*

Eylülün sonları, fakat Arabi ayının on beşi... Ağustosta serince fırtınalar yapan hava, sanki o hırçınlıklarını affettirmek için yazdan çaldığı güzel günleri sonbaharda ödüyor. Sıcaklardan kalma ılık, durgun fakat mevsimin ilerlemiş olmasına rağmen bulutsuz, sissiz, berrak bir gece... Feza uçuşumlarında yuvarlanan ay, tepeden, çehresinin tamam değirmiliğiyle, güneşten aldığı nurları, validesi arza saçıyor. Birbirinden ayrılamayan fakat hiçbir vakit de kavuşamayan işte bir cazibe oyunu...

Sihriyetle⁸⁹⁸ yakında birleşecek bu iki paşa ailesi, senenin bu son müsaadelerinden istifade için geceyi dışarıda, ayın altında geçiriyorlardı.

Şebiyelda kahveler pişiriyor, şerbetler dağıtıyor, Muhlis’le Sema’yı yan yana konuşurlarken görünce:

— Ah yavrularım... Allah nazardan, kazadan saklasın sizi... İnşallah ben sizin çocuklarınıza da dadılık edeceğim.

Sonra bu saf ve sadık dadı, önlüğünün ucunu kaldırıp gözlerini silerken, Servet Hanım soruyordu:

— Şebiyelda, niçin ağlıyorsun?

— Bilmem hanımcığım, bilmem... İçinden geliyo... Çok sevindiği vakit hep böyle ağlarım... Memleketi, anam babam, kardeşleri aklına gelir. Ehhh ben de böyle pırasa gibi yerden çıkmadım. Soyu sopu hepsi vardı, şimdi ne oldular? Bilmem ki... Eyyy, yalan-

⁸⁹⁶ umacı: öcü

⁸⁹⁷ hissikablelvuku: önsezi

⁸⁹⁸ sihriyet: evlilik dolayısıyla oluşan akrabalık

cı dünya... Bir varmış bir yokmuş... Siz sağ olunuz efendim, artık anam da siz, babam da. Bundan sonra ben onları nerede bulacağım?

Ak saçlı Arap, nasırlı iki siyah elini havada çırpındırarak böyle bir çocuk saffetiyile söylene söylene mutfağına giderken, dinleyenlere de garip bir hüzün çöküyordu...

Gece yarısına yakın büyük hanımlar, hizmetçiler çekildiler, iki nişanlı içeri girmediler. Şimdi yalnız, baş başa, mehtabın sefasını çıkaracaklardı. Bir hayli müddet ağaçlığın etrafında yan yana dolaştılar. Seyrek konuşuyorlardı. Böyle az görüşmeleri, birbirine söyleyecekleri olmadığından değil, bilakis içlerini dolduran heyecanı setretmek içindi. Sonra büsbütün sustular.

Şimdi semtürreisden⁸⁹⁹ zevale⁹⁰⁰ dönen ay, bütün kuvvetiyle nurlandırdığı zemin üzerinde, ağaç dallarının koyu gölgeleri ile profillerini çiziyordu. Deniz uzaktan, aksetmiş pırlantalar serpili havuzlar, yer yer serilmiş kılabledanlı⁹⁰¹ seccadeler, hülya âlemine ait manzaralar gösteriyordu.

İki genç gezindikleri bu sevdâ rüyası içinde, hiç durmayan helecandan artık kesilerek korunun kenarında, bu şiir gecesinin fanusuna karşı bir kanepeye oturdular. Bir müddet yine söylemediler. Bir tehlike varmış gibi sükûtu bozmaya korkuyorlardı.

Nihayet Muhlis, gecenin o münevver sükûtundaki ahengi okşar yumuşak, bitap bir sesle:

— Sema...

Genç kızın ağzından bir:

— Efendim... cevabı titredi.

Heyecan perdesinin yırtıldığı o ilk anda, birer kelimeden ziyade telaffuza kudretleri yok gibiydi... Sonra Muhlis:

— Gecenin bu pürşiir kucağında ne düşünüyorum biliyor musun?

— Ne düşünüyorsun?

⁸⁹⁹ semtürreis: başucu noktası

⁹⁰⁰ zeval: alçalma

⁹⁰¹ kılabledan: sırmayla eğrilmiş ipek

— Şu tepemizdeki kamerli sema mı daha füsunkârdır⁹⁰², sen mi?

— Oh, mübalağa ediyorsun...

— Mübalağa değil, kalbimi söylüyorum...

— Ben arzi⁹⁰³ bir mahlukcağızım... Pederimin, bilmem ne gibi bir fanteziye kapılarak intihap etmiş olduğu ismimden dolayı, haki-ki sema ile beni nasıl mukayese edebiliyorsun?

— Pederin büyük adammış. Sen doğunca kalplere, gönüllere kadar derin hisler dolduracağını keşfetmiş... Sana bu adı vermiş...

— Onun ne ehemmiyeti var. Ne çirkin kızlara, babaları Âfet ismini yaraştırmışlardır.

— Fakat sen böyle müsemma bi'l-zıddlardan⁹⁰⁴ değil, adının da fevkinde bir semasın... Öyle derin, öyle derin ki huzûr-ı hayretinde baş dönmelerine tutuluyorum...

— Sen, beni böyle tahayyülen⁹⁰⁵ derin görüyorsun. Hakikatte ise zavallı ben, o kadar yalınkat bir kızım ki.

— Ben, güzel ve yüksek hisli kadın tanımakta pek ince bir zevkiselim⁹⁰⁶ sahibiyim... Mahviyet göstereceğim diye, benim bu ayarı pek doğru hissime incitme... Aah ah, benim yalnız bir kusurum, bir cinnetim vardır...

Muhlis inleyerek sustu. Sema, bir dakika kadar bekledikten sonra:

— Ne bu cinnetin?

Muhlis, mehtabın eşyayı sihirleyen nurları altında Sema'nın gözlerini arayarak:

— Pek kıskancım...

— Buna bir cinnet deme!

⁹⁰² füsunkâr: büyileyici

⁹⁰³ arzi: dünyaya mensup

⁹⁰⁴ müsemma bi'l-zıdd: isminin karşıtı

⁹⁰⁵ tahayyül: hayalde canlandırma

⁹⁰⁶ zevkiselim: en doğru ve mükemmel zevk

— Niçin?

— Çünkü ben de öyleyim...

— Eh, bu cihetten de birbirimize uyduk...

Sema Hanım ince bir tebessümle:

— İki kıskanç bir arada nasıl olur?

— Pekâlâ olur. Karı koca, ya ikisi birden birbirini kıskanmalı veya kıskanmamalıdır. İşte böyle geçinilir...

Gülüştüler. Sonra birdenbire hüznü Muhlis'in yüzü sarardı. Yine eğildi. Mehtabın nurdan duvağı altında sevgilisinin gözlerini aradı.

Sema Hanım küçük bir kesiklikle:

— Ne oluyorsun Muhlis?

— Ne olduğumu ben de bilmiyorum...

— Birdenbire hüznü bastırdı.

— Evet, ağlamak istiyorum...

— Niçin?

— Sema, ben merhametine şayan bir adamım.

— Muhabbet sözü dururken, niçin merhamet kelimesini kullanıyorsun?

— Çünkü birincisi kadar ikincisine de muhtacım. Çünkü ben kıskançlığımı cinnetle tarif ettim. Hastalığının şiddetini anlatmak için ondan daha kuvvetli bir söz bulamadım. Hâlbuki delilik benim bu illetimin yanında pek hafif, pek uslu kalır...

— Fakat muhabbetimizin bu ilk adımlarında ve kalplerimizin billur safiyetiyle, içlerindeki aşkı riyasız, yalansız birbirimize gösterdiği bu mesut gecede, niçin kıskançlıktan bahsediyorsun?

Muhlis, şimdi daha büyük bir hüznü sustu... Kebapçı dükkânından Meydancık'ta gördüğü kalın peçeli kadın aleyhinde peyda ettiği şüpheyi açamadı. Bir türlü, "Acaba o sen miydin?" diyemedi. Sema'ya karşı böyle bir hakareti ağzına yaraştıramadı. Nihayet bu şüpheyi dağıtarak tutulduğu hüznünden silkinmek için:

- Sema, hakikaten kalbin billur mudur?
- Seni temin ederim beyefendi...
- İçindekileri tek mil görmek isterim...
- Onun içinde, ağzımdan çıkanlardan başka bir şey yoktur...

Birbirine karşı derin bir aşkla çarpan yüreklerinin taşan helescanı içinde sustular. Muhlis, bu billur kalbin muhteşimiyatını görmek için süzgün bir meftuniyetle gözlerini kızıdan ayırmıyordu.

Müessir bir istirham baygınlığıyla, gözlerini ruhuna diken bu genç insan şeklindeki muammayı, Sema da yan fakat derin bakış darbeleriyle halle uğraşıyordu. Komşuları dedikoducu Jale'nin, bu delikanlı aleyhinde ortaya saçtığı garip rivayetleri düşündü. Muhlis, müthiş bir sevda fırtınası geçirmiş imiş. Bu felaket, Naki Paşazade'nin gönlünü malul bırakmış... Bu deva-napezir⁹⁰⁷ dertten hâlâ kurtulamamış. Gönlü sevdaya pek müstait imiş... Hasılı, ucu derin esrara gömülü bir macera...

Sema Hanım da bu meseleye dair küçük bir isticvap yapmak istedi fakat cesaret edemedi. Bu delikanlı ile hâlen gönülleri birleşmiş ve izdivaç kararıyla, birbirine mesut bir istikbal vadetmiş idiler. Şimdi Muhlis, bu yeni aşk ile teselli bulmuş gibi iken mazinin ızdıraplı bir yarasını deşmede ne mana vardı?

Gece ilerledi, rutubetlendi. Ayın yüzü hafif sislerle tüllemeye başladı, sabah serinliği çıktı.

Muhlis, şebnemlerle ıslanan üstünü başını yoklayarak:

— Bak Semacığım, tabiatın hiçbir deminde karar var mı? O deminki letafet, berraklık bulanıyor. Gecenin neşesi kaçıyor.

Sema, şimdi o da biraz mahzun:

— Evet... Hava, bize geçirttiği pek latif birkaç parlak saati kıskanmış gibi, şimdi bozuluyor.

— Ne için “kıskanmak” kelimesini kullandın?

— Hiç, dilime öyle geldi...

— Bilmem, bir saadetin, hiçbir zevkin sonu yoktur, değil mi?

⁹⁰⁷ deva-napezir: çaresi olmayan

— Bütün hakimler, edipler, şairler bundan şikâyet ediyorlar.

— Onları bu şikâyetlerinde haklı mı görüyorsun?

— Pek değil...

— Niçin?

— Mademki bu dünyada zevalsiz hiçbir şey olamıyor, biz insanlar tabiatın bu kanununa artık alışmalıyız... Hele mütefekkirlerin istisna kabul etmeyen böyle ezeli ebedî bir hükme karşı isyanlarını manasız bulurum.

— Semacığım, bu haklı isyanı niçin manasız buluyorsun? Bana izah et...

— Muhlis, benim gibi bir kadının aklı böyle şeylere ne kadar erebilir? İşte aklıma geleni söylüyorum... Benim derin bir ilmim, tetkikim, tettebbuum yok ki seni fen ile, felsefe ile ikna edeyim...

— Senin sözlerin en müspet ilimlerden, en büyük filozoflardan ziyade yüreğime su serper. Benim senden istediğim ilim değil, di-
mağları dolu hakimlerin yalnız kafadan gelen ağır hikmetleri değil, senin billur kalbini dolduran bakir, masum hislerini anlamak... Samimiyetini samimiyetime karıştırarak bu bekasız, vefasız dünyanın fenalıklarına, hıyanetlerine karşı teselli bulmak istiyorum... Tabiatın sonsuz şeylerine karşı isyan edenleri haklı görüyorum. Çünkü ben, aşkımızın zevalsiz olması temennisiyle yanıyorum. Ne suretle olursa olsun, onun için bir nihayet tasavvur ettikçe çıldırıyorum.

— Muhlis... Şairlik, âşıklık, sevdâ temennileri, çılgınlıkları başka; tabiatın kanunları başka... Bak tepemizden şimdi çok garba inen ay, aynı noktada bir saniye tevakkuf etmiyor⁹⁰⁸. O, kimsenin hatırı için ebedî yolunda eğlenmez. Artık şairlerin, bir parça daha mehtap görmek için onu seyrinde durdurmaya uğraşmaları pek beyhudedir. Onlar:

Ey sâ'at-ı sa'd⁹⁰⁹ aman aman ver

Ey çarh⁹¹⁰ tevakkuf et zaman ver

⁹⁰⁸ tevakkuf etmek: durmak

⁹⁰⁹ sâ'at-ı sa'd: uğurlu saat

⁹¹⁰ çarh: zaman

diye ne kadar feryat etseler bu nihayetsiz uçurumun içinde birbirini kovalayan dünyaları durduramazlar... İmkânsız şeylere karşı niçin çocukça beyhude şikâyetlerle üzülmeli...

— Tabiatın bazen tahammüle kudret bırakmayan zulûmlerine karşı ne yapmalı?

— Tahammül...

— Tahammülün ne olduğunu bilir misin sen Sema?

— Ben de bundan, herkesin idraki kadar bir mana anlıyorum...

— Tahammül, bazı defa cinayetler, intiharlar ile patlayan cıdarı zayıf bir bombadır... Telaffuzu dile kolay gelen bu küçük kelimenin büyük cehennemi içine sen düştün mü hiç?

— Hayır...

Muhlis, müthiş bir işkencenin hatırasıyla beyni eriyor gibi başını Sema'dan tarafa olan omzu üzerine düşürüp, nefeslerini gözlerinin baygınlıklarına uyan pek hazin bir ahenkle ağır alarak:

— Ah Sema, bu kelimeyi sırf nazari değil, biraz da amelî olarak öğrenmiş bulunmanı çok arzu ederdim.

— Bey, bu küçük kelime, mademki büyük bir cehennem imiş, benim de bunun içinde, velev az bir müddet olsun, yanmamı niçin arzu ediyorsun?

— Bu dünya geniş bir çilehanedir. Mevlevilerin, bu çile âlemi içinde bir çile tekkesi daha kurmalarına çok şaşarım... Bu devranın çileleri yanında, Aşçı Dede'nin tecrübeleri kaç para eder?

— Muhlis, ne için bu gece çok bedbinsin?

— Nikbin olmamı mı istiyorsun?

— Şüphesiz...

— Kendi kendini aldatmak budalalığına nikbinlik derler.

— Niçin?

— Çünkü insan, zalim tabiatın muvakkat lütuflarına aldanmadıkça mesut olamaz... Sema, bu dünyanın hiçbir şeyinde vefa yoktur...

— Döndük dolaştık sözümüz yine başladığımız noktaya geldi...

— Evet... Bu âlemde vefa yoktur. Olsa da muvakkattır, pek kırsadır. Benim gibi aşka, muhabbete, vefaya susamış gönülleri kandıramaz...

— Bilmiyorum Muhlis, niçin yine dünya saadetlerinin ebedî olmadıkları şikâyetine döndük? Ben de sana yine eski cevabımı vereceğim...

— Bulabildiğim aşk ve vefa ile kanaat etmemi mi söyleyeceksin?

— Evet...

— Ah, istiyorum ki senin ruhun da ebedî bir aşk-ı vefâ ihtiyacıyla yansın. Sen de benim gibi aynı şeyden şikâyetle, feryat ederek kollarımın arasına düşesin. Yanarak aradığım zülali⁹¹¹ bana veresin. Aradığını benden alasın. Her ikimiz de bu kahpe dünyanın kahrıkları, zulümleri, yalanları, denaetleri⁹¹² ortasında bir istisna teşkil edelim. Başka türlü evlenelim. Başka türlü sevişelim. Başka türlü yaşayalım. İnsanların desiseleri, adilikleri erişemeyeceği bir tepeden, bu rezalet, hıyanet mahşerini seyredelim. Kendi cinsimizin içfalkârlıklarından münezzeh bir meleklik semasına yükselelim... Böylece bana söz veriyor musun?

— Veriyorum...

— İşte seni tahlif ediyorum⁹¹³: Vallahi mi?

— Vallahi... Fakat...

Muhlis, ufak helecan hıçkırıklarıyla:

— Ey... Fakat?

— Bu tahlife hiç lüzum görmüyorum...

— Niçin?

— Çünkü yemin, verdikleri sözden dönmeleri muhtemel olan kimselere ettirilir. Bütün katiyet ve kuvvetiyle itimat, emniyet tesis edemeyen kimseler arasında olur. Sen benden şüphe mi ediyorsun?

⁹¹¹ zülal: tatlı su

⁹¹² denaet: alçaklık

⁹¹³ tahlif etmek: ant içirmek

— Hayır, şüphe etmiyorum. Hani ya, bazı meraklı kimseler vardır. Kapılarının kuvvetli kilitleri varken bir de aşağıdan yukarıdan sürgüler ilave ederler... İşte ben, öyleyim...

— Muhlis sen beni sevdiğin...

— Çılgıncasına...

— Ben de muhabbetine aynı şiddetle mukabele ettim... Emin ol gönlüm sevdanla doludur. Yeminden sonra oraya bir zerrecik sığdırmaya bile yer yoktur... Ben senin için tasavvuru kabil olamayacak en yüksek bir muhabbetle mütehassisim⁹¹⁴. Birbirimizi mesut etmek için yaşayacağız. Bundan şüphe etmek, benim yüzüme karşı “Muhabbetime layık bir kadın değilsin!” demektir. Samimi ve yüksek gönüllerin vicdani mukaveleleri yeminsiz, senetsiz, şahitsizdir...

Birdenbire Sema Hanım’ın şakağına kelebek gibi bir şey çarptı. Eliyle bu kanatlı böceği kovarken başını arkaya çevirdi. Ağzından:

— Ah... O ne? istiğrabı fırladı.

Muhlis şaşırarak:

— Ne var?

— Birisi...

— Kim?

— Ne bileyim?

— Bir insan olduğundan emin misin?

— Eminim...

— Bu vakit, burada ne işi var?

— Ben de ona şaşıttım.

— Bu, kim olabilir?

— Ya hırsız ya casus...

— Hırsız anılarım fakat casusun bizimle ne işi var?

— Ya bir şey çalmak veya bizi dinlemek için dolaşıyor...

— Ne şekilde idi? İri yarı bir kimse mi?

⁹¹⁴ mütehassis: duygulu

— Hayır, ufak tefek... Hatta diyebilirim ki bir kadın... Kelebek gibi dut ağacının yanından büyük havuzun sünger taşları arkasına uçtu, kayboldu...

Muhlis elini alnına vurarak:

— Acaba o mu?

— Kim?

— Jale...

Bu ismin telaffuzunda Sema birdenbire sarardı lakin gittikçe donuklaşan mehtabın altında, teessürünün şiddetinden rengine arız olan bu tagayyür⁹¹⁵ pek fark olunamadı. İçinde kaynayan ani meraka mukavemet edemeyerek sordu:

— Fakat bey, bu isim neden aklına geldi?

— Dimağıma bazı bazı bir bakıcılık⁹¹⁶ kuvveti peyda olur...

— Jale'nin bizi dinlemesinde ne sebep tasavvur ediyorsun?

— Sonra anlatırım...

Bu “Sonra anlatırım.” sözü, işin içinde hikâye edilecek uzunca bir macera bulunduğunu ihsas ediyordu. Muhlis’le Jale’nin arasında bir macera...

Gecenin artan rutubeti içinde bu sözler, Sema’nın üzerinde buzlu bir duş tesiri gösterdi. Zavallı kız, iliklerine kadar titredi.

Horozlar ötüyordu, şafak söktü. Lakin bu mehtaplı yaz gecesi, iki sevdalının yeni kaynayan hislerini birbirine döküp saçmak için o kadar kısa geldi ki Sema sabahın böyle pek çabuk oluşuna şaşı. Daha ziyade oturamazlardı.

Muhlis ayağa kalkarak:

— Ayaz çıktı Sema, üşüyeceksin. Haydi, seni köşke bırakayım. Ben, bizi dinlemeye gelen şu genç cadıyı ürküteyim.

Hakikaten Sema titriyordu fakat sabahın ayazından değil, bu büyük saadetinin ilk adımlarında ayaklarına dolaşan Jale meselesinden...

⁹¹⁵ tagayyür: değişme

⁹¹⁶ bakıcılık: falcılık, kâhinlik

9

Sema, döşeğinde o gece yüreğine giren soğukluk titremesinden kurtulamadı. Muhlis’le Jale’nin arasında nasıl bir macera var? Ne vakit başlamış? Naki Paşazade, bu doğru sözlü, mert yapılı delikanlı, o iffeti meşkûk kız ile böyle bir gönül dolabı çevirirken nasıl olup da beri taraftan, kendiyle muhabbet akdederek izdivaç kararı veriyor, nihayetsiz vefalar, sadakatlar istiyor? Bu derece samimi ve sûret-i haktan görünen ve asaletiyle, terbiyesiyle, vicdanıyla iftihar eden bir gencin böyle gayrimemul bir ters tarafı bu kadar menfur bir içyüzü olabilir mi?

Oh... İnsan... İnsan... Mahlukatın en canavarı, en hilebazı insan... Hilkatın en anlaşılmaz, en iğrenç muamması sensin... Yalnız kendi nefsin ve keyfin için yaşarsın. Fırsat bulursan her şeyi bu nefsanî mabedinin önünde kurban edersin... Sonra halkın içine çıkar, “hak ve adalet” diye bağırırsın.

O ana kadar yabancı bir erkeğe eteği sürtünmemiş olan Sema, bu delikanlıda gördüğü samimi tavırlara kapılarak üç günde ona gönlünün kanatlarını ardına kadar açmış, onunla kol kola gece bahçelerde gezinmiş, bütün ruhunu göstermiş, aralarında verdikleri izdivaç kararını validesine büyük bir müjde gibi yetiştirmişti, şimdi annesinin yüzüne nasıl bakacak ve ona ne diyecekti?

Zavallı Sema, düşündükçe sinirleniyor, sinirlendikçe ne yapacağını bilmiyordu. Yatağında birkaç saat hiç uyumadan yuvarlandı, nihayet kalktı.

Bu had feverandan sonra kendini toplamak için düşündü. Belki hep bu şüpheleri, endişeleri beyhude idi. Belki yüzünü görür görmez Muhlis ona iki kelime ile hakikatı ispat ederek bütün ızdıraplarını bıçakla kesiverirdi. Onu görmeden böyle köpürüp taşmak kendisini söyletmeden aleyhinde ağır ithamlarda bulunmak da reva değildi. Fakat onu görebilmek için akşamı nasıl edecekti?

Kafesinde çırpınan yaralı bir kuş gibi viran köşkün içinde o odadan o odaya gezinerek geceyi bulmaya çabılıyor, yüzünün solgunluğu, aklının dalgınlık ve perişanlığıyla nazarıdikkati celbettigi

validesinin isticvaplarından kurtulmak için türlü iş ve bahaneler bularak ondan da kaçıyordu...

Bıçare Sema, böyle muzdarip ve bitahammül hâlde iken alt katta kapılar açıldı, kapandı. Galiba bir misafir geldi. Sema, üst katın merdiven başından aşağı dinledi. Misafiri validesinin odasına aldılar. Fakat gelenin kim olduğunu anlayamadı... O, artık her şeyi merak ediyordu. Merdivenden birkaç basamak inerek sofada gezinen Şebiyelda'dan sordu:

— Dadı...

— A canım...

— Kim geldi?

— Jale... Jale... Amma da bir süslenmiş ki, amma da bir süslenmiş ki... Bizim evde düğün mü var, bilmem ki ayo? Nesi var, nesi yok takınmış, telli bebeğe dönmüş... Bilmez miyim ben onun ne aşüfte olduğunu... Kim bilir yine sabahleyin hangi delikanlıya göründü...

Saf Arap, bu patavatsız sözleriyle sevgili küçük hanımının yüreğine hançerler sapladığını bilmiyordu...

Jale gelmiş... Öyle bir gecenin sabahında niçin gelmiş? Demek ki onun da anlamak istediği şeyler var... Bir iskandil⁹¹⁷ yapacak...

Şimdi Sema, bu pek cüretkâr misafirin yanına çıksın mı, çıkmassın mı?

Evvela nefretle titreyerek çıkmamak istedi. Öyle müteessir bir zamanında Jale'nin yüzünü görmek, onun sözlerine cevap vermek, Sema için işkencelerin en büyüğüydü. Fakat bu azaba katlanmakla, yüreğini yakan o elim meseleye dair birkaç hakikat öğrenmesi de muhtemeldi.

Jale'nin gösterdiği cürete Sema'nın da metanetle mukabelesi lazımdı.

Perişanlığını, solgunluğunu gidermek için biraz kendini, saçlarını derledi topladı. Yüzüne birkaç avuç su serpti, kurulandı. Tees-

⁹¹⁷ iskandil: bir işin içyüzünü öğrenme, soruşturma

sürünü saklamak için fevkalbeşer bir gayretle mütebessim bir çehre aldı. Misafirin yanına girdi.

Jale, baloya gider gibi, hemen dekolte bir kıyafette idi. Ne kadar elması, cicisi bicisi varsa başında, kulaklarında, göğsünde, bileklerinde, parmaklarında parlıyordu. Şebiyelda'nın hakkı vardı. Komşudan komşuya bu tuvalette, bu kılıkta gelinmezdi. Jale'nin sabahleyin, böyle bir aktrist gibi süslenip görünmesinden maksadı ne idi?

Bu gece casusu, ilk nazarda, Sema'nın yüzündeki tebessümün zorakiliğini anladı. O da gülmeye başladı. Birbirine sureta kayıtsız görünmeye uğraşan bu iki rakip kız, nazarlarının ilk telakisinde⁹¹⁸ sanki birbirinin yüreğini delerek sırlarını harice akıttılar...

Sema, nafız⁹¹⁹ bakışlarıyla ötekenden soruyordu: “Gece bizi dinleyen casus sen miydin?”

Jale, istihzasını tebessümüyle örttüğü dik bakışlarıyla yine öyle sakit cevap veriyordu: “Evet, bendim...”

Sema, keza yine sakit, gözüyle soruyordu: “Sabahleyin, buraya ne anlamaya geldin?”

Jale de şöyle redd-i suâl ediyordu: “Yalnız anlamaya değil, biraz da anlatarak kalbini hançerlemeye geldim...”

Şimdi ağızlarıyla görüşmeye başladılar. Birkaç afaki söz... Ve sonra, biraz şöyle maksadın etrafında dolaşıktan sonra Jale birdenbire:

- Ne o, Sema Hanım? Benzin pek solgun, hasta mısın?
- Hayır, bir şeyim yok...
- Saklama canım, saklama...
- Niçin saklayayım?
- Bu gece hiç uyumamışa benziyorsun...
- Neden anladın?
- Çehren söylüyor...

⁹¹⁸ telaki: karşılaşma, buluşma

⁹¹⁹ nafız: içe işleyen

Validesi, ketm-i teessür gayretine rağmen yüzü çatılan kızının imdadına yetişerek:

— Sema hasta değil... Elhamdülillah bir şeyciği yok... Rahatsız olsa niçin saklayalım?

Jale:

— Affedersiniz, bana öyle geldi. Aldanmış olduğuma memnunum.

Jale biraz sükûttan sonra ana kızın yüzlerine manalı manalı göz gezdirerek:

— Duydunuz mu?

Servet Hanım:

— Hiçbir şey duymadık. Münasebetsiz bir şey ise yine de duymak istemeyiz...

Jale:

— Fakat hanımefendi, affedersiniz, bu öyle bir şey ki duymanız icap eder...

Servet Hanım:

— Tuhaf şey... Niçin acaba?

Jale:

— Çünkü genç kızınız var...

Servet Hanım:

— Sen de affedersin kızım. İşte asıl genç kızım olduğu için böyle dedikoduların evimden içeri girmesini arzu etmiyorum.

Jale:

— Siz dinlemek istemeseniz de ben söylemek mecburiyetindeyim.

Servet Hanım:

— Sözlerinize gittikçe şaşıyorum.

Jale:

— Ben müteessifim... Fakat ne yapayım? Büyük bir suizan altındayım... Herkes benden şüpheleniyor...

Servet Hanım'ın taaccübü biraz daha artarak:

— Kızım, ne acayip sözler bunlar? Herkes senden ne şüpheleniyor?

Jale, bürümcük başörtüsünün ucuyla oynayarak kusacağı lakırdıları bir insicama⁹²⁰ sokmaya uğraşır gibi düşündü.

Sema Hanım, hemen nefes almayı unutmuş bir helecan içinde, bu dedikodu kumkumasının ağzından patlayacak bombayı bekliyordu.

Nihayet Jale, soktuğunu belli etmemeye uğraşan bir yılan kıvrılmalarıyla:

— Yine ondan bahsedeceğim...

Servet Hanım:

— Kimden?

Jale:

— Naki Paşazade'den...

Yine nazarını tuhaf bir parıltı ile ana kızın göz bebeklerine saplayarak devam etti:

— Artık bu delikanlının sevda hikâyeleri Çapkın Güstav'ı geçti.

Servet Hanım, boğulur gibi birkaç hıçkırık geçirdikten sonra:

— Jale, bu sözlerine inanmam... Katiyyen inanmam! Lakin öyle bile olsa Muhlis Bey'in sevda hikâyelerinden bizi mesul etmek senin nereden aklına geliyor?

— Çünkü efendim, Muhlis bu semtte güzel bir kızla mercimeği fırına vermiş diyorlar. Onu da beni zannediyorlar... Kendimi müdafaaya mecburum.

Servet Hanım:

— Kızım, kendini müdafa edeceksen başka yerde et... Burası mahkeme değil...

Jale:

⁹²⁰ insicam: düzen

— Hanımefendi, artık açık söyleyeyim. Bu semtte genç kız bir ben varım, bir de Sema Hanım var...

Sema Hanım, artık kendini tutamayarak:

— Unuttunuz, bir de Üsküdar'ın önündeki Kız Kulesi...

Jale:

— Bahsimizin hiç alaya tahammülü yoktur. Ciddi söylüyorum...

Sema:

— Affedersin Jale Hanım, bu saçmaların neresi ciddi olabilir? Mahallede dedikodu oluyormuş. Peki... Fakat sen bu dedikoduları niçin üzerine alıyorsun? Neden yarısını da benim üzerime atıyorsun? Var mı kendinden şüphesi? Bu işte benim de mücrimiyetime dair var mı ispatın?

— Oh... Allah göstermesin. Kendimden şüphem yok lakin masumiyetine dair söz veremem Sema Hanım.

Sema:

— Aleyhimde ne biliyorsan söyle rica ederim.

Jale:

— Beyhude yere öyle köpürmeyiniz, sözümü kesmeyiniz... Ben söyleyeceğimi söyleyeceğim. Zaten hepsini söylemeye geldim.

Sema:

— Söyle, dinliyoruz. Fakat hep bu dedikoduları çıkaran, orta yerde bir çibanbaşı koparmaya uğraşan sensin. Bu semtte bu mesele ile senden başka meşgul olan yok... Canının istediğini söyleyebilirsin. Lakin beni samimiyetine, masumiyetine mümkün değil inandıramazsın. Senin yüreğinde bir fitne volkanı feveran ediyor Jale Hanım. Artık niçin saklayayım? Sebebini de pekâlâ anlıyorum...

Jale, ince bir eda ile tebessümünü gülme, gülmesini kakhaha derecesine yükselterek:

— Yanlış Sema... Yanlış! Bütün hükümlerin yanlış. Ben buraya büyük bir hüsnüniyetle geldim. Sema, seni kardeşçe ikaza geldim. Yazık ki sözlerimden mütenebbih olacak⁹²¹ yere beyhude hiddetle-

⁹²¹ mütenebbih olmak: ibret almak

niyorsunuz... İş, artık öyle bir dereceye geldi ki bunun gizli kapaklı bir noktası kalmadı. Bırakınız, serbest serbest söyleyeyim...

Sema:

— Söyle diyoruz canım. Ağzını tutan yok...

Jale:

— Muhlis Bey, mehtaplı, mehtapsız gecelerde genç bir kadınlara kol kola dolaşıyor. Bunu bu civarda bilmeyen, görmeyen yok... Âşık etrafını duvar, âlemi kör zannedermiş...

Sema:

— Evet, dolaşıyor... İşte o kadın da benim... Ne yapacaksınız? Biz etrafımızın duvar olmadığını, herkesin gözü gördüğünü ve arkamızda dişi casuslar dolaştığını da biliyoruz.

Jale, bir kahkaha daha salıvererek:

— Hay Allah razı olsun, nihayet hakikati işte itiraf ettiniz. O hâlde çıkan dedikoduları niçin haksız buluyorsunuz? Demek söylenen sözler asılsız değilmiş.

Sema:

— Bütün bu dedikodular haksız, manasız. Bedhahlıktan başka bir şey değil...

Jale:

— Niçin kuzum, rica ederim?

Sema:

— Çünkü Muhlis Bey'le kol kola geziyorsam ben geziyorum. Eğer bu büyük bir günah ise bundan sana hiç leke sıçramaz Jale Hanım. Bu noktadaki telaşının manasını hiç anlayamıyorum...

Jale:

— Müsaade edersen bir şey soracağım.

Sema:

— Sor...

Jale:

— Bu Muhlis Bey vakasına gelinceye kadar senin iffetin hakkında hiçbir çarpık söz söylenmemişken neden şimdi en fena lakırdılara bir roman, tiyatro kahramanı gibi göğüs geriyorsun Sema?

Sema:

— Fenalık bizde değil... O, bu lakırdıları çıkaranların içlerinde kaynıyor... Biz kol kola geziyorsak meşru bir emel ile geziyoruz. Yakında bütün bu türrehatı bıçakla kesecek bir bağla bağlanacağımızı duyacaksınız.

Jale, istihzasını artırarak:

— Bu izdivaç kararınızı tebrik ederim... Lakin evdeki pazar çarşısına uysa...

Sema:

— Ne demek o?

Jale:

— Bu izdivacın ebedî bir karar şeklinde kalacağını anlatmak istiyorum...

Sema:

— Bu sözün, birincisini hiç tavzih⁹²² etmiyor. Anlayamıyorum.

Jale:

— Dur, şimdi anlarsın. Ayağını denk al Sema... Muhlis'le evlenemeyeceksin...

Sema:

— Niçin? Büyü mü yapıyorlar? Ben öyle şeylere inanmam...

Jale:

— Onunla evlenemeyeceksin...

Sema:

— Evleneceğim. Hem de pek yakında...

Jale:

⁹²² tavzih: açıklama

— Büyü yapan yok. Muhlis zaten büyü... Zaten bir mecnun, bir ahlaksız, bir hilebaz... Senden evvel onun ilanıaşkına uğrayıp da sonradan terk olunmuş kaç tane biçare kız var. Sen de onların akıbetlerine uğrayacaksın.

Bu itham üzerine Sema Hanım biraz sarardı, sustu, işittiği şeylerin hakikatle derece-i tevâfukunu⁹²³ muvazene eder gibi düşünüyordu. Kızının bu elim sükûtu üzerine, lakırdıya Servet Hanım atılarak:

— İftira! İftira! diye haykırdı.

Jale açtığı rahned⁹²⁴ içeriye hücum eden bir düşman gibi:

— İftira değil hanımefendi... Hakikat...

Servet Hanım:

— İftira! Doğurmadım ama ben Muhlis'i kendi öz oğlum gibi tanırım. Onun sireti⁹²⁵ de sureti gibi pakdır. Asil çocuktur.

Jale:

— Hanımefendi, Muhlis'e büyük bir teveccühünüz var fakat onu beş yaşından sonra kaybetmişsiniz. O zamandan beri nasıl bir hayat geçirdiğini, ne yolda ahlak peydahladığını biliyor musunuz?

Hanım, yüreğinin bütün ihtizazını sesinde göstererek saf, samimi bir kanaatla:

— Biliyorum. Beş yaşından sonra güzel tahsil ve terbiye görmüş, büyümüş, asker olmuş, muharebeye gitmiş, yaralanmış, şanlı bir vatan çocuğı olarak dönmüş... Mert, vakur, cesur, fedakâr, alicenap⁹²⁶ bir delikanlı... Ne kadar çalışsan bu nasiyesi⁹²⁷ yüksek, temiz çocuğı nazarımda kirletemezsin Jale Hanım!

Jale:

— Hanımefendi, yakın bir istikbal, hangimizin haklı olduğunu gösterecektir. Mamafih, ben duyduklarımı, gördüklerimi söyle-

⁹²³ derece-i tevâfuk: uyma derecesi

⁹²⁴ rahne: delik

⁹²⁵ siret: karakter

⁹²⁶ alicenap: haysiyetli

⁹²⁷ nasiye: alın

yerek vazife-i insâniyyemi ifa edeyim de siz yine bildiğiniz gibi yapınız... Muhlis, pek çok kızları baştan çıkarmış, hep izdivaç vadiyle iğfal edermiş... Ağlarmış, sızlarmış, pek kıskanç olduğunu söyleyerek aguşuna düşürdüğü biçarelerden merhamet dilenirmiş... Facianın ilk perdesi böyle başlarmış. Mademki bu acayip çocuk, Sema Hanım'a da kur yapıyormuş; geceleri kol kola bağda, bahçede geziniyorlarmış, Sema Hanım, bu benden duyduklarını Muhlis'in yaptığı flört⁹²⁸ esnasında, ona gösterdiği muamele ve döktüğü diller ile mukayese etsin. Sözlerimin hakikat olup olmadığını bir dereceye kadar anlamış olur.

Servet Hanım:

— Kızım, böyle bir mukayeseye lüzum görmeden biz hakikatı biliyoruz...

Jale:

— Demek ki ben Muhlis'e iftira ve sizi de iğfal ediyorum?

Servet Hanım:

— Kızım orasını da kendi vicdanın bilir.

Jale, o da şimdi asabi, raşedar, gitmeye hazırlanarak:

— Son sözüm kaldı, onu da bitireyim. Meseleyi istediğiniz gibi muhakeme ediniz. Şimdiye kadar anlattıklarım, mesmuattı⁹²⁹ fakat dikkat ediniz, bundan sonra söyleyeceklerim sırf hakikattir... Bu çocuk, bana da ilanıaşk etti. Geceleri sabahlara kadar pencereimin altında dolaştı fakat ben yüz vermedim. Tenezzül etmedim. Sema Hanım'ı benden daha hassas, saf ve iğfale müsait buldu, işi bu peleseye⁹³⁰ getirdi. İşte tekrar söylüyorum: Saadeti muhayyilenizi dolduran bu izdivaç vuku bulmayacaktır. Bunu tefeül ile değil, Muhlis'in mazisindeki misallere istinaden söylüyorum. Nik ü bedi⁹³¹ ayırmak, artık size aittir. Hangi taraf haklı, yakında anlaşılır. Allah'a ısmarladık...

⁹²⁸ flört: kadınla erkek arasındaki duygusal ilişki

⁹²⁹ mesmuat: duyulan şeyler

⁹³⁰ pelese: aşama, düzey

⁹³¹ nik ü bedi ayırmak: iyiyi kötüyü ayırmak

Bu yılan dilli mahluk, tıynetinin bütün zehirlerini saçtıktan sonra memelerinin uçlarına kadar türlü kremlerle tılaladı⁹³² vücudunu, ince ipek örtüsüyle güya setrederek çıktı gitti.

10

Jale çekildikten sonra Sema, o ana kadar muhafazaya uğraştığı metanetini artık kaybederek hüngür hüngür validesinin dizleri üzerine yüzüstü kapandı.

Servet Hanım, Muhlis lehindeki kanaatini hiç bozmayarak:

— Kızım, çocuk olma, kalk. Bu aşüftenin sözleri hep yalan, hep iftira, hep haset, çekememezlik... Vallahi seni teselli için söylemiyorum. Vicdanımı söylüyorum. Ben güngörmüş kadını. Bu müfsit kız, geçen defa geldiği vakit Naki Paşazade için, “Pek müteazzım, mütekebbir. Küçük dağları ben yarattım gibi bir tavrı var, kimsenin yüzüne bakmıyor.” diyordu. Şimdi rast geldiği kadına ilanıaşk ettiğini söylüyor... Birçok lakırdıları birbirini tutmuyor ki... Sen sabırlı ol. Metanetini, ciddiyetini, kanaatini bozma. Bütün yalanların, birkaç güne kadar değil, birkaç saate kadar foyaları meydana çıkacağını göreceksin. Hele akşama kadar dişini sık... Muhlis gelsin, olanı biteni münasip bir lisanla ona anlatalım. Bakalım ne diyecek. Bir de onu dinleyelim. Jale’nin iftirasıyla hemen derhâl o çocuğun aleyhine dönmeyi senin terbiyene veremem. İşitiyor musun kızım? Aklını başına topla...

Zavallı Sema, ince eninler ile validesinin dizlerini ıslatarak:

— Ah anneciğim... Anneciğim... çok yalan, mübalağa var ama bu menhus kızın sözleri büsbütün asılsız da değil...

— Neden anlıyorsun?

— Bazı hakikatleri hissediyorum...

— Sema, kendine gel yavrum. Hayalata kapılmanın sırası değil...

— Hayalat değil anneciğim...

— Nedir? Söyle, ben de anlayayım...

⁹³² tılamak: sürmek

— Muhlis pek kıskanç... Bu hastalığın, kendinde cinnetin öte tarafına vardığını söylüyor. “Merhamet, bana merhamet et Sema, merhamet.” diye yalvarıyor. Jale’nin bu husustaki ifşaatı noktası noktasına doğru... Jale, Muhlis’in bu zaafını nereden biliyor?

— Nereden bildiğini anlayamadın mı Sema?

— Hayır...

— Vah zavallı kızım. Siz gece bahçede konuşurken Jale’nin arkadan gelip sizi dinlediğini, büyük havuzun bir tarafını kapayan sünger taşlarının ardına kadar yaklaştığını söyleyen sen değil misin?

— Evet...

— Eh işte, oradan dinlerken Muhlis’in ağzından işittiği lakırdıları gelip yine bize satıyor... Uсталık burada...

— Anneciğim, bazı şeyler var ki size söylememiştim fakat şimdi anlatmak icap ediyor.

— Hiçbir şey saklama. Söyle.

— Gece, bizi dinlemek için arkamızdan hayalat gibi bir kadın dolaştığını en evvel ben gördüm. Muhlis’e söyledim. Bunun Jale olduğunu derhâl keşfetti. Bu kızın bizi dinlemesinde ne sebep tasavvur ettiğini sordum. “Sonra anlatırım.” dedi, başka bir şey söylemedi. Demek Jale ile Muhlis’in arasında geçmiş bir şey var...

— Ah yavrucuğum, ah, niçin bu kadar safderunluk ediyorsun? Hep bu sözlerin, Muhlis’in aleyhine değil, lehine çıkıyor. Zavallı çocuk, senden bir şey saklamamış. “Sonra anlatırım.” demiş. Onun senden gizleyecek şeyi olaydı Jale’nin ismini senin yanında ağzına bile almazdı. Ben sana sabret demedim mi? Muhlis gelsin, bakalım, söyleyeceğini söylesin. Dinlemeden canilerin aleyhlerinde bile hüküm verilmez...

*

Akşam oldu. Fakat üzüntüden Sema nöbete tutulmuştu. Biraz yattı. Annesini telaşa verdi. Bir iki ev ilacı yapıldı. Kalktı, gezindi, yine yattı. Dün gece, Muhlis’in Jale ismini telaffuz ettiği dakikadan

bu ana kadar henüz yirmi dört saat olmamışken, bu kısa zaman içinde Sema, âdeta süzüldü.

Validesi, zavallı kadın, vakada hiçbir vahamet bulunmadığına kızını ikna için kayıtsız ve âdeta şen durmaya uğraşıyordu ama o da macerayı karışık görmeye başlamıştı. Yüreğinden akan kanı içine sızdırıyordu. Muhlis'in gelmesiyle iş anlaşılacaktı.

Gece oldu, yine ufuktan tekerlek bir ay doğdu. Gökten yağan hazin nurlar, etrafı derece derece karanlıktan kurtarıp eşyaya hayalî bir âlem manzarası vermekte iken Sema bir düziye pencerelere koşarak Muhlis'in geleceği yolları bekliyordu. Boşa geçen her dakika, helecan üzerine helecan yığıldığından, zavallı kız tahammülsüz kaldı. Böyle elim intizar anlarında gözlerini yollara dikip beklemek, zamanı büsbütün uzatarak ruha daha ziyade azap veriyordu...

Sema, başının altına yastığı, üzerine battaniyeyi çekti, sedirin üzerine uzandı, gözlerini yumdu. Hiçbir şey görmemek, artık pek ağır geçen saniyelerin azaplarını yaşamamak istiyordu.

Başı ucundan ayrılmayan validesi, her lahza kızının alnını okşayıp nabızlarını sayarak:

— Yavrum, kendini zorla hasta ediyorsun.

Sema Hanım, ağlamamak için son gayretiyle kendini sıkarak:

— Anneciğim elimde değil... Ömrümde hiç böyle ızdırap çektiğimi bilemiyorum.

— Ah cahillik. Kendi kendine ediyorsun. Biraz da ana sözü dinle, üzülme...

— Vakit geçiyor, hâlâ gelmedi. Gelmeyiverirse bu gece benim hâlim ne olur?

— Ne olacak, Allah'a emanet... Gelmezse gelmeyiversin.

— Ben meraktan çıldırırım...

— Bu kadar merak ediyorsan başımı örtüp gideyim. Muhlis'i bir odaya çağırır, görüşüp gelirim...

Sema, battaniyesinin altında çırpınarak:

— Olmaz anneciğim, olmaz... Onunla bu meseleye dair mutlak ben kendim görüşmeliyim...

O esnada bahçeden bir ses geldi. Ana kız kulak verdiler.

Servet Hanım:

— Hah... İşte o, seni çağırıyor.

Sema Hanım, bihtiyar battaniyenin altından fırlayarak:

— Şimdi ne yapacağız?

— Kalkma... Sen yat kızım...

Sema şaşırmişti. Ne yapacağını bilmiyor gibiydi. Bu emre hemen itaatle yattı.

Bahçeden, en tatlı sesiyle Muhlis'in "Sema Hanım..." dediği yine işitildi.

Servet Hanım pencereye koşarak:

— Muhlis Beyefendi, siz misiniz?

— Bendenizim hanımefendi. Bu akşam yine mehtap ne kadar güzel... Lütfen Sema Hanım'ı gönderir misiniz?

— Oğlum, üzerinize afiyet, Sema bu gece biraz rahatsız...

— Rahatsız mı? Ne diyorsunuz?

— Nöbeti var...

— O hâlde mutlak, şimdi kendisini görmeliyim. Müsaade buyurunuz, istirham ederim efendim.

Muhlis Bey'i içeri aldılar. Delikanlı odaya girince bir iskemle çekti, hastaya yakın oturdu. Hemen sordu:

— Doktor çağrıldı mı?

Servet Hanım mahzun, muğber⁹³³:

— Hayır efendim...

— Ben şimdi gider, doktor getiririm fakat bendeniz de biraz hekimim... Bakalım telaşı mucip bir şey var mı?

Elini uzattı, hafifçe hastanın nabzını tuttu:

⁹³³ muğber: kırıgın

— Biraz hararet var. Nabızlar da fazlaca atıyor... Sema Hanım, kalk azıcık otur. Bak validenin gözlerinde yaşlar dolaşıyor. Ben kan tufanı içinde bulundum, gözlerimden bir damla yaş akmadı. Fakat emin ol Sema, babayığit bir askeri de şimdi ağlatırsın. Sana karşı yüreğim işte o kadar yufkadır.

Bu sözleri söylerken filhakika Muhlis'in gözleri derin bir rik-katle bulandı... Aleyhine şüphe edilen ağır meseleden delikanlının tamamıyla beraatine artık bundan başka delil ister miydi?

Ana kız, Jale'nin ifsadatına⁹³⁴ kalben lanetler ederek bu ma-sum çocuk aleyhinde düştükleri suifikirlerden dolayı pek mahcup oldular.

Sema kalktı, battaniyeyi dizlerine çekti. Annesinin sedirin kenarına koyduğu yastığa başını dayadı. Yüzü, orta yerde yanan kuvvetli lambanın zıyasına karşı geldi. Benzinin fazla solgunluğu görüldü.

Muhlis eğilip eğilip kızın yüzüne dikkatle baktıktan sonra, se-sinde derin bir teessür titreyerek:

— Fakat şaka değil, Sema, sen âdeta süzülmüşsün. Söyleyiniz ne var?

Hazır bu kıvama gelmişken meseleyi kökünden ayıklamak için Servet Hanım ağır bir telaffuzla söze başlayarak:

— Oğlum, biz büyük bir izaca⁹³⁵ uğradık. İşte Sema, birkaç sa-atin içinde bu hâle geldi. Sizi rahatsız etmek istemiyorum. Lakin ileride zuhuru melhuz⁹³⁶ bazı mahzurlara mebni⁹³⁷, bu işin gizli tu-tulmasını da muvafık bulmuyorum.

Muhlis'in merakla açılan gözleri, kızının yüzünden validesinin çehresine koşarak:

⁹³⁴ ifsadat: fesatlar

⁹³⁵ izaç: tedirgin edip bunaltma

⁹³⁶ melhuz: ihtimal dâhilinde bulunan

⁹³⁷ mebni: dayanarak

— Söyleyiniz hanımefendimiz. Ben kat'â⁹³⁸ rahatsız olmam. Böyle şeyleri bilmemek, bilakis beni son derecede muzdarip eder. Ayaklarınızı öpeyim. Efendim, hiçbir harfini atlamadan anlatınız. Ne olmuş? Öğreneyim...

— Bugün buraya komşumuz ve komşunuz Jale Hanım geldi.

Naki Paşazade bu isimden elektriklenmiş gibi iskemlesi üzerinden biraz kalktı, yine oturdu. Kaşları çatıldı, gözleri küçüldü, nefesinin intizamı bozuldu. Sema Hanım, delikanlının çehresindeki bu tagayyürlere bütün dikkatiyle bakıyordu. Bu yüz ve beden hareketlerinde bir meftuniyet, bir sevgi değil, derin bir infial ve nefret manaları okunuyordu.

Servet Hanım devam etti:

— Misafirdir, hoş geldi sefa geldi fakat baloya gider gibi bir kılıkta geldi. Haydi, bu cihet de kendi keyfine ait. İsteddiği gibi giyinsin kuşansın ama yeni bir medeniyete, yeni bir hayata, yeni bir terbiyeye giriyoruz, diyorlar. Zannederim ki ev kıyafeti, sabah kıyafeti, sokak kıyafeti, vizite kıyafeti... Hep bunlar başka başka olacak... Sade olacak, zaman ve mekânla, hâl ve mevkiyle münasebetdar olacak... Haydi, neme lazım, bunların hiçbirisi bizim üstümüze vazife değil. Lakin evladım, bir parçacık adabımuâşeretten anlasa, ne dediğini bilse... Burada terbiyesiz ağzını bir açış açtı... Aman Allah'ım, sığınacak yer aradık. Giyimli, kuşamlı, elmaslı, pırlantalı, bir mahalle kızı, bir kenar dilberi...

Muhlis:

— Hanımefendimiz, ne diyor?

Servet Hanım:

— Ah oğlum, onun söylediklerini huzurunuzda ben kale alamam... Hep o lakırdıları, yedi defa sıcak su, sabunla yıkayıp lavantaladıktan sonra söyleyeceğim. Her nedense Jale Hanım, sizin aleyhinizde çok galeyana gelmiş...

Muhlis yerinde kaynayarak:

⁹³⁸ kat'â: asla

— Hanımefendi, o sözleri aynen tekrara, bilirim, terbiyeniz müsait değildir fakat efendim, çok istirham ederim. Hakikatten pek ayrılmayınız. Aleyhinizde ve aleyhimde neler söylendiğini mümkünse tamamen yakın surette bileyim...

— Evlatçığım, biz bugün akşama kadar fena hâlde üzüm üzüm üzüldük, zehirlendik durduk. Bu dedikoduları yine aynen tekrarlar sizi de tesmim⁹³⁹ etmek istemem. Hülâsa söyleyeceğim, Jale Hanım'ın hedefi sizinle Sema'nın arasını bozmak.

Muhlis, sadri⁹⁴⁰, iniltili bir gülme ile:

— Hey hey hey, Sema ile benim aramı Jale değil a, ne şeytan bozabilir ne melek...

— Bu mukarrer⁹⁴¹ izdivacı, kendi gölgelerimizden sakladığımız bu akdi, nasıl olmuş olmuş bilmem, Jale hissetmiş... Bilmem ne gibi bir senede istinaden yumruklarını sıkarak "Bu izdivaç vuku bulmayacaktır!" iddiasıyla haykırıyor.

Muhlis:

— Sizce bu kadar üzüntüyü mucip olan şey bu muydu? Haşa huzurunuzdan, bu sözler, bu iddialar mecnunane, mezbuhane⁹⁴² bir edepsizlikten başka bir şey değil...

Servet Hanım:

— Güya, siz Jale'ye ilanıaşk etmişsiniz. O, mukabele tenezzülünde bulunmamış...

Muhlis morararak:

— Ah, hasmım bir kadın olmaya idi şimdi onu yakasından sürükleye sürükleye huzuruza getirir, kendi sözlerini kendine tekzip ettirterek sizden af diletirdim.

Servet Hanım:

⁹³⁹ tesmim: zehirleme

⁹⁴⁰ sadri: göğüsten gelen

⁹⁴¹ mukarrer: kararlaştırılmış

⁹⁴² mezbuhane: boğazlanırcasına

— Ve yine güya, siz rast geldiğiniz kıza taaşşukla⁹⁴³ va'd-i izdi-vâc eder ve sonra kaçıp gidermişsiniz...

Muhlis:

— Bütün bu müftereyata⁹⁴⁴ inanacak kadar beni bedtîynet görmemiş olduğunuza eminim.

Servet Hanım:

— İnanmadık yavrum, inanmadık. Lakin ne yalan söyleyelim, üzüntüden de kendimizi alamadık. Biliyoruz, sizin kabahatiniz yok, bizim hiç yok. Lakin niçin bu yolda sözler olsun...

— Ben bilirim ne yapacağımı... Onu elbette bu söylediklerine pişman ederim. Kadına hürmet lazımsa da böylelerine değil.

— Aman evladım, terbiyesize uymayı size yaraştıramam. Kötü ile başa çıkılmaz. Âleme bir parmak bal oluruz. Onun en iyisi, bu dedikoduyu mümkün mertebe kısa kesmektir. Çirkefe taş atmadan üzerimize sıçrattık. Atarsak maazallah bilmem ne olur?

— Bu fenalıkları bıçakla kesmek için yalnız bir çare var...

— Nedir efendim?

— Akdi mümkün mertebe tesri etmek⁹⁴⁵...

— Bunda hakkınız var. Peki, çalışalım...

— Hemen bugün yarın...

— Fakat bu kadar da çabuk olamaz...

— Hanımefendimiz, niçin olamazmış? Affedersiniz, validemle siz biraz âdetperestlik ediyorsunuz. Evlenecek Sema ile ben değil miyim? Düğün için sizin elzem gördüğünüz birçok şeylerden biz vazgeçiyoruz. Hatta düğün sözünü bile pek fazla görüyoruz. Düğün bizim gönlümüzde... İmamla muhtarlara bir tabak tatlı yedirdikten sonra zevcemle el ele tutuşup hazır odalarımızdan birine giriverECEĞİZ. Oldubitti, vesselam. O zaman Jale Hanım'ın da dili tutulur, başkalarının da sesleri kesilir.

⁹⁴³ taaşşuk: aşık olma

⁹⁴⁴ müftereyat: iftiralar

⁹⁴⁵ tesri etmek: hızlandırmak

Servet Hanım'ın yüzünden, biraz evvelki kederinin siyah bulutları sıyrılmıştı. Şimdi müstakbel damadını gözleri sızan bir memnuniyet tebessümüyle dinliyordu. Bir müddet gönlünün bütün tahassür ve aşkıyla ve uzun, sakit, iştihalı muhabbet nefesleriyle ince ince süzdükten sonra:

— Küçük hanım, sen bir şey söylemiyorsun? Jale'nin aleyhimde tanzim ettiği ithamname üzerine, galiba mahkûmiyetime karar verdin. Biraz üzölmüşsün ama ağız açamayacak kadar da hasta değilsin. Mehtap çok güzel. Kalk seni bahçeye çıkarıp biraz gezdireyim... Açılırsın... Jale yine bizi dinlemeye gelirse seninle ağız birliği edip de onu hasedinden kudurtacak şeyler konuşalım. Çatalalım...

Hüviyetinden ve belki bütün mesammatından⁹⁴⁶ kendi için sevdâ harareti fışkıran bu samimi delikanlının, cüzi bir müddet aleyhinde düşünmüş olduğundan dolayı, Sema Hanım vicdanına karşı nedamet duydu ve nişanlısının kendini niçin bahçeye götürmek istediğini anladı. Jale ile aralarında geçmiş olduğunu itiraf etmiş bulunduğu maceraya dair verecek küçük bir hesabı vardı. Besbelli işte onu verecekti.

Sema Hanım, arkasına ince yünden bir omuz örtüsü aldı, davrandı. Saatlerden beri çektiği derin ızdırapları, Muhlis'in sözleri ef-sunkâr bir iksir gibi şifayab etmişti⁹⁴⁷.

Servet Hanım, iki gencin bahçede konuşacak şeyleri olduğunu anladı. Bu gezintiye itiraz etmedi.

Muhlis, kızı kâh kolundan kâh belinden tutarak merdivenlerden indirdi, dışarı çıktılar... Biraz evvel Sema Hanım'a hüznü veren ay, şimdi parıl parıl, ablak çehresiyle gülüyordu. Gökler, yerler, ağaçlar, bütün tabiat ne kadar değişmişti. Bu seri tahavvül kâinata nereden gelmişti? Değişen, rüyetini⁹⁴⁸ muhit⁹⁴⁹ dünya parçası değil,

⁹⁴⁶ mesammat: gözenekler

⁹⁴⁷ şifayab etmek: iyileştirmek

⁹⁴⁸ rüyet: görüş alanı

⁹⁴⁹ muhit: çevreleyen

belki kendi gönlü idi. İnsanlığın neşesi, kederi, yine kendi iradesine tabi olmayan ne kadar ufak tefek vukuata bağlıydı...

Muhlis, sevgilisini gecenin etrafta uçuşan şeametlerine kaptırmaktan korkar gibi, hemen kolları arasında, üzerine titreyerek götürdü. Yine koruluğun kenarındaki yeşil bahçe kanepesine yan yana oturdular.

Eğilip eğilip, içini çeke çeke mehtapta kızın pek solgun duran yüzüne bakıyordu. Hiçbir kelime söylemeksizin nazarları birbiriyle birkaç defa çarpıştı, süzüldü. Mütekabilen⁹⁵⁰ her ikisinin de gönüllerine aktı. Hafif bir baygınlıkla yüreklerinde bir şey eriyor gibi oldu. İki kalbin aynı sevda ahengiyle darabanı⁹⁵¹ ne kadar tatlıydı!

Muhlis, birdenbire Sema'nın yüzünde, rengi uçuk bir gül üzerinde şebnem parlar gibi ayın aksiyle iki nur katresi yuvarlandığını gördü. Hemen kızın önüne diz çökerek bütün ruhunun ihtizazıyla:

— Semacığım...

— Efendim...

— Ağlıyorsun?

— Evet...

— Fakat niçin?

— Bilmiyorum...

— Sana bir damla gözyaşı döktürtmemek için bütün kanımı akıtmaya hazırım... Söyle bana, niçin ağlıyorsun?

— Muhlis, bilmiyorum.

— Bilirsin Sema...

— İçimde kaç saatten beridir biriken bir ufunet var... Tamamıyla iltiyam⁹⁵² bulmak için, belki o sızıyor.

— Bu saatte mesut değil misin?

— Mesudum... Belki de saadetimin büyüklüğünden ağlıyorum...

⁹⁵⁰ mütekabilen: karşılıklı olarak

⁹⁵¹ daraban: çarpma

⁹⁵² iltiyam: iyileşme

— Bundan sonra, nagehani bir fırtınaya mahal vermemek için istiyorum ki aramızda hiçbir bulut kalmasın...

— Hep bu bora alametlerini senin sihirli nefesin, mertçe sözlerin dağıtabilir.

— Bende hâlâ şüphe ettiğin, merak ettiğin bir şey varsa hiç sıklma sor. Cevaba hazırım.

— ...

— Niçin sormuyorsun?

— Hacet var mı?

— İstiyorsun ki gönlünü keşfederek ben söyleyeyim...

— Sen, mertçe sözlerinle gönlümün bütün elemelerini yıkadın. Yalnız yüreğimde ince bir teessür, yokladıkça acıyan bir bere var... Sana inanıyorum Muhlis. İstersen aramızdaki bu sual cevap yapraklarını ebediyen kapayalım... Zevç zevce olmaya söz verdik... Kendimizi birbirimize layık bulduk. Görüyorum, sen yüksek hilkiyette bir çocuksun... Elbette yüreğinde bana söylenilmeyecek acı bir sır saklayarak benimle birleşmiyorsun... Benim de senin zifafına böyle bir sır ile gelecek tıynette bir kız olmadığımı elbette anlamışsındır. O hâlde âlemin dedikodularına bakarak niçin üzülüyoruz?

— Evet, Semacığım, haklı söylüyorsun... Ben birbirimizi temin için vermiş olduğumuz sözleri kâfi görmüştüm. Kalplerimizin ittiihadından sonra, kanunun bizi birleştireceği anı bekleyip duruyordum... Aramızda, gayrimemul ve ihtiyarımızın büsbütün haricinde böyle bir fırtına çıktı. Sükûtumuz iade edildi lakin ben senin temiz yüreğinde, yokladıkça sızlayan bir bere izi kaldığını istemem. Müsaaden olursa küçük bir izahla meseleyi kapatayım...

— Nasıl arzu edersen...

— Adını ağzıma almak istemiyorum... İşte o menhus kadın... Bu köşke taşındığımız günden beri... Nasıl söyleyeyim... Birtakım garip, aşüftece ve hatta açık saçık tavırlarla nazarıdikkatimi üzerine celbetmeye uğraşıyor... Annelerimizin ve senin mensup olduğunuz bu cinse fart-ı hürmetimden⁹⁵³ dolayı, ettiği hafifliklerin, hoppalık-

⁹⁵³ fart-ı hürmet: saygıda aşırılık

ların, yüzüstlüklerin birçoğunu sükûtle geçeceğim. Benim sokağa çıkacağım saatleri hesaplar ve hemen daima en düzgünlü ve dekolte tuvaletiyle yolumun üstünde bulunur. Kırılarak bir temenna edişi, baygın bakışları, anneme selam yollayışları, bir söz açmak için vesile arayışları vardır. Ben de daima, her lakırdıyı bir tek cevapla keserek askerce kısa bir selam verip geçerim. Bu suretle kendini bana satamayınca tıktaki değiştirdi. Vakitli vakitsiz bizim eve gelmeye başladılar. Benim, kadın misafirlerle oturup görüşmek âdetim değildir. Hep onun kulpalarını bozarak daima sıvıştım. Bu veçhile de meramına eremeyince başka bir yol düşündü: Üç yüz on altı tevellütlülerden bir yeğeni varmış: Ahmet Nadir Bey... Bu çocuğun ahz-ı asker⁹⁵⁴ işine ait karışık ve çetin muameleli bir numarasını getirdi. Keyfiyetin tahkikiyle, eğer şubede tanıdıklarım varsa kabil olabildiği kadar pürüzlerin ayklanmasını benden rica etti. Bu işi bütün bütün reddetmeyi nezakete muvafık bulmadım. Kâğıdı aldım, gittim tahkikimi bitirdim, işi anlattım. Muamelenin bundan ötesi salahiyetimden hariç olduğunu söyleyip çekildim...

Zaten bu tebriyename⁹⁵⁵ kılıklı sözlere lüzum kalmamıştı. Sema, gözlerinin ilk telakkisinde sevgilisinin masumiyetini anlamıştı.

Şimdi derin derin birbirinin göz bebeklerine bakarak sustular, ruhtan ruha konuşuyorlardı. Bu kalbî tekellümde artık hiçbir his saklanamazdı. Böyle lakırdısız, birbirini daha samimi duydular; daha vazih sezdiler.

Sema, pek solgundu. Rutubet arttı.

Muhlis:

— Biraz hastasın. Haydi güzelim, seni içeri götüreyim. Yat, rahat et...

Sema:

— Ya sen, Muhlis? Sen de üzüldün. Bu rutubette durma. Döşğine git.

⁹⁵⁴ ahz-ı asker: askere alma

⁹⁵⁵ tebriyename: aklama mektubu

— Hayır... Ben daha birkaç saat buralardayım. Bekçilik vazifemi bitirmeden bir yere gitmem...

— Ya dolaşırken ona rast gelirsen?

— O zeki kızdır. Bu gece yolumun üzerinde bulunmaya cesaret edemez.

Ağır ağır köşkün kapısına kadar gittiler. Kamer bir gümüş gülabdan⁹⁵⁶ dökülür gibi, şebnemlerini pırıl pırıl üzerlerine serpiyordu.

Muhlis eğildi, kızın beyaz nazik parmaklarının ucundan hararetle öptü. İkisi de hafifçe titriyorlardı.

11

Düğünün mümkün olduğu kadar tesriine karar verdikten sonra hazırlıklara başladılar. Lakin her iki taraf da birbirinden saklamaya uğraşmakla beraber paraca büyük müzayaka içinde idiler. Satılacak şeyler satılıyor, alınacaklar alınıyor, fahiş faizlerle gizlice deynler⁹⁵⁷ akdolunuyordu.

Bir taraftan da Sema Hanım hiç durmuyor, el işleri yapıyor; ufak bir varidat da bu suretle temine uğraşıyor, kazancının yarısını arada vasıta olanlara kaptırmamak için yüzü gözü sıkıca peçeli olarak, iş yerlerine bizzat gitmekte devam ediyordu...

İki aile arasındaki samimiyet büyüdü. Sema Hanım'la Muhlis Bey, biraz daha teklifsizlendiler. Mehtaplı karanlık, yaş kuru, nasıl olursa olsun, mutlak her gece kol kola bahçede dolaşıyorlardı. Geceleri birkaç saat görüşmek, birbirinin tatlı samimiyeti içinde yaşamak mübrem bir ihtiyaç hâlini almıştı.

Bir gece bermutat Muhlis, sevgilisinin penceresi altında dolaşarak birkaç defa yukarıya seslendi fakat cevap alamadı.

Kız hastalanmış mı, yoksa yine gayrimemul bir vaka mı olmuştu, merak etti. Köşkün kapısını çaldı. Karşısına Şebiyelda çıktı. Her zaman samimi, saf, sıcak lakırdılarla bir kahve cezvesi gibi köpürüp taştan Arap, bu gece durgun, mahsundu...

⁹⁵⁶ gülabdan: gülsuyu şişesi

⁹⁵⁷ deyn: borç

Muhlis:

— Şebiyelda...

Arap:

— Afandım...

— Küçük hanımı bana çağır...

— Kuçuk hanım yok ki...

Muhlis şaşalayarak:

— Nereye gitti?

— Bilmiyorum ki...

— Büyük hanımefendi burada değil mi?

— Burada ama kızının nereye gittiğini o da bilmiyor ki...

Şebiyelda, dili dolaşa dolaşa verdiği bu menfi cevaplarla Muhlis'in aklını altüst etti. Zavallı dadıdan sadra şifa verecek bir söz alamayacağını anlayan delikanlı:

— Kalfam, büyük hanımefendiyi görmek isterim...

Naki Paşazade, daha cümlesini bitirmeden merdiven başında Servet Hanım'ın sesi duyuldu:

— Beyefendi, buyurunuz yukarıya...

Muhlis, merakını bir ayak evvel halletmek için basamakları ikişer atlayarak yukarı fırladı. Sofada Sema'nın validesiyle göz göze geldi. Hanım, Muhlis'in gözlerinde sakit fakat büyük bir merak aleviyle yanan istifhamı anlayarak:

— Odaya giriniz oğlum, anlatayım...

İçeri girdikten sonra:

— Anlatayım, diyorum ama ne anlatacağımı ben de bilmiyorum. Sema bugün İstanbul'a indi, hâlâ avdet etmedi... İşte bu kadar...

— Gece kalmak üzere mi gitmişti?

— Hayır...

— O hâlde onu bu gece İstanbul'da kalmaya mecbur edecek ne gibi bir mâni aklınıza geliyor?

— Düşünüyorum, makul bir şey bulamıyorum...

Muhlis sustu. Boğazında bir kuruluk duyuyor, soracak sual bulamıyor gibiydi.

Birkaç dakika sükûtle geçti. Müstakbel kayınvalide damat, birbirine karşı mevkilerinin nezaketini anlıyorlardı. Muhlis sormak istediği birçok şeylere nezaketen cesaret edemiyor, hanımefendi, kızının gaybubetine karşı münasip bir mazeret arar gibi tavırlar gösteriyordu.

Nihayet Muhlis Bey, küçük bir istintaka girişmekten kendini alamadı:

— Nereye gittiydi efendim?

— İstanbul'a indi...

— Ne iş için efendim?

— Hazırlığımız malum ya... Bazı ufak tefek mübayaası⁹⁵⁸ için...

— Hiç böyle geciktiği olur muydu?

— Asla...

— Demek merak edilecek bir vaka karşısındayız?

— Ne için böyle düşünüyorsunuz?

Muhlis saatine bakarak:

— Çünkü son vapurun, son trenin zamanı geçti. Bu saatte Sema Hanım İstanbul'da ise artık buraya dönemez...

— Maatteessüf evet...

Bu teessüflü tasdik üzerine, Naki Paşazade, gerilen sinirlerinin icbarına tahammül edemedi, hemen ayağa fırladı. Teessürden delikanlının siması karıştı, âdetâ sancı çeken bir hasta takallüsleri aldı.

Hanımefendi şaşıarak:

— Nereye oğlum?

— İstanbul'a...

— Bu saatte?

⁹⁵⁸ mübaya: satın alma

— Evet...

— Ne ile geçeceksiniz İstanbul'a?

— Hiçbir şey bulamazsam tayyare gibi havalanır geçerim... Bu gece Sema'yı böyle nagehani bir gaybubetin meçhuliyetine terk edip bekleyemem. Gidip nerede ise mutlaka bulmalıyım...

— Nerede bulacaksınız?

— Bu hususta lütfunuza iltica ederim. Fevkalade bir mâni Sema'yı İstanbul'da alıkoyduğu takdirde, geceyi İstanbul'da geçirmesi muhtemel olan yerleri birer birer bendenize sayarsınız. Gider hep oraları dolaşırım...

Hanımefendi düşünmeye başladı. Muhlis kabına sığmıyordu. Odanın içinde dönüp dolaşarak:

— Sema Hanım bir otelde kalmaz ya... Gidip mutlaka akrabanızdan, dostlarınızdan birinin evinde yatacaktır. Bunların da hangi semtlerde olduklarını siz, bendenize pekâlâ tarif edebilirsiniz...

— Ah oğlum, telaşınızı görüyorum. Sizi büsbütün merak ve ızdıraba düşürmemek için söylemiyorum. Lakin Sema'nın kendi evinden başka bir yerde yatmak katiyen âdeti değildir. Zaten İstanbul'da akraba, dost da kalmadı ya... İşte ben de artık üzüntümü saklayamayacak bir hâle geldim... Maahaza, durunuz, size kalabileceği yerleri bir bir sayayım...

Kayınvalide düşünürken, alt katta kapılar açıldı, kapandı. Bir gezinmeler, lakırdılar oldu. Servet Hanım kulak vererek:

— Beyefendi, hayırdır inşallah. Durunuz bakalım... Bir haber var... dedi.

Haber iyi miydi, fena mı? Küçük bir helecan, ikisinin de nefeslerini tıkar gibi oldu. Bekliyorlardı.

Şebiyelda, merdivenlerden yaşının müsaadesinden fazla bir gayretle koşmuş olduğunu gösterir puflamalarla odaya girdi, elinde getirdiği bir kâğıdı hanımefendiye uzatarak:

— Bu telgrafmış... Telgraf... İçinde başka bir kâğıt da varmış. Üzerine ecza koyacakmışsınız...

Hanımefendi:

— Ah dadıcığım, ecza değil, imza.

Şebiyelda:

— Ne bileyim ben? İşte öyle dedi, öyle söyledim... Ne koyarsan koy da götürüp vereyim. Taze çocuk bekliyor aşağıda. Hırsızlardan korkmadan bir başına buraya kadar nasıl gelmiş bilmem ki... Maşallah!

Muhlis Bey hemen ceketinin yan cebinden bir kurşun kalemi çıkarıp hanımefendiye uzattı. O da kâğıdı imzalayarak dadıya iade etti.

Telgrafi açtılar. Kısa cümlelerin üstünden dört göz koştı. Okunan şu idi:

“Saatime aldandım. Son vapuru kaçırdım, Mestan Dadı’mdayım. Merak etmeyiniz. Sema”

Valide hanım gözler baygın, baş bir yana çarpık, eliyle göğsünü sıvayarak uzun bir “Oh!” çektikten sonra:

— Hele ya Rabbi şükür, meraktan kurtuldum, dedi.

Muhlis’e sevinmeye bedel bir durgunluk geldi. O, hâlâ telgrafnameden bir şey anlayamamış gibi gözlerini satırlardan ayırmıyordu.

Servet Hanım:

— Oğlum, işte artık üzüntüye mahal kalmadı... Ne olduğunu öğrendik...

Delikanlı söyleneni anlamıyor ve okuduğu cümlelerden zahîrîleri haricinde bâtını manalar istihracına⁹⁵⁹ uğraşıyor gibiydi...

Dalgın, hazin gözlerini birdenbire hanımefendiye tevcihle:

— Efendim, bu Mestan Dadı kimdir ve hanesi nerededir?

— Eski çıraklarımızdan pek iyi bir Habeş’tir. Bir suylucuya verdik. Salih Ağa. Pek Müslüman bir adam. Evleri Hırka-i Şerif’tedir...

⁹⁵⁹ istihraç: çıkarma

— Müsaadenizi istirham edeceğim.

— Ne için efendim?

— Bu gece Salih Ağa'nın evine gitmek için.

Servet Hanım bu delice fikirden şaşırarak:

— A oğlum, nasıl olur?

— Nasıl olacağını hiç düşünmem... Ben şimdi İstanbul'a geçenin her hâlde bir çaresini bulurum.

— Fakat neye yarar?

— Neye yarayacağını bilmiyorum. Yalnız kalbimde Sema'yı görmedikçe sükûnet bulmayacak bir sıkıntı... Nasıl söyleyeyim, tahammül olunmaz bir elem var...

— Evlatçığım, şimdi vakit gece yarısı... Sen buradan Hırka-i Şerif'e gidinceye kadar sabah olacak...

Hanımın gözleri Muhlis'te, delikanlının kiler hâlâ telgrafname-nin satırlarında, bir müddet sustular.

Nihayet hanım ilave etti:

— Oğlum, sen, hani ya köşkümüzün bekçiliğini yapıyordun? Sema burada yok diye, bizi yalnız mı bırakacaksın. Kızım orada emniyet altındadır. Bu cihetten hiç şüphe ve endişem yok. O, yarın erkenden gelir. Sema burada, yastığının altında dolu bir silahla bizim için âdeta yarım erkek demektir. Bu gece kızım yok. Sen de gidersen benim burada, vücutları, akılları çökmüş üç ihtiyar emek-tarla hâlim ne olur?

Hanımefendinin, yalnız hizmetkârlarıyla köşkte geçirilecek yarım gece için tasavvur ettiği tehlike, hakikatte pek de mevcut görünmüyordu fakat kadının bu sözlerinden, başka bir maksat anlaşı-lıyordu. Her nedense, kızının yanına Muhlis'in gittiğini istemiyor-du. Delikanlı, bu noktaya bal mumu yapıştırdı⁹⁶⁰.

Servet Hanım, Sema'yı görmemek mahrumiyetinin o gece bu çocuğa çektiği azabın derecesini bileydi belki böyle söylemezdi.

⁹⁶⁰ bal mumu yapıştırmak: bir şeyin unutulmaması için bir işaret koyup dikkati çekmek

Muhlis, kızının sevdasından sonra, biraz da validenin mantığı üzerine eğilerek düşündü: Evet... Kemâl-i fahr ü hâhişle⁹⁶¹ bekçiliğini deruhde ettiği⁹⁶² köşkü böyle bir gecede yalnız bırakıvermek pek muvafık düşmeyecekti...

Elindeki telgrafnameyi katladı, cebine soktu. Sema'dan gelen bu haberi bir nüsha gibi üzerinde taşımaktan bile bir teselli, bir haz ve saadet duyuyordu.

Sonra mahzun mahzun düşünerek:

— Hanımefendimiz, dedi, kalbimi sizden gizlemeye lüzum görmüyorum. Müsaade ederseniz bir şey söyleyeceğim...

— Müsaade ne demek? Buyurunuz, dinliyorum.

— Fakat rica ederim beni ayıplamayınız...

— Estağfurullah...

— Ben Sema'yı çok seviyorum...

— Allah muhabbetinizi arttırsın oğlum. İnşallah uzun seneler birlikte mesut olursunuz. Benim de gözüm arkamda kalmaz. Onu size teslim ettikten sonra mezarımda rahat yatarım.

— Yok, valide hanımefendi... Size de, anneme de torunlarınıza okşatmadıktan sonra ikinizi de bir yere salıvermem. Sema ile benim izdivacımız saadetini itmam için daha pek çok seneler bize lüzumunuz vardır.

— Temenninize teşekkür ederim. Lakin biz merdivenin yarısından ziyadesini indik. Rabb'im size uzun ömürler versin. Sizden hiç ayrılmak istemeyiz ama ne yapalım... Nizâm-ı âlem⁹⁶³... Allah'ın takdiri böyle...

— Hanımefendi, bırakınız şimdi ahreti. Elhamdülillah henüz hepimiz bu dünyadayız... Fakat biliyor musunuz şu anda ne kadar muzdaribim...

— Niçin evladım? Merak edecek bir şey kalmadı ki...

— Sema'nın bir gecelik tahassürü beni fena bir hâle koydu. Şu kısacık gaybubet münasebetiyle bu hakikati tecrübe etmemiş olay-

⁹⁶¹ kemâl-i fahr ü hâhişle: büyük bir gurur ve istekle

⁹⁶² deruhde etmek: üstlenmek

⁹⁶³ nizâm-ı âlem: dünyanın düzeni

dım muhabbetimdeki şiddetin bu derecesini belki bilmeyecektim. Şimdi öğrendim. Onsuz bir gün edemeyeceğim... Bilmem ki bu düşkünlük bir genç için bir saadet midir, bir felaket midir?

— Niçin felaket olsun... Oğlum, Allah birbirinizden ayırmasın. Anasıyım diye söylemiyorum, Sema da her suretle bu muhabbetinize layık bir kızdır.

— Sizden bu gece büyük bir lütufkârlık istirham edeceğim...

— Nedir evladım? Emret...

— Bu lütfunuz ile ızdırabıma biraz merhem sürmüş olacaksınız... Fakat ricamı biraz garip bulacağınızdan korkuyorum...

— Hiç çekinmeyiniz, söyleyiniz. Burası da sizin bir eviniz değil mi? Ben de sizin diğer bir valideniz değil miyim?

— Müsaade buyurunuz Sema Hanım'ın odasına çıkayım. Onun samimiyetine ait bir muhitte, onun eşyaları arasında, ona temas etmiş havayı teneffüsle belki bir parça avunabilirim...

Teklif pek teklifsizce idi. Vakıa bu çocuk yakında kendine damat olacaktı ama onu şimdiden kızının odasına çıkarıp yatırmayı, eski âdetlere bağlı bu ananeperest kadının zihni pek kabul edememekle beraber, büsbütün reddi de muvafık bulmayarak:

— Peki oğlum lakin kızımın odasında Firuze ile Hüsnümelek yatıyorlar. Ben de bu gece onların yanında kalmak niyetinde idim. Çocukturlar, belki açılırlar, bir şey olurlar. Müsaade ederseniz kızcağızları benim odama nakledeyim. Sonra yukarıya buyurunuz.

— Rica ederim, çocuklara dokunmayınız. Rahatsız olmasınlar. Bendeniz mutlak Sema Hanım'ın yatak odasına çıkmak istemiyorum çünkü yatacak değilim... Ona ait bir oda olsun. İçinde bir yazıhane, kâğıt, kalem bulunursa daha ziyade teşekkür ederim. Biraz yazı ile meşgul olacağım.

— Öyle ise yatak odasının yanındaki küçük odaya buyurunuz. Yazıhanesi oradadır. Oda biraz dağınık ama siz yabancı değilsiniz. Kusura bakmazsınız...

Servet Hanım, damadını üst kata çıkardı.

12

Muhlis'i diğerlerine nispeten küçürek bir odaya soktular. Yeşil çuhalı, geniş, belki peder paşadan kalma ceviz yazıhanenin üzerine bir lamba koyarak savuştular.

Karşıda içi Türkçe, Fransızca, eski, yeni ciltlerle dolu bir de kütüphane bulunmakla beraber, burası zihnî bir meşguliyet kabinesi olmaktan ziyade, bir sandık odasına benziyordu.

Duvarlarda, üzerlerine ince birer örtü çekilmiş Sema'nın, renk renk ipekli, tüllü, dantelalı elbiseleri asılı... Bir kenarda zarif birkaç çift iskarpini, uzun, kısa konçlu, glase⁹⁶⁴, podüsüet, kadife potinleri... Onun küçük, nazik ayaklarının şeklini gösteren, onun kullandığı hep bu şık şeyler, Muhlis'e âdeta helecan getirdi.

Odanın içi, hep onun kadınlık hususiyetine ait eşya; havası, onun süründüğü yasemine benzeyen hafif, baygın koku ile dolu idi.

Bir sandığın üzerine fırlatılmış açık menekşe, önü, kolları işlemeli, müstamel bir bluzunu buldu. Bunu, arkasında birkaç defa görmüş, mavi gözleriyle teşkil ettiği ahenge bayılmıştı. Bir taabbüt⁹⁶⁵ feveranıyla yüzüne gözüne sürdü, öptü öptü; bütün ruhunun hararetiyle öptü. Aldığı koku kendini fezaların boşlukları içine attı. Bütün maddiyatla temasını kaybederek uçtu uçtu. O, şimdiye kadar aşkın kanatlarıyla böyle esir⁹⁶⁶ âlemlerin enginlerine pervaz etmemişti⁹⁶⁷.

Dünyadaki türlü türlü mezhepleri, insanların cansız şeylere tapınmaları zaaflarını, fetişizmi düşündü. Bu âlemde gülünecek hiçbir şey yoktu. Âlimin, cahilin ruhu hep taabbüt için yaratılmıştı. Ruhlar arasındaki bu cazibe bazen eşyaya da sirayet ediyordu. Gördüğümüz büyük câzibe-i umûmiyye⁹⁶⁸ kanunu gibi, hilkatin şirazesini tutan da belki işte bu incizap idi. Tapınılan ve teveccüh edilen şeyler ne haçtı ne puttu ne mihraptı. Ruhların, bunların arkalarında sezerek yandıkları gizli bir şey vardı.

⁹⁶⁴ glase: rugan

⁹⁶⁵ taabbüt: tapınma

⁹⁶⁶ esirî: farz edilen, görülemeyen

⁹⁶⁷ pervaz etmek: uçmak

⁹⁶⁸ câzibe-i umûmiyye: genel çekim

Muhlis'i esirî âlemlere⁹⁶⁹ uçuran, heyecanlara düşüren o bez parçasındaki bu sihir ne idi?

Bu, ta hazreti Havva'dan Sema'ya intikal eden alevin büyü-süydü. Bütün mahlukat, hep böyle hissen cedden cedde geçen neslî mirasların esrarı içinde yaşıyordu.

Hayat, bilinip bilinmeyen hatıraların mecmuundan⁹⁷⁰ ibaret bir şeydi: İstiyoruz, istemiyoruz; yanıyoruz, üşüyoruz fakat niçin bilmiyoruz. Ruhlarımız, zavallı kelebekler gibi cazip bir ateşin etrafında dönüp çırpınıyor. Bu ateşle yıkanmanın lezzetini henüz hiç tatmamış, bakir hisli toy insanlar da bu mihraka⁹⁷¹ atılmak aşkıyla dönüp çıldırıyorlar. Bu Mevleviliği kalplere talim eden⁹⁷² hangi kuvvettir?

Biz bilip bilmediğimiz hatıraların sevklerine tebean yürüyoruz. Yaşanılan her an fânidir fakat dimağlarımızın sıhhatleri berdevam oldukça o anların bizde bıraktıkları teessürler, zevkler, elemeler bütün hayatımızda bakidir. Ve öyle müessirleri vardır ki... Bazen hafif bir korku, ufak bir nağme, içinde âşıkane saatler yaşanmış boş bir ev, dudak dudağa tatlı fısıltılar edilmiş bir bahçe, bir havuz kenarı, bir çardak, bir kameriye altı, yeşil perdeleriyle iki gönlü saklamış bir balkon... Zihinlerde tazelediği neşeler ve elemelerle insanı saatlerce düşündürmek, bazen hazin yaşlar döktürmek için kâfidir...

Neşe diyorum; hassas, hazin hilkiyetli insanlar için bu âlemde neşe pek azdır. Yaşanmış tatlı demler olsa bile geçmiş ömürler ölmüş zaman sayılacağından yâdlarında daima bir hüznün vardır...

Muhlis'i deli eden hep bir hatıra idi. Bütün eşyadan Sema'nın samimiyetini bir müskir⁹⁷³ gibi içerek çıldırıyordu. Beşerin bu müt-hiş hastalığındaki garabetleri niçin saklamalı? Naki Paşazade, kızın kirli çamaşırlarını koklamakla doymaz bir humma içinde kendini kaybediyordu.

⁹⁶⁹ esirî âlemler: görülemeyen âlemler

⁹⁷⁰ mecmu: toplam

⁹⁷¹ mihrak: odak

⁹⁷² talim eden: öğretmen

⁹⁷³ müskir: sarhoş edici

Fakat Sema'nın müsaadesi olmaksızın ve âdetâ bir hırsız gibi, onun en mahrem şeylerini karıştırmaya mezun muydu? Servet Hanım, besbelli bu müstakbel damadın mertçe ahlak ve terbiyesine güvenerek onu kızının odasına çıkarmış, orada yazı yazmaktan gayri bir şeye el sürmeyeceğine emin bulunmuştu.

Muhlis, bu hususta vicdanı huzurunda hiç mesul değildi. O, suiniyetle hiçbir şey karıştırmıyordu. O, kendini yeni din ve yeni aşkının puthanesi içinde bulmuştu. Gördüğü her sanemin önünde ruhunun mukavemetsiz feveranlarıyla durup tapınıyordu. Kendi için bu, pek ulvi bir ibadetti.

Muhlis, karıştırdığı her elbise ve çamaşırın arasından aldığı rayiha ile daha ziyade cezbelenip tutuşarak dolaşırken birdenbire duvarda, bir manto ile bir etekliğin arasındaki çiviye asılı, portakal kabuğu kadife üzerine uçar bir kırlangıç işlenmiş güzel bir kadın çantası gördü. Fakat bu renk, bu siyah kuş, zavallının dimağında derhâl bir hatıra tutuşturdu. Gözleri büyüdü, elleri havaya kalktı. Pek korkunç bir şey görmüş bir haile⁹⁷⁴ aktörü tedehhüşüyle⁹⁷⁵ birkaç adım geri çekildi. Bu çantayı Meydancık'ta, kebabçı dükkânından, sokakta bir delikanlı ile konuştuğunu seyredip de Sema'ya benzettiği, yüzü tanınmaz surette peçeli kadının elinde görmüştü. O zaman bu müşabehet, bir ihtimal şeklinde idi fakat şimdi, bir hakikatle karşı karşıya gelmişti... O gün, Sema'ya olan fart-ı muhabbet ve hürmetinden, yüreği onun lehine birçok edille bularak bu ihtimali çürütüvermiş, rahat etmişti. Şimdi ne yapacaktı? Hâlâ onun lehine şehadete çağrılacak deliller bulunabilecek miydi? Bu çanta hangi fabrikanın malıydı? Amili bunu bir tek yapmadı ya? Aynı mal diğer kadınların ellerinde de bulunamaz mıydı?

Zavallı çocuk, Sema'yı ve kendini kurtarmak için bu zayıf, bu zoraki ihtimallerin tesellileri içinde yanarak terlemeye başladı. Tahakkuk edecek netice pek müthişe benziyordu fakat sona kadar gitmek lazımdı... Bu, âdetâ bir intihar demekti. Kalbi üzerine bir katil darbe indirecekti. Ya kendi ölecekti ya aşkı veya ikisi birden...

⁹⁷⁴ haile: facia

⁹⁷⁵ tedehhüş: dehşete düşme

Muhlis uzandı, çantayı çividen aldı. Açar açmaz patlayacak bir bomba imiş gibi, onu elinde elim tereddütlerle bir müddet tuttu.

Daima vicdanlarıyla istişareden sonra harekete alışmış olanlarda, ruhun iktisap etmiş olduğu asil bir terbiye vardır. Her fiillerini bu mihenge vurmamakça rahat edemezler.

Muhlis, bu pek doğru kalpli çocuk, bu yüksek itiyadının⁹⁷⁶ sevgi ile düşündü. Çantayı açmaya mezun muydu? Ya içinden Sema'nın mücrimiyetini değil, masumiyetini müspet şeyler çıkarsa... Ve bu suretle, onun sırf ailevi bazı esrarını karıştırmış olursa bu nedametini sonra nasıl tamir edebilecekti? Bir insan, mayup görülecek bir hareketi diğerlerinin gözleri önünde işlemekten tevakkî eder⁹⁷⁷. Bu, koyu riyakârlıktır. Asıl marifet, fena bir hareketi yalnız iken de yapmamak terbiyesini... hayır, kemalini iktisaptadır⁹⁷⁸. Halktan utandığımız kadar, vicdanımızdan niçin çekinmiyoruz? Onun muahezesinde cerh edilemez⁹⁷⁹, şiddetinden kaçılmaz ebedî bir tesir vardır. Bazen o kadar ağırdır ki ondan korkmayan mücrimleri ölümle tecziye ettiği bile olur.

Fakat Muhlis hissiyatın da, vicdanın da serhaddinde idi. Çantayı karıştırıp da şüphesinin hilafı tebeyyün ettiği anda, hiç vicdanının itabını⁹⁸⁰ beklemeksizin, ölümün bir giyotin maddiyetiyle hemen ensesine ineceğini bilse yine memnu yere el sokmaktan kendini alamayacaktı.

Hareketinin bir cürüm olduğunu bilerek tıpkı bir hırsız gibi, sır çalmaya atılan bir casus gibi, biraz titreyerek açtığı çantaya elini soktu.

Sedef, kemik, yaldızlı, muhtelif şekilde birçok düğme numuneleri, renk renk ipek örnekleri, D.M.C. markalı kotonperle⁹⁸¹ çileleri ve daha bu kabilden kadın işlerine ait şeyler çıktı. Parmaklarının ucuna mukavva parçası gibi bir şey ilişti. Onu da çekti aldı.

⁹⁷⁶ itiyat: alışkanlık

⁹⁷⁷ tevakkî etmek: çekinmek

⁹⁷⁸ iktisap: kazanma

⁹⁷⁹ cerh edilmek: yaralanmak

⁹⁸⁰ itap: azarlama

⁹⁸¹ kotonperle: parlak ve kalın bir cins pamuk ipliği

Bu bir karttı. Üzerinde “Nurullah Şahab” ismini ve öbür tarafında şu:

“Kardeşim İzzet Saim’e,

Bu hanım mahmiyemdir. Bu kart ile hîn-i mürâcaatında⁹⁸² hakkında ona göre muamele ifası...”

ibaresini okudu. Bu Nurullah Şahab’ın kim olduğunu düşünmeye lüzum yoktu. Kartın köşesinde mini mini fotoğrafı vardı. Bu çehre de meçhul değildi. Meydancık’ta peçeli kadınla görüşen delikanlının ta kendisiydi. İsmi üstünde el yazısıyla bir de “müfettiş” kelimesi de okunuyordu. Ne müfettişi? Sonradan ilave edilmiş olmasına nazaran bu unvan uydurma bir şey de olabilirdi...

Muhlis, elinde kartla vücudunun altına ilk tesadüf eden sandalyenin üzerine yığıldı. Sanki o, kazazede bir vapurda idi. Sanki açılmış rahnelere ağır ağır içeriye sular dolarak, vücudu Okyanus’un ebedî gecelerle hayattan ayrılan uçurumlarına iniyordu.

Kâğıdı okudu... Bir daha okudu... Bir daha... Mütemadiyen okuyordu. Fakat niçin? Belki yanlış okumuştı. Belki mükerrer kıraatla⁹⁸³, yanlışlarını anlayarak tashih edecekti⁹⁸⁴. Belki bu hâl, hakikat değil de bir kâbustu.

Sema, ismi gibi fikir ve hüviyeti de yüksek olan bu kız, “Nurullah Şahab” derekesinde⁹⁸⁵, avam⁹⁸⁶ suratlı, kerizci⁹⁸⁷ kıyafetli ve nam ve çehresine reklam yapan hokkabazlar ve cambazlar gibi, kartının köşesine yüzünü yapıştıran böyle bir genç herifin “mahmiyesi” olsun...

Bu “mahmiyenin” gönderildiği Sirkeci’de Koza Hanı’nda, 14 numaradaki İzzet Saim Bey de kimdir? Sema’nın “hakkında ifa olunacak muamele” nedir?

⁹⁸² hîn-i mürâcaatında: başvurduğu zaman

⁹⁸³ mükerrer kıraat: tekrarlanmış okuma

⁹⁸⁴ tashih etmek: düzeltmek

⁹⁸⁵ dereke: aşağı seviye

⁹⁸⁶ avam: halkın alt tabakası

⁹⁸⁷ kerizci: çalgıcı

Muhlis, bu muammaların ızdırapları içinde çırpındıkça en ağır süphelerin kesif balçıkları içine gömülüyordu. Artık kalbinde Sema'nın lehine bağırان sesler sustu. Şahitler müstehzi tebessümlerle yüzlerini çevirdiler. İmdadına çağırdığı bütün hüsn-i tefsîrler, tevil-ler⁹⁸⁸, teselliler hepsi artık onu yalnız bıraktılar... Görmeye tahammül edemediğı birçok müthiş bedahetlerin ortasında kaldı.

Nasıl düşünse Sema'nın, öyle adi bir elin suiniyetle yazdığı o kirli satırları çantasına kabul edip de en harim bir bucağına saklamış olmasını mazur gösterecek bir sebep bulamıyordu...

İş olmuş bitmiş miydi? Yani Sema, hamisinden aldığı tavsiye kartını mürselün-ileyhine⁹⁸⁹ götürerek beklediğı istifadeye ermiş miydi? Bu himaye, sokak kadınlarına gösterilen ve ancak onların kabul edebilecekleri bu sahabet, ne mukabilinde vuku buluyordu?

Mehtapların şiir ve sükûnetleri içinde kalp kalbe yalnız kaldıkları samimi anların, riyasız, yalansız sandığı hasbihâlleri esnasında Muhlis, sevgilisinden sormuştu:

— Sema, kalbinde benden gizli tuttuğun bir şey var mı?

O, cevap vermişti:

— Hayır... Benim kalbim billurdur. Hilkatın sır örtemez. Yüreğimde, ağızımdan çıkanlardan başka bir şey yoktur... Buna inan, üzülmeye...

Fakat bu kart, taht-ı izdivâcına⁹⁹⁰ girmek üzere bulunduğu bir erkeğı kalbinin temizliğine, şeffaflığına inandırmaya uğraşan bir kız için pek ağır bir sır değıl miydi?

Sema aldatmış, Muhlis aldanmıştı. Bu, bedahetinden kaçılmayacak, hiç tevil götürmez bir hakikatti.

Muhlis, elinde bu kart ve dudaklarında bu sual ile Sema'nın karşısına çıktığı vakit acaba ne cevap alacaktı? Yine mi böyle kirli esrarı örten hokkabaz kalbinin billuriyetinden bahsedecekti? Ve yine Muhlis'i inandırmaya muvaffak olacak mıydı?

⁹⁸⁸ tevil: başka bir anlam verme

⁹⁸⁹ mürselün-ileyh: kendisine gönderilen kimse

⁹⁹⁰ taht-ı izdivâcına: nikâhı altına

Zavallının gönlü ateş ve kan içinde sızlıyordu. Bu ızdırabını teskin için oraya sürecektir bir merhem bulabilecek miydi? Hem aşk hem izzetinefis meselesi... Şimdi ne yapacaktı?

Düşündüğü sual ile Sema'nın karşısına çıkmayı tehlikeli buluyordu. Çünkü gönlü ona karşı hemen hemen her şeyi affetmeye meyyaldi. İş bir defa aldanmakla bitse belki razı olabilirdi. Lakin ilk aldatmayı daha müthişleri takip edecekti.

Ne yapmalı? Ne yapmalı? Ne yârdan geçebiliyordu ne serden. Başını iki avucu arasında sıkı, sıkı. Ne tarafa baksa cehennem görüyor, bu azaptan, bu ateşten kurtulacak bir mahreç bulamıyordu.

Elindeki kartı delil tutarak Sema'yı yüz yüze ithama çıkmak... Yüz defa bunu düşündü ve yine geri döndü. Ya kız, bu delili çürütecek daha kuvvetlilerini bulursa... Onunla pek uzun çekişemeyerek mağlup düşecekti...

“Ne yapmalı?” sualinin cenderesi içinde hayli kıvrandıktan sonra nihayet “Her işin başı sabırdır.” düsturuna⁹⁹¹ erkekçe tatbîk-i harekete karar verdi.

Tıpkı bir muharebeye hazırlanır gibi, hasmını mağlup edecek malzemeyi birbiri üzerine yığıldıktan sonra elinde cerhi⁹⁹² nakabil delillerle cidale⁹⁹³ çıkacaktı.

Pek müşkül fakat kendi namus ve vicdanı için elzem gördüğü bu kararı verdikten sonra işe nereden başlayacağını düşündü.

Evvela kendi vicdanınca Sema'nın mücrimiyetine katiyen kanaat getirmek ve sonra onu amansız bir bedahetle mağlup etmek için delil aramaya girişti. Yazıhanenin gözlerini karıştırdı, hepsini kilitli buldu. Kütüphaneye gitti, onun da camekânı, dolabı kapalıydı. Muhlis bu nevi taharri için vicdanından mezuniyet almıştı. Fakat Sema'nın böyle her tarafı kilitli tutmak ihtiyatına riayeti, neden ileri geliyordu? Anasından mı çekiniyordu? Eğer bu kız mücrimse anasının bu sırra bigâne⁹⁹⁴ kalması mümkün değil gibiydi. Muhlis,

⁹⁹¹ düstur: temel kural

⁹⁹² cerh: reddetme

⁹⁹³ cidal: savaş

⁹⁹⁴ bigâne: kayıtsız

Sema'yı bulmak için Hırka-i Şerif'e, Mestan Dadı'nın evine gitmek istediği zaman, Servet Hanım, onun bu fikrine itiraz etmişti. Acaba neden? Kızıyla birlik miydi? Servet Hanım gibi asaletiyle, eski terbiyesiyle, âdetperestliğiyle iftihar eden bir kadın, kızının böyle bir hareketine nasıl göz yumabilirdi? Saik ne idi? Para mı?

Aman ya Rabbi! Muhlis, yine nohut tanesi gibi terler dökmeye başladı. Hayır, bin defa hayır... Hasan Bedreddin Paşa zevcesi Servet Hanım, dünya milyonları mukabiline de olsa kızını Nurullah Şahab'ın himayesine teslim edemez. Bunda anlaşılabilir bir şeytan parmağı var.

Muhlis, yine meşum kartı yerine koydu, çantayı çivisine astı. Kız anasına, çehresinin ve sinirlerinin son derece bozukluğundan bir şey sezdirmemek için köşkte kimse uyanmadan, gün ağarırken evine çekildi.

13

Ertesi günü Sema Hanım, erkenden köşke geldi. Validesi ona Muhlis'in merak ve telaşını anlatarak:

— A kızım, dedi, hiç böyle yaptığın yoktu. Nasıl oldu da son vapuru kaçırdın?

— Sorma anneciğim, sorma... İşlerle oyalandım, saatime aldandım... Bir şeydir oldu...

— Muhlis'in helecenini görmeliydin. O çocuğun seni bu kadar sevdiğini bilmiyordum. Gece yarısı seni bulmak için İstanbul'a gitmeye kalktı...

— Ey sonra?

— Sonrası, zor zapt ettim... Geceyi senin yazıhane odanda geçirmek için bana yalvardı. Ben de yüzüne duramadım. Oraya çıkardım...

Sema Hanım, iki avucuyla yüzünü kapayarak:

— Aman anneciğim, ne yaptın? Bari salona alaydın... Yazıhane odasında bitpazarı gibi benim her şeyim darmadağın duruyor...

Kirli amaşırlarım, oraplarım, terliklerim... daha nelerim nelerim meydana saılı... Yerin dibine geçtim vallahi...

— Ne yapayım yavrum... İlle orasını istedi. O, bu kirli şeyleri, bahusus senin ötenî berini karıştıracak kadar terbiyesiz bir ocuk değil ya...

— Ah anne, ettin mi bana edeceğini... Orası benim yazı, mütalaa⁹⁹⁵ odam... Tuvalet odam, çamaşır odam... Her işimi orada görüyorum. Bir kızın kirli temiz bütün hususiyeti, samimi esrarı saçılmış bir odayı, Muhlis'in değil ya, bir kadının bile gördüğünü istemem. Beni çok utandırdınız... Öyle şeyler var ki toplamaya vaktim olmadan öylece bırakıp çıkmıştım. Şimdi Muhlis, benim aleyhimde ne fena fikirler peyda etmiştir. “Bu ne kadar dağınık, tembel kız.” demiştir.

— Ne derse desin artık... Bizim ifter ifter hizmetilerimiz yok ya... İki tane dadımız var. Altmışar yaşında yapabildikleri kadar yapıyorlar. Bundan sonra onlara kudretlerinin fevkinde iş buyuramayız ya... Hiç utanma, sıkılma kızım... Ne kusurun varsa nişanlın görsün, bile bile alsın, sonra söz olmasın. Böylesi daha iyi... Şimdiki kızların sokakta tuvaletlerine bakıp da aldanmamalı. Onları kirli sepetin başında soyunup giyinirken görmeli... Bütün susuzlukların, sabunsuzlukların, hamamsızlıkların kerahetini⁹⁹⁶ örten bir iki tutam lavanta, kolonya değil mi? Merak etme yavrucuğum. Sen onların en temizî, en hamaratısın... Muhlis'i içeri sokmazdan evvel ben odaya göz gezdirdim. Öyle utanıp kızaracak, yerlere geçecek döküntü, saıntı yoktu.

Zavallı Sema, odadaki kirli saıntıları âşğının hep öpüp koklayarak yüzüne gözüne sürdüğünü fakat müthiş felaketin büsbütün başka olduğunu biliyordu.

Odasına ıktı, soyundu. Duvarda asılı portakal sarısı, kırlanğıılı kadife çantanın içinde uğursuz bir kart bulunduğu hemen hatırında bile kalmamış gibiydi. Bu kâğıt parçasının bir şemet bombası gibi bir gün kendi başına patlayacağını asla fikir ve hayaline

⁹⁹⁵ mütalaa: anlayarak okuma

⁹⁹⁶ kerahet: ięrençlik

getirmemişti. Nasıl getirebilirdi? Muhlis'in kendi aleyhinde böyle bir şüpheyi düşecek kadar Sema'sını hakir görmesine ihtimal verebilir miydi? Haydi, böyle nareva⁹⁹⁷ bir şüphenin ızdırabına düşecek kadar Muhlis'in şaşıracağı farz olunsun... Fakat Sema'nın vereceği açık, muhık⁹⁹⁸ teminata inanmamasını, bu ayan hakikate göz yummasını akıl kabul edebilir miydi?

Lakin heyhat ki Muhlis, şüphesini söylemeyecekti. Felaket, işte oradan kopuyordu. Göğsünde saklayacağı bu şüphe kurdu, bütün kalbini kemirip bitirdikten sonra iş işten geçmiş bir hastalık, artık deva, iltiyam kabul etmez bir illet gibi, fenalık meydana çıkacaktı...

Sema, masum kız, bir gece İstanbul'da kalmasının kendini içine düşüreceği cehennemden bihaber, harıl harıl odasını düzeltiyordu. İçinde, yine o gece aynı odaya Muhlis gelecekmiş gibi kable'l-vukû garip bir hissi vardı. Dün geceki mahcubiyetini izale için bu akşam derli toplu bulunmaya uğraşıyordu. Hem bir gece içinde Muhlis'i ne kadar göreceği gelmişti Allah'ım, ne kadar! Ona bu tahassürünü, lazeval⁹⁹⁹ bir muhabbetle bağlanmış olduğunu, yüreğinin sıcak samimiyetleriyle anlatacaktı...

Muhlis de, garip bir hâl içinde evinde çırpınıyor, Sema'dan kaçmak istiyor fakat yine onunla görüşeceği dakikaları iple çekiyor. Ne yapsın? Ne yapsın? Onunla bu kadar yakın oturup da görüşmemeye tahammül pek zor. Birdenbire bir seyahate çıkarak sevgilisinden kaçsın mı? Hayır... Hayır, katiyen! Halline karar verdiği meseleyi böyle yüzüstü bırakıp da giderse sonra bütün ömründe ızdıraptan kurtulamaz.

Öyle bir hâl ki ikisi de masum lakin tepelerinde dolaşan felaketi defedecek basiretten ikisi de mahrum...

Muhlis'te Sema'yı görmek için hem sabrolunmaz bir iştiaak ve hem de büyük bir merak var. Bu vakadan sonra Sema, ne hâlde, ne tavırda bulunacak? Ruhi tetkikatla kızın muzmerini anlamaya uğraşacak...

⁹⁹⁷ nareva: uygun olmayan

⁹⁹⁸ muhık: haklı

⁹⁹⁹ lazeval: devamlı

Akşam olur, gece ilerler, bekçilik zamanı gelir... Muhlis, eline kalın bastonu alır, Sema'nın köşkü etrafında devre çıkar, hem dolaşır hem helecandan tıkanmalar geçirir.

Ay yok, gece karanlık. Gündüz yağmur yağmış, ortalık rutubetli... Gökte yığın yığın dolaşan bulutların ara sıra açtıkları pencerelerden yıldızlar gülümsüyor... Yaz ile kışın kucaklaşmak için birbirine yaklaştığı melul bir eylül gecesi...

Muhlis, mühim bir isticvaba hazırlanan bir müstantik¹⁰⁰⁰ gibi, zihninden birtakım sualler tertip ederek dolaşır dolaşır, nihayet köşke yaklaşır. Sema'yı odasının penceresinde değil, aşağıda kapı önünde bulur.

Genç kız samimi bir feveranla:

— Muhlis, neye bu kadar geç kaldın?

— Geç kalmadım. Buralarda dolaşıyordum.

— Gelmeyeceksin diye o kadar üzülyordum ki...

— Sema, azıcık gözükmese hem hemen gelmeyeceğimi farz edersin... Ne için bana itimadın bu kadar bozuk? Bana, gelmemden ziyade gelmememe intizar ediyorsun gibi geliyor...

Muhlis'in titrek bir sesle ağzından çıkan bu sitemli cümleler karşısında Sema Hanım şaşırarak:

— Ne var Muhlis? Niçin sesin titriyor? Niçin böyle dargın dargın söylüyorsun?

— Hayır, dargınlığım yok...

— Nasıl yok... Ben anlamaz mıyım?

— Yanılıyorsun...

— Peki, öyle olsun... Söyle içeride mi oturalım, dışarıda mı?

— Dışarısı biraz rutubetli...

— Zararı yok. Sen nasıl arzu edersen...

— Biraz dışarıda gezelim. Üşürsen içeri gireriz.

— Öyle ise mantomu alayım...

¹⁰⁰⁰ müstantik: sorgu hâkimi

Taşlığın tavanında bir asma lamba yanıyordu. Kız hemen kapı arkasındaki portmantoya koştu. Sema Hanım, ne zaman arkasına bir şey giyecek olsa Muhlis koşar, iki eliyle ve meftunane bakışlarla elbiseyi tutar, giydirirdi. Bu akşam mutadı bozmamak için delikanlı, yine bu hizmeti ifaya koştu. Kız, mantoyu giyerken gözünü kaydırarak sevgilisinin yüzüne baktı.

Lambanın ziyası altında Muhlis'in benzini pek solgun gördü. Aman ya Rabbi, ona ne olmuş, neden bu kadar sararmıştı?

Sema, bu rüyetten mütehassıl¹⁰⁰¹, ani teessürle delikanlının manto tutan kolları arasında sendeledi, onun göğsü üzerine düştü. Derhâl yine kendini topladı.

Dışarı çıktılar. Kol kola yürümüyorlar, birbirine temastan korkar gibi gidiyorlardı.

Muhlis'te bir fevkaladelik, bir değişiklik var. Ne olmuş ona? Sema düşünmeye başlar. Onu gücendirecek bir harekette bulunduğunu tahattur edemez. Acaba dün gece İstanbul'da kalmış olduğuna mı kızdı? İstemeyerek, kaza nevinden olmuş bir şey, bu kadar büyük bir kabahat sayılır mı? Böyle sudan bir bahane bularak görüştüğü kızları bırakıp gitmek, bu delikanlının âdeti olmasın? Jale'nin söyledikleri çıkıyor mu?

Derin bir sükût... Birbirine yabancı birer tavırla köşkten hayli uzaklaşırlar. Muhlis biraz önde, bir sairfilmenam¹⁰⁰² gibi yürür. Sema onu takip eder. Fakat nihayet kızın içine bir korku gelir... Gece yarısı köşkten niçin bu kadar uzaklaşıyorlar, nereye gidiyorlar?

Artık kendini tutamaz, sorar:

— Muhlis...

— Efendim...

— Nereye gidiyoruz?

— Bilmiyorum...

— Nen var Muhlis?

¹⁰⁰¹ mütehassıl: meydana gelen

¹⁰⁰² sairfilmenam: uyurgezer

— Bilmiyorum...

— Niçin bu gece böylesin?

— Bilmiyorum...

— Yok, pekâlâ biliyorsun... Söyle kabahatim nedir? Ben de bileyim...

— Hiçbir kabahatin yok...

— Bana neye gücendin?

— Gücenmedim...

— Gücenmişsin... Her tavrın bu hakikati söylüyor...

— Sana gücenmek istesem de gücenemiyorum ki.

— İşte bak, söylemek istemediğin bir şey var...

— Of Sema, bırak, çok muzdaribim...

— Bu ızdırabına sebep ben miyim?

— Kimse değil...

— Yok, Muhlis, görüyorum ki aramızda bir şey var. Bunu saklamak istiyor idiysem gücenikliğini hiç belli etmemeliydin. Madem ki infialini bu kadar dışarı vurdun. Şimdi tek millemelisin... Mertliğine yaraşan budur. Aleyhimde ağır bir hüküm vermiş olduğunu anlıyorum. Gönül meselelerinde gıyabi hüküm olamaz... Yüz yüze söyleşmeliyiz... Senden hiçbir şey saklayamayacağımı, işte bir daha tekrar ediyorum. Ne sen muzdarip ol ne beni et. Bir söz ile merakını halletmeye hazırım.

— Evet, Sema, sana karşı biraz kırgınım... Bu inkisarımı saklamak istedim fakat karşında bir çocuk gibi metanetimi, irademi kaybettim.

— Dün gece İstanbul'da kaldığımdan dolayı mı?

— Evet... Başka ne var ki?

Gece olmaya idi Muhlis'in bu son istifhamı ne acı bir tebesümle söylediğini Sema görürdü. Fakat masum kız, bir şey fark edemeyerek:

— Öyle ise masumiyetimi ispat zor değil. Emin ol ki seni görmeden uzakta geçirdiğim o meşum gece, senin burada çektiğinden ziyade bana ızdırap verdi. Fakat Muhlis, hâlâ gidiyoruz... Nereye gidiyoruz?

— “Bilmiyorum” diyorum da inanmıyorsun. Aklımda, gönlümde öyle bir serserilik var ki seninle beraber dünyanın öbür ucuna kadar gitmek istiyorum. Bana buralarda bizim için bir şemet varmış gibi geliyor da kaçmak istiyorum... Tuhaf illet... Yürümekle kafamdaki siyah fikirleri biraz dağıtıyorum. Durunca beynime yine üşüşüyorlar...

— Bu âlemde ızdırapların, insanlarla beraber gidemeyeceği bir nahiye var mı acaba?

— Cennet... Fakat oraya da mezar kapısından gidiliyor...

— Niçin mezardan bahsediyorsun?

— ızdıraptan azade oradan başka yer yok da...

— Üzüntüden kesiliyorum. Geri dönelim...

— Sen niçin üzülyyorsun?

— Seni böyle görürüm de üzülmeyim?

Geri döndüler. Yine sustular. Her ikisi de sözleriyle birbirini ikna edememişlerdi. Sema, hiçbir şey saklamamaya söz vermişti. Acaba doğru mu söylüyordu? Şimdi hakikat anlaşılacaktı. Eğer Sema, kendinden bir şey sorulmadan, kırlangıçlı çantadan çıkan Nurullah Şahab'ın kartından bahseder ve bu husustaki masumiyetine dair mukni izahat verirse Muhlis sevgilisinin samimiyetine inanacaktı. Duvarda asılı bir sırrın örtülü sayfasını hiç karıştırmazsa delikanlının şüpheleri, hakikat derecesinde kuvvetlenecekti. Hakikat, pek müthiş de olsa, çok defa insanı kurtarır fakat müzmin bir şüphe illeti öldürür.

İkisi de düşünce düşünce köşkün önüne geldiler. Muhlis meysus bir sesle sordu:

— Sema, içeri girip yatacak mısın?

— Hayır.

— Hava rutubetli.

— Olsun...

— Çok serin... Müteessir olursun diye korkuyorum.

— Öleceğimi bilsem seni bu hâlde bırakarak içeri girip yata-
mam...

— Görüşmek mi istiyorsun?

— Nedir? İnfialinin sebebini anlayayım... Kazaen bir gece
İstanbul'da kalmakla bu kadar gücenmek olmaz... Seni muzdarip
eden başka şeyler var. Söylemiyorsun... Ben sana billur bir kap gibi
kalbimi gösteriyorum. Sen içindekileri benden niçin saklıyorsun?

Son fırtınanın dökmüş olduğu yaprakları çiğneyerek, ağaçların
altındaki kanepenin birine kadar gittiler. Muhlis, cebinden bir gaze-
te çıkardı. Sema'nın oturacağı yere yaydı.

Sema:

— Zahmet etme...

Muhlis:

— Burası, bir kova su dökülmüş gibi ıslak...

Birbirinden korkuyor, ihtiyatla, tekellüfle konuşuyor gibiydiler.
Arkalığa dayandılar. Yine sustular. Düşünüyorlardı. Yalnız Muhlis,
içinde kaynayan şeyleri yenemeyerek, bastonunun ucuyla toprağa
küçük küçük asabi darbeler indiriyordu.

Hava ne açıldı ne büsbütün kapandı. Uçuşan bulutların altın-
da yıldızlar hâlâ kamaşıp kamaşıp sönüyorlar. Geceye sonbaharın
vedalı hüznü çökmüş, her taraftan gözyaşı gibi bir kasavet¹⁰⁰³ dam-
lıyor.

Uzaktan, ağustostan kalma bir böcek öttü. Susmuş gecenin
elemli durgunluğu içinde bir sır söyler gibi cırıldayan bu mahluk-
çuğu ikisi de dinlediler.

Sema:

— Bu böcek, gece yarısı niçin haykırıyor acaba?

¹⁰⁰³ kasavet: keder

Muhlis:

— Herhâlde neşesinden değil...

— Evet, hazin cırlıyor.

— Hazanın ağır ağır öldürdüğü şeyler ile beraber hayata veda ediyor.

— Ne diyor? Ah anlasam...

— Doğdum, sevdim, ölüyorum... diyor...

— Muhlis, niçin bu meşum kelimeyi, bu gece her sözün içine karıştırıyorsun?

— Ben onu istemiyorum fakat bilmem neden o gelip daima dilime dolaşıyor.

Muhlis, birdenbire elinden bastonunu yere bıraktı. İki avucuy-la yüzünü kapadı: Hıçkırıyordu.

— Muhlis, niçin böyle yapıyorsun?

— Gönlümde bir med ve cezir var. İçim kabarıp kabarıp taşıyor. Sebebini bilmiyorum... İrademe malik değilim... Seni sıkıyorsam Sema, beni affet...

— Beni sıkılmıyorsun. Sende gördüğüm ızdıraba üzülüyorum...

— Sana evvelce söyledim. Bende müthiş bir hastalık var. Çok kıskancım. İşte bu illet beni öldürecek.

— Peki ama kıskançlığı mucip ortada ne var, anlayamıyorum...

Muhlis, ellerini yüzünden çekerek Sema'ya doğru eğildi. Karanlıkta onun gözlerini araya araya:

— Sema Hanım, açık söyleyeceğim. Senden açık cevap isterim. İzdirabımı kısa kesmek yahut beni öldürünceye kadar uzatmak senin elindedir.

— Bu kadar sadık ve vefa ile söylediğim sözlere neden kapalı manası verdiğini anlayamıyorum. Seni bu derece muzdarip eden şey nedir, bilmiyorum ki derhâl şüphelerini halledivereyim, iş bit-sin. Sor da söyleyeyim...

— Ah işte, asıl ukde¹⁰⁰⁴ burada... İstiyorum ki ben sormadan sen söyleyesin.

— Neyi?

— Benden gizlediğin hiçbir şey yok mu?

— Ölmüş babamın ruhunu istiştenden söylüyorum ki yok...

— Sus Sema, sus... Yemin etme. Mukaddes ölüleri şahit getirme. Biz bize her şeyi konuşabiliriz fakat onların isimlerine riayette kusur edersek büyük günah işlemiş oluruz.

— Yalan söylemiyorum ki babamın ruhunu böyle mühim bir anda imdadıma çağırmaktan korkayım. Bunda bir hürmetsizlik görmüyorum. İnsan başı sıkıldığı vakit Allah'a, resullerine, evliyalara, ölülere müracaat eder...

— Yalan söylemiyorsun?

— Söylemiyorum...

— Kalbinde benden gizlediğin hiçbir şey yok mu?

— Yok...

Muhlis, yine avuçlarıyla yüzünü maskeleyerek kanepenin üzerinde iki kat eğildi. Arzın bağrından inleyen bir volkan gibi, pek derin bir teessür hıçkırığıyla sarsılıyordu. Ağlayan sinirli bir çocuk kesikliğiyle, hıçkırıklarının içinde sözleri parçalanarak:

— Ah Sema, çok bedbahtım...

— Gönlünün karanlık muamması içinde beni de bedbaht ediyorsun... Fakat beni hangi siyah kuyuya çekiyorsan, of demeden oraya seninle beraber atılacağım... Bedbahtlığın yarısına ortak olacağım, seni yalnız bırakmayacağım. Kalbimin billuriyetini sana tasdik ettirtinceye kadar uğraşacağım. Anlıyor musun Muhlis?

— Sana olan aşkım, hürmetim hadden çok efzundur Sema...

— Ne yapalım ki gönlünde anlaşılmaz bir ukde var.

— İnkâr etmiyorum var. Bu düğüm, senin halaskâr parmaklarıyla çözülünceye kadar, öylece ruhumun üzerinde bir kelepçe gibi duracaktır. Ah Sema, bana acı!

¹⁰⁰⁴ ukde: düğüm

— Nasıl acıyayım?

— İşkencemi uzatma... Aramızda hiçbir sır kalmasın. Gizlediğin bir şeyi ben sonradan öğrenirsem artık bahtiyar olmamıza ihtimal kalmaz. Semacığım, söyle, ortamızda böyle bir şey var mı?

— Yok, Muhlis, yok... Emin ol, müsterih ol yok... Ah çıldıracağım, aramızda tahayyül, tevehhüm ettiğin bu heyula¹⁰⁰⁵ nedir acaba?

Muhlis iki avucunun arasında yine hüngürdeyerek:

— Bana son sözün, son merhametin bu mudur?

— Evet...

— Bu bir heyula mıdır, hakikat midir sonra anlaşılır.

Bu esnada arkadan gelen bir ayak sesi duyular; başlarını çevirince Servet Hanım'ı gördüler. Sema'nın validesi yaklaşarak:

— Evlatlarım, haydi artık içeriye... Hasta olacaksınız. Gece pek serin, pek rutubetli... Bahsinizin mabadını yarın geceye saklayınız. Bundan sonra beraber yaşayacağınız uzun ömrünüzün günlerini, gecelerini ne ile geçireceksiniz? Lakırdılarınızın hepsini şimdiden bitirmeyiniz, biraz da istikbale saklayınız...

Gençler bilaitiraz ayağa kalktılar. Valide hanımın, “Bundan sonra beraber yaşayacağınız uzun ömrünüzün günlerini, gecelerini ilaahirihi¹⁰⁰⁶...” sözleri, her ikisine de acı bir istihza gibi geldi. Acaba nasipleri, bu kadının ağzından, kendileriyle eğleniyor muydu?

İki sevdakâr, hall-i mesele etmeden, muammalı mücadelelerinin tamam can alacak noktasında birbirinden ayrılmak istemiyor gibiydiler...

Onların bu sakit tereddütlerine karşı, valideleri sözlerine bir ibram makamı vererek:

— Nedir o? İkiniz de somurtkan duruyorsunuz. Canınızı mı sıktım? Yoksa zaten sıkılmış mıydınız? Gecenin rutubetli hüznü galiba sinirlerinize dokunmuş... Uyku vakti geldi de çoktan geçti.

¹⁰⁰⁵ heyula: ürkütücü hayal

¹⁰⁰⁶ ilaahirihi: ve benzeri

Haydi döşeklerinize. (Muhlis'e dönerek) Bekçi baba, haydi sen de evine git. Böyle havada hırsız gelmez. Nezle olmaktan korkar.

Muhlis, selam verdi, çekildi. Ana kız köşke dönerlerken, lakırdısız birkaç adım yürüyüp de delikanlının uzaklaştığını gördükten sonra Servet Hanım sordu:

— Kızım ne idi o vır vır vır? Aranızda hallolunamayan bir mesele mi çıktı? Böyle şeyler ne çabuk başladı?

— Anneciğim, pek sinirli, helecanlı, rutubetten nem kapan bir çocuk...

— Mesele nedir?

— Anlayamadım ki...

— Ey, nasıl şey bu?

— Yüreğinde bir şey var. Bir türlü söylemiyor.

— Kızım, sen ona bakma... Annesi benden rica etti, "Oğlum pek asabidir ve kızınızı fazla seviyor. Âdeta yarı deli gibi bir şey oldu. Kusuruna bakmayınız, kalbi ve ahlakı pek temizdir, emsalsizdir." dedi.

— Evet, bana muhabbeti ziyade olduğunu, ahlakının yüksekliğini ben de hissediyorum. Lakin işte beraber bazen acayip anlar geçiriyorum.

İçeri girdiler. Sema Hanım o gece döşğinde sabaha kadar düşündü. Muhlis'in gönlündeki bu ukde ne idi? Bunun, kırlangıçlı çantadaki meşum kart olduğu hiç aklına gelmedi.

14

Muhlis'in sinirleri sureta yatıştı. Onun deruni ve değişmez kararı şu idi: "Mademki ben kadife çantada Sema'nın bir numaralı sırrını buldum, o, hakikati itiraf etmemekte ısrar gösteriyor ama mutlaka bunun müsel-selen¹⁰⁰⁷ ikinci, üçüncü numaraları da olacaktır. Vakit ve saati gelince elbette onları da yakalayacağım..."

¹⁰⁰⁷ müsel-selen: zincirleme olarak

Böyle düşünerek ilk anlarda gösterdiği zaafıtan, nefesine karşı duyduğu mahcubiyeti izale için bütün metanetiyle sinirlerine hâkim olmaya çalışıyordu. İlk buhranı takip eden günlerde, yavaş yavaş kararında muvaffak olmaya başladı. Artık gece mülakatlarında hiç lisanına almadığı ukdeyi Sema'ya unutturur gibi oldu.

Zavallı kız, çiğ yememişti ki karnı ağrısın. O, eski densizliklerin tekrar edilmediğini gördükçe Muhlis'in bu sükûnetine aşırı memnun oluyordu.

Yine düğün tedarikleri görölüyordu fakat her iki taraf da hazırlıklarını bir türlü yetiştiremediklerinden, müddeti bir ay daha temdit ettiler¹⁰⁰⁸. Bu tehhürden¹⁰⁰⁹ Muhlis çok sevindi. Zaten o, istediği hakikate ermedikçe akdi icra ettirmeyecekti. Yalnız Sema'nın bu savsaklanmanın farkına varmaması için uğraşıyordu.

Bedreddin Paşa'nın harap köşkünde hummalı bir faaliyetle işler yürüyor, satılacaklar satılıyor, satılamayanlar terhin¹⁰¹⁰ ediliyor lakin bir avuçtan gelen para öbüründen su gibi akıp gidiyor...

Sema Hanım tahammülün fevkinde çalışıyor; üç dört yerden her hafta kucak kucak iş alıyor. Şuradan buradan bularak birkaç türlü makine işleri öğrettiği köylü kızlarını köşkün bir odasında kendi hesabına çalıştırıyor ve gözleri daima gazetelerin ilan sayfalarında bu yolda işler veren ticaret evlerini aramakla meşgul olunuyor:

Nihayet bir gün, gazetelerin birkaçında şu ilana tesadüf eder:

“Evlerde yapılmak üzere işbaşı: Kadınlara külliyetli¹⁰¹¹ sipariş veriyoruz. İşler nefasetçe¹⁰¹² numunelerimize tevaful ettiğı surette, ücretler her işçiyi memnun edecek surette dolgundur. Tediye¹⁰¹³ imalatın teslimi anında derhâl muntazaman ifa olunur. Şeraitimizi anlamak isteyenlerin vakit kaybetmeksizin Sirkeci'de, Koza Hanı'nda 14 numaraya müracaat etmeleri.”

¹⁰⁰⁸ temdit etmek: uzatmak

¹⁰⁰⁹ tehhür: gecikme

¹⁰¹⁰ terhin: rehin olarak bırakma

¹⁰¹¹ külliyetli: pek çok

¹⁰¹² nefaset: çok beğenilir olma

¹⁰¹³ tediye: ödemeler

Bu ilanı okuyunca Bedreddin Paşa kerimesinin¹⁰¹⁴ zihninde bir hatıra uyandı: Sirkeci’de Koza Hanı’ndaki bu 14 numaralı ticaret-hanenin namını, bundan evvel, o, bir yerde daha duymuştu fakat nerede, ne münasebetle?

Çok uzun düşünmeden buldu. Sultanhamamı civarında musallat olan Nurullah Şahab isimli gencin kendine verdiği tavsiye kartının üzerinde bu adres yazılıydı... Fakat felaket şu idi ki: Bu menhus 14 numaranın birtakım esrar içinde intihar eden masum bir kızın feci adliye vakasına karıştırılmış pek şüpheli bir nam olduğunu her nasılsa hiçbir yerde okumamış, hiç kimseden duymamıştı.

Bu “dolgun ücret” hoşuna gitti. “Nefasetinden bahsolunan işleri görüp şeraiti anlamak üzere, numaraya müracaata karar verdi. Lüzum görürse Nurullah Şahab’ın tavsiye kartından istifade edecekti. Fakat bu belalı kartın himayesine sığınarak Koza Hanı’na müracaatı duyulursa bu hareketinin Muhlis nazarında affolunmaz müthiş bir cinayet teşkil edeceğini bilmiyor, bunu bir ihtimal suretinde bile hiç aklına getirmiyordu. Nasıl getirebilirdi? Bu memlekette muhit ne kadar tebeddül etse, kıyamet zelzelesi husule getirecek ve her şeyi altüst edecek bir inkılap vuku bulsa, maişet darlığından halk arasına kıran girse eskiden beri aristokratik terbiye almış köhne kafaların değişmelerine ihtimal yok gibidir. Bunlar hasbe’l-mecbûriyye¹⁰¹⁵ yeni hâle tahammül eder gibi görünürler fakat kendi aralarında hoşnutsuzluklarını, nefretlerini izhardan¹⁰¹⁶ bir an hali¹⁰¹⁷ kalmazlar. Bütün ömürleri ahuvah şikâyetiyle geçer. Böyle bir ailenin kızı, zamanın mecburiyetleri, ihtiyaçları önünde ne kadar boyun eğse “Bedreddin Paşa kerimesi işçilik ediyormuş.” tenkidi önünde irkilir. Böyle bir işanın darbesinden anasını da muhafazaya uğraşır. Binaenaleyh Sema Hanım, böyle yerlere iş almaya tebdil-i kıyâfetle, gayetle gizli gidiyordu. Evvelen¹⁰¹⁸, kendince pek masumane olan bu hareketini Muhlis’ten saklayabileceği kanaatinde idi. Sa-

¹⁰¹⁴ kerime: kız evlat

¹⁰¹⁵ hasbe’l-mecbûriyye: mecburiyet sebebiyle

¹⁰¹⁶ izhar: açığa vurma

¹⁰¹⁷ hali: geri

¹⁰¹⁸ evvelen: ilk olarak

niyen¹⁰¹⁹, duyulursa ne olabilirdi? Böyle işlere atılışı Sema için bir zillet değil, büyük bir fedakârlık sayılırdı. Çünkü hep bunları düğüne hazırlanmak için ihtiyar ediyordu. Salisen¹⁰²⁰, Sema'nın han odalarına bir suiniyetle gittiğine kail olacak kadar Muhlis'in vicdan düşünlülüğüne ihtimal verilebilir miydi?

Sema Hanım, bir gün erkenden köşkten çıktı, İstanbul'a geçti, Hırka-i Şerif'e Mestan Dadı'sına gitti. Orada kıyafetini değiştirdi. Yukarıdan aşağı mürekkep şişesi gibi simsiyah bir muamma olduktan sonra Sirkeci'ye indi, Koza Han'ında 14 numaralı idareden içeri girdi. Koridordaki kapalı kapılardan hangisine el uzatacağını düşünürken karşısına Nurullah Şahab'ın nüsha-i sâniyesi¹⁰²¹ bir delikanlı çıktı.

Bu genç, İzzet Saim'di. O ticarethanede vukuat geçire geçire kadın avcılığında artan maharetiyle Sema'yı süzdü.

Nefis bir şampanya gibi sımsıkı kapalılığına rağmen bu siyah mahfazanın¹⁰²² içindeki malın ekstralılığını derhâl sezdi ve sebeb-i mürâcaatını da keşfetmiş olmakla beraber onu söyletmek için sordu:

— Kimi arıyorsunuz efendim?

Sema Hanım, bu sualden, biraz etrafını yadırgayarak, nazik sesiyle:

— Yanlış mı geldim acaba efendim? İş veriyorlarmış... Burası değil mi?

— Yanlış değil, burası efendim. Buyurunuz içeriye numunele-
rimizi gösterelim, şartlarımızı bildirelim.

İzzet Saim, zaireyi Semih Âtîf Bey'in bir *minister*¹⁰²³ odası gibi maroken koltuklu, şık yazıhaneli kabinesine alır, geniş bir kanepenin rahat köşesini göstererek:

¹⁰¹⁹ saniyen: ikinci olarak

¹⁰²⁰ salisen: üçüncü olarak

¹⁰²¹ nüsha-i sâniye: ikinci kopya

¹⁰²² mahfaza: saklanmak ve korunmak istenen bir nesnenin içine konduğu kutu

¹⁰²³ minister: bakan

— Buyurunuz efendim...

Sema Hanım, odanın intizamından bir kibarlık ve gencin ikramlarından şimdiye kadar iş aldığı mahallerin hiçbirinde tesadüf etmediği bir terbiye kokusu alarak kârlı bir alışverişin medhalinde olduğunu görür. Memnun, müsterih kanepeye oturur.

Delikanlı, hemen hanımın önüne küçük bir masa çekerek üzerine bir albüm açar. Sayfalarında *ansiklopedi de fam*¹⁰²⁴ kabîlinden birçok el işi örnekleri, motifler ve Paris'teki *Prentan* mağazasının her sene müşterilerine meccanen¹⁰²⁵ tevzi¹⁰²⁶ ettiği reklama benzer türlü türlü kumaş faturaları, biçim patronları...

Bu şık odanın genç müstahdemi, büyük bir şaklabanlıkla sayfaları çevirerek:

— Efendim, bunların çoğu demodedir. İçlerinden intihap edeceklerimiz azdır. Bir çeyrek, yirmi dakika kadar sabrederseniz şimdi yeni albümlerimiz gelecek...

Sema Hanım, biraz sıkılarak örneklere bakar iken, İzzet Saim, iştihaaver bir avın etrafında dolaşan bir tilki gibi hücum dakikasını tayin için odanın içinde neşeli neşeli dört dönerek:

— Efendim, yabancı gibi durmayınız. Rahatsız oturuyorsunuz. Böyle peçe altından albüme bakılmaz, yüzünüzü açınız, serbest durunuz şöyle. Biz adam yemeyiz. İnşallah birbirimizden çok memnun kalırız da bundan sonra çok iş yaparız.

Sema Hanım, Kalpakçılarbaşı çığırtkanlarına benzeyen bu gencin ağız kalabalıklığı önünde biraz daha şaşırır. Kalpakçılarbaşı çığırtkanlarının el ovuşturarak, yüzlerinin yılışık tebensümleri arasından, “Bana baksanıza küçük hanım, aradığınız mağaza burasıdır. Her çeşit basma, yünlü, ipekli, zarif son moda kumaşlarımız var. Bir kere bakınız da almayınız efendim. Mağaza sizindir. Geçmeyiniz efendim. Siz bizi unuttunuz fakat eski müşterimizsiniz. Biz sizi tanıyoruz. Vallah başka yere gidip aldanacaksınız. Paranızı sokağa atacaksınız, inat etmeyiniz. Buyurunuz efendim, bugünkü

¹⁰²⁴ ansiklopedi de fam (*encyclopédie des femmes*): kadın ansiklopedisi

¹⁰²⁵ meccanen: bedava

¹⁰²⁶ tevzi: dağıtma

paranız da bize kısmet olsun. İki taraf da hoşnut kalsın...” O müşteri kaçırınca çapariyi derhâl başka geçenlere fırlatarak “Büyük hanım, işte burası. Hem ucuz hem zarif, emsalsiz. Bu ağır vücutla başka yerleri dolaşmayınız efendim. Beyhude yorulacaksınız. Bir kere de beni dinleyiniz. Bakınız efendim ne diyorum: Gel, geçme... Helal paranızı çürük mallara kaptıracaksınız. Vallahi pişman olacaksınız...” Delikanlının sözlerinde, tavırlarında işte bu çeşni vardı. Onun hâlinde ilk gördüğü kibarlık her ağız açışında, her kımıldanışında sapır sapır üzerinden dökülüyordu. Fakat Sema, resmî bir hükûmet kabinesinde değil, her hâlde bir esnaf odasında idi. Orada pek ince aristokratik bir terbiye aramaya hakkı yoktu. Esnafça görüşmeyi tabii buluyordu.

Düşündü. Filhakika yüzünü kapalı tutmayı kendi de münasebetsiz gördü, peçesini açtı. Siyah bulutun altından odaya bir ay doğdu. İzzet Saim, perestişinden küçük dilini yutacaktı. “Heyyyy...” diye nefesini sekiz elif miktarı içeri aldı. Derhâl yine kendini topladı. Kabaran iştihasını kıza belli etmemek için pencereden dışarı bakarak birkaç defa yutkundu.

Zaire, hiç onun hâllerine dikkat etmez bir dalgınlık sükûnetiyle, ağır ağır albümün yapraklarını çeviriyordu. İzzet Saim, onunla biraz daha konuşmak arzusunu yenemeyerek, şen, mütebessim, kızın önünde durdu:

— Affedersiniz hanım, sizden bir şey soracağım.

Sema Hanım, kıvrıcık kirpikli, engin deniz mavisi gözlerini albümden kaldırarak:

— Buyurunuz efendim...

— Nurullah Şahab Bey’den tavsiye kartı alan Muamma Hanım siz misiniz?

Sema Hanım, küçük bir tevakkuf ve kaş çatıklığından sonra:

— Evet fakat sözünüzde iki yanlışınız var...

— Nedir efendim?

— Ben kimseden tavsiye kartı istemedim. Şahab Bey, onu bana büyük bir ibram ve ısrarla verdi. Büsbütün reddetmeyi terbiyeye

muvafık bulmayarak aldım. Saniyen, benim adım Muamma Hanım değildir.

— Evet, evet efendim... Büyük bir ısrar ve istirhamla verdiğini Şahab da itiraf ediyor. İsminizin Muamma olmayacağı da malum. Pek kapalı bulunmuş olduğunuz için aramızda biz size bu namı verdik... Fakat şimdi asıl isminizi öğrenmekle müşerref olamaz mıyız?

— İsmimin size ne lüzumu var? Onu söylemekte mazurum... Size Ayşe, Fatma diye uydurma bir ad fırlatmayı istemem. Size lazım olan benim ismim değil, işimdir. İşime bakarsınız, beğenilirse devam ederiz...

— Siz, Sultanhamamı'ndaki ticarethaneye, B.S. markasıyla iş alıp veriyormuşsunuz.

— Evet, burada da hüviyetimi aynı harflerle tespit edeceğim.

— Nasıl arzu buyurulursa... İşinizi görmeye de lüzum yoktur çünkü Şahab bu husustaki mahâret ü senânızı¹⁰²⁷ göklere çıkarıyor. O, işlerden çok anlar. Büyük *konesördür*¹⁰²⁸.

— Eh, pek de öyle âlâ, bâlâ¹⁰²⁹ bir şey değil... Yalnız işte, alelade işçi kadınlarıninkilerin biraz fevkinde...

İzzet Saim saatine bakarak:

— Yeni albümlerin bu zamana kadar gelmeleri icap ederdi fakat getirmediler... Öbür odaya gideyim, telefon edeyim, çabuk getirsinler... Herhâlde onlar gelinceye kadar beklemeye vaktiniz vardır ya...

Sema Hanım, bileğindeki saatine göz atarak:

— Yirmi dakika, nihayet yarım saat daha kalabilirim.

— Ben sizi daha ziyade de bekletirim ya...

— Niçin efendim?

— Çünkü numunelerimiz muhakkak gelecektir. İş vermeden bugün sizi salıvermek istemiyorum...

¹⁰²⁷ mahâret ü senâ: hünere, ustalık

¹⁰²⁸ koneseör (*connaissanceur*): uzman

¹⁰²⁹ bâlâ: yüce

— Kismetse olur...

— Yok, yok... İşi kismetle bırakmamalı, kismetle hazırlamalıdır. Biz şimdi eski alaturka usulde “kismetse olur” ile iş görmüyoruz... Kismetle gördüğümüz yerde hemen çalyaka ediyoruz... Çünkü onun avcılarını o kadar çok ki... Kapanın elinde kalıyor. Mademki işini bize pek sena ettiler¹⁰³⁰, elimizden öyle çabuk kurtulamazsınız... Müsaadenizle telefona gidip geleyim... Şimdi... Şimdi... İki dakika sürmez...

Bu çenebazın önünde biraz zihni bulanmaya başlayan Sema, naçar¹⁰³¹ bekler. İzzet Saim öteki odaya koşar, ahizeyi eline alarak istediği numarayı açtırdıktan sonra:

— Alo...

— Alo...

— Kimsiniz?

— Siz kimsiniz?

— İzzet Saim...

— Bendeniz de Bayır Turpu...

— Ulan Şahab, alay etme...

— Estağfurullah alaycı değilim. Dün gece taburcu oldum. Bu gece de hamamcı olacağım...

— Ulan müjdemo isterim.

— Ne oldu be? Anan maltız oğlağı mı doğurdu? Kaç tane yavruladı?

— Ondan daha çok mühim bir şey oldu. Alayı kes, hemen buraya koş... Vakit yok. Fırsatı kaçırmayalım... Bir daha ele geçmez. Senin mahmiyen, siyah güvercin burada, kapancada.

— Deme Allah aşkına... Sevinçten şimdi şuuruma halel gelir¹⁰³².

¹⁰³⁰ sena etmek: övmek

¹⁰³¹ naçar: çaresiz

¹⁰³² halel gelmek: zarar gelmek

— Rica ederim, biraz daha dişini sık... Çıldırma. Çünkü ben de zihnimi oynatmak üzereyim. Yalvardım, yüzünü açtı.

— Ah anam... Nasıl?

— Ay doğdu Allah, amentü billah... Senin tahmininin on sekiz bin kat gökler kadar fevkinde... Yutkunmadan hunnak¹⁰³³ olacağım... Çabuk gel...

— Yüreğim o kadar hopluyor ki...

— Ulan neden?

— Şimdi oraya koşarsam ne yapacağız?

— Halt etme ulan, bugün şansımız o kadar açık ki... Mansur Efendi de burada yok. İdarehanede bir ben... Bir o...

— Aman Allah!

— Beni zincire vursalar yine kendimi zapt edemeyeceğim...

— Ulan ben gelinceye kadar sabret... Ne plan kurdunsa söyle...

— Planım pek sade... Sen hemen koş, yetiş... Beş dakika geç kalırsan sonra zemherir¹⁰³⁴ ayısı gibi tabanını yalarsın...

— Ulan, planını söyle diyorum...

— Allah belanı versin... Sırf acemi mi oldun? İşe yine elifbadan mı başlayacağız? Teâmül-i kadîm¹⁰³⁵ üzere hareket olunacak...

— Sen içeride güveyi gireceksin. Ben oda kapısında bekleyerek yengelik edeceğim... Sonra sen dışarı çıkıp kapı önünde aynı vazifeyi göreceksin... Ben dâhil-i zifâf olacağım...

— Bal kabağı, işte bu kadar...

— Geliyorum İzzet, uçuyorum...

— Uçamazsın ulan, dört ayak yürü...

— Dört değil ulan, beş ayak geleceğim...

— İstersen kırkayak gibi gel... İstersen eski salapuryalar gibi arkana bir motor uydur.

¹⁰³³ hunnak: bademcik iltihabı

¹⁰³⁴ zemherir: karakış

¹⁰³⁵ teâmül-i kadîm: eski gelenek

— Rezalet repertuvarını kesecek misin, yoksa ben de tam tertip rezilleneyim mi?

— Aman aman nağmelerini kes, Sulukule'dekiler duymasınlar...

— Neden ulan?

— Sonra edebiyatından not almaya gelirler...

— İzzet, şakayı bir tarafa koy... Oraya gelir gelmez bana ağır bir vazife yükleteceksin... Bazen sizin idarehane bir randevu mahalli gibi işler. Bunların içinde laf anlayanı var, anlamayanı var... Ben onları nasıl savacağım?

— Ne yapıp yapıp hepsini atlatmalı...

— Ne diyeceğim? İçeride İzzet Saim Beyefendi'yi gerdeğe koyduk, halvet var. Kimseyi bırakmıyoruz mu diyeceğiz?

— Ulan tarih okumadın mı, bilmiyor musun? Eski sultanlar halvet oldukları zaman, memnuiyet hilafında ortada dolaşanların kafalarını vurdururlarmış...

— Tarihin o sayfaları artık kapandı. Anlaşılan eski adamlar fazla utangaçmışlar... Halvete ne hacet! Şimdi Divanyolu'nda neler oluyor... Natüralist olmalı, tabiatı taklit etmeli... Görmüyor musun, kediler köpekler utanıyorlar mı?

— Zırlama be, artık kes, haydi çabuk ol, bekliyorum...

— Bir şey daha...

— Patla... Nedir?

— İlklik nöbetini bana terk etmez misin?

— Niçin ulan?

— Ey oğlum, sona kalan donakalır, derler de...

— Korkma, donmazsın...

— Ben kapının önünde sultanın haremağası gibi nöbet bekliyorum da sonra sıra bana gelince, aksilik bu ya, bir mâni zuhur eder de bizim iş gelecek marta kalır... O zaman, ben kapı önünde ettiğim bekçiliğin arına mı yanayım, kaçırdığım nöbetin acısına mı?

— Haydi be çenen pırtı... Uç baba torik...

— Geliyorum ulan... Ben yetişinceye kadar perhizi bozma. Te-yemmüm geç... Vallah erkek dişi, şişlerim ikinizi de...

Bu iki kopuğun zihniyet ve terbiyelerinin ayarına pek güzel mihek¹⁰³⁶ olan bu sözlerden sonra, İzzet Saim ahizeyi çengele asarak beşuş¹⁰³⁷ ve telaşla Sema Hanım'ın yanına düşer. Dudaklarının uçları kulaklarına doğru uzanarak, ellerini ovuştura ovuştura:

— Telefon ettim. Numune albümleri hazır, şimdi getirecekler... Fakat efendim, öyle sıkılğan durmayınız, artık burası sizin eviniz... Lakin ilk geldiğiniz için bugün misafirimiz sayılırsınız. İkramda kusur ediyorum galiba... Sormadım... Kahve mi, çay mı? Ne em-redersiniz?

Sema Hanım, hiç hoşlanmadığı bu laubaliliğe karşı çatkınca:

— Teşekkür ederim. Hiçbir şey içmem. Mutadım değildir.

— Şimdi bu oldu mu ya? İşçi erkekler, içkinin her türlüünü kullanırlar. Mesleklerinin şanı budur. Erkeklerle müsavat iddia eden kadınların da böyle olmaları lazım gelmez mi? Bu dünyada hep çalışmaya gelmedik ya? Arada bir de eğlenmeliyiz...

— Benim eğlencem iştir. Başka şey bilmem...

— Bah güzelim, alışmamışsınız galiba... Bu dünyada öyle lezzetli şeyler vardır ki onları yapmayanlar, henüz tatlarını almamış olanlardır... Bir insan, bu zevklerden bir kere yarım parmak atarsa, artık kendini bir daha geri alamaz... Biz burada, güzel işçi kızlarla ne konyaklar, rakılar içtik... Sıkılma, zevkin ne ise söyle... Kuş sütü istersen şimdi hazır önünde bulursun...

Laubaliliğin de birkaç perde üstüne çıkan bu cıvık sözlerin karşısında, Sema Hanım, bütün vücuduyla bir ürperme geçirdi. Delikanlıdan gördüğü ilk terbiyeli tavırların sahte olduğunu anladı. Onun asıl mahiyeti işte meydana koyduğu son hâliydi... Bu birkaç odalı idarehanede, şimdi gözlerine acayip bir dönüklük gelen bu zirzoptan başka kimse yok muydu?

¹⁰³⁶ mihek: ölçü

¹⁰³⁷ beşuş: güler yüzlü

Şimdi tehlikeyi hisseden Bedreddin Paşa kerimesini hafif bir çarpıntı aldı. Şöyle göz ucuyla odanın vaziyetine, kapıya, pence-relere baktı... Aşağısı cadde, cıvıl cıvıl halk kaynıyor... Bir iki feryatta oraya dünyayı toplayabilirdi fakat kopacak rezaleti düşün-dü. Gürültüye hemen zabıta koşacak, gazete muhbirleri, ellerinde kalemleriyle karşısına sıralanarak “Söyle kadın, seni odada nasıl sıkıştırdılar? Bu hücumdan iffetin yüzde kaç müteessir oldu? Yoksa onu bütün bütün kaybettin mi? Veyahut ki ona zaten hiç malik değil miydin? İstanbul randevuhanelerinden hangisinin gülüsün? Yoksa, Fransa payitahtına izafetle, Kadıköyü’nde açılan mahut sokağın medeniyet hadimelerinden biri misin?” diyecekler...

Hiçbir müstantik, bu muhbirler kadar ince isticvap kiyasetini gösteremez. Hele suallerinden bir tanesine eksik cevap ver, ertesi günü gazetelerde onu on parmağın hayret ve hicabından ağzında kalacak surette icat ve itmam edilmiş bulursun... Aman ya Rabbi! Ne tarafa dönsen kepezelik, rezalet, felaket... Bu tuzaktan sağ ve namuslu olarak nasıl kurtulmalı?

Bu esnada sokakta koşuşmalar, gürültüler olur. İzzet Saim cad-deye bakan pencereye koşar. Polislerin müdahalelerinden, halkın ağzında dönen sözlerden vakayı biraz anlayarak işçi kıza malumat verir:

— İki yankesici yakaladılar, götürüyorlar. Gel bak...

Sema Hanım, bu davetten bir tehlike sezerek:

— Neme lazım benim sokak vakaları. Bir saat oldu, numunele-riniz gelmedi. Ben gidiyorum. İcap ederse başka vakit görüşürüz...

— İş vermeden bugün seni salıvermem...

— Ne demek? Burada boş yere bekleyip diğer işlerimi mi kay-bedeyim?

— Sekiz on dakika daha...

— Bir dakika duramam...

— O hâlde mevcut albümden sana iki örnek vereceğim. Onları göstereyim.

İzzet Saim, albümün yapraklarını karıştırdıktan sonra parmağını bir şeklin üzerinde durdurarak:

— Hah! İşte bir tanesi bu...

Sema, şekli görmek için biraz eğilir eğilmez cüretkâr çapkın, bütün hırsıyla kızı belinden kavrayıverir, dudaklarını bulmak için ateşli ağzını, onun korkudan solmuş yüzünde çılgın titremeler ile dolaştırmaya başlar.

Sema, seni olduğu kadar ani bir hücumun tesiriyle, havâ-yı nesîminin¹⁰³⁸ en yüksek tabakalarında uçan bir tayyareden müthiş bir felaketin ka'rina¹⁰³⁹ düşmüş gibi, birkaç saniye kendini kaybedip yine bulduktan sonra nazik hançeresini yırtı yırtı “Can kurtaran yok mu?” feryadını koparır ve bütün nefretiyle çırpına çırpına, en dehşetli yılanlardan ziyade ruhuna azap veren o melun kolların çemberinden kendini kurtarmaya uğraşır.

İzzet Saim, şehvet ihtirasının bütün gençliğini sarsan baygınlıkları içinde:

— Bağırma, nafîle, bırakmam...

Sema, son yeisinden gelen hevl-i cân¹⁰⁴⁰ ile “Can kurtaran yok mu? Can kurtaran yok mu?” istimdadını birbiri arkasına salıverir.

İzzet Saim:

— Beyhude boğazını yırtma, elmasım. Oda kapısı kilitlidir, anahtarı da cebimdedir. Ne kadar bağırırsan içeriye kimse gelemmez.

— Burası dağ başı mı?

— Şehir içi ama kim kime... Herkes kendi hırgürüyle meşgul...

Sema, son kuvvetleriyle didişerek yırtıla yırtıla kopardığı avazlarıyla odayı inletir.

Böyle şiddetli ret gördükçe hırsı artarak gözleri kararan İzzet, muhtazır bir canavar homurtusuyla:

¹⁰³⁸ havâ-yı nesîmî: atmosfer

¹⁰³⁹ ka'r: dip

¹⁰⁴⁰ hevl-i cân: can korkusu

— Ah kaymağım, sana, nafile yırtılma diyorum. Sokaktan buraya ses gelir ama buradan aşağı gitmez. Bu odanın duvarları sağır-
dır. Ben yüz defa tecrübe ettim...

Biçare kız, bu azılı şehvet haydudunun zaptından kurtarabildiği bir eliyle, onun ateş nefesli kuduz suratını yumruklamakta iken oda kapısının tokmağı karıştırılır...

İzzet, terli göğsünün hırıltısıyla:

— Kimdir o?

Dışarıdan çok sert bir ses:

— Aç...

— Açmam...

— Aççç!

— Gökten emir nazil olsa açmam... Defol...

Kapının üzerinde kuvvetli ve çizmeli bir ayağın üç tekme darbesi gümler. Kilit çözülür, iki kanat birbirinden ayrılır. Oda-
nın ortasına boylu boyunca Muhlis dikilir. Bir hayalet kadar cevval¹⁰⁴¹, bir ölü kadar sarı, bir ruh kadar samit¹⁰⁴² bir Muhlis...

Sema'yı şehvetin son ihtilaçlarıyla¹⁰⁴³ süzgün bir delikanlının kolları arasında görür. Bu cehennemî manzara karşısında yıldırıma uğramış bir nihal¹⁰⁴⁴ gibi sallanır. Hayatının dimağı yakan bu faci-
asını beş on saniye sükûtle seyreder. Müthiş bir felaketin bir insan yüzünde tersim edebileceği¹⁰⁴⁵ en acı bir tebessümle:

— Affedersiniz, bir yanlışlık oldu. Bir kadın arıyordum... Şüph-
he üzerine kapınızı kırdım fakat aradığım kadın, bu kollarınızın arasında gördüğüm fahişe değildir... Yanılmışım. Bir daha affeder-
siniz. Zararınızı tazmine¹⁰⁴⁶ hazırım... Zevkinize bakınız birader...

¹⁰⁴¹ cevval: atik

¹⁰⁴² samit: sessiz

¹⁰⁴³ ihtilaç: çırpınma

¹⁰⁴⁴ nihal: fidan

¹⁰⁴⁵ tersim etmek: resmini çizmek

¹⁰⁴⁶ tazmin: ödeme

Muhlis, o anda kapının önünde olan Nurullah Şahab'ı eliyle iterek dışarı fırlar...

Arkasından Sema'nın şu feryadı kopar:

— Muhlis... Revolverini çek, beni de bu haydudu da öldür! Muhlis, beni bu canavarların ellerinde diri bırakma...

Yaisin bu mutazallim¹⁰⁴⁷ son davetine cevap gelmez. Muhlis, yanan asabının gözlüğü altından, adı bir zina vakası şeklinde gördüğü bu kucaklaşmış erkeklerle dişiye karşı bir kurşun sarfına tenezzül etmez. Sema'yı, bir aşk intikamına değersiz bulur. Nişanlısı nazarından birdenbire o kadar düşer.

O ara, ihtiyar Mansur Efendi zuhur eder. Savuşmak üzere bulunan Muhlis'i kolundan çekerek:

— Durunuz beyefendi. Oda kapısı kırılmış, içeriden acı acı kadının feryatları duyulmuş...

— Kapıyı ben kırdım. Tazmine hazırım...

— O tazmin keyfiyetinden evvel ve daha mühim, yapılacak bir şey vardır.

— Nedir?

— Gözleri dönmüş bu müfteris¹⁰⁴⁸ şehvet canavarlarının ellerinden şu biçare kadını kurtaralım.

— Pöh... Neme lazım benim elin fahişesi...

— Daha yüzünü görmeden, size yeminle söyleyeyim ki o kadın fahişe değildir.

— Fahişe olmasa, böyle yere ayağıyla gelir mi?

— Gazetelerdeki ilanlara aldanarak, biçare, buraya iş almaya gelmiştir çünkü bu erzel¹⁰⁴⁹ delikanlılar, avını diri diri parçalayarak sıcak kanı ağzından aşağı akıta akıta büyük bir haz ve zevkle yiyen yırtıcı hayvanlara benzerler. Buraya harcıâlem¹⁰⁵⁰, fersude kadın ge-

¹⁰⁴⁷ mutazallim: yakaran

¹⁰⁴⁸ müfteris: yırtıcı

¹⁰⁴⁹ erzel: çok rezil

¹⁰⁵⁰ harcıâlem: herkesin kullanabileceği

tirmezler. Tuzaklarını daima masum, bakir, pak kızlar için kurarlar. İntihar eden zavallı Mürüvvet'in feryatnamesini gazetelerde okumadınız mı? İşte o batakhane burasıdır, beyim. Şimdi göreceksiniz, biçare kız, hüviyetinin mestur¹⁰⁵¹ kalması için ayaklarımıza kapacaktır. Çünkü masumdur. Buraya ırzını satmaya değil, iş almaya gelmiştir. Çünkü fahişe olsa niçin bağırsın? Bana yardım ediniz beyefendi, buraya zabıta gelmeden işi kapatalım. Masum kadının temiz ismini, böyle elim bir vaka ile kirlenerek gazetelere geçmekten kurtaralım.

— Bu kadın, Nurullah Şahab'ın mahmiyesidir. Ondan kart alarak buraya gelmiştir. Binaenaleyh fahişeliğine kuvvetli kanaatim vardır... Elin orospusu için böyle vakalara namımı karıştıramam. İffetsizliğinin cezasını çeksin. Adam aldatmayı öğrensin...

Bu muhavereyi içeride hâlâ kendini mütecavizin kolları arasından kurtaramamış olan bedbaht Sema, aynen böyle işitti. Hiç yüzünü görmediği bir adam, kendi lehine şahadet ediyor, insaniyet namına onu imdada çağırıyor da Muhlis, şiddetle bu iyiliğe muteriz bulunuyor¹⁰⁵². Bu bedahete karşı göz yumuyor çünkü tahkike, tetkike hacet bırakmadan vaka kendi kendini söylüyor.

Muhlis, rüzgâr gibi, merdivenlerden süzülüp kayboldu. Bu genç azgınlarla uğraşmak için yalnız kalan ihtiyar Mansur Efendi, her neredense eline iri yarma bir soba odunu geçirerek oda kapısında nöbet bekleyen Nurullah Şahab'a döndü:

— Şahab mısın, Şahbaz mısın, ne boksun... Haydi bakayım, defol oradan... Ben burada bulundukça bu ak sakalımla sizin bu habasetinize¹⁰⁵³ seyirci kalamam... Şimdi şuradan bir seslenmemle buraya on polis celbederim. Alimallah ellerinize kelepçe vurdurur, sizi öyle gönderirim. Çünkü çok cinayetinizi biliyorum. İllallah artık...

Onu dışarıya püskürtüp medhal kapısını örttükten sonra cebir cinayeti işlenen odaya girdi. Emelinde ısrara imkân kalmamış ol-

¹⁰⁵¹ mestur: gizli

¹⁰⁵² muteriz bulunmak: itiraz etmek

¹⁰⁵³ habaset: kötülük

duğunu gören İzzet Saim, naçar avını bırakmış fakat son derece-i galeyâna¹⁰⁵⁴ kadar kabarıp da henüz teskin olunamamış¹⁰⁵⁵ şehvetinin ateşiyle iri iri soluyarak hâlâ dönük gözlerle bir köşede bakınıp duruyordu.

Çılgın fiilinden menolunmuş delikanlının gözlerinde yanan her nevi cinayete müstait arzu ateşinin önünde ihtiyar Mansur bir düşündü... O ahlaksız sözle, mantıkla, tekdirle tedibe¹⁰⁵⁶ uğraşmak, o ara yalnız beyhude değil, belki de tehlikeliydi.

Titreyen elleriyle, açılmış saçılmış başını, göğsünü, bağrını; yırtılmış, sökülmüş, perişan kıyafetini mümkün mertebe toplamaya, tamire uğraşan Sema'ya doğru yürüyerek:

— Kızım gel, sana iki yudum su içireyim. Burada yarım dakika bile durma, savuş. Zabitanın gelmesi ihtimali vardır. İsmin vukuat jurnallerine, gazete sütunlarına geçmesin. Her kim isen, hüviyetini bana da bildirme, lazım değil. Yüzünü görmeden iffetine şahadet ettim. Şimdi gördüm, aldanmamış olduğumu anladım. Hâlin, tavrın, kıyafetin yalnız afif değil, asil bir kız olduğunu da söylüyor. Mürüvvet gibi, intihara kalkacak kadar sakın meyus olma... Mundar ellerin yüzünü tırmalamış olmasından ismetine hiçbir leke bulaşmaz. Seni her kim itham ederse çağır beni, ben onu aksine ikna edeyim. Haydi yavrum...

Sema'yı diğer odaya götürdü; ona birkaç yudum su içirdi. Yüzünü, üstünü düzeltmesi için bir küçük ayna buldu...

Sema, bu pek muhterem ihtiyardan ayrılırken gözyaşlarını akıta akıta ellerinden öperek:

— Mukaddes zat, bugünkü halaskârım ve ikinci pederim oldunuz. Buraya bilmeyerek ve büyük bir müzayaka sevgiyle düştüm.

— Söylemeye hacet yok...

— Kapıyı kıran o genç, beni tanıdı fakat vahşiyane bir intikam almak için kurdun ağzında bıraktı gitti...

— Tanıdığını ben de anladım.

¹⁰⁵⁴ derece-i galeyân: coşkunluk derecesi

¹⁰⁵⁵ teskin olunmak: yatıştırılmak

¹⁰⁵⁶ tedib: edeplendirme

— Neden anladınız?

Senin Nurullah Şahab'ın mahmiyesi olduğunu, ondan tavsiye kartı alarak buraya geldiğini söyledi. Tanımasa bu tafsilatı nereden bilecek?

Heyecandan elan¹⁰⁵⁷ dizleri tutmayan Sema, bu sözleri işitince tutulduğu ikinci helecanın tesiriyle düşmemek için duvara yaslandı. Çünkü kendi İstanbul'da kaldığı akşam, Muhlis'in geceyi Sema'nın yazı odasında geçirdiğini, binaenaleyh duvarda asılı gördüğü kır-langıçlı çantayı karıştırıp içinde Nurullah Şahab'ın tavsiye kartını bularak şüpheye düşmüş olduğunu derhâl anlamıştı.

Kızcağızın üsteleyen bir helecanla büsbütün sararıp sendelediğini gören Mansur Efendi:

— Haydi, yavrum, durma... Merdivenlerde ayak sesleri duyuyorum...

Sema Hanım, halaskârının elini yine gözleriyle ıslatarak büyük bir şükranla bir daha öptükten sonra toplayabildiği son kuvvet ve gayretiyle koştu.

15

Sema Hanım, köşke hasta döndü. Bir hafta bitap yattı. Validesine felaketi, şiddetini mümkün mertebe tahfifle¹⁰⁵⁸ anlattı. Birkaç gazete, vakayı vücudu olmadık eşhas ve tafsilat icadıyla yalan yanlış yazdılar. Hasan Bedreddin Paşa ailesinin namı halka böyle havadis yetiştirmekle meşgul, mübahi¹⁰⁵⁹ ağızlara, kalemlere bulamaç olmaktan kurtuldu. Mesele kapandı.

Oğlu kızı birbirine namzet, komşu iki paşa ailesi arasındaki her nevi münasebet kesildi. Muhlis, mukaddes bir vazife bildiği bekçiliğine artık devam etmiyor, kendi köşklerinden o tarafa bir adım bile atmıyordu.

¹⁰⁵⁷ elan: hâlâ

¹⁰⁵⁸ tahfif: hafifletme

¹⁰⁵⁹ mübahi: övünen

Sema Hanım, cehennem taşıyla yara yakar gibi, izzetinefsinin cerihalarını¹⁰⁶⁰, ızdıraplarla dağlaya dağlaya gönlüne biraz teselli getirmeye başladı. Muhlis'in o vahşi intikamı, kalbini ondan soğutmuştu fakat teessür veya kayıtsızlığından hiçbir haber alamadığını da merak etmiyor değildi.

Böyle bir anda Muhlis'ten şu mektup geldi:

“Sâfile¹⁰⁶¹ Hanım,

Sana artık Sema namını vermeye, Allah'tan, vicdanımdan hayâ ederim. Senin hâlâ bu yüksek ismi taşıman Halik'a karşı bir isyan, hilkate karşı bir küfürdür. Sen artık geber. Yedi kat yerlerin dibine gömül. Ayıbını toprak örtün. Birkaç kürek toprak değil... Cifeni¹⁰⁶² merkez-i arzın cehennemine kadar indirmeli, üzerine dağlar yığmalı...

Seninle hiçbir alakam kalmadı. Gönlümde öğürttü getiren pek müstekreh hatırandan başka bir iz bırakmadın. Sana bu mektubu yazışım, artık hayır ve şerrine karışmak istediğim için değildir. Babanın namını sürüklediğin levsten kurtarmak için intihar et... Anlıyor musun Sâfile Hanım? Azrail'e, sana temasla elini kirletmek istikrahını verme. Zehir ile, bıçakla, kurşunla, ateşle, su ile kendi kendini temizle...

Zavallı Mürüvvet'ten ibret al. O paktıynet kızcağız, üzerine sürtünen ellerin kirlerinden temizlenmek için vücudunu teneşire uzattı. O, bir melekti; behimi¹⁰⁶³ bir tecavüzün arına tahammül edemedi.

Hayatımı hayatına bağlamak felaketine uğratmadan, çok şükür Cenabıhak bana, övündüğün o billur kalbinde kaynaşan yılanları gösterdi.

Çabuk, kendi cezanı kendi elinle ver. Belki bu hareket senin büyük günahın için bir “kefaret zerresi” olur. Fakat ben bunu, senin mağfirete nailiyetin¹⁰⁶⁴ için değil, sana baba olmak felaketiyle

¹⁰⁶⁰ ceriha: yara

¹⁰⁶¹ safile: aşağı

¹⁰⁶² cife: leş

¹⁰⁶³ behimi: hayvanca

¹⁰⁶⁴ nailiyet: erişme

mezarında utanan merhumun namını kurtarmak için, bir ölüye hürmeten istiyorum. İffet ve namusa göstermediğin hürmeti babandan olsun sakınma...

Müntehirler kafilesine iltihakını¹⁰⁶⁵ hemen yarınki, öbür günkü gazetelerde okumalıyım. İffetin öldükten sonra senin yaşaman, ölü, diri ailen efradı için müthiş bir ardır. Bu ardan onları kurtarmakta bir dakika gecikmen, büyük cinayettir. Sâfile Hanım...

Muhlis”

Sema Hanım, Muhlis’in, “Seninle hiçbir alakam kalmadı. Artık hayrına, şerrine karışmıyorum.” deyip de yine kendisiyle bu kadar meşgul oluşuna şaşıtı. Kendi hayatı ona acaba neden bu kadar sıkıntı veriyor, artık alakası kalmadığı bir kadının yaşamasına niçin tahammül edemiyordu? Artık Sema’nın gönlünde, köşkün etrafında bekçilik eden, mehtabın şebnemlerine karıştırdığı gözyaşlarıyla beraber ince hissiyatını döken, terbiyeli, asil Muhlis yoktu. Çizmeleriyle kapı kırarak, “fahişe” tahkirini bir balgam gibi yüzüne fırlatarak, onu düştüğü cehennem kuyusunda bırakıp gözlerini bürüyen intikam vahşetiyle hakikati görmeden savuşan, insafsız, vicdansız, yabancı bir adam vardı.

Muhlis, Sema’yı kendi basiretsizliğine kurban etmiş, artık aralarında her şey bitmişti. Şimdi ne salahiyetle, ona bu kadar nefret ve hararetle intihar tavsiyesine kalkıyordu?

Yazıhanesinin önüne oturdu, kaleme sarıldı. Damarlarını yakan sıcak teessürle şu satırları karalamaya başladı:

“Beyefendi,

Ben o insanlardanım ki vicdanımın itabından başka bir şeyden müteessir olmam. Ağyarın¹⁰⁶⁶ çarpık tenkitleri, tarafgirane¹⁰⁶⁷ muhakemeleri, hakikatten uzak, gülünç moralleri benim için ahlak, hareket düsturu olamaz... Halk, doğru düşünmesini bileydi bu içtimai suiidarelerin muzır sistemlerin doğurduğu ızdıraplardan, adalet-

¹⁰⁶⁵ iltihak: katılma

¹⁰⁶⁶ ağyar: başkaları

¹⁰⁶⁷ tarafgirane: taraf tutar şekilde

sizliklerden çoktan kurtulurdu. Kötülere cüret veren, halkın işte bu hamakatidir.

Siz bu meselede şuurlu bir fert gibi değil, dimağları kendi aralarında inkısam¹⁰⁶⁸ uğrayarak dağılan beyinsiz bir kitle gibi düşünüyorsunuz. Tarz-ı tefekkürünüze¹⁰⁶⁹ karışacak değilim. Dünyayı istediğiniz gözlük altından görebilirsiniz. Yalnız bana dair olan garip hükümlerinizi reddedeceğim. Sizin tanıdığınızdan o kadar yüksek bir Sema'yım ki avuç avuç fırlatmak istediğiniz levsiyatın zerresi bana erişemez. Daima bu yanlış telakkilerin, aldanişların, iftiraların, adiliklerin, hasılı, bu müstekreh hayatın fevkinde birinci kadrodan, müşaşa¹⁰⁷⁰ bir yıldız gibi pak, nezih parlayacağım...

Huzûr-ı affınızda tebriyeye¹⁰⁷¹ uğraşıyorum sanmayınız. Buna asla tenezzül etmem. Çünkü sizin gibi dünyayı sırf kendi infialatı¹⁰⁷² arasından gören, mariz hisli bir adamın leh veya aleyhimde vereceği hüküm bence müsavidir. Siz beni ne zannederseniz ediniz, ben vicdanımın kızıyım. Hiç kimsenin zannı, beni, hilkiyetimi zerrece değiştiremez.

Beyefendi,

Nasibimin garip bir cilvesi... Siz bir gece, beni şeni bir haydudun çizmeli ayakları altından kurtardınız fakat en sonra, daha mühlik, daha feci bir vaziyette bırakarak savuştunuz. Manzara, hâl ve mevki, kendi kendini söylüyordu. Beni hiç tanımayan mübarek, mukaddes bir ihtiyar, vicdanının şehadetine tebaiyetle imdadıma koştu. Hayatımın o en vahim dakikalarında tatlı baba sözleriyle beni teselliyete uğraştı.

Düştüğüm bu mehlekelerin birincisi gibi ikincisi de büsbütün ihtiyarımın haricinde vuku bulmuş birer kaza neticesidir. Sırf kaza eseri olarak bir lokomotifin altında ezilen bir zavallıyı bu felake-

¹⁰⁶⁸ inkısam: bölünme

¹⁰⁶⁹ tarz-ı tefekkür: düşünce tarzı

¹⁰⁷⁰ müşaşa: parlayan

¹⁰⁷¹ tebriye: aklama

¹⁰⁷² infialat: kırgınlıklar

tinden dolayı mesul tutanlar, tan ve teşnie varanlar, vicdan âmâlarıdır...

Aleyhimdeki dehşetli hükmünüzden dolayı sizi tayip etmiyorum çünkü herkes hilkiyetinin rüyeti adesesinden¹⁰⁷³ görür; çünkü beşer, türlü türlü zaaflla maluldur. Bu zaafklar, derece derece, sahiplerini gayrimesuller derekesine indirinceye kadar artar. Bir köre, bir sağıra 'Niçin görmüyorsun, niçin işitmiyorsun?' diye kızmak, bir mecnunun hareketini tatbik için kânûn-ı cezâda¹⁰⁷⁴ madde aramak akıllı işi değildir...

Beni tezlil için muhakkir kelimeler aramakta hayli yorulmuşsunuz. Ben, herhangi bir sebeple tahkir edeni, olunandan ziyade, insanlıkça düşkün sayarım. Fenalığına hükmettiğiniz bir adamın muhabasından daima kaçmak lazımdır. Bir kimsenin önüne çıkıp da "Sen fenasin." demek, bunu söyleyenin iyiliğine mi delalet eder? İnsanın insana müstekreh sıfatlar isnadı insanlığa yaraşmaz çünkü terzil edilen, surette bir insan ise de hakikatte tahkir edenin de mensup olduğu koca bir insanıyettir. Bana ne kadar hasım kesilirsene kesiliniz, Allah vermesin, sizi tahkir için bayağı bir kelime aramak aklıma gelmez çünkü hakaret, onu eden terbiye düşkününün ruhundan, vicdanından, dimağından, benliğinden kopar. Masum muhakara¹⁰⁷⁵ bundan hiçbir şey bulaşmaz. Kötü söz atmakla temizleri kirletmek kabil olaydı dünyada pak, nezih bir fert kalmazdı...

Şimdi beni intihara doğru, olanca şiddetinizle tekmeleyişinize cevap vereceğim: Bu, işitilmemiş bir şeydir. Bir insan tehevürle bir diğerini öldürür. Bu, çok defa vakidir... Fakat başkasına kendi kendini öldürtmek için icbarda bulunması ender bir fantaziyedir.

Eğer intiharlar içtimai, vicdani ve gizli, aşikâre zaruri birtakım sebeplerle vuku buluyorsa bu lüzumu yalnız o file atılacak biçarelerin hisleri tayin eder. Hariçten bu emri kimse veremez.

İntihar, Halik'ın kurduğu bir canlı binayı faydasız, belki de muzır görerek yıkmak demektir. Allah'ın halikiyetine karşı bu bir

¹⁰⁷³ adese: mercek

¹⁰⁷⁴ kânûn-ı cezâ: ceza kanunu

¹⁰⁷⁵ muhakkar: hakarete uğramış

isyandır: 'Sen beni yarattın fakat eserini bana beğendiremedin. Gönderdiğin âlemden de hiç hoşlanmadım. Haksızlık, tagallüp¹⁰⁷⁶, zaruret, hıyanet, kasvet, mezellet¹⁰⁷⁷, hodperestlik¹⁰⁷⁸, zulüm, hile dolu... Gücü gücü yetene bir kör dövüşüdür gidiyor.' Kimi aradığı vefayı, bazısı yaşamak için muhtaç olduğu ekmeği bulamadığından dolayı, kendi kendinin cellatlığını ederek buradan daha iyi veya kötü olduğunu bilmediği bir âleme çekiliyor. Belki o, bir hiç olmak istiyor fakat varlığa nispeten hiçliğin bir saadet olduğu müspet bir hakikat değildir.

Eğer ölüm bir hiçlik, bu hiçlik de bir saadet ise fenaya¹⁰⁷⁹ mahkûmen yaratılmış olduğumuz için Halik'a secde edelim.

Hiçbir mahluk için kurtuluş, istisna yok. Zamanı gelince bu son saat muhakkak çalacaktır. Niçin acele etmeli? Tabiat, her şey için bir müddet koymuş. Yaratılmak, doğmak, yaşamak, ölmek hep bu müddetin ihzar ettiği¹⁰⁸⁰ şeylerdir. İntihar, nöbetini beklemeyerek sıradan çıkmak demektir. Acaba buna hakkımız var mı? Bu, şüphesiz hilkat nizamnamesine muhalif bir harekettir. Şîrâze-i âlemi¹⁰⁸¹ bozmaya atılmaktır. Bir kere düşünelim: Tohum müddetini beklemeden ağaç olmak, çiçek olmak, meyve olmak isteseydi; civciv, kuluçka zamanını geçirmeden, yumurtanın kabuğunu kıra idi; cenin valide-sinin karnında 'Hayır ben doğmak istemiyorum, dünyaya çıkmaya-cağım.' inadını tuttura idi kâinatın hâli ne olurdu? Daha doğrusu, akıllar almayan esrarı önünde mebhut¹⁰⁸² kaldığımız bu kâinat var olabilir miydi?

Çokları, intihara cinnet diyorlar; bişek¹⁰⁸³ öyledir. Çünkü insaniyetin ekall-i kalîl¹⁰⁸⁴ bir kısmı, ölümün siyah aguşuna atılıyor

¹⁰⁷⁶ tagallüp: zorbalık

¹⁰⁷⁷ mezellet: alçaklık

¹⁰⁷⁸ hodperestlik: kendini beğenmişlik

¹⁰⁷⁹ fena: ölümlülük

¹⁰⁸⁰ ihzar etmek: hazırlamak

¹⁰⁸¹ şîrâze-i âlem: dünya düzeni

¹⁰⁸² mebhut: şaşkın

¹⁰⁸³ bişek: şüphesiz

¹⁰⁸⁴ ekall-i kalîl: azın azı

fakat pek büyük bir ekseriyet, çok müthiş bulduğu bu kelimenin karşısında titriyor. Her şeyde eğriliği, doğruluğu bulmak için fikirleri ekseriyet ekalliyet terazisine vurmuyor muyuz? Bu meselede müntehirleri haklı, akıllı görmek için ölümden tahaffuza¹⁰⁸⁵ uğraşarak yaşamak isteyen ekseriyetin haksızlığına, cinnetine hükmetmemiz lazım gelir. Farzımuhal olarak hayata şiddet-i merbûtiyyetlerinden¹⁰⁸⁶ dolayı -ekseriyetin budalalığına kail olsa bile- umuma teba-iyet, tabiat icabı sayılmaz mı?

Bütün mahlukat, müntehirlerin simsiyah fikir hastalığına düşerek, ifnâ-yı vücûda¹⁰⁸⁷ atılsalar kâinat yok olur, Haliksözü bimana¹⁰⁸⁸ kalır. İntihara cüret, nizâm-ı hilkate anarşi karıştırmak, tabiat kanunlarıyla kontra gitmek demektir.

Güneşleriyle, baharlarıyla, çiçekleriyle, aşklarıyla, güzelleriyle, güzellikleriyle, yüreklere yüksek ilhamlar veren bedii sanatlarıyla, dünyanın, bizi mesut ve neşeyab¹⁰⁸⁹ ettiği demler yok mudur?

Hayat, onun fenalıklarından hazer; iyiliklerinden istifade etmeyi bilenler için çok kısa gelen tatlı bir şeydir beyefendi... Dünyaya meçhul bir irade ile geldik. O azm-i ezelinin bizi geri çağıracağı anı bekleyelim. Makul hareket budur.

Bazı hükema, intiharı, nöbete tayin edilen bir neferin vaktini itmam etmeden vazifesi başından firarına teşbih etmişlerdir. Zamanımızın intiharları, bu cihetten tetkike şayandır.

En kuvvetli saikler; aşk ve sefalettir. Bazen bu ikisinin birleştiği de oluyor. Fakat intihar edenin, en çok seven veyahut en ziyade zaruret çeken olduğuna inanmayınız. Bunlar aşka, sefalete en az makam olan dimağlardır. İstanbul'da intihar edenlerden on kat şiddetli müzayaka içinde yaşayanlar vardır. Aşkın, zaruretin giriftarlarını¹⁰⁹⁰ sürükleyeceği gaye mutlakbemutlak bu olaydı dünya boşalırdı. İnsaniyeti kurtaranlar, vazifesi başından ayrılmayan bir nefer

¹⁰⁸⁵ tahaffuz: korunma

¹⁰⁸⁶ şiddet-i merbûtiyyet: şiddetli bağlılık

¹⁰⁸⁷ ifnâ-yı vücûd: varlığı yok etme

¹⁰⁸⁸ bimana: anlamsız

¹⁰⁸⁹ neşeyab: neşeli

¹⁰⁹⁰ giriftar: yakalanmış

gibi, hayatın bütün şiddetlerine sebatla karşı koyanlardır. Biz kendi kendimizin malı değiliz. Anamızda, babamızda tecelli eden tabiatın şefkati, insanların emeği ile büyüydük. Akrabamızın emeklerinden sonra, bütün insanların gözlere görünmez tesanütleriyle¹⁰⁹¹ yetiştik. Bizi yetiştiren cemiyetin bir cüzüyüz¹⁰⁹²... Ona olan borcumuzu ödemedi savuşmamalıyız. Bu, merdane bir hareket değildir. Dünyada zarurette kalanlar, başları sıkılanlar, müşküle tesadüf edenler hep intihara atılsalar umumi hayat ne şekil alır? Hayat, beşikten mezara kadar süren daimî bir mücadeledir. Bu hakikati bilmeli, mukavemet için nefsimizi ona göre techiz etmeliyiz... Bir güzelin ela gözlerine vurulmuş da beynine bir kurşun sıkılmış. Bilmem kimin lakırdısına gücenmiş de kendini denize atmış. Hep bunlar; akıl zaafından, cehilden, tecrübesizlikten, terbiye noksanından ileri gelme zavallılıklardır. İntihar bir azimdir fakat bir insana canına kıydırtacak bir felaket, bir ızdırar karşısında ölmemeye karar vermek, daha kuvvetli bir azimdir. Hayat, tabiatın bize bahşettiği pek büyük bir nimettir, boş yere sarf edilmez. Bu dünyada gördüğümüz ne kadar keşifler, medeniyet, ilim ve fen mucizeleri varsa hayatı hüsn-i istimâl¹⁰⁹³ etmeyi bilenlerin himmetleriyle husul bulmuştur. Hayatı bir paraya sarf edenler, o nimete, o devlete layık olmayanlardır.

İnsaniyeti veya mensup olduğu kavmi kurtaran ulvi hedeflerden başka, intihar için hiçbir mazeret kabul olunmaz. Buna cüret eden iki defa katildir: Ömrü hitam bulmadan vazifedar bir ferdi insanlar arasından yok ettiği için, muhafaza ve sıyanetle mükellef olduğu canına kıydığı için...

‘Biz dünyaya gelmek istemiyorduk. Reyimizi almadan buraya gönderdiler’, diyenler bulunur...

Rey-i âmm¹⁰⁹⁴ usulüyle bu âlemler yaratılamaz. Akılları ermediği şeylere karışmak, insanların birinci küstahlıklarıdır. Halik, mahlukatından rey sormak nezaketinde buluna idi kimi dünyaya hiç gelmemek kimi geldikten sonra hiç gitmemek isteyecek, kimi arzı

¹⁰⁹¹ tesanüt: dayanışma

¹⁰⁹² cüz: parça

¹⁰⁹³ hüsn-i istimâl: iyi kullanma

¹⁰⁹⁴ rey-i âmm: genel oy

vücutumuzla seyyarata¹⁰⁹⁵ seyahat etmek istidasında¹⁰⁹⁶ bulunacak, türlü türlü fantaziye arzularla, hilkatte sabit bir kanun bırakmayacaklardı. Tabiatıta gördüğümüz kanunlar, labüdü ve layetegayyerdir¹⁰⁹⁷ ... Her ne kadar hoşumuza gitmese de bunlardan hiçbiri ilga¹⁰⁹⁸ olunamaz. Bu kanunlar, dünya parlamentolarında olduğu gibi, yarım düşünülerek değil, kati vücup¹⁰⁹⁹ üzerine yapılmışlardır. Başka türlü olamaz... Tabii sebeplerin icabıyla âdeta kendi kendilerini nescetmişlerdir¹¹⁰⁰.

Tabiatıta, doğanların tabi oldukları umumi kanun, yaşamaktır. Bunun hilafında hareket Halik'a isyandır. Binaenaleyh sizin beni intihara icbarınız caniyane bir fikirdir. Bana zavallı Mürüvvet'i misal getiriyorsunuz. O, gençliğinin masumane galeyanına, cehaletine kurban gitmiş. Bana geleydi kurtarırdım. Bir tecavüze uğramış. Ceza lazımsa mütecavizlere yapılmalıdır. Mürüvvet'in ne günahı var ki kendi kendini cezalandırıyor?

Bıçare çocuğun vedanamesinden birkaç satırını nakledeceğim: 'Mevti davet için kullanacağım vasıtaların dehşetleri karşısında üşüyorum, içim titriyor.'

Bu sözleri, istemeyerek, korka korka öldüğünü ispata kâfi değil midir? Daha dinleyiniz:

'Müntehirlere acıyınız. Azrail'e kendi kendilerini takdim eden bu zavallıların mutlak cinnetlerine kail iseniz mecnunlar insanların en acınacak kısmı değil midir?' ve ilaahirihi.

İşte müntehire, intiharın cinnet olduğunu açıkça söylüyor. Bakınız şu satırları büyük bir teessürle okunmaya seza değil midir?

'Ölümün siyah kucağına atılan bir meyusun bu ızdırarındaki, mübrem ihtiyaçları, sebepleri tetkik ettikten sonra aynı müellem

¹⁰⁹⁵ seyyarat: gezegenler

¹⁰⁹⁶ istida: rica

¹⁰⁹⁷ layetegayyer: değişmez

¹⁰⁹⁸ ilga: ortadan kaldırma

¹⁰⁹⁹ kati vücup: kesin gereklilik

¹¹⁰⁰ nescetmek: dokumak

felakete namzet diğer bedbahtları kurtarmak için çare düşünenler var mı?’

Beyefendi, işte görüyorsunuz ki kızcağız, intihar ızdırarında kalkanları kurtarmak için çare düşünmek, insaniyetin vazifesi olduğunu müessir bir lisanla anlatıyor. Sizin gibi, kimseyi nefsi hakkında cinayete sevk etmeye uğraşmıyor... Masum kurbanın, ölümle yüz yüze iken o feci dakikalarda yazdığı sözlerin hepsi benim fikirlerimi müdafaa ediyor; sizinkileri cerh...

İntiharın âlâlığından bahisle kimseyi bu fiile teşvik etmiyor. Ne hazin ürpertiler içinde ölüme yürüdüğünü, akan gözyaşlarını okuyanlara hissettirerek anlatıyor...

Zaruret sevkiyle intihara gelince... Hilâf-ı tabîat¹¹⁰¹ bu feci hareket, acezenin¹¹⁰² atılacakları bir çaredir. Bazen güçlü, kuvvetli aceze vardır. İşte bunlara acırım.

Bu toprak üzerinde yaşayan insanların hepsi ferih fahur¹¹⁰³ geçinen irat¹¹⁰⁴ sahipleri değildir. Rızıklarını her günün kazancıyla ancak temin edebilenler, maişet mücadelesini kestikleri günü tabii aç kalırlar. Canla başla, namus ve istikametle, iyi ve temiz iş görenleri daima ve her yerde ararlar... Bugün öyle idarehaneler vardır ki aradıkları şerait dâhilinde çalışacak, fitri, kisbî¹¹⁰⁵ evsafı haiz kimseleri bulamadıkları için işleri yüz üstüner.

Beri yanda, biraz görgü ve çalışmakla o işlere yarayabilecek birçok kimseler vardır ki beyhude yere tebah olup gidiyorlar. Elini kolunu sallayarak ortaya çıkıp da ‘İşte ben her şeyi yaparım. Bana bir iş bulunuz...’ diyen adam, makbul değildir. Böylesinden ciddi bir hizmet beklenilmeyeceğini, erbabı derhâl anlar. Çünkü mazarini biraz soruşturunuz, ne işlere girip çıkmış olduğunu anlarsınız. Evet, her şeyi yapar, her şeye vâkıftır, yalnız an noktasında sebat etmeyi bilmez. Eğer daha mahzurlu başka kusurları yoksa...

¹¹⁰¹ hilâf-ı tabîat: doğaya aykırı

¹¹⁰² aceze: acizler

¹¹⁰³ ferih fahur: rahat rahat

¹¹⁰⁴ irat: gelir

¹¹⁰⁵ kisbî: sonradan edinilen

Aç kalıncaya kadar oturup da hemen o en müşkül yoksulluk anında başarıp başaramayacağı her teklifi kabul ile iş aramaya çıkanlar, ekseriya değerli kimseler değildirlen...

İşe yarayanlar, durmayıp çalışanlar, etraflarına faaliyet, emniyet ihsas edenler, masraflarını kazançlarına uyduranlar, hiçbir vakit aç kalmazlar. Ekmek bulamayanlar, evvelce türlü türlü kayırılmalar sayesinde rahat maişete alışıp da şimdi mücadele karşısında apışıp kalanlardır.

Ben hiçbir şeyden yılmadım. Ümitsiz değilim... Meşru, müfit¹¹⁰⁶, makul her vasıtaya müracaatla kazanacağım. Yanımda çalıştıracağım birkaç kadına da kazandırtacağım. Yaşadığı cemiyet içinde faal, nafi¹¹⁰⁷ bir uzvu olmaya da uğraşan bir ferdi, insafsız bir tekme ile intihar kuyusuna fırlatmak salahiyetini nereden alıyorsunuz? Vicdanınızdan mı? Eğer öyle ise vicdanınızın böyle hükümlerde avarı bozulmuş olduğuna inanınız. Düzeltmeden onunla iş görmeye kalkmayınız. Benim hayatımın, intiharımın artık size aidiyeti kalmamıştır. Salahiyetiniz, vazifeniz dâhilindeki şeylerle meşgul olsanız daha iyi edersiniz.

Bu pek sert ve gayriinsani teklifinizle, bana karşı peyda etmiş olduğunuz nefretin şiddetini anlatmak istiyorsunuz. Zannederim ki bu nefreti pek vahşi kelimelerle yüzüme tükürdünüz. Daha ileri gitmeye ne lüzum var? Neden dolayı hâlâ teşeffi edemediğimize mütehayyirim...

Hoşlarına gitmeyen, canlı, cansız her şeyi yok etmek zihniyetinde Bolşevikler bile nihayet 'rahat dur' vaziyeti almaya mecbur kaldılar.

Beyefendi, müsterih olunuz. Bu koca dünyada nefret ettiklerini zi görmemek için araya istediğiniz kadar mesafeler koyabilecek genişlik vardır ve havası, muhiti o kadar mebzuldur¹¹⁰⁸ ki benim gibi, sizin nik ü bedinizden uzak, kendi bucağında yaşayan bir kadının nefes aldığını asla hissetmezsiniz.

¹¹⁰⁶ müfit: faydalı

¹¹⁰⁷ nafi: faydalı

¹¹⁰⁸ mebzul: bol

Yanlış düşündüğünüzü söylediğimi de bir kabahat sayar iseniz buna beni mecbur eden sizsiniz fakat yanlış düşünenin fenalığından öyle düşündüğüne hükmedilemez. Ben kendi kanaatlerimi söylüyorum. Belki sizin de bu hareketinizde, kendinizi mazur bulacak fikri istinadgâhlarınız¹¹⁰⁹ vardır.

Size düşman değilim ve hiçbir sebeple olamam. Kimsenin bedbahtlığını istemeyiniz. Dünya, felaketzedelerle dolu... Bunlara, bir felaketlinin daha inzimamı, insaniyet için bir kâr değildir. Bir diğerinin felaketinde saadet aramak, insanların tedaviye muhtaç en müthiş hastalığıdır.

Bu ibranamemin¹¹¹⁰ lüzumundan fazla uzaması, hayatımda gördüğüm güneşli günlerimin sayfalarını, ebediyen kapayacağım içindir. Affınızı temenni ederim. Mesut olunuz beyefendi.

Sema Bedreddin”

16

İki aile arasında her türlü münasebet kesildi. İki ay büyük bir sükûnetle geçti... Muhlis çok müteessir miydi, ne yapıyordu; beriden buna dair hiçbir şey bilmiyorlardı.

Sema, kalbinde açılan yarayı kati bir deva olmak üzere en acı, vecanak¹¹¹¹ tesellilerle dağlayarak yaktı. Yüksek hisli insanlar, kırılan izzetinesislerinin tamirine tenezzül etmezler. Çünkü o, tamir kabul etmez, çünkü îade-yi münâsebet¹¹¹² çalışmak suretiyle olacak tamirde, izzetinesis bütün bütün kırılır. Ve onun uğrayacağı sonraki darbelerde evvelki acılar, artık eski şiddetleriyle duyulmaz olur. İnsan hakarete alışır ve insanlığını yavaş yavaş kaybeder.

İlk zamanlarda insanın gönül neşesi, saadeti sayılan bir şey, sonradan acı bir gam, bir elem kitlesi oluyor... Beş dakika görmeden duramadığını, bütün ruhunun infialiyle unutmaya çabılıyor.

¹¹⁰⁹ istinadgâh: dayanak

¹¹¹⁰ ibraname: temize çıkma kağıdı

¹¹¹¹ vecanak: ağrılı

¹¹¹² îade-yi münâsebet: ilişkinin yeniden kurulması

Böyle yaraların merhemi zamandır. İki ay böyle bir elemi örtmek için pek az bir müddet. Lakin Sema Hanım, büyük bir “azim ve metanetle” gönlünü epeyce küllemişken gazetelerde şöyle bir havadis okundu:

“Kadim hanedandan Muhlis Naki Beyefendi’yle, Mukimizade Jale Sadullah Hanımefendi’nin emr-i mesnûn¹¹¹³ akitleri¹¹¹⁴ dünkü gün, Erenköyü’ndeki köşklerinde icra kılınmıştır.

Muhlis Bey, yüksek tahsil ve kabiliyetiyle mesleğine şeref veren bir genç olduğu gibi, Jale Hanım da emsaline gıpta-bahş¹¹¹⁵ olacak asri bir ihtimamla yetiştirilmiş bir nadiredir¹¹¹⁶. Küfüv¹¹¹⁷ cihetiyle görülen bu tevafuluk ve isabeti tebrik ve tarafeyn¹¹¹⁸ için yümn ü saâdet¹¹¹⁹ temenni ederiz.”

Şu birkaç satır, Sema Hanım’ın gönlündeki küllu birden deşti, sarsıldı, sarardı. Titrek bir elle gazeteyi bıraktı ve o zaman anladı ki insan kalbi, hiçbir vefaya ebedî mahfaza olmayan bir hilkat oyuncağıdır. Muhitin her tesiriyle huyu değişen bu et parçasının va’d-i sadâkatine¹¹²⁰ inanarak yaşamak felaketinden kendisi kurtulmuştu. Fakat bu aldatıcı uzvun sonu gelmeyen teminatı üzerine saadet binaları kurarak yaşayan bu dünyada ne kadar insan vardı!

Yüreği sızlayarak “Vah zavallılar... Vah zavallılar... Hepiniz için, nihayet böyle acı bir intibah¹¹²¹ saati çalacaktır. Şimdi mesut, hurrem¹¹²² aldanınız. Gençliğin bütün saadeti, belki bu kısa aldanıştan ibarettir.” dedi.

Bu izdivaçta cihet cihet şaşılacak ve insanlığın bayağılığını gösteren şeyler vardı. Jale’nin Muhlis aleyhindeki sözlerini, Muh-

¹¹¹³ emr-i mesnûn: sünnet gereği

¹¹¹⁴ akit: nikâh

¹¹¹⁵ gıpta-bahş: imrenilmek

¹¹¹⁶ nadire: az bulunur

¹¹¹⁷ küfüv: denklik

¹¹¹⁸ tarafeyn: her iki taraf

¹¹¹⁹ yümn ü saâdet: bereket ve mutluluk

¹¹²⁰ va’d-i sadâkat: bağlılık sözü

¹¹²¹ intibah: uyanış

¹¹²² hurrem: şen

lis'in Jale'ye karşı, terbiyesini biraz unutarak galizce kelimelerle köpürmelerini düşündü.

Bu iki genç, birbiri aleyhindeki, bu gıyabi teşnilerini tahattur ettikçe kendi kendilerinden utanmazlar mıydı? Bu akdin gazetelerdeki böyle pohpohlu ilanı ne oluyordu? Bu izdivaçtaki küfüvlüğü, tenasübü¹¹²³, tevafuğu, isabeti, mesleğine hürmeti büsbütün unutarak, kör körüne bir meddahlıkla yazan acaba hangi herzevekil¹¹²⁴ gazeteciydi? Onların her ilan ettikleri hakikat bu kabîl tıraşide¹¹²⁵ yalanlardan ibaretse bu kadar bayağı tasniatla¹¹²⁶ aldanılmak için para veren karilere¹¹²⁷ cidden acımak lazımdı.

İyi şeylere fena, fena şeylere iyi demenin kanunda musarrah¹¹²⁸ bir cezası olsa... Sonra Sema Hanım düşündü. Bu nev ilanlar, ekseriya gazetelere yazılıp da gönderilir. Bu, Muhlis'in kaleminden çıkmış olacak... Kendi kendini bu suretle ilan etmek... Aman ya Rabbi, ne bayağılık? Naki Paşazade, evvelce böyle şeylerden iğrenirdi. Ne çabuk huy değiştirmiş... Her fiilde görünür görünmez bir saik olur. Muhlis bu adiliğe neden heveslenmiş? Zevcesiyle kendini şarlatanca mukavviat¹¹²⁹ gibi reklam sütunlarına geçirmiş...

Zavallı kız, çok yorulmadan bu sebebi de keşfetti: Bu ilanı okutup da Sema'nın yaralı yüreğine bir kürek ateş dökmek için!

Muhlis, hâlâ Sema'dan ne istiyor?

*

Gülter'e pembe atlas elbise yapılmış, başına yalancı elmaslar takılmıştı. Şimdi şık bir matmazele benzeyen bu koca bebek, yalnız Firuze ile Hüsnümelek'in değil, bütün mahalle kızlarının sevgisi, neşesiydi.

¹¹²³ tenasüp: uygunluk

¹¹²⁴ herzevekil: her işe burnunu sokan

¹¹²⁵ tıraşide: yontulmuş

¹¹²⁶ tasniat: uydurma şeyler

¹¹²⁷ kari: okuyucu

¹¹²⁸ musarrah: açıkça bildirilmiş

¹¹²⁹ mukavviat: kuvvet ilaçları

Bir gün yine birkaç komşu çocuğu misafir geldi. Bunların içinde arabacının kızı Ayşe de vardı... İşlemeli, kurdeleli mantosunu giydirip arabasına bindirerek Gülder'i alayla bahçeye çıkardılar...

Büyük bir kutu içindeki oyuncak mutfak, sofrta takımlarını ortaya döktüler. Ziyafet oynayacaklardı.

Gülder'i bir ağaç altında ufak kanepesine oturtular... Bir sanem gibi, hepsi birkaçar defa hararetle öptükten sonra bebeğin karşısına dizildiler. Bütün meftuniyyetleriyle onu temaşaya doyamıyorlardı.

Komşu kızlarından Bedriye, sarı saçlı, küçük bir fettan, içini çekerek:

— Aah, ah, dedi, Gülder'e gelinlik ne kadar yaraşacak!

Hep o gonca kadın namzetleri, bu fikri tasviben birbirine bakışarak güldüler. Ah, Gülder'i gelin etmek, bu ne eğlenceli bir oyundu... Hepsinin sevinçten mini mini yürekleri hopladı fakat kime vereceklerdi? Mahallede ne kadar güzel oğlan varsa bir bir isimlerini sıraladılar, bunların hiçbirini Gülder'e layık görmüyorlardı. Nihayet Bedriye, arabacının kızına:

— Ayşe, senin kardeşin Hüsnü, mahallenin en güzel çocuğudur. Ona alalım. Sen görümce oluyorsun. Onun tarafından söz ver...

Ayşe sevinçle çırpınarak:

— Söz veriyorum. Alalım...

Derhâl düğün hazırlığına başladılar.

Tüccarın kızı Şefika:

— Benim ablamda bir kutu tel var... Getireyim, Gülder'in başına takalım...

Bedriye:

— Haydi, Şefika, sen telleri getir. Ayşe, sen de git, en yeni üstünü giydir. Kardeşin Hüsnü'yü al gel...

Hüsnü, kırmızı yüzlü, siyah üzüm gözlü, sekiz yaşında topaç gibi bir oğlandı.

İki kız gittiler.

Firuze:

— Şebiyelda Dadı'mı çağıralım. Bize yemek pişirsin...

Kollar sıvalı, başının yemenisi bir tarafa çarpılmış, topukları ağarmış siyah ayaklarının altında düzlenmiş takunyalarla, dadı geldi:

— Ne yapıyorsunuz ayo çocuklar?

Firuze:

— Düğün yapıyoruz...

Dadı:

— Kımın düğünü ayo?

Firuze:

— Gülter'in...

Dadı:

— Koca buldunuz mu? Şimdiki zamanede koca yok... Erkekler nazlanıyorlar... Zavallı kızlar, oynayınız bakalım, oynayınız... Sizin de talihiniz sonra ne olacak kım bilir?

Şebiyelda, her vesile ile akan yaşlarını eteğine silerek devam etti:

— Erkekler çapkın oldu, kızlar aşüfte... Şimdi evlenmeden birbirini nikâhsız alıyorlar... Şeyhler camilerde, “Kıyamet kopece” diyorlar ama... Ha, böyle söylemesi de yasakmış ayo... Salla Allah sallem¹¹³⁰ iki gozüm kitabında böyle buyurdu... Kopece... ama bugün mu yarın mı kım bilir?

Firuze:

— Dadıcığım, düğüne hanımları çağıracağız. Nasıl çağıracağımızı bilmiyoruz. Sen bize öğret...

Dadı, eski usul daveti tarife başlayarak:

¹¹³⁰ Salla Allah Sallem: “Sallallahu Aleyhi Vesellem”in bozulmuş şekli

— Okuyucuya çıkarsınız¹¹³¹. Kapıları çalarsınız: “Afandım hanımlar... Haftaya düğünümüz var. Perşembe günü yüz yazısına¹¹³², cumaya paçaya¹¹³³ buyurunuz inşallah...” dersiniz...

*

Çocuklar yeni esvaplarını giydiler. Evin içinde okuyucu gezdiler. Servet Hanım, bu düğün oyununu menetmek istedi fakat Sema Hanım bu mümanaata¹¹³⁴ itirazla:

— Bırak anneciğim, oynasınlar. Yavrucakların neşelerini bozma... Masumların ne kabahatleri var... Benimkinin yerine Gülder’in düğünü olmak, mukaddermiş¹¹³⁵...

*

Ayşe koşa koşa yalnız geldi. Ondan sordular:

— Hani kardeşin?

— Hüsnü evde süsleniyor. Şimdi gelecek...

*

Gelini tellediler, duvakladılar, köşeye oturtular. Küçük sofr kuruldu. Mini mini oyuncak tabakların içine kâğıt helvası, susam helvası, fındık, leblebi, kuru üzüm kondu.

Bahçede setin üstüne çıkarılan eski bir gramofon bozuk, titrete, hınhım sesiyle yılanmış şarkılar çağırarak düğünü şenlendiriyordu.

Sema Hanım, validesi, tesadüfen gelen teklifsiz bir iki komşu hanım, çocukları memnun etmek için bahçeye, düğün yerine indiler. Kurulmuş sofradan birkaç fındık, kuru üzüm yediler.

Cemiyetin mürettibi¹¹³⁶ küçük kızlar arasında bir telaş, bir fiske kostur gidiyordu.

Servet Hanım sordu:

¹¹³¹ okuyucuya çıkmak: düğüne davet için dolaşmak

¹¹³² yüz yazısı: gelinin yüzüne yapıştırılan süsler ve makyaj

¹¹³³ paça: kasaplık hayvanların ayağından yapılan yemek

¹¹³⁴ mümanaat: engelleme

¹¹³⁵ mukadder: alın yazısı

¹¹³⁶ mürettip: düzenleyen

— Ne oluyorsunuz yavrularım?

Şeytan Bedriye, ellerini ovuşturarak ortaya çıkıp:

— Vakit geçti, hâlâ damat gelmedi. Yüreğimize inecek... Ayıp oldu. Ne talihsiz gelinmiş...

Hanımlar, büyük sözlü bu küçük kızın yüzüne bakarak tuhaf-laştılar. Gültür'e koca intihap olunan yaramaz Hüsnü, yolda top oynayan çocuklara tesadüf ederek, futbola dalıp güveyiliğini unutmuştu.

O esnada gramofon hınhımlığına müessir bir hüznü karıştırarak bahçeyi çınlata çınlata:

Meyledip ağyarı aldın yanına

Bivefa¹¹³⁷ hercai yazık şanına

Söyle kıymak mıydı kastın canıma

Nakarat

Bivefa hercai yazık şanına

Sen edip arz-ı muhabbet¹¹³⁸ bir zaman

Sözlerine itimat ettim heman

Oldu hâlim şimdi hicrinle¹¹³⁹ yaman

şarkısını tane tane seçtirerek bağırıyordu. Sema Hanım, artık tutamadığı gözyaşlarını saklamak için hemen bir vesile ile oradan savuştu fakat nezleli, ihtiyar gramofon matuhane¹¹⁴⁰, insafsız bir inatla nağmelerini titreterek bedbaht kızın arkasından:

Sen edip arz-ı muhabbet bir zaman

Sözlerine itimat ettim heman

mısralarını bahçeyi inlete inlete savuruyordu. Servet Hanım'la misafir kadınlar mahzun, müellem, birbirine bakıştılar. Hepsinin göz pınarlarına, taşırılmamaya uğraşılan mütekâsif¹¹⁴¹ hüznü toplanmıştı.

¹¹³⁷ bivefa: vefasız

¹¹³⁸ arz-ı muhabbet: aşkı anlatma

¹¹³⁹ hicr: ayrılık

¹¹⁴⁰ matuhane: bunamışçasına

¹¹⁴¹ mütekâsif: yoğunlaşmış

17

Bir lütüfa, bize bin eza çektirten ve galiba cefakârlığı için sevilen hayat, gaddar, bihis devam ediyor. Cisimlerinden ziyade ruhlarıyla yaşayan insanlar, ekmekten ziyade sevdaya, vefaya muhtaçtırlar. Midelerinden evvel kalplerinden zehirlenirler. Vade hululünde, nihayet bizi ifna edecek olan zamanı, her saniye öldürmek için uğraşırız. Bütün didişmelerimiz, eğlence aramalarımız, onun nasıl geçtiğini duymamak içindir.

Hayatın boğucu kasvetleri içinde, gençliği tesellisiyle yaşatan yalnız bir şey vardır: Aşk! Onun nurdan kanatları üzerinde yükseldiğimiz zaman, bizi Arş-ı Âlâ'ya yaklaştıran bir cennet kokusu alırız. Dinlerin bize tarif ede ede anlatamadıkları lahuti¹¹⁴² saadeti duyar, onun beşiğinde sallanarak gördüğümüz muğfil rüyanın mestîsi¹¹⁴³ içinden, ebediyen başımızı kaldırmak istemeyiz.

Bu bir rüyadır. Belki rüyadan daha yalancı, daha hayalî bir şeydir. Aynı rüya bir daha görülebilir. Lakin aşkın hançerlediği hassas kalpler, ilelebet mecruh kalır. Sönmüş vefaların, eski şiddetle bir daha iki kalpte birden tutuşmalarına imkân yoktur. Hakaret, hıyanet karşısında sönmez görünen iptila, aşk değil; o, iğrenç bir şeydir...

Hayata, yalnız aşkın şevkiyle tahammül edenler, onun gaddar tanesiyle vuruldukları günü, artık dünyayı görecek gözleri kalmaz. Zevk, neşe, her şey söner. İntihardan, tımarhaneden kendilerini kurtarabilecek kadar metanet gösterenler bile, insanlardan uzak dağ başlarında uzletgâhlar¹¹⁴⁴, savmaalar¹¹⁴⁵, tekkeler, manastırlar, çilehaneler ararlar... Bütün masivadan¹¹⁴⁶ ümitlerini keserek teselli bulmak için nerede olduğu bilinmeyen o gizli kuvvetin kokusuna giderler...

*

¹¹⁴² lahuti: ilahi

¹¹⁴³ mestî: sarhoşluk

¹¹⁴⁴ uzletgâh: yalnızlık köşesi

¹¹⁴⁵ savmaa: kapanılacak tapınaklar

¹¹⁴⁶ masiva: Allah'ın zatı dışındaki bütün varlıklar

Sema Hanım, hayatta tek bir adamla bozuştığı için, bütün insanlardan kaçmak istemiyor, kapanmak için tekke, çilehane aramıyordu... O, zihnini, bu nâkâbil-i îade aşkın yakıcı düşüncesinden çevirtecek mütemadi¹¹⁴⁷ meşguliyetler, ağırlıklarından başını kaldırmayacak işler bulmaya uğraşıyordu.

Çile, onun kalbinde idi. O büyük gizli kuvvetin tesellibahş¹¹⁴⁸ sırrına ermek için dağ başı uzletgâhlarına çekilmeye lüzum görmüyordu. Geri kalan düğün için toplanmış para vardı. Sema, ziynete ait ne kadar eşyası varsa sattı, manastıra kapandı. Fakat âdeta bir rahibe kılığına girdi. Sımsıkı kapalı, beyaz boynundan topuklarına kadar inen siyah, geniş bir elbise... Başında, gümrâh¹¹⁴⁹, güzel saçlarını hemen tamamıyla örten bir kundak... Belinden aşağı, salıp¹¹⁵⁰ yerine sarkan bir demet anahtar...

O kalben, bütün insanların hemşiresi oldu. Bir mabedin loş, ruhani kubbesi altında, insan, ilahilerle Hakk'a hissiyatını isal etmezden¹¹⁵¹ evvel de yüreğinin bütün şefkatini, yolunu şaşırmış bu zavallı beşere nezredebilirdi¹¹⁵².

Artık bundan sonra yakıcı bir hatıra olan kendi aşkı için değil, biçarelere yardım muhabbetiyle yaşayacaktı.

Birçok dikiş, nakış, fanila, çorap vesaire aldı. Bez dokumak için harap köşkün geniş odalarına tezgâhlar kurdurdu. Yerliden, muhacirden¹¹⁵³ kimsesiz, sefil on sekiz, yirmi kız topladı. Bunlara biçki, dikiş, işleme, örgü, dokuma, dantela, her türlü el marifetlerini talime başladı...

Müthiş sefalet kolerasının her gün yüzlercesini kırıp geçirdiği hayatın en sade levazımından, gıdasından mahrum, umumi maişe-

¹¹⁴⁷ mütemadi: sürekli

¹¹⁴⁸ tesellibahş: teselli veren

¹¹⁴⁹ gümrâh: gür

¹¹⁵⁰ salıp: haç

¹¹⁵¹ isal etmek: ulaştırmak

¹¹⁵² nezretmek: adamak

¹¹⁵³ muhacir: göçmen

tin haricine atılmış bu talihzedelerin içinde büyük istidatlı¹¹⁵⁴ kızlar zuhur etti. Sema, hep onlara genç bir ana oldu.

İlk zamanlarda ziyan etti, sonra hasılat masrafı korumaya başladı, iş muvazeneyi buldu. Çok çalışıyor fakat o kadar bokesin iâşesi taht-ı imkâna¹¹⁵⁵ giriyordu.

Daha sonra, bu küçük müessesede temettü kendini gösterdi. Büyük bir şey değil lakin müdire hanımın gittikçe büyüyen tecrübeleri, intizamperverliği, saat gibi muayyen, şaşmaz hareketleri sayesinde kâr günden güne artıyordu.

Bunu sermaye, ihtiyat akçesi¹¹⁵⁶ ve bokeslere hisse olmak üzere üçe ayırıyordu. Kendi kimseye varmayacaktı fakat kurduğu plan mucibince pek çok yetim kızları evlendirip barklandırıracaktı.

Bu iş evinin şöhreti oraları tuttu, müracaat edenler çoğaldı. Fakat tutulan kadro tamamıyla dolarak, kabul imkânı kalmamış olduğundan müdire hanım, büyük teessüflerle ellerini ovuşturarak bu çaresizliği anlatıyordu.

*

Köşkün kapısına şu levhayı astı:

ÇALIŞMA YURDU

“ÇALIŞKANLARIN EVİNE SEFALET GİREMEZ”

Sema Hanım, varidatını tezyit¹¹⁵⁷ için başka çareler de düşündü. Mahir bir bahçıvan tuttu. Geniş bahçenin müsait bir kısmını çiçeklik yaptı. Her sabah buradan sepet sepet, renk renk güller, yaseminler, karanfiller, menekşeler, şebboylar, mevsimine göre kamelyalar, nergisler, manolyalar, mimozalar, amber çiçekleri ve diğer nevileri toplanıyor, küçük küçük, pek zarif demetler yapılıyor, her buketçinin ortasına bir niyet kâğıdı sokuluyordu.

Çiçeklerin döktüğü dillerden birkaç numune:

¹¹⁵⁴ istidatlı: yetenekli

¹¹⁵⁵ taht-ı imkân: imkân altına

¹¹⁵⁶ ihtiyat akçesi: gerektiğinde kullanılmak üzere saklanan para

¹¹⁵⁷ tezyit: arttırma

“Sevda! çocuk, beni kokla. Sevgilin, güzel kokusunu benden alır. Ben sana daima ondan bir şey ihsas ederim.”

*

“Mahzun genç, vefa arıyorsan, onun timsali¹¹⁵⁸ benim. Çiçeklikte üç gün yaşarım, göğüs üzerinde ancak birkaç saat.”

*

“İki ruhun deragüşünde her mahrem çekilir, ben kalırım.”

*

“Çok dargın sevdalı barıştırdım. Ben araya girince ısrara mecalleri kalmaz.”

*

“Canlı çiçeklerini bulamadıkları zaman, ekseriya, kalplerinin hararetini bizimle söndürürler...”

*

“Koyu kadife gözlerin aşkına, beni öperlerken, şebnemlerimi tahassür yaşlarıyla mübadele ederim¹¹⁵⁹. Menekşe”

*

“O vefasız beni beklerken, ikimizin de boynumuz bükük, karşı karşıya saatlerce düşündük. Nihayet gelmedi. Birkaç busemle zavallıyı teselli ettim. Gül”

*

“Bir demetin içinde başka güzellikte, başka kokuda, bak, biz kaç kız kardeşiz. Bizi kıskandırmadan kokla...”

*

“İçimizden birini çok sevseniz de daima bir bukette hepimizi toplamak istersiniz.”

*

“Esrarını birbirine söylemeyen gönüllerin tercümanıyız...”

*

¹¹⁵⁸ timsal: simge

¹¹⁵⁹ mübadele etmek: değiş tokuş etmek

“İnsanlar bana kendi huylarını ızafe ile böyle diyorlar. Hercai Menekşe”

*

“Hiçbir tabip, benim kadar, sevdalı sineler üzerinde uzun hicran çarpıntıları dinlememiştir. Gül”

*

“Kuşlar dua okurken aşkın çelenklerini biz öreriz.”

*

“Sarayım bir pencere kenarı, bahçıvanım şuh¹¹⁶⁰ bir kızdır. Bütün gün güneşin hararetiyle yanar, bayılırım. Her akşam, o bana güzel eli ve kendi bardağıyla su verir. Hayatımı tazeler. İkimiz de neşelenir, gülüşür, öpüşürüz.”

*

“Ah yalnız bir derdim vardır. Bazı günler, sevimli bir gencin kaynar buselerinden, onu çok kıskanırım. Karanfil”

Sema Hanım, yuvarlayıp yuvarlayıp buketlerin ortasına soktuğu bu niyet kâğıtlarını, birkaç haftada bir mealen daha latifleriyle değiştiriyor. Nasıl sattırıyor? İşte onun ruhşinaslığı burada...

Firuze ile Hüsnümelek'i küçük birer opera meleşği gibi ince ipek kumaşların bulutlarıyla giydiriyor. Avrupa'daki çiçek *fet*'lerinin¹¹⁶¹ kraliçeleri zarafetiyle onları süslüyor, donatıyor. Renk renk kurdelelerle boyunlarına astığı küçük sepetlerin içlerini niyetli buketçiklerle dolduruyor. Yedi buçuk kuruşa bir demet... Çocukları, akşam vapurları zamanında Kadıköyü, Haydarpaşa İskelelerine indiriyor; “Çalışma Yurdu” bikesleri namına sattırıyor. Demetler kapışılıyor... Genç hanımlar, beyler birbirine dökmeye cesaret edemedikleri râz-ı sevdâlarını¹¹⁶² gülün, karanfilin, menekşenin ağzından ne güzel anlatıyorlar...

¹¹⁶⁰ şuh: cilveli

¹¹⁶¹ *fet*: bayram

¹¹⁶² râz-ı sevdâ: gizli aşk

Her gün yüz elli, iki yüz demet satılıyor, kapış kapışa... Yetiştirmeyen müşteriler ertesi günü bekliyorlar. Bu yavrucuklar yevmiye yurda on, on beş lira getiriyorlar.

*

Bu çiçekçi kızlar, o tarafların zevki, neşesi, *orakl*' ısı¹¹⁶³ oluyor. Bazı sevdalılar, her gece bu küçük buketlerden bir tanesini mutlak yataklarının başucunda bulundurmamak merakına tutuluyorlar.

Trende, vapurda ekseriya şöyle konuşuluyor:

— Hanım, sizin niyetiniz ne çıktı? Bakınız benimki ne söylüyor: “*Çabuk açıldım. Çok kokladılar soldum. Hemşireciğim, her gün uzanan dudağın iştihasına, taravetinizi feda etmeyiniz. Gonca kalmanın sırrı budur... Gül*”

Gülüşmeler... Diğer bir hanım okur:

— “*Hercai hangimiz, güzelim? Ekseriya ben, teselli ettiğim bir göğsün üzerinde bayılır, ölürüm. Siz, baş koyduğunuz göğüsleri bayılır, öldürürsünüz... Menekşe*”

Başka bir hanım:

— Geçen günü bir vefasızın hâlini o kadar üstüne düşürdü ki bu kâğıt parçasının bu bakıcılığına şaştık...

Öteden bir hanım:

— Daha tuhafı oldu efendim: Bir aydan beri birbirine dargın duran karı kocayı bu buketlerden biri barıştırdı. Hiç konuşmuyor, ayrı odalarda yatıyorlarmış. Bey, bu demetlerden bir tanesini, hanım içeride yok iken karyolasının başucuna bırakıp savuşmuş. İsmi lazım değil, zevce bana kendi anlattı. Diyor ki: “Yorgunca idim. Kandilimi yaktım, etrafıma pek bakınmadan döşeğime uzandım. Gece dolabımın üzerinden burnuma güzel bir koku geldi. Oh, oh, birkaç nefes derin derin çektim. Sonra merak ettim, kalktım, arandım. Buketçik mermerin üzerine biraz perişan serpilmiş yatıyor. Hemen çiçekliğe su koydum. Demeti içine oturttum. Derhâl anladım: Bu iş kocamın marifeti... Fakat onun eli değmekle bu güzel çiçeklerin ne kabadatleri olabilir? Aldım, tekrar tekrar kokladım. Hanım,

¹¹⁶³ orakl (*oracle*): kâhin, falcı

diyebilirim ki, bizim şamme¹¹⁶⁴ kuvvetimiz, şiddetle nefret ettirmek, rikkatle sevdirmek hususunda diğer hislerimize mütefevvik bir münebbihtir¹¹⁶⁵. O güzel koku ruhumu okşadıkça kocama karşı olan kinlerimi sanki eritiyordu... Kalbime bir rikkat geldi. Gözlerime de birkaç damla yaş... O esnada demetin içinden kucağıma bükülmüş bir kâğıtçık düştü. Açtım okudum. Şöyle diyor:

“Affet güzelim. Çok sevgi, bazen sevilenin takdirini mucip olur. Seni inciten onun kendisi değil, muhabbetinin coşkunluğudur.

Maznun¹¹⁶⁶ beyin vekili

Şahitler

Zambak

Gül, Sünbül, Fulya ilaahirihi”

Bu maceraya ve hâlimize münasip sözleri yazan, belki kocamın kendisiydi fakat davamızı fasl¹¹⁶⁷ için ikame ettiği vekilin, şahitlerin, masumane tavassutlarına¹¹⁶⁸ karşı gelemedim. Mülzem bir tebessümle demeti burnuma götürdüm. Baygın baygın koklayarak, rikkatım artar iken zevcim içeri girdi, aramızdaki bürudet¹¹⁶⁹ bir anda bitti. Bir dakika sonra yatakta idik...”

*

Bu niyetli demetler, erkekler arasında da hayli tuhaf muhaverelere sebep oluyordu.

İki genç beyninde:

— Yetişemedim birader. Koştum lakin sepetler boşalmıştı.

— Küçük kızlardan birini bir buket gibi kucaklayıp buraya getireydin...

Üçüncü genç:

— Geçen günü bana da böyle oldu lakin kızların karşısında boynumu bükerek, “Matmazeller,” dedim, “Ben bugün, bu demetlerden sevgiliye bir tane vadetmiştim. Şimdi onun huzuruna elim

¹¹⁶⁴ şamme: koku alma duyusu

¹¹⁶⁵ münebbih: uyarıcı

¹¹⁶⁶ maznun: sanık

¹¹⁶⁷ fasl: çözmek

¹¹⁶⁸ tavassut: arbuluculuk

¹¹⁶⁹ bürudet: soğukluk

boş nasıl gidebilirim?” O zaman Firuze, pek turfanda kırmızı dudaklarıyla gülerek oya gibi çiçeklerden büyük bir zarafetle bağlanmış küçük bir demeti göğsünden çıkarıp bana verdi.

— Günde on beş yirmi lira, yalnız bu çiçeklerden kazanıyorlarmış... Satış, bu küçük kızların sepetlerindekiyelerden ibaret değil... Nişan için, ziyafet, düğün sofraları ve diğer hediyelikler için ısmarlama, o kadar zarif büyük buketler yapıyorlarmış ki, Beyoğlu’ndan siparişler başlamış... Sema Hanım bu sene çiçek bahçesini tevsi¹¹⁷⁰ ediyormuş...

— Bravo! Bir Türk kızı, bu kadar müteşebbis olsun...

— Köşkün dâhilini görseniz... Kısım kısım âdeti bir fabrika, içinde bikes kızlar işliyor... Bu kızlara, kendi dokudukları bezlerden, yeknesak¹¹⁷¹ bir kıyafet tertip etmiş. O kadar tertemizler ki, şu zamanda bu nezafeti¹¹⁷² kıymetli ev çocuklarında göremezsiniz. Geçen günü onlara, bahçede, sakız gibi beyaz, uzun bir sofrada yemek yedirdiyordu. Kendinizi birinci sınıf bir otelde sanırsınız. İşçilerini idare ettikten sonra, kendine bir hayli kâr kalıyormuş. Bu işgüzar kız için “Servetin yolunu tuttu.” diyorlar...

— Bu Sema Hanım bana varmaz mı?

— Kimseye varmıyor...

— Yüzünü görmedim ama zekâsına, azimkârlığına bayılıyorum.

— Yüzünü görsen sıfırı tüketirsin...

— Deme Allah aşkına...

— Vallah... Meleklerden güzel bir kız...

— Şimdiye kadar başına bir musallat çıkmamış mı?

— Çıkmış. Büyük bir macera geçirmiş diyorlar. Binbir emsali gibi. İşte o teessürle düşecek yerde yükselmiş. İşte yaradılışının müstesnalığı burada... Bugün beyaz tenini ebedî siyah bir kisve ile örten, bu gece renginin matemine gömen, âdeti bir rahibe kılığına

¹¹⁷⁰ tevsi: genişletme

¹¹⁷¹ yeknesak: tek örnek

¹¹⁷² nezafet: temizlik

girmiş... Ben bir iş için görüşmeye gittim. İlk nazarda bana öyle bir hiss-i hürmet ilka etti ki¹¹⁷³ başımı kaldırıp ikinci defa yüzüne bakamadım.

18

İki gönlü yekpare bir vücut hâline kalbeden bu aşk, nagehani bir darbe ile o müthiş inkisara uğrayınca -koparıp bir tarafa savurduğu ağacın kökünü topraktan tamamıyla sökemeyen bir bora gibiderin elyafını¹¹⁷⁴ ikisinin de yüreklerinde bırakmıştı. Acı büyüktü fakat veca ve elemin nevi ve şiddeti, kız ile delikanlıda bünye ve mizaçlarına göre tecelli etti.

Muhlis, belki Sema'dan ziyade muzdaripti. Lakin acı, onu pek vahşi yaptı, pek haşinleştirdi. Yıkılan aşkından sonra, bu münasebetten hiçbir şeyin ayaküstünde kalmasına tahammül getiremiyor, hepsini devirmek, yok etmek istiyordu.

Sema'yı eliyle öldürmedi, bunu bir tenezzül saydı fakat ona "Öl!" emrini verdi. Kız, bunu ne büyük bir gurur ve felsefe ile reddetti. Muhlis, bu askerce kumandasına mukabil aldığı nâkâbil-i münâkaşa cevapların karşısında sükûta mecbur kaldı. Fakat Sema'nın cismi üzerine indirmedeği katil darbeyi ruhuna aşketmek için Jale ile evlendi. Bu bir sevda değil, intikam izdivacıydı. Jale'yi sevmiyordu. Sevmeye uğraştı, sevemedi. Onun bu dünyada yaşadığı en mesut aşk ve cezbe saatleri, ay bütün değirmi çehresiyle tepelerinden tebessüm ederken Sema ile baş başa geçirdiği hasbihâl demleriydi...

Jale ile izdivacıyla, Sema'ya mühlik bir darbe indirmiş olmaktan ziyade, Muhlis, kendi kendini pek müşkül bir vaziyete düşürdü. Genç zevcesi, yalnız sevilmediğini değil, kocasının zihni hâlâ neredede olduğunu pekâlâ seziyordu. Bu asabi, bu mağrur, bu hodgâm çocuktan intikam almak için o da fırsat bekliyordu...

Naki Paşazade'nin bu işkence hayatı iki seneyi geçti. Sema'nın 14 numaralı idarehanede düşürüldüğü o pek şeni tuzak keyfiyetin-

¹¹⁷³ ilka etmek: kalbe yerleştirmek

¹¹⁷⁴ elyaf: lifler

deki masumiyeti, her gün daha bariz delillerle sabit oluyor; Muhlis, nereye gitse Bedreddin Paşa kerimesinin bütün Türk kızlarına hüsn-i misâl olacağı methini, çalışkanlığını, fevkalgaye iffetperverliğini, insaniyetkârlığını, bazı yüksek taraflardan vuku bulan izdivaç taleplerine hep ret ile cevap verdiğini işitiyordu.

Zaman ilerledikçe Sema'nın masumiyetini müspet hakikatler kendi kendine inkişaf¹¹⁷⁵ ede ede Muhlis, işlediği müthiş hata ve büyük haksızlığı anladı. Her lahza dimağını yakan bir nedamet ateşine düştü.

Jale ile aralarında tahammülfersa¹¹⁷⁶ bir geçimsizlik başladı. Bu dirliksizlik her gün artıyor ve nihayet birbirine katıyyen tahammül edemeyecekleri günün pek uzak olmadığını anlıyorlardı. Muhlis, kendini avutacak, karısından başka eğlenceler arıyor, beyhude buluyor, unutmak istediği Sema'nın ateşi, her an daha şiddetle yüreğini sarıyor.

Jale, zevcinden gördüğü kayıtsızlıkları, soğuk muameleleri hatta bazı bazı hakaretleri aynı mukabele ile ödüyor, talak serhatlerinde¹¹⁷⁷ dolaşıyorlar fakat Sema'yı kendilerine güldürmemek için bir müddet daha dişlerini sıkmaya uğraşıyorlar.

*

Şişli'den sonra Erenköyü'ne alafrangalığın sırtkan, şuh perisi; açık göğsü, pudralı kolları, çıplak bacakları, müthiş israfiyla, pek teklifsizce girdi. Büyük bir hüsn-i kabûl, büyük bir perestiş gördü. Garp'tan esen asri havaya salon kapılarını açan bazı aileler, medeniyete ilk adımlarını *fokstrot*¹¹⁷⁸ temposuyla attılar. Asırlardan beri erkekten kaçan Türk kadını, birdenbire yarı çıplak onun aguşuna atıldı.

Ahmet ile Ayşe'yi ilk defa salonunda, şakirtleri arasında gören dans hocası, bu ikisini ayakta vücut vücuda yaklaştıarak:

¹¹⁷⁵ inkişaf: meydana çıkma

¹¹⁷⁶ tahammülfersa: dayanılmaz

¹¹⁷⁷ serhat: sınır

¹¹⁷⁸ *fokstrot*: bir çeşit dans

— Ahmet Bey, dedi, sen sağ elinle Ayşe Hanım'ın beline sarıl, Ayşe Hanım sen de sol kolunu, şöyle omzuna yakın bir hizadan Ahmet Bey'in arkasına dola... Şimdi her ikiniz de boş kalan öbür sağ sol ellerinizi avuç avuca, ileri doğru uzatınız.

Bu oyuncu çifti, tarif edilen vaziyeti derhâl alırlar.

Hoca, pozu elleriyle tashihe uğraşarak:

— Ahmet Bey, hanıma pek o kadar sıkı sarılma... Nasıl söyleyeyim, şöyle biraz gevşek, nazikâne, *neglijeman*¹¹⁷⁹ bir tutuş... Bir-birinize yapışmayınız... Ve daima iki vücudun arasında bir hava bırakınız ki *muveinan*'larınız¹¹⁸⁰ serbest işlesin.

Ahmet Bey'le Ayşe Hanım, dans kaidesince birbirine sarılmanın usulünü, hocayı istidatlarına hayran edecek bir süratle öğrenirler. Ayaklarını mezûre¹¹⁸¹ uydurmak temrinlerinde¹¹⁸² ilerleyinceye kadar, boyu beyden kısa olan hanım, her sarsıntıda onun göğsüne düşer. Gâh eli gâh gözleri kavalyesinin dudaklarına temas eder, ayrılır. Bu hoş karamboller, iki vücudu, büyük bir haz mestîsiyle ta yüreklerinden titretir... Fakat gerek oynayanlar gerek seyredenler için akla fenalık getirmek, medeni terbiyeye muhaliftir.

Ayşe Hanım'la Ahmet Bey, medeniyetin bu zevkinden o kadar lezzet alırlar ki hocanın salonundan çıktıktan sonra da, artık hep vakitlerini oyuna hasrederler; evde, komşuda, bahçede, bostanda artık bütün vakitleri birbirinin kucağında sallanmakla geçer.

Bizim eski alaturka oyunlar; Selanik, kahpe Selanik havası yahut çiftetelli ile orta yerde tek başına göbek atmak... Aman ya Rabbi... Ne maskaralık! Düğünlerde, ziyafetlerde çengiler oynar, davetliler seyredir. Oynamaya kalkan bir iki kişi bulunsa bile bunların hiffetlerine, adiliklerine hükmolunur...

Ah ah, terakkiye şimdiye kadar hep dürbünün ters tarafıyla bakmışız. Mesela bizde de bir oyun üstadı çıkıp da alafranga dans-

¹¹⁷⁹ *neglijeman (négligement)*: sanki tutmuyormuş gibi

¹¹⁸⁰ *muveinan (mouvement)*: hareket

¹¹⁸¹ *mezûr*: dansın ölçüsü

¹¹⁸² *temrin*: alıştırma

lar gibi, göbek atmayı erkek, kadın birbirine rampa olmuş iki vücudada tatbik ede idi bu oyunun lezzet ve şöhreti dünyayı tutardı.

*

Gripten sonra dans humması Türkleri sardı. Beyoğlu'ndan Üsküdar'ı aşarak, Erenköyü'nün bazı köşe bucağını kıvılcımladı.

Bu, görünüşte bir oyun fakat işin içinde birbirine girift başka oyunlar var...

Erenköyü'nde mütekait¹¹⁸³ Zülkarneyn Paşa, salonunu dansa açtı lakin sırf medeniyet peyrevliği¹¹⁸⁴ aşkıyla değil... Epeyce senelerden beri evde bayatlamış iki kızı vardı. Bu boyalı kuklaları dansa ta aguşlarına atacağı delikanlılara, şampanya sihriyle huri, melek gösterip çıkmayı düşünmüştü.

Fakat paşa, suyunu çekmiş bir servetin son damlalarıyla yaşıyor. Otuz, kırk kişiyi neşelendirip zıplatacak, alafranga soğuk etler, balıklar, havyarlar, pastalarla, şampanyalarla dolu bir büfe ağır bir masrafla donanıyor; bir *tedansan* gecesi tek mil israfıyla beş, altı, yedi yüz liraya patlıyor.

Anadolu'da meşru düşünler ananevi israfı, kanunla menolunurken içi dışı yanmış eski payitahtta bu nameşru eğlencelere saçılan paralara bir tenkit nazarıyla yan bakan olmuyor. Bunları yapanlar Amerika milyonerleri değil, muharrip¹¹⁸⁵ bir harpten cascavlak çıkmış fi-emanillah müflis¹¹⁸⁶ bir milletin efradı...

Hep biliyoruz ki bunları yapanlar, fazla paralarıyla değil, yarıncı açlığa medarı¹¹⁸⁷ olabilecek bazı kırıntılarını, bu zevk için bugünden satarak yapıyorlar...

Türk, bu müthiş yangından çıkar çıkmaz, derhâl bir Lale Devri sefası arıyor... Aldığımız kanlı dersten hiç mütenebbih olmadığı-mıza, bundan büyük delil olur mu?

¹¹⁸³ mütekait: emekli

¹¹⁸⁴ peyrevlik: arkası sıra gitme

¹¹⁸⁵ muharrip: yıkıcı

¹¹⁸⁶ müflis: iflas eden

¹¹⁸⁷ medar: destek

Hâli vakti yerinde olanlara bir diyecek yok fakat simsiyah bir açlık istikbali ufkumuzu kaparken, öteberisini satarak *tedansan* yapanlara, sadece deli demek pek hafif bir tavsif olur. Belki işin büyük mazereti, alafrangalığındadır.

Yarını harap edecek bir eğlence ile bugün gönül nasıl mamur olur?

İşte o semtlerde *tedansan*'lara iştirak edemeyenlerin ağızdan ağıza dolaşan acı muahezeleri bu zemin üzerine işleniyordu.

*

Kadim bazı filozoflara göre hayat, ölüme kadar devam eden büyük bir sıkıntı hatta müthiş bir felakettir. Asıl dünya medeniyeti, insanları bu felaketin ağırlığını hissettirmeyecek bedii hayalat ve tatlı itikatlar içinde oyalayarak yaşatmaktır. İşte onun için eski Yunanilerin, Romalıların saymakla bitmez ilahları, ilaheleri, yarı insan mabutları, kahramanları, türlü türlü cennetleri ve her birinin sayfalar almaz mucizeli destanları, menkıbeleri vardı.

Eski kavimler, medenileştikten sonra fuhşu takdis¹¹⁸⁸ kadar azarak yine hemen vahşete dönmüşlerdi. Bugünkü danslar, yeni bir şey değil, belki onlardan bize ceddaniyetle¹¹⁸⁹ bergüzar¹¹⁹⁰ kalmış, şekli, havası, modası değişmiş eski oyunlardır.

Muhlis'le Jale, birbirini sıkıyan bu karı koca, eğlencesi mahdut -daha doğrusu- mefkut¹¹⁹¹ bu muhitte dansı büyük bir iştiha ile karşıladılar.

Muhlis, yeisini uyuşturacak baş dönmesini bu ilaçta da bula mayarak pek çabuk bıktı. Lakin Jale'nin hevesi arttıkça arttı, iptila derecesini de geçti. Pek fazla dekolte kıyafetiyle o, bir delikanlının kolları arasından öbürüne atılarak, kocasının gözleri önünde, fırl fırl dönüyordu. Zevç, zevcesini kıskanmak istedi. Belki bu his, gönlüne bir deva olurdu. Hayır kıskanamadı. Ondan gittikçe nefret ediyordu, fakat Jale'nin hangi erkeğin vücuduna temastan daha zi-

¹¹⁸⁸ takdis: kutsal sayma

¹¹⁸⁹ ceddaniyet: atıcılık

¹¹⁹⁰ bergüzar: hatıra

¹¹⁹¹ mefkut: mevcut olmayan

yade ateşlendiğini karşıdan fark etmiyor da değildi. Darbeyi tamam anında indirmek için hayli müddet müsamahakâr¹¹⁹², pek kayıtsız, dikkatsiz göründü.

Jale, kocasının hamakatine iyice kanaat getirdikten sonra bir *tedansan* gecesi, Zülkarneyn Paşa'nın köşkünde, çatı arasında, Muhlis onu bir delikanlı ile gözler baygın, nefes nefese, cürmümeşhut hâlinde yakaladı.

Hiç patırtı çıkarmadı. Birbirinin aguşunda inleyen bu çifte karşı “Efendim, zevkinize bakınız.” cümlesiyle ebedî veda ederek kapıyı tekrar üzerlerine örterek çekildi. Jale derdinden de bu suretle kurtuldu.

Yine ağustosa müsadif parlak bir mehtap gecesi... Bedir, sema-dan bütün değirmi çehresini göstererek gülüyor, ortalık nurlar içinde... Deniz, Ay'ı bin parça etmiş sinesinde kalbur gibi çalkalıyor.

Sema Hanım, bahçede işçileriyle geziniyor. Onlara hep “Kızım, yavrum...” hitaplarıyla yarın yapılacak işlere dair birçok şeyler anlatıyor.

Gece epey ilerledi. Yorgun kızlar birer ikişer odalarına çekildiler, ortada birkaçı kaldı.

İş yurdunun müdiresi, bu münevver gece sükûn ve sükûtu içinde kendi kendini dinlendirmek ve dinlemek için kızlarından biraz ayrıldı. Küçük korunun kenarındaki yeşil kanepe, sanki onu cezbetti. Oturdu, dirseğini arkalığa, çenesini avucuna dayadı. Mevcudiyetini hazin bir dalgınlık sardı.

Tabiat, onu mütalaa etmeyi bilenler için daima açık bir kitapmış... Lakin sayfaları, metni, mevzu, üslubu mütemadiyen değişen bir eser... Okuyanın hâletiruhiyesine¹¹⁹³ nazaran tebeddül eden bir bukalemunname... Sen ne isen tabiatla onu görüyorsun. Şen isen şenlik, mahzunsan hüzn...

Sema Hanım, üç sene evvel yine böyle... Ay, yukarıdan gece-nin siyah yüzünü düzgünlerken, aynı kanepenin üzerinde Muhlis'le

¹¹⁹² müsamahakâr: hoşgörülü

¹¹⁹³ hâletiruhiye: ruh hali

diz dize, istikballerine dair tatlı hasbihâller yaparak oturuyorlardı. Oh, geçmiş ömürlerle rüyalar o kadar birbirlerine karışıyorlar ki hangisi gerçek, hangisi yalan, hangisi hakikat, hangisi hayal fark olunamıyor.

Yalnız hâli¹¹⁹⁴ maziye rabteden¹¹⁹⁵ bir tahattur, hatıra silsilesi var. İçinde yaşadığı an, insanı avutamazsa, çoklarımızın şikâyet ettiğimiz boşluğu dolduramazsa hemen geriye dönüyoruz. Hâlden ziyade, mazi içinde yaşıyoruz. “Geçmiş zamanlar olur ki yâdi cihan değer” meseli buradan çıkıyor.

Sema Hanım, o gecenin mehtabında değil, üç sene evvelki ayın nurlu tebessümleri içinde yaşamaya uğraşıyordu. O zaman kalbi, zihni sevdalar, ümitlerle dolu; dünyada mesudiyetin varlığına kail, neşeli bir kız idi. Şimdi siyahlara bürünmüş hazin bir rahibe... Saadetin insana, kendi nefsinden hariç bir yerden gelmeyeceğini anlamıştı. O, geçen tatlı demleri artık rüyalarında görüyor, bazen de böyle uyanıklık hakikati içinde, etrafında hayalî bir âlem şebekesi yaratarak mazinin ruhnevaz hatıralarına bürünüyordu.

Rüya, hülya, tahayyül, tasavvur... İşte mahrumiyette yaşayanların, kendilerine inşa etmeye uğraştıkları sisten, seraptan cennetler...

Yaşadığımız güzel, mesut anlara bir kerecik avdet kabil olsa! İnsan geçirdiği tecrübelerden istifade ile kaçırdığı bahtiyar günlerinin, bu defa, istikrarına belki bir çare bulabilirdi.

Bu esnada Sema Hanım’ın manevi kızlarından biri yanına yaklaşarak, telaşlı, kesik bir ifadeyle:

— Hanım, şurada, havuzun arkasındaki büyük ağaca dayanmış bir gölge gördük. Hık mık ediyor. Hıçkırık mı tutmuş, ne olmuş anlayamadık... Sonra uzun boyuyla bu tarafa doğru yürüdü. İşte geliyor. Korkuyoruz, içeri kaçalım...

¹¹⁹⁴ hâl: yaşanmakta olan zaman

¹¹⁹⁵ rabteden: bağlayan

Sema'nın siyah elbisesi içinde yüzü, soluk bir ayva gibi sarardı fakat bu tagayyür, gecenin mehtaplı örtüsü altında pek fark olunamadı.

Başını çevirdi. Yaklaşan uzun boylu gölgeyi gördü. Bu, üç sene evvel, yine buralarda dolaşan fahri bekçinin hayaline benziyordu.

Kızlara:

— Haydi, yavrularım, siz çekiliniz. Ben anlayayım bakayım bu kimdir, ne istiyor?

Kızlar, müdirelerinin bu cesaretine hayret ederek köşke doğru kaçıştılar.

Sema ayağa kalktı. Gece yolculuğunda zevale dönen ay, Mer-yem Ana heykeli gibi yüzünü gümüşlüyorken hareketsiz, vakur, sakin, geleni bekledi.

Üç senedir vazifesine gelmeyen bekçi, bu nur yüzlü siyah heykelin ta karşısında durdu. İkisi bir müddet birbirini ayın mahzun ışıkları içinde birer hayalet gibi süzdüler. Avdeti müstehil¹¹⁹⁶ zannolunan mazi, bir gece rüyası şeklinde, aralarında canlanıyordu.

Birkaç dakika sonra, gece zairi, teessürünün şiddetinden ayakta duramayacak bir hâle geldi. Alnını bir ağaca verdi, boşalan dolu bir testinin gulu guluları gibi küçük hıçkırıklarla elemelerini taşırmaya başladı.

Heykel, nasihane¹¹⁹⁷, metin bir tavır ile başını kaldırarak dile geldi:

— Muhlis ağlama... Yıkılan saadet binamız, artık gözyaşlarıyla tamir kabul etmez.

Ayın saçtığı şebnemli nurlar içinde şu cevap titredi:

— Sema, bir rahibe olmuşsun... Ben de bir nedamet mecnunu...

— Aldanıyorsun. Şimdi burada, üç sene evvel dolaşan sevdalı Muhlis'le Sema yok. Onların, aşk cehenneminde adi hislerden, arzulardan temizlenmiş, musaffa ruhları var...

¹¹⁹⁶ müstehil: imkânsız

¹¹⁹⁷ nasihane: öğüt verircesine

— Kalbim hiçbir vakit adi his ve arzularla çarpmamıştır Sema!

— Münakaşa beyhudedir. Biz öldük. Şimdi ruhlarımız mazinin hazin bir rüyasını yaşıyor... Ben, artık ferdî hayattan çıktım. Bütün insanların hemşiresi oldum. İyilik görmediğim bu dünyada iyiliğe çalışmakla teselli arayacağım.

Muhlis yine hıçkırarak:

— Ah Sema!

— Bana hemşire de.

— Bu benim için çok elim fakat öyle olsun... Hemşire, insanlara mevut¹¹⁹⁸ iyiliklerinden beni istisna mı ediyorsun?

— Hayır, dünya yüzünde benim kimseye adavetim¹¹⁹⁹, kinim yoktur. Bilaistisna¹²⁰⁰ bütün insanların hemşiresiyim.

— O hâlde beni affet...

— Neyi affedeyim? Sana kalbimde bir iğbirar saklamadım ki... Sen çoktan mafüvsün kardeşim. Müsterih ve mesut ol.

— Sema... Oh, hayır... Hemşire, sensiz mesudiyet benim için bomboş bir kelimedir.

— Kardeşim, saadetini bir başkasından bekleme. Onu kendi kalp ve vicdanında yaratmaya uğraş... Ben öyle yaptım. İnsanlardan merhamet, muhabbet, vefa dilenmekten kurtuldum.

— Mesut musun?

— Zannediyorum ki...

— Bu zannettiğin mesudiyetin devamından emin misin?

— Onun en payidar¹²⁰¹ şeklini bu surette buldum.

Muhlis, yüzü iki avcunun içinde yine hıçkırarak:

— Hemşire! Seni mesut bilmekle biraz müteselli olacağım lakin nasıl mesudiyet Allah'ım! Nasıl mesudiyet? Rahibe mesu-

¹¹⁹⁸ mevut: vadedilmiş

¹¹⁹⁹ adavet: düşmanlık

¹²⁰⁰ bilaistisna: istisnasız

¹²⁰¹ payidar: kalıcı

diyeti... Ezâ-yı nefis¹²⁰² mesudiyeti... Çilekeş mesudiyeti... Haya-
tı, cismi, ruhu, aşkı işlenmiş bir günahın kefaretime menzur¹²⁰³ bir
genç kız... Hayır Sema... Hayır, mübarek, mukaddes hemşire! Sen
zerrece günah işlemedin. Sen pak ve ulvisin... Günahkâr yalnız be-
nim! Sen, bu genç yaşında her hissini öldürerek bu çilekeş hayatına
dökülmek için ne masiyette bulundun?

— Günahım büyük...

— Nedir? Ah, söyle...

— Vaktiyle seni sevdim. Riyasız, samimi, saf bir aşkla sevdim.
Şimdi cezasını çekiyorum.

— Evet, seni de, kendimi de bedbaht eden benim. Vaktiyle
gözlerim körmüş; billur kalbini seçememişim. Şimdi onun elmas
şeffaflığını, bütün göz kamaştırıcı iltimalarıyla¹²⁰⁴ görüyorum...
İçinde bütün mahasin¹²⁰⁵, bütün maali¹²⁰⁶ parlıyor. Orada yalnız ben
yokum. O kadar yüksek melekî hislerin arasına bu adi, bu hakir
varlığım nasıl sığabilir?

Bu seveda günahkârı, cisim ve ruhunu Hak ve insaniyete nezre-
den bu genç hemşire önünde, huzuyla¹²⁰⁷ diz gelerek, derin nedame-
ti sesinde titreye titreye:

— Sema, müsaade et... Yüksek ismini, huzurunda son defa tek-
rarlayayım... Sana layık bir eş olamadım. Seni kendi gözümden
kıskanırken şimdi bütün insaniyete terk ederek gidiyorum.

— Pek az süren büyük telezzüzleri, daha büyük acılar takip edi-
yor. Biz ebedî, cavidani¹²⁰⁸ lezzetler, saadetler arayalım...

— Ah Sema... Aşk için yaratılmış seninki kadar taravetli bir
ağıza, bu mutasavvıfane derviş sözleri yaraşmıyor.

¹²⁰² ezâ-yı nefis: benliğine işkence

¹²⁰³ menzur: adanmış

¹²⁰⁴ iltima: parıldama

¹²⁰⁵ mahasin: göze hitap eden güzellikler

¹²⁰⁶ maali: yücelikler

¹²⁰⁷ huzu: alçak gönüllülük

¹²⁰⁸ cavidani: kalıcı

— Haydi, kardeşim, Allah selamet versin. Tabiatın hazineleri bihuduttur¹²⁰⁹. Sıdk u samimiyetle arayan her gönül, tesellisini bulur.

— Sen nasıl ruh u cismini Hakk’a nezrediyorsan ben de seni hayalatına terk ile ebedî gönül işkencemi çekmeye gidiyorum. Bana bundan sonra senin aşkından reha¹²¹⁰ yoktur... İşitirsin... Allah’a ısmarladık hemşire.

— Rabb’im saadet, selamet versin kardeşim.

*

Bahçenin ta ileri müphem¹²¹¹ sınırında Muhlis’in narin gölgesi eriye eriye kaybolurken Sema’nın mavi gözlerinde iki damla parladı.

Ay mahmur, mahzun mağribine¹²¹² iniyor, süzüle süzüle bir ümit gibi sönüyordu...

Bitti

Heybeliada, 10 Nisan 1340

¹²⁰⁹ bihudut: sınırsız

¹²¹⁰ reha: kurtuluş

¹²¹¹ müphem: belirsiz

¹²¹² mağrip: batı

